

International bilingual journal in
Humanities & social Sciences

Millennium

მილენიუმი

Academy for Digital
Humanities - Georgia

Vol.3
2025

The Bilingual Scientific Online Journal of the Academy for Digital Humanities

in Humanities and Social Science

დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემია - საქართველოს

ორენოვანი საერთაშორისო ახალგაზრდული სამეცნიერო ონლაინჟურნალი

მილენიუმი

Millennium

Volume 3

Tbilisi/თბილისი

2025

The peer-reviewed bilingual scientific online journal **Millennium** was initiated by the founders of the Academy for Digital Humanities and is designed for young researchers working in Humanities and Social Sciences – master students, doctoral students and postdocs. Millennium aims to promote the academic development of a new generation of scientists by creating an academic platform for young researchers working in the Humanities and Social Sciences to publish scientific papers.

დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემიის რეცენზირებადი ელექტრონული ბილინგუური სამეცნიერო ჟურნალი „მილენიუმი“ დაარსდა დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემიის დამფუძნებელთა მიერ და განკუთვნილია ჰუმანიტარიაში და სოციალურ მეცნიერებებში მოღვაწე ახალგაზრდა მკვლევართათვის - მაგისტრანტების, დოქტორანტებისა და პოსტდოქტორანტებისათვის. ჟურნალი „მილენიუმი“ მიზნად ისახავს მეცნიერთა ახალი თაობის აკადემიური განვითარების ხელშეწყობას - ჰუმანიტარულ დარგებსა და სოციალურ მეცნიერებებში მომუშავე ახალგაზრდა სპეციალისტებისათვის აკადემიური პლატფორმის შექმნას სამეცნიერო ნაშრომების გამოსაქვეყნებლად.

Scientific Council:

Chairman of the Scientific Council: Manana Tandaschwili (Germany)

Members of the Scientific Council: Manana Tandaschwili (Germany), Jost Gippert (Germany), Gerd Carling (Germany), Iryna Gurevych (Germany), Khatuna Beridze (Georgia), Emzar Jgerenaia (Georgia), Vakhtang Litcheli (Georgia), Rati Skhirtladze (Georgia)

Secretary of the Scientific Council: Sarah Dopierala (USA)

სამეცნიერო საბჭო:

სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე: მანანა თანდაშვილი (გერმანია)

სამეცნიერო საბჭოს წევრები: იოსტ გიპერტი (გერმანია), გერდ კარლინგი (გერმანია), ირინა გურევიჩი (გერმანია), ხათუნა ბერიძე (საქართველო), ემზარ ჯგერენაია (საქართველო), ვახტანგ ლიჩელი (საქართველო), რატი სხირტლაძე (საქართველო), ნანა ლოლაძე (საქართველო).

სამეცნიერო საბჭოს მდივანი: სარა დოპიერალა (აშშ)

Editorial Board:

Mariam Kamarauli (Editor-in-Chief), Eka Kvirkvelia (Editor), Mzia Khakhutaishvili, Maia Kuktchishvili, Mariam Rukhadze, Giorgi Jgharkava (Executive Secretary), Mariam Gobianidze, Zviad Zalikian.

სარედაქციო საბჭო:

სარედაქციო საბჭო: მარიამ ყამარაული (მთავარი რედაქტორი), ეკა კვირკველია (რედაქტორი), მზია ხახუტაიშვილი, მაია ქუჭიშვილი, მარიამ რუხაძე, გიორგი ჯღარკავა (ადმინისტრაციული მდივანი), მარიამ გობიანიძე, ზვიად ზალიკიანი.

© Academy for Digital Humanities - Georgia

© დიგიტალური ჰუმანიტარიის აკადემია - საქართველო

ISSN 2960-9887 (Online)

Millennium Vol. 3

მილენიუმი, ტომი 3

Content / სარჩევი

I. Digital Rustvelology / დიგიტალური რუსთველოლოგია

Julain Hasche (Frankfurt, Germany) 5

Corpus Linguistic Analysis of Aphorisms in “The Knight in the Panther's Skin”
(A Comparative Study of the Translations into Russian and Ukrainian)

იულიან ჰაშე (ფრანკფურტი, გერმანია)
„ვეფხისტყაოსნის“ აფორიზმების კორპუსლინგვისტური ანალიზი
(რუსული და უკრაინული თარგმანების შედარებითი ანალიზი)
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9356>

Mariam Gobianidze (Frankfurt, Germany) 25

Functional-semantic Analysis of the Particle *ture* in the Aphorisms of “The Knight in the Panther's Skin” and its English Translations

მარიამ გობიანიძე (ფრანკფურტი, გერმანია)
თურე ნაწილაკის ფუნქციურ-სემანტიკური ანალიზი „ვეფხისტყაოსნის“
აფორიზმებსა და მის ინგლისურ თარგმანებში
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9358>

II. Linguistics / ლინგვისტიკა

Mariam Kamarauli (Frankfurt/Hamburg, Germany) 54

New insights into split ergativity in Georgian

მარიამ ყამარაული (ფრანკფურტი/ჰამბურგი, გერმანია)
ახალი მიგნებები ქართული ენის გახლეჩილი ერგატიულობის შესახებ
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9359>

Marina Mjavanadze (Batumi, Georgia) 86

Rhetorical Questions in the Election Speeches of Georgian Politicians

მარინა მჯავანაძე (ბათუმი, საქართველო)
რიტორიკული შეკითხვები ქართველ პოლიტიკოსთა წინასაარჩევნო გამოსვლებში
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9360>

III. Experimental phonetics / ექსპერიმენტული ფონეტიკა

Zurab Okropiridze (Tbilisi, Georgia) 115

Prosodic Constructions of Functional Elements in Georgian

ზურა ოქროპირიძე (თბილისი, საქართველო)
ფუნქციურ ელემენტთა პროსოდიული კონსტრუქციები ქართულში
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9361>

IV. Ethnolinguistic / ეთნოლინგვისტიკა

- Sarah Giese, Carina Dominguez Lopez** (Frankfurt, Germany) 136
Shit, Sibal and Scheiße - Analysis of the Translation of Taboo Language in the German subtitles of the TV-show *All of Us Are Dead*
სარა გიზე, კარინა დომინგეს ლოპესი (ფრანკფურტი, გერმანია)
ენობრივი ტაბუს თარგმანის ანალიზი სატელევიზიო შოუს „ყველა ჩვენგანი მკვდარია“ გერმანულ სუბტიტრებში
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9362>

V. Political Linguistics / პოლიტიკური ლინგვისტიკა

- Tamar Guchua** (Kutaisi, Georgia) 172
Sovietisms: Metaphorical Representation of the Soviet Union (The case of Georgian political discourse)
თამარ გუჩუა (ქუთაისი, საქართველო)
სოვიეტიზმები: საბჭოთა კავშირის მეტაფორული წარმოდგენა (ქართული პოლიტიკური დისკურსის მაგალითზე)
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9363>

VI. Philosophy / ფილოსოფია

- Tornike Lelashvili** (Tbilisi, Georgia) 186
Disinterested Contemplation as a Path to Liberation in Schopenhauer's Philosophy and Its Parallels with Zen Buddhism
თორნიკე ლელაშვილი (თბილისი, საქართველო)
დაუინტერესებელი მჭვრეტელობა, როგორც ხსნის გზა შოპენჰაუერის ფილოსოფიაში და პარალელები ძენ ბუდიზმთან
DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9366>

Corpus Linguistic Analysis of Aphorisms in “The Knight in the Panther’s Skin”

(A Comparative Study of the Translations into Russian and Ukrainian)

Julian Hasche
(Frankfurt University)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9356>

julian.hasche@gmail.com || ORCID: 0009-0002-3878-8457

Abstract: This article presents a corpus-linguistic analysis of aphoristic expressions in the Georgian national epic *The Knight in the Panther’s Skin* by Shota Rustaveli and examines its translations into Russian and Ukrainian. The methodological approach is based on the “Rustaveli goes digital” project, particularly its method of phrase alignment. The analysis of the relationships between the Georgian original and the translations draws on the equivalence classification model by Henjum and Koller as well as on concepts from cognitive semantics. In addition, the phenomenon of the aphorism is examined in detail and theoretically defined. For the empirical study, six aphorisms were selected as examples. Three one-line and three two-line aphorisms were analyzed in order to account for expressions of varying length. In addition, the contextual embedding of these statements within the narrative structure of the epic was examined. The analysis reveals notable differences in translation strategies, especially with regard to information structure and rhetorical devices. While both translations largely preserve the universal and argumentative character of the aphorisms, the Ukrainian version shows greater lexical proximity to the Georgian original but often exhibits more profound structural changes. The Russian translation, by contrast, remains structurally closer to the source text but shows stronger semantic deviations. The results highlight the complexity of translating aphorisms and underscore their potential as objects of linguistic and translation-focused analysis.

Keywords: Corpus Linguistics, Translation studies, Digital Rustvelology, Aphorisms, Georgian Language, Russian Language, Ukrainian Language

1. Introduction

Shota Rustaveli and the epic he authored, *The Knight in the Panther’s Skin* (ვეფხისტყაოსანი), are not only considered the *opus magnum* of Georgian literature, but the work also occupies a central role in Georgian culture – and beyond, worldwide. More than 800 years after its creation, the epic has been translated and adapted into 58 languages, resulting not only in a complex web of translations – both diachronic and synchronic – but also in an enormous amount of empirical data. The international project “Rustaveli goes digital” aims to process these resources into a corpus that can be used across disciplines. The analysis presented here is based on this idea and on the methodology of the project.

One particular type of expression plays a key role in the cultural significance of the epic: the genre of aphorisms. The importance of aphorisms in Rustaveli’s work is reflected not only in the large number of aphorism collections, but also in the way Rustaveli’s aphorisms have been received in Georgian literature. One exemplary reference can be found in a passage from Ilia Čavčavaže’s short story “The Beggar’s Tale” (გლახის წამბობი): “A lion’s whelp is equal

to a lion, be it male or female.” (Čavčavaže 1985: 55). This quote is used in reference to Queen Tamar, thereby highlighting her qualities as a ruler and her equal footing with men on the throne.

Aphorisms are also of significant interest from the perspective of translation studies, particularly for examining translation strategies and intertextual relationships. The characteristics of aphorisms as a specific type of expression are discussed in the following chapter.

For the analysis, one translation into Russian and one into Ukrainian were chosen for comparison – both belonging to the East Slavic languages. Rustaveli and his aphorisms enjoy great popularity in both language areas, but especially the Russian translations play a key role in the study of intertextual relationships, as they were often used as source texts for further translations. This study uses the Ukrainian translation by Mykola Bažan (1937) and the Russian translation by Šalva Nucubiže (1957; first edition 1941), while the Georgian reference text is the 1975 scholarly edition edited by Akaķi Šaniže.

When identifying the aphorisms from Rustaveli’s work suitable for empirical analysis, a significant divergence in what is considered an aphorism becomes apparent. Collections of aphorisms vary widely, ranging from two dozen to as many as 200 entries. As the basis for selecting the sayings considered aphorisms, the collection by Abžandaze and Xucišvili (1943) was chosen, which includes 52 aphorisms and was published around the same time as the two translations used in this study.

The central research question for the analysis is: What characteristics do the aphorisms exhibit, and what translation strategies and patterns can be observed in their translations? The study first addresses the concept of aphorism from a linguistic perspective, followed by a presentation of the methodology. Subsequently, the results of the comparative corpus analysis are presented and discussed, culminating in a concluding reflection.

2. The Definition of an Aphorism

Even if this may seem trivial at first, the fundamental question for the analysis arises: What actually is an aphorism? What characterizes it and how can this utterance be defined linguistically for the purpose of analysis?

The word aphorism derives from the Ancient Greek ἀφορισμός and means “a) delimitation, distinction, exclusion; b) determination, definition; c) offering” (Montanari 2023: 341). The term first appears in ancient Greece in the foundational work of Hippocrates of Kos (Vollers 2016: 46–47). This work is a compilation of 422 statements divided into seven books, all relating to various aspects of medicine. These statements are notable for their memorable and expressive character, as illustrated by the very first verse of the work: „ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ... “¹.

To this day, aphorisms enjoy great popularity and show a far-reaching culture of reception, e.g. utterances by Seneca, Marc Aurel, Friedrich Nietzsche, Arthur Schopenhauer, Karl Kraus oder Stanisław Jerzy Lec (Geary 2005: 49-65, 102-123, 174-192).

These examples illustrate the use of the term “aphorism,” but the question arises as to how aphorism can be defined from a linguistic perspective in order to serve as a working concept in the analysis. As a basis for a definition applicable to the analysis, definitions from

---

¹ „Life is short, the Art long... “ (Hippokrates von Kos, Übers. Jones 1959: 98-99)

standard encyclopedias and dictionaries (some with a linguistic focus) were examined. The characteristics identified in this overview are presented below.

Representative of the definitions of the term *aphorism* found in many encyclopedias and dictionaries is that of the *Collins Cobuild Advanced Learner’s Dictionary*: “An aphorism is a short witty sentence which expresses a general truth or comment.”

According to many definitions, an aphorism is characterized by a certain conciseness, which is understood not only as a formal feature but also as a pragmatic one. A common distinctive feature mentioned is the teleological nature of aphorisms as linguistic expressions—that is, their purpose is the transmission of a general or universal truth. The aim of this specific category of expression is thus the cognitive stimulation of the recipient.

Closely related to this is the concept of generalization, which is identified as a central property of aphorisms—they convey universally valid and generalizable wisdoms. The definition provided in the *Metzler Lexikon Sprache* also highlights the use of rhetorical devices or humor, as well as an underlying skeptical or critical attitude.

In *Der Neue Pauly*, further characteristics are identified: the use of rhetorical devices, contextual isolation, the linguistic deviation from everyday discourse, quotability (especially in the context of reception processes), and the deictic nature of aphorisms in the relationship between the individual and the environment or *societas*.

It becomes evident that the term aphorism appears vague or imprecise in many definitions and thus seems unsuitable as a basis for empirical analysis. To further explore the issue of defining the term, the approach of Evgenij Ivanov (2020), who explicitly addresses the problem of the linguistic definition of aphorisms, will be examined and discussed.

In his article, Ivanov examines a wide range of characteristics associated with aphorisms in terms of their relevance for a linguistic definition. Ivanov classifies the categories of *polylexicity*, *idiomaticity*, *textual form*, and *aesthetic quality* as facultative. While he considers *reproducibility* and *stability* to be specific to aphorisms, he notes that they do not appear consistently and therefore should also be regarded as facultative features. He identifies three *obligatory* features: *nominative semantics*, *discursive autonomy*, and *monophraseological structure*. As the only truly *distinctive* feature—especially in comparison to similar types of utterances—he regards the *universal or generalizing character* of the semantics of aphorisms (Ivanov 2020: 697–700).

As a conclusion from the discussion on defining aphorisms, the following working definition is proposed:

1. An aphorism is a linguistic utterance perceived as a general truth or wisdom, whose semantic character is invariably universal;
2. It consists of phraseological units at the clause or sentence level, which appear either as monophraseological expressions or as coherent segments, and are further distinguished by their discursive autonomy from the linguistic context;
3. Typically—but not necessarily—aphorisms are characterized by a specific linguistic aesthetic (e.g., rhyme or rhetorical devices) and by partial or complete idiomaticity inherent in the expression;
4. An aphorism is marked by its receptivity and actual reception (e.g., quotation), through which recipients may gain prestige by referencing the source or originator, or establish

a connection to the original context, along with an accompanying stability of its components.

This four-part working definition forms the basis for the empirical analysis of aphorisms in Rustaveli's work. This also raises the question of whether—and to what extent—this working definition applies to the utterances in Rustaveli's text that are considered aphorisms.

3. Methodology

Three main methodological approaches were used in the analysis: 1. phrase alignment, 2. classification of equivalents and 3. analysis of the information structure, following the model of cognitive semantics. These three methodologies are described below.

1. The method of phrase alignment used in this work follows the model of the “Rustaveli goes digital” project.² The starting point for this is the digitization of the texts, followed by the parallelization of the verses according to the Georgian original. A verse consisting of four phrases would be represented as follows: <ph1>a</ph1>, <ph2>b</ph2>, <ph3>c</ph3> <ph4>d</ph4>

Since the analysis is comparative in nature - the aim is to analyze the relationship between the original and the translations as well as the equivalents are determined based on the aligned phrases of the original. In other words, the equivalents to the phrases in Georgian are identified, whereby the numbering is based on the Georgian phrases. This is illustrated using verse 1.39.4. and the English translation by Marjory Wardrop (Wardrop 1966: 29) (Fig. 1):

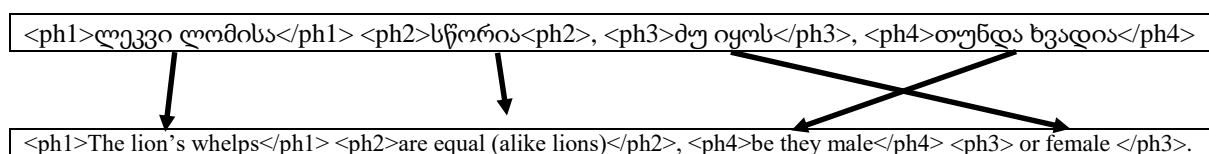

Fig. 1: Example of phrase alignment (Georgian-English)

This illustrates the basic features of the semantic-structural analysis at the phrase level, allowing fundamental structural differences between the original and the translation(s) to be identified. For this analysis, however, the aim is to look at the phrases in more depth to categorize the relationship between the original and the translation based on their degree of equivalence and to be able to assess the information structure not only structurally but also qualitatively.

2. The equivalence model by Henjum and Koller (2020), which is explained in more detail in the following section, is used for this in-depth examination of equivalents. As already mentioned, Henjum and Koller's (2020) equivalence theory forms the basis for categorizing the relationships between the original and the translation in terms of equivalents. Henjum and Koller divide denotative equivalence into five types of correspondence: 1:1 correspondence, 1:n correspondence, n:1 correspondence, 1:0 correspondence and 1:*pars* correspondence (Henjum / Koller 2020: 253-279).

² <https://rustaveli-goes-digital.de/>

These categories of equivalence established by Henjum and Koller can be defined as follows with reference to the individual units of the sentence, whereby the reference point always remains the original:

1:1 correspondence: A unit in the Georgian original has a direct equivalent in the translation in semantic terms.

1:n correspondence: One unit of the Georgian original has several or more complex equivalents in the translation.

n:1 correspondence: Several units of the Georgian original were combined or simplified into one equivalent in the translation.

1:0 correspondence: One unit of the Georgian original has no equivalent in the translation.

1:pars Entsprechung: A unit in the Georgian original has only a limited equivalent in the translation, or only a partial equivalent on the semantic level, but is to be regarded as an equivalent on the functional level.

3. The classification of the components of the analyzed linguistic data material - aimed at examining the elements that together form the semantic message of the sentence - is based on concepts from approaches in cognitive and conceptual semantics. As the basis of the linguistically realized signs that make up the cognitive system, Ray Jackendoff defines the term concept as follows:

“Matched with (nearly) every utterance is a meaning - a thought that the utterance expresses. We typically create new utterances like the ones above because we have new thoughts we want to express. [...] Part of this system is a large collection of stored parts, which we might call “concepts.” (Jackendoff 2012: 9).

This idea of *concept* forms the pillar for categorizing the components. A concept (C) refers to physical objects, static or dynamic entities, properties, or, for example, mental processes that function as carriers of an informational unit (Jackendoff 2012: 23–34). Additionally, the components are further classified as predications (P)—which refer to concepts by attributing characteristics to them or, where applicable, negating them—predicates (p)—which describe dynamic actions or static states in which the concepts may function as subjects or objects—and referential devices (R[x])—which refer anaphorically or cataphorically to concepts—in order to capture the structuring of information.

4. The Empirical Analysis

Six aphorisms from the collection of aphorisms by Abžandaze and Xucišvili (1943) were chosen and analyzed. Three one-line aphorisms (in the Georgian original: 0.30.4., 1.50.4. and 43.1083.4.) and three two-line aphorisms (32.798.1-2., 34.815. 2-3. and 44.1094. 3-4.) were selected.

The analysis of a single-line aphorism (1.50.4.) is presented as an example, followed by the results of the analysis of all the aphorisms examined (Fig. 2 & Tab. 1):

1.50.4.	«[Что] [раздашь] – [к тебе ж] [вернётся], [а что] [нет] – [то все чужое]!»
	PRO.ACC distribute.PRS PREP 2SG.DAT PART return.PRS CNJ PRO NEG.P PRO.NOM PRO.NOM someone else's.NOM
	[What] [you distribute], [to you] [returns], [and what] [not] [it's all someone else's]
1.50.4.	[რასაც] [გასცემ], [შენი[ა]]; [რას] [არა], [დაკარგული[ა]]!"
	PRO.ACC=FOC give_away.PRS 2SG.POS=COP PRO.ACC NEG.P lost-NOM=COP
	[That which] [you give away] [yours [is]] [which] [not] [lost [is]]
1.50.4.	[Що] [зберіг] – [згубив навіки], [що] [роздав] – [твое до гроба]"
	PRO.ACC keep.PST loose-PST ADV PRO.ACC distribute-PST 2SG.POS.NOM PREP grave-GEN
	[What] [you kept] [you have lost forever] [what] [you distributed] [yours until the grave]

Fig. 2: Analysis of the aphorism ^{Geo}1.50.4. (Russian above, Ukrainian below)

In the next stage of analysis, we will consider aphorisms at the level of concepts and predications:

	Georgian	Russian	Ukrainian
Structure	$C_1 - p_1 - P_1[COP_1] - C_2 - P_2[COP_2]$	$C_1 - p_1 - R[2SG] - p_2 - C_2 - P_3$	$C_2 - p_3 - p(Geo: P_2) - C_1 - P_1$
Components	C ₁ : რასაც C ₂ : რას P ₁ : შენი P ₂ : დაკარგული p ₁ : გასცემ p ₂ : არა [p ₁] ³ COP ₁ : =ა COP ₂ : =ა	C ₁ : что C ₂ : что нет P ₃ : то все чужое R[2SG]: к тебе ж p ₁ : раздашь p ₂ : нет [p ₁] ¹³ p ₃ : вернется	C ₁ : що C ₂ : що P ₁ : твоє до гроба p ₁ : роздав p ₂ : зберіг p(Geo: P ₂): згубив навіки
Phrase Structure	C ₁ : PRO C ₂ : PRO – NEG.P p ₁ : V p ₂ : NEG.P – [p ₁] P ₁ : 2SG.POS P ₂ : PTCP	C ₁ : PRO C ₂ : PRO – NEG.P P ₃ : PRO – PRO – ADV R[2SG]: PREP – 2SG – PART p ₁ : V p ₂ : NEG.P – [p ₁] p ₃ : V	C ₁ : PRO C ₂ : PRO P ₁ : 2SG.POS – PREP – N p ₁ : V p ₂ : V p(Geo: P ₂): V – ADV
Syntactic Structure	p ₁ : 3-argument V p ₂ : [p ₁] C ₁ : DO (DAT) C ₂ : DO (DAT)	p ₁ : 2-argument V p ₂ : [p ₁] p ₃ : 1-argument V C ₁ : DO (ACC) C ₂ : DO (ACC) R[2SG]: ADVB	p ₁ : 2-argument V p ₂ : 2-argument V p(Geo: P ₂): 2-argument V C ₁ : DO (ACC) C ₂ : DO (ACC)

Tab. 1: Analysis of the aphorism and the structure in the source language and translations

³ This is an ellipse.

This aphorism expresses a universal truth concerning giving and keeping. On a figurative level, the saying suggests that giving to others, rather than keeping something exclusively for oneself, leads to positive consequences; in this, it faintly echoes the saying found in the Acts of the Apostles „It is more blessed to give than to receive.“⁴

In the Georgian original, there are two asyndetic main clauses that have an almost identical structure: Direct object - predicate - predicative - copula - where the objects together with the predicate each form a subject subordinate clause - except that in the second main clause the predicate, identical to the three-argument verb p_1 , is expressed elliptically by means of “აღა” (‘not’). Here, the first main clause is a positive clause, which is opposed by a second negated main clause.

In the Russian translation, a similar structure is evident in its basic form: it also consists of two asyndetic main clauses. Both direct objects are linked to the same predicate, which is elliptically realized in the second main clause as well. A clear semantic as well as functional difference emerges in the translation of P_1 and the copula from the Georgian original. The predication of the original was rendered in Russian using an adverbial phrase and a predicate. The pronoun „тебе“ (‘you’) in the adverbial phrase, which is further emphasized by the emphatic particle „ж“, refers—just like the possessive pronoun „შენი“ (‘your’)—to the second person singular. The adverbial phrase consists of a preposition, a pronoun, and a focus particle, resulting in a specification in the sense of an allative case. This serves as an indication of local direction in connection with the one-argument verb „вернётся“ (‘it returns’), which at first glance does not seem to have a counterpart in Georgian. From the combination of the predicate and the adverbial phrase, it follows that this is an equivalent to P_1 and the copula, whereby the predicative statement of the original is rendered as a dynamic verbal process, resulting in a significant change in semantics. It is not a predicative statement about possessivity, but rather describes an antithetical process with reference to the subject subordinate clause—here, the antithetical pair ‘distribute’ („раздать“) vs. ‘return’ („вернуться“) emerges. In the verb „раздать“ (‘distribute’), the use of the prefix {раз-} is notable, as it does not merely describe a process of ‘giving away’ by the subject but rather a process involving a broad circle of recipients. In the second main clause, a semantic difference in predication is apparent compared to the Georgian original: while the participle ‘lost’ („დაკარგული“) is used there, in Russian this is translated by referring to a foreign possessor („чужое“). While in Georgian, because of the negation of p_1 , a loss of possession is described, in Russian this is rendered as a shift in possession relations.

Fundamentally, the Ukrainian translation also shows a sentence structure similar to the Georgian original—two asyndetic main clauses. In the translation, no ellipsis for P_1 is reproduced; instead, a new positive predicate appears that indicates the consequence of the negated action of P_1 (‘not distribute’ → ‘keep’). Furthermore, analogous to the Russian translation, the prefix {роз-} is used in „роздав“ (‘have distributed’), which targets a broad circle of recipients. However, the information structure in Ukrainian is arranged oppositely to Georgian: first comes the second main clause, which is negated in Georgian but positive here, followed by the first main clause, which is positive in Georgian (thus, abstractly, with regard to

⁴ *The Holy Bible*, English Standard Version. Acts 20:35.

the evaluative connotation of the individual main clauses, the following pattern emerges: Georgian: x (+), y (-); Ukrainian: y (-), x (+).

Moreover, it is noteworthy that the predicate „ზღუბივ ნაჲიკი“ (‘lost forever’) represents a verbalization of P₂ „დაკარგული“ (‘lost’) from the original. In addition, there is a strong emphasis on P₁ by the addition of the adverbial phrase „до гроба“ (‘until the grave’) to the possessive pronoun, highlighting the constancy prevailing in earthly life. Essentially, the sentence-final predication „твое до гроба“ (‘yours until the grave’) itself functions as a catchphrase (idiomatic expression).

Both translations show that the decision was made to verbalize one of the predicatives; in both cases that of the first main clause. The basic structure of the Russian translation follows the Georgian original, but individual components are not 1:1 equivalents—this is particularly noticeable in the verbalization towards a dynamic process in p₁ and R[2SG]. In contrast, the components in Ukrainian are in themselves 1:1 equivalents, but the information structure of the antithetically arranged main clauses is the opposite of Georgian—first the negative consequence of keeping and then the positive consequence of giving away.

This aphorism appears during the introduction of Tinatin as queen by her father Rostevan. He gives advice to his weeping daughter, which begins at 1.48.1. He advises her to make wise and considered decisions, as these will ultimately pay off. In the stanza containing the aphorism, Rostevan advises generosity, including regarding ‘food and drink’ (^{Geo}1.50.3. “სმა-ჰამა”), as this brings benefits. In the verse immediately preceding the aphorism, a rhetorical question directed at the preceding advice appears: “...დებ რა სავარგულია?!” (^{Geo}1.50.3. ‘...what use is possession?’), to which the aphorism follows as a reply. The aphorism can be understood both as a conclusion drawn from what has already been said and as an appeal, in the sense that generosity brings positive outcomes—so give, because what you give brings good, and what you do not bring you nothing or even harm. Following this, the fatherly advice is referred to as “სწავლას” (^{Geo}1.51.1. ‘teaching’), marking the preceding as a teaching.

The Russian translation shows a parallel structure and idea to the Georgian original. The Ukrainian also shows a parallel idea, but the line preceding the aphorism differs structurally, as it is not formulated as a predication + rhetorical question, but as two predications. In both translations, there is also a comparable marking of what has been said in the following line.

5. Results of the Empirical Analysis

The discussion of the analysis aims to identify which fundamental structures, translational processes, and information-structural phenomena can be observed in the empirical material, and what can be noted regarding the research question posed at the outset. To this end, the observed differences between the original text and the translations are first presented concisely, followed by a discussion of the characteristic similarities that emerged during the analysis. The chapter concludes with an overall overview of the different types of correspondences between the original and the respective translations.

5.1. Divergences observed in the Analysis

At first glance, the cases in which semantic differences between individual components are evident stand out—these often manifest as 1:*pars* correspondences. For example, this can be observed in the Russian translation of concept C₁ in verse ^{Geo}34.815.2 of the Georgian original.

The Georgian concept „მეცნიერთა“ ("scholars") refers to a group of individuals who possess a high degree of knowledge or scientific expertise. The corresponding Russian translation, „в науках“ ("in the sciences"), by contrast, is abstract and non-human in nature, and can be seen as an associated field of activity of the group of individuals described in the Georgian version. This example illustrates the principle of such semantic shifts: only certain aspects of the underlying semantic profile are translated or transformed, which means that only part of the original meaning is conveyed to the readers of the translation—or a completely new direction is introduced through a modified concept. This can be attributed either to the lexical inventory of the target language or to the stylistic or semantic considerations of the translators, or their interpretation of the narrative.

In addition, differences between the original and the translations emerge regarding the use of rhetorical devices or linguistic aesthetics—for example, in the translation of the anaphora „ავსა ვავსა ავო სოფყვა...“ (Geo0.30.4, "The evil man [speaks] the evil word...") from the Georgian original. In the Russian translation, „Злое слово [...] лишь злодей.“ (Rus0.28.4, "The evil word [...] only the villain."), the attribute "evil" appears only in the sentence-initial component, while the second component, which also occurs in sentence-final position, contains this attribute lexically.

In the Ukrainian translation, „...злий злостиве слово...“ (Ukr0.30.4, "...the vicious [man] the wicked word..."), the corresponding attribute appears only in the second component, as it is also lexically present in the first component. However, due to the similarity in the initial sounds (a spirant followed by a lateral), a certain degree of linguistic aesthetics can still be observed.

The fact that such aesthetic phenomena are not carried over—in this case, the stylistic device could also be interpreted as an allusion to the cohesion of the components—results in a loss of the poetic quality of Rustaveli's language. This can be attributed to the differing inventories of the target languages, the individual decisions made by the translators, or simply the complexity of replicating poetic language.

On a structural level, it is noticeable that both translations show divergent arrangements of the components in relation to the original, whereby this is particularly noticeable in the Ukrainian translation.

The Ukrainian translation is characterized by a deeper structural phenomenon: in the translation there is often a diametrical arrangement of the entire verse. As an example, the second line of stanza Geo1094 in the Georgian version and the Ukrainian translation are juxtaposed: „კოვასა შიგან რაცა დვას, იგივე წამოდინდებოს“ (Geo44.1094.4. , What stands inside the jug will flow out.) vs. „Тільки те із плека летється, що було до плека влите“ ,Only this flows out of the jug, what was poured into the jug.). This comparison reveals a clear structural difference: while in Georgian the information about the entity contained in the jug is presented first, followed by the information about the outpouring that will occur in the future, the Ukrainian version presents this in reverse order. The information about the outpouring of the entity comes first, and only then, in a subordinate clause, follows the information about an already completed action—namely, that the liquid was previously poured in. Graphically, this can be represented as follows (Fig. 3):

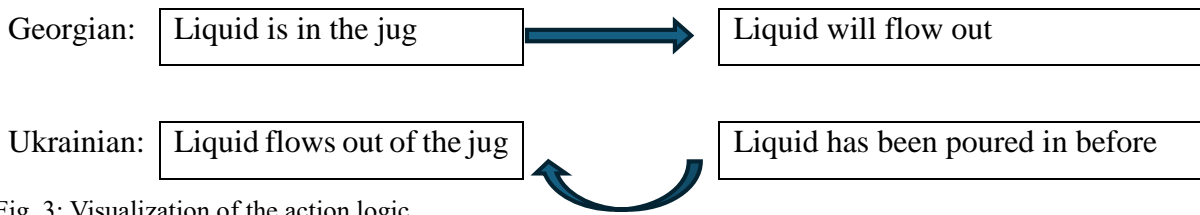

Fig. 3: Visualization of the action logic

A closer analysis of the aphorisms also reveals the complexity of the argumentative structures in Rustaveli's epic, which often possess a distinctly dialectical character. The aim of these complex structures is to reflect cognitive processes or to depict multifaceted communication situations, whereby the semantics sometimes only become clear after careful consideration—this applies especially to the aphorisms. As the analysis showed, there is a tendency in the translations to simplify these complex patterns. As a result, dialectical processes or layered argumentative structures are lost, though translators also bring in their own interpretations. These simplifications are likely motivated both by the aim of improving readability for the target audience and by the translators' individual interpretations.

The following section will outline the most characteristic similarities between the original and the translations.

5.2. Similarities observed in the Analysis

All the aphorisms analyzed share the universality of their statements. This is conveyed through the interplay of grammatical devices (e.g., impersonal forms), the use of lexemes as classes without referential representations (e.g., in ^{Geo}43.1083.4, the concept 'მკურნალმან' ['healer'] – which also applies to the translations), and their function as rhetorical devices. With regard to the working categories developed in the chapter on aphorisms, this also pertains to their independence from discourse, idiomaticity, and nominative character, as was shown in the analysis.

It became apparent that the translations exhibit various differences compared to the original, yet in most cases a common underlying idea can be identified. The only possible exception is an aphorism in the Russian translation (^{Rus}34.817.2-3.), which shows more significant semantic differences. This is partly due to the permutation of subject and predicative in the first line. Additionally, the semantic specification in the second line results in Roševan's appeal not addressing the manner of conveying the message, as in the original, but rather referring to an action that affects the personal emotional realm.

From the perspective of the context of the aphorisms, although certain differences are recognizable, especially regarding simplification, no major differences were apparent.

It was also observed that the aphorisms in Rustaveli's epic function as arguments. These aphorisms appear either at the conclusion of cognitive processes (e.g., ^{Geo}43.1083.4.) or amid discourses (e.g., ^{Geo}34.815.2-3. or ^{Geo}32.798.1-2.). In their role as arguments, they serve as cognitive stimuli or lend decisive weight to a train of thought, with their argumentative effect primarily arising from their reference to universal wisdoms or generally valid principles—or, as in the case of ^{Geo}34.817.2., to a specific class of people. Although certain influencing phenomena were observed in the analysis regarding the argumentation structure, e.g. structural

changes, deviations in the equivalents or simplifications, it also applies to the translations that the aphorisms fulfill the function of arguments.

5.3. Quantitative Evaluation

Certain occurrences of correspondences have already been addressed in the analysis to some extent, but a comprehensive overview of the evaluation of the correspondences will follow.

A quantitative overall summary of all analyzed component types presents the following picture (Tab. 2):

	Geo	Rus	Ukr
K	15	16	21
P	4	8	3
p	13	12	11
R[x]	4	4	2

Tab. 2: Overall summary of all analyzed components

Regarding the respective aphorisms, the following numbers of deviations can be seen with the component types (Tab. 3):

Geo 0.30.4.		Geo 1.50.4.		Geo 43.1083.4		Geo 32.798.1-2.		Geo 34.817.2-3.		Geo 44.1096.3-4.	
Rus	Ukr	Rus	Ukr	Rus	Ukr	Rus	Ukr	Rus	Ukr	Rus	Ukr
0	0	3	2	4	3	4	3	5	4	4	6

Tab. 3: Deviations of the aphorisms from the source language

For the one-line aphorisms, the highest number of deviations is found in the Russian translation of 1.50.4, with four deviations, and for the two-line aphorisms, in the Ukrainian translation of 44.1096.3-4, with six deviations. Quantitatively, the total number of deviations amounts to 20 for the Russian translation and 18 for the Ukrainian translation

When examining the different types of correspondences according to the model of Henjum and Koller (2020), the following picture emerges for the respective aphorisms (Tab. 4 & 5):

	0.30.4.		1.50.4.		43.1063.4.	
Geo	4		6		6	
	Geo-Rus	Geo-Ukr	Geo-Rus	Geo-Ukr	Geo-Rus	Geo-Ukr
1:1	2	3	4	3	2	1
1:n				2		
n:1						1
1:0						1
1:pars	2	1	2	1	4	2

Tab. 4: Different types of correpondences (one-line aphorisms)

	32.798.1-2.		34.817.2-3.		44.1094.3-4.	
Geo	5		8		8	
	Geo-Rus	Geo-Ukr	Geo-Rus	Geo-Ukr	Geo-Rus	Geo-Ukr
1:1	1	1	4	5	1	3
1:n	1				2	
n:1				1	1	
1:0	2	3	3		1	3
1: <i>pars</i>	1	1	1	1	2	2

Tab. 5: Different types of correpondences (two-line aphorisms)

An overview of the total number of occurring correspondences shows the following numbers for 36 relevant components in Georgian (Tab. 6):

	Geo-Rus	Geo-Ukr
1:1	14	16
1:n	3	2
n:1	1	2
1:0	6	7
1: <i>pars</i>	11	7
Total number of correspondences	35	34

Tab. 6: Correspondences appearing in the analysis

The overall overview of the correspondences shows that no exorbitant difference can be identified between the translations. Looking at the percentages, 40% of the correspondences in the Russian translation are 1:1 correspondences, while in the Ukrainian translation it is 47.06%. 1:n correspondences account for 8.57% in Russian and 5.88% in Ukrainian. Regarding the n:1-correspondences, this results in a figure of 2.86% in the Russian translation and 5.88% in the Ukrainian translation. For 1:0 correspondences, Russian shows a share of 17.14% and Ukrainian 20.59%. Finally, the percentage of 1:*pars* correspondences in the Russian translation is 31.43%, compared to 20.59% in the Ukrainian.

Considering the evaluation of the correspondences, it is evident that the Ukrainian translation has about 7% more 1:1 correspondences (47.06%) than the Russian translation. Additionally, for the second most frequent type of correspondence, the 1:*pars* correspondences, Russian leads proportionally ahead of Ukrainian by about 10%. In contrast, Ukrainian slightly surpasses Russian in 1:0 correspondences by roughly 3%. Based on this analysis, it can be concluded that, at the level of correspondences, the Ukrainian translation is closer to the Georgian source than the Russian translation, although both do not diverge significantly percentagewise.

6. Conclusion

The category of universality also applies to Rustaveli’s aphorisms. They always express universal relationships, where the lexemes refer to classes rather than to specific entities.

In the comparative analysis, processes of semantic transformations, omission of various components, simplifications, innovations, and permutations at the level of information structure could be observed. As a result, the translations lose the philosophical and argumentative depth of the original text. Both translations showed divergent orders of components compared to the original, with many Ukrainian examples exhibiting profound structural changes, resulting in diametrically opposed arrangements of information.

Although more deviations in correspondences were generally observed in Nucubiže’s translation than in Bažan’s, the structural differences in the Ukrainian translation represent deeper divergences. This also empirically suggests that there is likely no direct relation between the two translations, as the differences are evident and only a few parallels appear between them.

As the detailed examination of the aphorisms in Rustaveli’s work has shown, these are not only universal wisdoms but arguments of philosophical dimension that continue to encourage readers to engage with them and their underlying concepts to this day.

The results of the analysis made clear the central role the aphorisms play in Rustaveli’s epic and the wide range of translational phenomena that arise when examining the translations. Due to their special qualities as linguistic expressions, they offer a promising field for various research approaches across multiple disciplines. Aphorisms serve as focal points for examining intertextual relationships between the translations, as they provide insight into the perspectives and interpretations of the translators. It became clear that the aphorisms in Rustaveli’s work are not merely simple sayings—they form the heart of the epic, revealing the cosmos of Rustaveli’s philosophical reflections.

References

- Bilodid, Ivan et al., 1970: *Slovyk ukrains’koï movy*. Vol. 1. Kyïv: Naukova dumka.
- Brown, Keith & Miller Jim, 2014: *The Cambridge Dictionary of Linguistics*: <https://www-cambridge-org.proxy.ub.uni-frankfurt.de/core/books/cambridge-dictionary-of-linguistics/cambridge-dictionary-of-linguistics/C92AAA7BD62D06DF30593598033D2545>, last access: 26.05.25.
- Čavčavaže, Ilia, 1985: *glaxis naambobi*. In: *rčuli našarmoebebi. xut tomad* (Vol. 2). Tbilisi: Sabčota Sakartvelo. 27-111.
- Febel, Gisela, 1999: „Aphorismus“. In: Landfester, Manfred (Hrsg.): *Der Neue Pauly. Enzyklopädie der Antike*. Vol. 13. Stuttgart / Weimar: J. B. Metzler Verlag. 150-151.
- Gabunia, Giorgi, 2006: „Šota Rustavelis aporizmebis bibliografi“. *sakartvelos parlamentis erovnuli biblioteka, šromebi* 1.6. 136-159.
- Geary, James, 2005: *The World in a Phrase. A brief history of the aphorism*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Henjum, Kjetil / Koller, Werner, 2020: *Einführung in die Übersetzungswissenschaft* (9th ed.). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.

- Hippokrates von Kos, 1959: „Hippocrates“. Vol. IV. Transl. Jones, William (5th ed.). Cambridge: Harvard University Press.
- Ivanov, Evgenij, 2020: „Aforizm kak ob“ekt lingvistiki: osnovnye priznaki.“ *Vestnik RUDN* 11, Nr. 4. 659-706.
- Jackendoff, Ray, 2012: *A User's Guide to Thought and Meaning*. Oxford: Oxford University Press.
- Rust'haveli, Shot'ha, 1966: *The Man in the Panther's Skin. A romantic Epic*. Transl. Marjory Wardrop. Tbilisi: Literatura da Khelovneba.
- The Holy Bible*, English Standard Version. Acts 20:35.
- Vollers, Elisabeth, 2016: „Aphorismus“. In: Glück, Helmut / Michael Rödel (Hrsg.): *Metzler Lexikon Sprache* (5th ed.). Stuttgart: J. B. Metzler Verlag. 46-47.

Lexicons

Bol'shoj tolkovyj slovar' russkogo jazyka:

[https://gramota.ru/poisk?query=%D0%B0%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC&mode=slovari&dicts\[\]=42](https://gramota.ru/poisk?query=%D0%B0%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC&mode=slovari&dicts[]=42), last access: 26.05.25.

Collins Dictionary: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/aphorism>, last access: 26.05.25.

kartuli enis ganmartebiti leksikoni: <https://www.ice.ge/liv/liv/ganmartebiti.php>, last access: 08.05.24.

Merriam-Webster Dictionary: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/aphorism>, last access: 25.05.25.

Montanari, Franco, 2023: *GD. Wörterbuch Altgriechisch-Deutsch*, Berlin: de Gruyter.

„ვეფხისტყაოსნის“

აფორიზმების კორპუსლინგვისტური ანალიზი

(რუსული და უკრაინული თარგმანების შედარებითი ანალიზი)

იულიან ჰაშე

(ფრანკფურტის გოეთეს უნივერსიტეტი)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9356>

julian.hasche@gmail.com || ORCID: 0009-0002-3878-8457

რეზიუმე

შესავალი

წინამდებარე სტატია ეძღვნება ქართული ეროვნული ეპოსის, შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ აფორიზმების ეკვივალენტობის საკითხს თარგმანებში, კერძოდ, შერჩეული ქართული ორიგინალური აფორისტული სტრიქონების შედარებას რუსულ და უკრაინულ ენებზე შესრულებულ თარგმანებთან. კვლევა განხორციელდა კორპუსლინგვისტური ანალიზის საფუძველზე და ორიენტირებულია თარგმნის სტრატეგიების გამოვლენასა და აფორისტული გამონათქვამების ინფორმაციული სტრუქტურის კვლევაზე, რის საფუძველზეც შესაძლებელია დასკვნების გაკეთება როგორც ტექსტთაშორისი ურთიერთობების, ისე რუსთაველის ენაში აფორიზმის ქანრის თავისებურებების შესახებ.

კონტექსტი და კვლევის ინტერესი

საუკუნეში შექმნილი პოემა ქართული ლიტერატურის უმნიშვნელოვანესი ქმნილებაა, რომელსაც საუკუნეების შემდეგაც არ დაუკარგავს მნიშვნელობა და სამართლიანად არის მიჩნეული ქართული ეროვნული იდენტობის ერთ-ერთ ძირითად კომპონენტად. პოემის მნიშვნელობა სცილდება ქართული ლიტერატურის ფარგლებს და საპატიო ადგილი აქვს მიჩნეული მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში. „ვეფხისტყაოსნის“ მნიშვნელობაზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ პოემა მსოფლიოს

ენაზე არის თარგმნილი. ფრანკფურტის უნივერსიტეტის ემპირიული ენათმეცნიერების ინსტიტუტში განხორციელებული პროექტის ფარგლებში ეტაპობრივად ხორციელდება პოემის თარგმანების გაციფრულება, დაპარალელდება და ანოტირება, რაც თავის მხრივ, ხელს უწყობს პოემის ორიგინალისა და მისი თარგმანების, როგორც უნიკალური კვლევითი რესურსის დამკვიდრებას საერთაშორისო სამეცნიერო სივრცეში. მოცემულ კვლევაში გამოყენებულია დასახელებული პროექტის მეთოდოლოგია, კერძოდ, აფორიზმების ფრაზული აღინირება და ფრაზების შედარებით-შეპირისპირებითი მეთოდით კვლევა.

კვლევის საგანს წარმოადგენს ეკვივალენტობის საკითხი „ვეფხისტყაოსნის“ აფორიზმების რუსულ და უკრაინულ თარგმანებში. აფორიზმების შერჩევა განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ აფორიზმები არამარტო ლიტერატურული და კულტურული ღირებულების მატარებელი არიან, არამედ წარმოადგენენ კვლევის მნიშვნელოვან საგანს თარგმანთმცოდნეობის თვალსაზრისითაც, ვინაიდან აფორიზმები შეიცავენ ლაკონიურ სემანტიკურ სტრუქტურებს და ხშირად რიტორიკულ ფორმას იღებენ. შესაბამისად, მათი ადეკვატურად გადატანა სხვა ენებზე დაკავშირებულია არაერთ სპეციფიკურ სირთულესთან.

რა არის აფორიზმი?

კვლევის დასაწყისში მოცემულია ტერმინ *აფორიზმის* სიღრმისეული ანალიზი. განხილულია განმარტებები სხვადასხვა ლექსიკონიდან, ლინგვისტური ნაშრომებიდან და შესაბამისი სამეცნიერო ლიტერატურიდან.

აფორიზმების განსაზღვრების შესახებ არსებული მსჯელობის საფუძველზე, კვლევაში წარმოდგენილია შემდეგი განსაზღვრება:

1. აფორიზმი არის ენობრივი გამონათქვამი, რომელიც აღიქმება როგორც ზოგადი ჭეშმარიტება ან სიბრძნე, ხოლო მისი სემანტიკური ხასიათი უნივერსალურია;

2. აფორიზმი შედგება ფრაზეოლოგიური ერთეულებისგან წინადადების ან დებულების დონეზე, რომელიც შეიძლება წარმოდგენილი იყოს როგორც მონოფრაზეოლოგიური სტრუქტურა ან კოჰერენტული სეგმენტი და, ამასთანავე, გამოირჩევა დისკურსული ავტონომიით სხვა ენობრივი კონტექსტისგან;
3. აფორიზმი, როგორც წესი (თუმცა არა აუცილებლობით), გამოირჩევა სპეციფიკური ლინგვისტური ესთეტიკით, როგორიცაა რითმა, რიტორიკული ხერხები და იდიომატური გამოთქმები (ნაწილობრივი ან სრული);
4. აფორიზმი მაღალი აღქმადობითა და მკითხველზე/მსმენელზე ზემოქმედებით ხასიათდება.
5. აფორიზმი გამოირჩევა შინაარსობრივი და სტრუქტურული სტაბილურობით.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევა ეფუძნება სამ ძირითად მეთოდოლოგიურ მიდგომას:

1. **ფრაზული აღინირება** – ქართული ორიგინალი სტროფები აღინირებულია თარგმანის ენაში შესაბამის სტროფებთან, რომლებიც ჩაშლილია ფრაზებად. აღნიშნული მეთოდი ავლენს ფრაზის დონეზე სემანტიკურ და სინტაქსურ შესაბამისობებს.
2. **ეკვივალენტების კლასიფიკაცია** – თარგმანმცოდნეობაში გამოყოფენ ეკვივალენტობის ხუთ ტიპს: 1:1, 1:n, n:1, 1:0 და 1:pars (Henjum & Koller 2020). ეს კლასიფიკაცია მიზნად ისახავს აფორისტული გამონათქვამების ხარისხისა და ფორმის სისტემურ შეფასებას მიზანენაში.
3. **ინფორმაციული სტრუქტურის ანალიზი** – კოგნიტიური სემანტიკის თეორიაზე დაყრდნობით (Jackendoff 2012), ტექსტში გამოიკვეთება კონცეპტები (C), პრედიკაციები (P), პრედიკატები (p) და რეფერენციული ელემენტები (R[x]), რაც აფორისტული გამონათქვამების სემანტიკური და სტრუქტურული ანალიზის შესაძლებლობას გვაძლევს.

ემპირიულ მონაცემთა ანალიზი

კვლევისათვის შეირჩა ექვსი აფორიზმი კ. აბუანდაძისა და ს. ხუციშვილის მიერ 1943 წელს გამოქვეყნებული აფორიზმების კრებულიდან. გაანალიზდა სამი ერთსტრიქონიანი და სამი ორსტრიქონიანი აფორიზმი. თარგმანთაგან შეირჩა შალვა ნუცუბიძისა (რუსული თარგმანი, 1957) და მიკოლა ბაჟანის (უკრაინული თარგმანი, 1937) თარგმანები. წყარო ტექსტად გამოყენებულია 1957 წელს აკაკი შანიძის რედაქტორობით გამოცემული *ვეფხისტყაოსანი*.

აფორიზმების შედარებითი ანალიზი ცხადად წარმოაჩენს განსხვავებებს თარგმნის სტრატეგიების არჩევანში, კერძოდ:

- **სემანტიკური ტრანსფორმაციები** – განსაკუთრებით რუსულ თარგმანებში შეინიშნება სემანტიკური გადახვევების შედარებით მაღალი სიხშირე. სტატიკური გამონათქვამები ხშირად ჩანაცვლებულია დინამიკური ზმნებით, ან იცვლება სემანტიკური ველი (კუთვნილების სემანტიკა > მოძრაობის სემანტიკა).
- **სტრუქტურული განსხვავებები** – უკრაინული თარგმანი ლექსიკური ეკვივალენტობის თვალსაზრისით უფრო ახლოს დგას ორიგინალთან, თუმცა მასში ხშირად გვხვდება წინადადების სტრუქტურის ფუნდამენტური ცვლილებები. რამდენიმე შემთხვევაში თვალსაჩინოა ინვერსიის შემთხვევები, რაც წინასწარ განზრახულ სტილისტურ ცვლილებაზე მიუთითებს.
- **რიტორიკული ხერხების დაკარგვა** – წყარო ტექსტში გამოყენებული სტილისტური ელემენტები, როგორცაა ალიტერაცია და ანაფორა, ხშირად თარგმანში სრულად არ არის გადმოცემული. შედეგად, თარგმანის ენებში ნაწილობრივ იკარგება პოეტური ეფექტი.
- **არგუმენტაციული ფუნქცია** – „ვეფხისტყაოსანში“ აფორიზმები ხშირად ასრულებენ არგუმენტირებული დასკვნის ან მორალური მოწოდების როლს. ეს ფუნქცია უმეტესწილად შენარჩუნებულია თარგმანებში, თუმცა ზოგიერთი სემანტიკური ნიუანსი ნაწილობრივ შეცვლილია.

კვანტიტატიური შეფასება

ეკვივალენტობის საერთო ანალიზი აჩვენებს, რომ სტატისტიკური თვალ-

საზრისით თარგმანები დიდად არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან, ეკვივალენტობის საერთო რაოდენობის მიმოხილვა აჩვენებს შემდეგ რიცხვებს ქართულ ენაში შესაბამისი კომპონენტისთვის:

	ქართულ-რუსული	ქართულ-უკრაინული
1:1	14	16
1:n	3	2
n:1	1	2
1:0	6	7
1:pars	11	7
კორესპონდენციების საერთო რაოდენობა	35	34

ცხრილი 1: ეკვივალენტების საერთო რაოდენობა

ეკვივალენტობის საერთო მიმოხილვა პროცენტულობის თვალსაზრისით აჩვენებს, რომ რუსულ და უკრაინულ თარგმანებს შორის განსხვავება სიგნიფიკანტური არ არის, რაც კარგად აისახება მომდევნო ცხრილში:

	ეკვივალენტობის პროცენტულობა რუსულ თარგმანში	ეკვივალენტობის პროცენტულობა უკრაინულ თარგმანში
1:1	40%	47.06%
1:n	8.57%	5.88%
n:1	2.86%	5.88%
1:0	17.14%	20.59%
1:pars	31.43%	20.59%

ცხრილი 2: ეკვივალენტობის პროცენტულობა რუსულ და უკრაინულ თარგმანებში

შესატყვისობების შეფასების საფუძველზე ცხადია, რომ უკრაინული თარგმანი დაახლოებით 7%-ით მეტ 1:1 შესატყვისობას (47.06%) აჩვენებს, ვიდრე რუსული თარგმანი. გარდა ამისა, მეორე ყველაზე გავრცელებული ტიპის, 1:pars შესატყვისობის შემთხვევაში, რუსული თარგმანი დაახლოებით 10%-ით აჭარბებს უკრაინულს. 1:0 შესატყვისობაში უკრაინული თარგმანი მცირედით – დაახლოებით 3%-ით – აჭარბებს რუსულს. აღნიშნული ანალიზის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ შესატყვისობების დონეზე უკრაინული თარგმანი უფრო ახლოს

დგას ქართულ ორიგინალთან, ვიდრე რუსული თარგმანი, თუმცა ორივე მათგანს შორის პროცენტული სხვაობა არსებითად მკვეთრი არ არის.

საინტერესო შედეგები გვიჩვენა აფორიზმების ეკვივალენტობის კომპონენტურმა ანალიზმა. სტატიაში დაწვრილებით არის განხილული კონცეპტების (C), პრედიკაციების (P), პრედიკატებისა (p) და რეფერენციული ელემენტების (R[x]) შედარებით-შეპირისპირებითი ანალიზი. ყველა გაანალიზებული კომპონენტის ტიპის რაოდენობრივი საერთო შეჯამება შემდეგ სურათს წარმოადგენს:

	ქართული	რუსული	უკრაინული
C	15	16	21
P	4	8	3
p	13	12	11
R[x]	4	4	2

ცხრილი 3: ეკვივალენტობის კომპონენტური ანალიზი

დასკვნა

სტატიაში წარმოდგენილი ანალიზი ცხადყოფს, რომ აფორიზმების ეკვივალენტობის კვლევა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს თარგმანთმცოდნეობისათვის: ისინი, როგორც სემანტიკურად დატვირთული და კულტურულად მნიშვნელოვანი ენობრივი ერთეულები, განსაკუთრებულ მიდგომას მოითხოვენ თარგმანის პროცესში. აფორიზმების რუსული და უკრაინული თარგმანების შედარებითმა ანალიზმა ნათლად წარმოაჩინა, თუ როგორ შეუძლია თუნდაც მცირე სტრუქტურულ ცვლილებას მნიშვნელოვნად შეცვალოს ამგვარი გამონათქვამების ემოციური ძალა და ფუნქცია. ამ კონტექსტში გამოიკვეთა შემდგომი კვლევის ახალი მიმართულებები, როგორებიცაა: აფორიზმების როლი კულტურული მეხსიერების ფორმირებაში, აფორისტული დისკურსის პრაგმატიკა და აფორისტული სტრუქტურების ავტომატიზებული ანალიზი დიგიტალურ კორპუსებში, რაც ჩვენი სამომავლო კვლევის ობიექტს წარმოადგენს.

A Functional-semantic Analysis of the Particle *ture* in an Aphorism of *The Knight in the Panther's Skin* and its English Translations

Mariam Gobianidze
(Goethe University Frankfurt)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9358>

mariam.gobianidze@tsu.ge || ORCID: 0009-0009-1608-0969

Abstract: Shota Rustaveli's epic *The Knight in the Panther's Skin* is a distinguished work of medieval Georgian literature, translated into numerous languages worldwide. The present article is dedicated to the structural and linguistic analysis of a specific verse from the epic: *ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis*. The verse is also examined from the perspective of translation studies. The article focuses on the contextual reading of this verse within the epic's seventeenth chapter, where it appears, typically qualified as an aphorism, in the first line of the stanza, not the last one; a structural rarity. Particular attention is paid to the particle *ture*, which conveys indirect evidentiality and signals the speaker's lack of direct experience with the event. This linguistic element conflicts with the classical criteria of aphorisms, such as categorical truth and universal validity. The analysis further explores the English translations by Marjory Wardrop, Venera Urushadze, and Lyn Coffin, all of which successfully convey the concepts of goodness and its reciprocal return. However, in every case, the evidential function of *ture* is lost. The article concludes that despite the verse's conciseness and moral wisdom, its linguistic specificity, namely, the presence of an evidential marker, complicates its classification as a true aphorism.

Keywords: Translation Studies, Digital Rustvelology, Aphorisms, Georgian Language, English Language

Introduction

Shota Rustaveli, a distinguished 12th-century Georgian poet, is the author of one of the most significant works of medieval Georgian literature, the epic *The Knight in the Panther's Skin*. The text has been preserved in over 160 manuscript copies, indicating its wide circulation and centuries-long reception. Over time, the epic's significance has transcended the boundaries of national literature and become an object of international interest. It has been translated into many languages, with several translations existing in some of them. The present study focuses on one particular segment of this multilingual tradition, the English translations, and aims to analyse the issue of equivalence concerning a specific line that qualifies as an aphorism.

The practice of translating *The Knight in the Panther's Skin* into English spans more than a century and is associated with five different translators. The first translation was produced by the British Kartvelologist and translator Marjory Scott Wardrop, who translated the epic in prose form. Wardrop worked on the translation for nearly twenty years, and it was published posthumously in London in 1912.¹ The second translation was carried out by Venera Urushadze, who remains to date the only Georgian to have translated the epic into English. Her poetic version was first

---

¹ Rust'haveli, Shot'ha. *The Man in the Panther's Skin: A romantic epic / A close rendering from the Georgian attempted by Marjory Scott Wardrop*. London: The Royal Asiatic Society, 1912.

published in Tbilisi in 1968.² The third translation belongs to Katherine Vivian, a British philologist and Kartvelologist. Her translation was published in London in 1977.³ The main body of the epic is rendered in prose, while the prologue and epilogue are translated poetically. The fourth translation was completed by Robert Stevenson, an English historian and Kartvelologist, and was published in New York in 1977.⁴ The text is presented in rhythmic prose. The most recent English-language translation was undertaken by American writer and translator Lyn Coffin. Published in Tbilisi in 2015,⁵ this poetic translation is based on the word-for-word translation created by Dodona Kiziria. The word-for-word translation of the epic's prologue, however, was translated by Gia Jokhadze.

In the context of the present study, special attention is devoted to the translations by Marjory Scott Wardrop, Venera Urushadze, and Lyn Coffin. It is noteworthy that the Georgian text used in this research is based on the 1957 academic edition of the epic. Dodona Kiziria's word-for-word translation is employed with personal permission.

2. The Nature of Aphorisms: Definitions, Structure, and Research Perspectives⁶

The aphorism is one of the most ancient and enduring forms of expressive discourse, distilling human experience, observation, and wisdom into brief, concentrated verbal units. It typically takes the form of a concise, self-contained statement that conveys a general truth, philosophical insight, or moral reflection. Despite its brevity, often structured as a single sentence, an aphorism carries dense semantic content, functioning as a both cognitive and aesthetic tool of communication.

Aphoristic expression transcends the boundaries of literary style and constitutes a mode of thinking and perceiving the world. Its function is not merely to state facts but to evoke reflection, challenge assumptions, and engage the reader or listener in a dialogic process. As a result, aphorisms frequently appear in philosophical texts, literary works, and cultural discourse.

Aphorisms are often described as *verbal concentrates*, in which knowledge, emotion, and stylistic nuance are compressed. Unlike ordinary statements, they reflect layered thought and invite interpretation. Their openness to multiple readings is what gives them a lasting cultural and communicative value. In this sense, the aphorism is more than an informative unit; it becomes a collaborative space of meaning-making between author and reader. This aspect aligns it closely with poetic discourse; it does not merely assert but also evokes, questions, and elevates.

The aesthetic and rhetorical effectiveness of an aphorism is closely tied to its formal structure. Word choice, rhythm, antithesis, metaphor, and sound play all contribute to its

² Rustaveli, Shota. *The Knight in the Panther's Skin* / Transl. from the Georgian by Venera Urushadze / Ill. by Zurab Kapanadze / This translation is dedicated to the memory of Marjory Scott Wardrop. Tbilisi: Sabchota Sakartvelo, 1968.

³ Rustaveli, Shota. *The Knight in Panther Skin* / A free transl. in prose by Katharine Vivian / Forward by Professor David M. Lang / Prefatory Note by Academician A. G. Baramidze / Ill. by Mamuka Tavakarashvili / To the Georgian People and to Tess and Vivien. _ London: The Folio Society, 1977.

⁴ Rustaveli, Shota. *The Lord of the Panther-skin: A Georgian romance of chivalry* / Transl. by R. H. Stevenson; A. G. Teacher and Friend in memory _ Albany: State Univ. of New York Press, 1977.

⁵ Rustaveli, Shota. *The Knight in the panther skin* / new transl. by Lyn Coffin; ill. Michaly Zichy; ed. Nodar Natadze. – 1st ed. – Tbilisi: Poezia Press, 2015.

⁶ This section represents a condensed version derived from the dissertation of the author of this article.

memorability and impact. As the *Cambridge Dictionary* defines it, an aphorism is “a short clever saying that is intended to express a general truth”, while the *Oxford Learner’s Dictionary* describes it as a short phrase that says something true or wise.⁷ *The Collins Dictionary* adds: “An aphorism is a short witty sentence which expresses a general truth or comment”.⁸ *The Explanatory Dictionary of the Georgian Language* traces its etymology to the Greek ἀφορισμός (*aphorismós*) and defines it as a “compact expression that embodies collective wisdom and life experience”.⁹

Numerous researchers have explored the function and structure of aphorisms. Cosmin Konstantin Băiaș, in his article *The Aphorism: Function and Discursive Strategy*, notes: “In common language, the aphorism is an original thought, spoken or written by an author in a concise and memorable form” (Băiaș 2015: 2268). He further emphasises that aphorisms rely not on descriptive argumentation but on “invitational rhetoric,” drawing the reader into the author’s conceptual world. He concludes: “The aphorism is not really linked to the truth but to inspire people” (Băiaș 2015: 2270). Douglas and Strumpf (1989), in the introduction to *Webster’s New World Best Book of Aphorism*, describe aphorisms as enduring verbal legacies, many of which have outlived their authors’ intentions or awareness (Douglas, Strumpf 1989:1). James Geary, in *The World in a Phrase: A Brief History of the Aphorism*, identifies five defining features of aphorisms: brevity, personality, definitiveness, philosophical depth, and a twist, an unexpected or ironic turn (Geary 2005: 8-20).

Aphorisms also serve important communicative and cultural functions. Mohammed and Yaseen (2023), in their study of aphoristic expressions in English, argue that aphorisms are integral to acquiring cultural knowledge and communicative competence. They frequently touch on existential themes: love, death, advice, morality, and function as non-narrative tools for moral teaching. For example: “Never judge a book by its cover.”

These researchers identify several stylistic features of aphorisms: elliptical forms (“The more, the merrier”), non-finite forms (“Nothing ventured, nothing gained”), imperatives (“Waste not, want not”), and verbless structures (“Like father, like son”). According to their findings, aphorisms tend to balance “equivalent” grammatical structures, e.g., “No pain, no gain” (Mohammed et al. 2023: 506).

In his linguistic analysis, E. Ivanov in the article *Aphorism as a Linguistic Object* critiques traditional approaches that prioritise extralinguistic factors such as authorship, arguing instead for identifying strictly linguistic features of aphorisms. For example, he notes that well-known aphorisms (e.g., “Time is money”) often circulate without attribution. Ivanov proposes a more systematic linguistic profile for aphorisms, which includes:

- Supra-lexicity
- Single-sentence structure

⁷ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/aphorism>, last visited on 21.08.2025.

⁸ <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/aphorism>, last visited on 21.08.2025.

⁹ აფორიზმი-ი (აფორიზმისა) [ბერძ. aphorismos განსაზღვრება] ლიტ. სხარტულად გამოთქმული აზრი, რომელიც განზოგადებულია დიდი საყოფაცხოვრებო გამოცდილება, ხალხური სიბრძნე. <https://ice.tsu.ge/liv/ganmartebiti.php>, last visited on 21.08.2025.

- Generalised meaning
- Nominal character
- Discursive autonomy
- Textual form
- Reproducibility
- Stability
- Idiomaticity
- Expressiveness and aesthetic form

These characteristics, Ivanov argues, define aphorisms as unique linguistic phenomena rather than merely stylistic or cultural products (Ivanov 2020: 664-666).

In Georgian scholarship, the study of aphorisms dates back to Parnaoz Ertelishvili, who in 1958 characterised “An aphorism is a didactic expression of general nature given in the form of a single sentence (the didactic content is expressed directly)” (Ertelishvili 1958: 165).¹⁰

There is no one definition of aphorism everyone agrees on that adequately captures its meaning. Different scholars, lexicographers, and literary theorists have come up with different meanings that focus on different aspects of the work: some emphasise its brevity and wit, while others focus on its philosophical depth, stylistic elegance, or didactic function. Because of this, the term *aphorism* does not easily fit into a single category. This diversity stems from the aphorism’s hybrid nature: it operates at the intersection of language, literature, philosophy, and rhetoric. The fact that aphorisms appear across genres, historical periods, and cultural traditions further complicates efforts to arrive at a single, comprehensive definition. Therefore, the concept of the aphorism must be approached with an awareness of its fluid boundaries and the interpretive flexibility that makes it both resilient and enduring as a form of human expression.

3. *ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis*

In the 17th chapter of *The Knight in the Panther’s Skin*, entitled *Tariel’s Departure to Khataeti and the Great Battle*, the narrative recounts the events of the battle in Khataeti. After Tariel’s first meeting with Avtandil, he begins to tell the story of his past and provides a detailed account of the battle. King Ramaz deceives Tariel by concealing a large portion of his army. Tariel learns of the plans of the King of Khataeti from a soldier in the Khataetian army who had been raised by Tariel’s father, Saridan (17.433:¹¹ *me mamisa tkvenisagan var coḡai ganazardi* [“I was, for a short time, brought up by your father“ M.G.). Before beginning this part of his story, Tariel remarks that a good deed, it seems, never goes unrewarded or is ever lost, and with this statement, he proceeds to recount who revealed the treachery of the King of Khataeti and why:

17.432.

¹⁰ აფორიზმი არის ზოგადი ხასიათის აღმზრდელობითი გამონათქვამი, რომელიც ერთ წინადადებაშია მოქცეული (და რომელშიც დამრიგებლობითი შინაარსი უშუალოდ გვეძლევა) (ერთელიშვილი 1958:165).

¹¹ Citations are accompanied by the corresponding chapter and stanza numbers.

ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis.
Erti ḡaci uḡmo-re-sḡḡda, modga, malvit meubnebis:
didī maco tkveni vali, ḡemgan znelad gardixdebis,
ḡaḡirva da daviḡḡeba ḡemgan ṡeni ar ikmnebis.

The meaning of this stanza in English is as follows:

A good deed for a man really never goes unrewarded:
A man was left behind, came quietly and said to me:
I owe you a great debt, which will hardly be repaid by me;
Suffering and forgetting will not come from me for you.¹²

In general, the typical structure of one-line aphorisms in the epic follows a consistent pattern: the first three lines of the stanza prepare the ground for the expression of wisdom, which is then summarised in the fourth line in the form of an aphorism. In the present case, however, an exception to this structural norm has been revealed: a stanza in which the aphorism appears in the very first line, while the reason for its usage (the specific situation or narrative context) is provided in the subsequent three lines.

From a structural perspective, the stanza can be divided into three parts:

1. **An introductory thesis** with a general meaning: a statement of wisdom asserting that good deeds never go unrewarded in the world (*ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis*);
2. **An exposition:** Rustaveli returns to the narrative of the battle in Khataeti and notes that one Khataetian soldier lags behind the main unit and secretly approaches Taniel to tell him something (*Erti ḡaci uḡmo-re-sḡḡda, modga, malvit meubnebis*);
3. **A concrete action:** the soldier explains to Taniel that he owes him a great debt, one that he could hardly repay, and that in the given situation, it would be neither right nor honorable to abandon or forget him (*didī maco tkveni vali, ḡemgan znelad gardixdebis, ḡaḡirva da daviḡḡeba ḡemgan ṡeni ar ikmnebis*).

Following this introductory stanza, the Khataetian soldier explains the nature of his debt to Taniel (or, more precisely, to Taniel's father) and subsequently reveals King Ramaz's plan of betrayal.

Two central ideas are foregrounded in the so-called aphoristic line:

1. **The act of doing good;**
2. **The notion that goodness is never in vain.**

The supremacy and timelessness of goodness constitute a fundamental value in *The Knight in the Panther's Skin* (52.1361: *boroṡsa szlia ḡetilman arseba misi grṡelia* ['Good overcame the evil; its nature is eternal!' M.G.]). It is therefore natural that Rustaveli repeatedly reminds the reader

---

¹² The translation of the stanza is by the author of this article.

of this idea throughout the epic. In certain instances, the concept of goodness is conveyed through the adjective *kargi* / *good*, as seen, for example, in: 6.185: *avsa kargad vevin šescvli tavsaxlad vevin išobs*¹³ [‘No one can exchange evil for good, nor newly acquire honour’ M.G.]; 59.1492: *ymerti kargsa moavlinebs, ač borotša ar dahbadebs* [‘God sends what is good; now he does not give rise to evil’ M.G.], etc. In Rustaveli’s usage, the adjective *kargi* / *good* often functions as a synonym for the abstract noun *siḱete* / *goodness*. For this reason, it is reasonable to interpret the lexeme *kargi* / *good* in the previously cited line as referring to *siḱete* / *goodness* or *that which is good*. The idea of the supremacy and permanence of goodness is emphasised in the epic as an ethical value, which the author reiterates in various forms throughout the text. Rustaveli’s frequent use of the adjective *kargi* / *good* to express this idea indicates that, in specific lines, it operates synonymously with *siḱete* / *goodness* and *ḱetili* / *kind, noble*.

The idea of performing acts of *siḱete* / *goodness* is not unfamiliar to the Georgian linguocultural space. Proverbs and figurative expressions frequently attest to the necessity of doing good deeds, which are believed never to vanish without a trace; rather, goodness returns to the one who performs it.

In the database of Georgian idioms and proverbs,¹⁴ the following figurative expressions are recorded in relation to the act of doing good and its eventual return:

- *mamis siḱete švils inaxavso* – *A father's good deed protects his child;*
- *gacemul siḱetes xalxi ar iviḱqebso* – *People do not forget a kindness that has been given;*
- *siḱete zaylsac ar daaviḱqdeba* – *Even a dog does not forget a kindness;*
- *siḱete kvaze dade, gaiare, ḱin dagxvdeba* – *Place your kindness on a stone, walk away, it will await you ahead.*

The above-mentioned Georgian proverbs and figurative expressions clearly demonstrate that the idea of doing good is deeply rooted in the Georgian language and tradition. These expressions further confirm that, in the collective consciousness of Georgian society, goodness and its immortality are inextricably linked.

Thus, the concept of *siḱete* / *goodness*, as a value, occupies a fundamental place in the Georgian cultural and linguistic sphere. It reflects not only the importance of performing good deeds, but also the belief that such acts are never lost and continue to exist perpetually.

4. On the Qualification of the Verse *kargi sakme ḱacsa zeda azom ture ar ḱaxdebis* as an Aphorism

Collections of aphorisms from *The Knight in the Panther’s Skin* show that the given aphorism appears in some databases, while it is absent in others.

¹³ In this context, it becomes evident that *kargad* is not functioning as an adverb, but rather as a noun in the adverbial case, and thus signifies *by goodness* or *through good*. Accordingly, the phrase *avsa kargad vevin šescvli* should be understood as *evil cannot be exchanged using good*, that is, *no one can replace evil with goodness*. See: <http://kartvelologi.tsu.ge/public/ge/arqive/2/5> last visited on 25.07.2025.

¹⁴ <https://idioms.tsu.ge/> last visited on 25.07.2025.

For instance, it is styled an aphorism¹⁵ in the database Rustaveli-goes-digital (<https://rustaveli-goes-digital.de/aphorisms>) and in the edition Shota Rustaveli, *The Knight in the Panther's Skin* (Coffin 2018). The edition does not specify which version of the text the selected aphorisms are based on.

It is not classified as an aphorism in the edition Shota Rustaveli, *Aphorisms*, Literature and Art Publishing House, edited by Aleksandre Baramidze, Tbilisi, 1966. The edition does not specify which version of the text the selected aphorisms are based on.

The presented data reveal that in certain editions, the verse *ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis* is not classified as an aphorism. This divergence can be attributed, on the one hand, to the varying criteria employed in defining aphorisms and, on the other, to the semantic and functional specificities of the phrase itself.

Below, I will examine the factors contributing to these discrepancies.

An aphorism, as a literary, linguistic, and discursive unit, must fulfil several essential criteria, which have been discussed earlier. According to scholarly sources, the main characteristics required for a phrase to qualify as an aphorism are:

Conciseness: The phrase must be brief, precisely formulated, and laconic.

Wisdom: It must reflect life experience, a general truth, or a moral value.

Didacticism: The phrase should carry an instructive or moralising message.

Recognised truth: It must convey an idea that is widely accepted as true from a societal or philosophical perspective.

Originality: The expression should be innovative and capable of evoking a sense of surprise or insight in the reader.

What wisdom is conveyed by the phrase *ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis*? As previously discussed, Rustaveli in this verse expresses the notion that a good deed never goes unrewarded and will ultimately return to its doer. This idea is further reinforced in the following verses, where Tariel recounts a story in which a stranger offers him help precisely because Tariel's father had once raised him. This line would fully meet the criteria for classification as an aphorism, such as being a pithy, concise expression that encapsulates moral wisdom, were it not for the presence of the particle *ture*, which complicates its status. The implications of this evidential particle will be examined in the following section.

At the initial stage of analysis, the meaning of the verse regarded as an aphorism will be explained primarily from a lexical perspective, at the level of individual words. The definitions of the key lexical units will be drawn from the *Comprehensive Dictionary of Old Georgian*¹⁶ and the electronic version of the *Lexicon of The Knight in the Panther's Skin*.¹⁷

ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis
ḡargi – ‘good, kind’

¹⁵ For further details, see: Gabunia 2006: Giorgi Gabunia, Bibliography of Shota Rustaveli's Aphorisms, Works, Vol. 1 (6), National Parliamentary Library of Georgia, pp. 141–164.

¹⁶ <http://www.nplg.gov.ge/saskolo/index.php?a=index&d=44>, last visited on 25.07.2025.

¹⁷ <https://lev.ge/liv/vepxvistxaosani.php>, last visited on 25.07.2025.

sakme – ‘deed, act, doing, that which has been done, a certain occurrence, performing, existence’
ḱaci – ‘man, husband, male, human being’
zedā – ‘on, upon, above, on top of, towards’
azom – ‘thus, in such a way’
ture – ‘really?, apparently’
ar – ‘no, not, negative particle’
ḱaxdebis – ‘will be spoiled/ruined/ damaged’.

4.1. Functional-Semantic Analysis of the Particle *ture*

This section will analyse the particle *ture* and its functional-semantic characteristics. The particle *ture* carries the semantics of non-witnessing and indicates a fact or event that the speaker has not seen with their own eyes, meaning they were not a direct witness to the fact or occurrence. There are numerous differing opinions regarding the origin and etymology of this particle.

According to the *Explanatory Dictionary of the Georgian Language*, the particle *turme* is used to convey information about an event or situation that the speaker did not personally witness or see.¹⁸

Platon Ioseliani was the first in Georgian grammatical thought to highlight the category of evidentiality. He noted that events of this kind are typically reported through the particle *turme*, whose meaning is embedded in the verbal tense system. Specifically, in his work *Basic Principles of Georgian Grammar* (*"pirveldaḱebiti ḱanoni kartulis gramaṭikisa"*), in paragraph 69, point 3, Ioseliani writes that in Georgian speech, verbs are often accompanied by the particle *turme*, which refers to a situation where there is neither direct assertion nor personal observation of the action (Ioseliani 1840: 70).

Ivane Kavtaradze draws attention to the morphological structure of the particle *turme* and notes that it has a complex formation. According to him, the particle *turme* is derived through the fusion of a conjunctions and particles: *tu-re* → *tu-re-me* → *turme* (Kavtaradze 1956: 178–180).¹⁹

Akaki Shanidze explained the particle *turme* as follows: In earlier times, the form *ture* was used (*ṣen ture ṣpasalari xaro* [‘So you really are a military commander’ M.G.] – Amirandarejaniani); later, the particle *-m-* was added (perhaps by analogy with *merme* and *rogorme*): *cals turme calma unda ucalos* [‘Apparently, the one who is alone should be accompanied by another one alone’ M.G.] (Chavchavadze, 268.5). It indicates a lack of direct experience or perception (Shanidze 1980: 614).²⁰

¹⁸ თურმე ნაწილაკი; იხმარება ისეთი ამბის, მოვლენის გადმოცემისას, რასაც მოქმელი არ დასწრებია, რაც მოქმელს არ უნახავს. <https://ice.tsu.ge/liv/ganmartebiti.php>, last visited on 25.07.2025.

¹⁹ „თურმე“ ნაწილაკის სტრუქტურა რთულია და იგი კავშირ-ნაწილაკების შეერთებითაა მიღებული: თუ-რე → *თუ-რე-მე → თურმე (ქავთარაძე 1956:178-180).

²⁰ ძველად იხმარებოდა „თურე“ („შენ თურე სპასალარი ხარო“, «ამირ.-დარ.»), შემდეგ მ ჩაერთო („მერმე“ და „როგორმე“-ს ანალოგიით?): „ცალს თურმე ცალმა უნდა უცალოს“ (ჭავ., 268, 5). აღნიშნავს უნახველობას (შანიძე 1980:614).

Avtandil Arabuli points out that in *turme*, the element *tu* is the one bearing the core meaning, that is, it conveys the entire nuance of *turme* (Arabuli 1984: 144–145).²¹

According to the *Dictionary of Georgian Morphemes and Modal Elements*, the particle *ture* is defined as follows: “*ture* – a particle that was used in Old Georgian (today in some dialects) as a predecessor of the particle *turme*: *šen ture spasalari xaro* (Amirandarejaniani); *gačend ture-d’ ert çqaros dē’çap*”²² [‘He rode swiftly and, apparently, drank from a spring’ M.G.], it expresses lack of direct perception. In Modern Georgian, it was replaced by the particle *turme*. **Note 1:** It is formed through the merger of the particles *tu* and *re*. **Note 2:** In Old Georgian, it was occasionally used as an interrogative particle: *ture viri xar, bero, romel ertve çamasas hlami?* [‘So, you are a donkey, monk, for you spoil the very food you eat’ M.G.] (Jorbenadze et al. 1988: 197).²³

The dictionary’s authors also present the meaning of *turme* in Modern Georgian as follows: “*turme* – a particle that attaches to a verb form and indicates an unseen act: *çers turme* || *turme çers* [‘apparently he writes / it turns out he writes’ M.G.], *çerda turme* || *turme çerda* [‘apparently he used to write / it seems he was writing’ M.G.], *daçera turme* [‘apparently he wrote / it turns out he wrote’ M.G.], *dauçera turme* [‘apparently he wrote to him’ M.G.]. **Note 1:** *turme* may also be used with compound predicates: *studentia turme* [‘apparently a student’ M.G.], *ķargia turme* [‘apparently good’ M.G.]. **Note 2:** In Old Georgian, *ture* was used. Dialects attest the following variants: *tur, ture, turi, turmen, turmin, turmeni, sture, sturme*. **Note 3:** It is formed by the fusion of the particles *tu* and *re*. **Note 4:** later, *-m-* was added (A. Shanidze). Possibly, *-m-* belongs to the particle *-me*: *tu-re-me* → *turme* (cf. *ture*)” (Jorbenadze et al. 1988: 197).²⁴

The particle *ture* has conveyed the semantics of non-witnessed information since Old Georgian. In the Old Georgian subcorpus of the Georgian National Corpus (GNC),²⁵ only eight sentences containing the particle *ture* are attested. Semantically, all of them express the notion of non-witnessed experience or hearsay.

²¹ „თურმე“-ში „თუ“ არის ძირითადი მნიშვნელობის მქონე, ანუ გადმოსცემს მთლიანად „თურმე“-ს ნიუანსს (არაბული 1984:144-145).

²² The authors of the dictionary do not indicate the source of this particular quotation. The quotation stems from Kartuli dialektologia 1, 1961, p. 106.

²³ თურე — ნაწილაკი-მორფემოიდი, რომელიც ძველ ქართულში (ამჟამად — ზოგიერთ დიალექტში) გამოიყენებოდა „თურმე“ ნაწილაკი მორფემოიდის ბადად: „შენ თურე სპასალარი ხარო“ („ამირანდარეჯანიანი“); „გაჭენდ თურე-დ ერთ წყაროს დეჭწაფ“); გამოხატავს უნახაობას. ახალ ქართულში შეცვალა თურმე ნაწილაკი-მორფემოიდმა. შენიშვნა 1: მიღებულია „თუ“ და „რე“ ნაწილაკი-მორფემოიდების შერწყმით. შენიშვნა 2: ძველ ქართულში ზოგჯერ გამოიყენებოდა კითხვითი ნაწილაკი-მორფემოიდის ფუნქციითაც: „თურე ვირი ხარ, ბერო, რომელ ერთვე ჰამასა ჰლამი?“ (ჯორბენაძე და სხვ. 1988:197)

²⁴ თურმე — ნაწილაკი-მორფემოიდი, რომელიც დაერთვის ზმნის ფორმას და გამოხატავს უნახავ აქტს: წერს თურმე || თურმე წერს, წერდა თურმე || თურმე წერდა, დაწერა თურმე, დაუწერია თურმე... შენიშვნა 1: „თურმე“ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შედგენილ შემასმენელთანაც: „სტუდენტია თურმე“, „კარგია თურმე“... შენიშვნა 2: ძველ ქართულში გამოიყენებოდა „თურე“. დიალექტებში გვხვდება თურ, თურე, თური, თურმენ, თურმინ, თურმენი, სთურე, სთურმე... ნაირსახეობანი. შენიშვნა 3: მიღებულია „თუ“ და „რე“ ნაწილაკ-მორფემოიდების შერწყმით. მოგვიანებით ჩაერთო -მ (ა.შანიძე). შესაძლოა, -მ იყოს -მე ნაწილაკის შემადგენელი ელემენტი: *თუ-რე-მე → თურმე (იხ. „თურე“) (ჯორბენაძე და სხვ. 1988:197)

²⁵ <http://gnc.gov.ge/gnc/page> last visited on 25.07.2025.

Cf. Figure 1:

ქართული ენის ეროვნული კორპუსი
The Georgian National Corpus

 ქართული

GNC მთავარი

პროექტის შესახებ

კორპუსის გამოყენება

დოკუმენტაცია

უხელოეობები

კონსტრუქციები

ტექსტების სია

ძიება

კონკორდანსი

კოლოკაციები

სიტყვათა სია

ტექსტი

მიმოხილვა

გრამატიკული

მახასიათებლები

განმარტება

GNC ძველი ქართული :: კონკორდანსი

მარტივი ძიება | [ანჩორი რაოდენობა](#)

თურე

ტექსტი | [Refine](#) ფანჯარა: document | [გამოწერა](#) | [შენახული ტექსტი ...](#)

Done. Running time: 0.01 sec. (0.00 CPU sec.)

ტექსტი: [kwic](#) | [Att](#): [სიტყვა](#) | ☐ აქვენი სტრუქტურის ფილტრი | [ატირებულები ...](#) | [სტრუქტურები ...](#) (☐ show in match) | კონტექსტის რაოდენობა: | კონტექსტის სიგანე: [500px](#)

კონტექსტი 1 - 8 , მოლიანად: 8 | [წინა](#) | [მომდევნო](#) | [ჩამოტვირთვა](#) (☐ Excel-ისთვის) | [ძიების ბმული](#)

cpos	ძიების შედეგი	მარტივი ლემა	ლემა
537862	ა მის ერისანი შუბდღიჲმად მათსა, მოისაჲ უერთრი იგი თჳჲნ შორის//ერ	თურე	თურე
2695695	იოდენი მძლავრობა მძლავრობისა და თვართობა შუეხისა დაუპყროს,	თურე	თურე
2765054	აქრის მას საჲლდარი და წარვიდა, და ჲტყადა და ჰრჳა წმინდათა მათ: „არა	თურე	თურე
3282084	ნითი მამისა მჯდომარე“. ჰრჳა მას დეოლოტიანე: „ვითარ ზედაჲ, მაჲაჲა	თურე	თურე
5457216	ყოილენი ზეოქსანიდა და ქუქსანისანი. <p> <p> ჰრჳა მას მძლავრმან: ესე	თურე	თურე
5466540	პირე ჴილისა კავობროვისა. მაჲინ ვაზმენ თავით თვითი, ვითარმედ არა არს	თურე	თურე
8085597	ად ვარჳ მას: მრავალგზის მიჰამოს და ქალაღიდა მშინა. ბერე მრჳა ბე:	თურე	თურე
8127377	ვარდა მაჲაჲ ჩემი ესოდნთა ბოროტთა, რაჲთოჲ მას ესე აღერხია. არამედ	თურე	თურე

კონტექსტი 1 - 8 , მოლიანად: 8 | [წინა](#) | [მომდევნო](#)

Figure 1: The particle *ture* in Old Georgian

In Middle Georgian, the use of the particle *ture* increases, with 148 instances recorded.

Cf. Figure 2:

ქართული ენის ეროვნული კორპუსი
The Georgian National Corpus

 ქართული

GNC მთავარი

პროექტის შესახებ

კორპუსის გამოყენება

დოკუმენტაცია

უხელოეობები

კონსტრუქციები

ტექსტების სია

ძიება

კონკორდანსი

კოლოკაციები

სიტყვათა სია

ტექსტი

მიმოხილვა

გრამატიკული

მახასიათებლები

განმარტება

GNC საშუალო ქართული :: კონკორდანსი

მარტივი ძიება | [ანჩორი რაოდენობა](#)

თურე

ტექსტი | [Refine](#) ფანჯარა: document | [გამოწერა](#) | [შენახული ტექსტი ...](#)

Done. Running time: 0.01 sec. (0.00 CPU sec.)

ტექსტი: [kwic](#) | [Att](#): [სიტყვა](#) | ☐ აქვენი სტრუქტურის ფილტრი | [ატირებულები ...](#) | [სტრუქტურები ...](#) (☐ show in match) | კონტექსტის რაოდენობა: | კონტექსტის სიგანე: [500px](#)

კონტექსტი 1 - 30 , მოლიანად: 148 | [წინა](#) | [მომდევნო](#) | [გადმოწერა](#) (☐ Excel-ისთვის) | [ძიების ბმული](#)

cpos	ძიების შედეგი	მარტივი ლემა	ლემა
431	ი სჯობსო“, გოდ-საგელი ნაჲუდების, და ვინ სხვათ ლოქსთა მათ აღარებს,	თურე	თურე
12937	ჴიასა ჴორის სახე გულსა ზაჲედ ჩაერწა, მისი დაბმა გულ-თოდხელსა ჴიას	თურე	თურე
17384	იტყვა მესაჲყობი, მან მიბრძანა არ აჲად რაჲ“ მჴვადრე მჴესა მნათობსა: „	თურე	თურე
21983	თ: თჳა: „ყოთოდ მოჲარაო, ჩამოსწოლი თეთრე ჴესით, და აჲ მომჴედა	თურე	თურე
23409	ელთა მისი ნაზაჲ მჴუქარის. ყმას სიაჲჲ სანჴოროსა წონად ჴხისად აჲნონა,	თურე	თურე
23674	საჲჲ ენაჲჲ მჴნგან ლოთოლი, და თო არ გჴჴჴი, რაგა მჴ მჴჴრს, მაჲიღიდა	თურე	თურე
23988	ვია, რწაჲსა სოზმარი რომჴლსა კაჲსა, იღიგა გჴლიდა, ჩემი გჴლი და გირება	თურე	თურე
24398	ა მისმან ჴრამჴჴრეჲმან ჴოგჴარ ჴჴჴ, ჴოგჴარ ვაჲი, და მჴჴ ჴჴჴოლობით,	თურე	თურე
25912	ჴითთვის მორითო ენა გჴობით: „ვით მიჴეთი გჴოლსა დობით? გჴომოსოლ ჴარ	თურე	თურე
28935	რ დაჲჴჴჴიდა: მჴითბა რა, ჴჴადრე აჲჴი, ყმას ლენ მიმბჴელებოდა, და	თურე	თურე
47183	ძალ-ჴჴ მისი წნა, რაგ მისგან მჴჴჴოების, წესად აჴეს სრჴა მჴჴჴრთა, არ	თურე	თურე
48428	„განდს“, ჴჴდრჴჴ გჴირსა თჴიო ღიდი, თჴიჲა გჴჴჴჴჴჴჴ ბრძანებასა, ჴართი	თურე	თურე
48983	ა“. „მდიდარი ვინჴჴ ჴჴჴი, ჴალოთი წამოსოლია, მოჲა წინამჴ მჴჴჴსა, არ	თურე	თურე
50786	ჴენი ბრძანება, ჴათაჲ ყჴოლა, ჴჴჴო, და ჴჴჴრსა თჳჲნი ბრძანება ჴსმა, არ	თურე	თურე
52213	მჴი დაჲჴოთი, მას სჴიდა არა ჴჴოლბა. მაჲასა ჴჴსა იგი ყმას ჴჴჴად ჴჴრად	თურე	თურე
56869	ოჴიჴი და ჴოგჴარ დაჴჴჴილბისა; და ყმას მაჲრად იღიგა, ჴითა ჴლდჴ, არ	თურე	თურე
57330	დაჴიდა: ჴირს ჴჴრა მჴჴილდი ჴჴსარისა, ჴითა მჴჴრსა სჴოლიდა: და „ჴჴრბდა	თურე	თურე

Figure 2: The partile *ture* in Middle Georgian

In Middle Georgian, alongside the particle *ture*, there is also the particle *turme*, which exceeds the number of usages of *ture*, with a total of 272 instances.

Cf. Figure 3:

The screenshot shows the GNC search interface. The search term is 'ture'. The results are displayed in a table with columns for 'cpos' (position), 'text', and 'participle'. The search results show various instances of the particle 'ture' in Middle Georgian text, including its use in different grammatical contexts and its relationship to other particles like 'turme'.

Figure 3: The particle *ture* in Middle Georgian

In *The Knight in the Panther's Skin*, the particle *ture* appears 16 times. The particle *turme* is not attested in the epic, see Figure 4:

The screenshot shows the GNC search interface for the particle 'ture' in 'The Knight in the Panther's Skin'. The search results are displayed in a table with columns for 'cpos' (position), 'text', and 'participle'. The search results show 16 instances of the particle 'ture' in the epic, including its use in different grammatical contexts and its relationship to other particles like 'turme'.

Figure 4: The particle *ture* in “The Knight in the Panther's Skin”

In Georgian scholarly literature, evidentiality has been thoroughly studied by K. Margiani, R. Kurdadze, and M. Lomia. According to these scholars, Evidentiality is, first and foremost, a category of text and implies a relationship between the information presented in the text and its source (the informant). In other words, this category expresses the speaker's subjective stance toward the context, whether the information is a result of direct perception or received from another

source (Margiani et al. 2019: 207)²⁶. This definition situates evidentiality as a pragmatic and epistemological phenomenon that is manifested through various linguistic means, such as particles (*ture*, *turme*), verb forms, and modal expressions.

Manana Topadze Gäumann specifically addresses the issue of evidentiality to the particle *turme* and notes that: “/turme/ has both inferential and reportive value. It indicates that the speaker does not have direct knowledge of what he is retelling, it normally does not contain epistemic assessments and does not cast doubt on the reliability of the utterance” (Topadze Gäumann 2011: 11).

At this stage of the research, it is particularly important to examine how the particle *ture* is rendered in translations. Therefore, the English equivalents of this particle will be presented and analysed.

According to the *Comprehensive Georgian–English Dictionary*, the English equivalents of the particle *ture* are the following ones: “*ture* – Old Georgian (before the 11th century): really? adv. (archaic): apparently”.²⁷ For the particle *turme*, the dictionary offers the following equivalents: “*turme* – adv.: supposedly, apparently (cf. expressions such as: *turme nu itqvit/brzanebt!* — You don’t say!), it turns out”. The dictionary makes a specific note that the particle *ture* is characteristic of Old Georgian and renders it with the adverb *really?*, a form carrying an interrogative-exclamatory nuance in English. This translation suggests a certain degree of surprise, skepticism, or indirectness, which aligns with the evidential and non-witnessed nature of the original Georgian usage.

Let us now consider the semantic implications and nuances of the proposed English equivalents, *really?*, *apparently*, *supposedly*, and *it turns out*, in the context of evidentiality.

In to the *Comprehensive English–Georgian Online Dictionary*, the lexical entry *really* is explained as follows: it primarily means ‘certainly’, ‘actually’, ‘truly’, or ‘in reality’, and is used to express the genuine or factual nature of something. For instance, *what do you really think about it?* is translated as “What do you think about it in reality?; Tell me what really happened means Tell me what happened in reality or truly; Now I really must go is rendered as Now I certainly must go; and He really likes you means He truly likes you”. The term also functions as an emotional intensifier, conveying meanings such as “greatly”, “very”, or “extremely”. For example: “I am really sorry” is understood as “I am very sorry”, and “His letter really irritated her” implies “His letter extremely irritated her”. Furthermore, *really* can serve as an interjection, denoting surprise or interest, and is translated as *really?* or *truly?*, as in the dialogue: *We’re going to Japan next month. – Oh, really?*, which is understood as *Truly?* In negative contexts, *really* is often employed to soften the intensity of a statement; for instance: *It doesn’t really matter* implies *It’s not that important*, and *Did you enjoy the book? – Not really* translates as *Not particularly*. Lastly, the word

²⁶ ევიდენციალობა პირველ რიგში ტექსტის კატეგორიაა და გულისხმობს დამოკიდებულებას ამ ტექსტში გადმოცემულ ინფორმაციასა და ინფორმატორს შორის; სხვაგვარად: ეს კატეგორია გულისხმობს მოქმედის სუბიექტურ მიმართებას კონტექსტთან, ანუ ინფორმაცია ინფორმატორისთვის პირდაპირი აღქმის ნაყოფია, თუ სხვა წყაროდან მიღებული (მარგიანი და სხვ. 2019:207).

²⁷ <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=46&t=92241>, last visited on 31.08.2025.

is used in interrogative sentences to prompt a negative answer, such as *Do you really expect me to believe that?*, which is interpreted as *Do you truly believe I will accept that?*²⁸

As for *Merriem-Webster*, *really* - in reality: actually things as they *really* are there was nothing peculiar about her doing this, *really* — Peter Taylor; b: truly, unquestionably — used as an intensifier a *really* beautiful day; c: very sense 1. look *really* close he runs really fast 2. — used to emphasize an assertion you *really* should read Yeats *really*, you're being ridiculous.²⁹

As evidenced by the entries discussed above, the definition of *really* typically points to factuality and certainty; however, for the purposes of this study, a different aspect proves more relevant. In the *Comprehensive Georgian–English Dictionary*, the lexeme *really*, when designated as a match for the Old Georgian particle *ture*, is accompanied by a question mark. This detail suggests that the English equivalent *really* can only appropriately be used in interrogative contexts when translating *ture*. More precisely, the Georgian evidential particle *ture* corresponds to the English adverb *really* only when the latter assumes the pragmatic function of a question word. The dictionary compilers have correctly interpreted the evidential nature of *ture* by assigning it an equivalent that includes punctuation – question mark. This, in turn, underscores the fact that a sentence containing the particle *ture* does not, in either Georgian or English, convey absolute factual truth; rather, it carries an evidential meaning, expressing doubt, surprise, or indirectness regarding the stated information.

The particle *ture* in the Georgian language carries the semantics of evidentiality, underscoring the fact that the speaker does not possess direct knowledge of the event in question. Its functional and semantic features, as reflected in the diachronic system of the Georgian language, establish *ture* as a marker of indirect information. At the same time, the use of *ture* within an aphoristic context presents certain challenges, as its evidential function directly contradicts the fundamental criteria of aphorisms, namely, the expression of unequivocal and widely acknowledged truths. Consequently, lines containing the particle *ture* are linguistically and semantically problematic when considered as aphorisms.

An aphorism is characterised by the expression of a truth that has been acknowledged and confirmed multiple times. It conveys wisdom that leaves no room for doubt in the reader's/listener's mind and evokes a sense of certainty. However, in the phrase *ḱargi sakme ḱacsa*

²⁸ *really* — 1. ნამდვილად, რეალურად, მართლა; სინამდვილეში; what do you really think about it? სინამდვილეში რას ფიქრობთ ამის შესახებ? tell me what really happened მითხარით, რა მოხდა რეალურად / სინამდვილეში; now I really must go ახლა ნამდვილად უნდა წავიდე; he really likes you მას მართლა მოსწონხარ; 2. ემოც.-გამაძლ. მეტად, ძალიან, უკიდურესად; I'm really sorry ძალიან ვწუხვარ; his letter really irritated her მისმა წერილმა ქალი უკიდურესად გააღიზიანა; 3. შორისდ. მნიშვნ. ნუთუ? მართლა? (გამოხატავს ინტერესს, გაკვირვებას და ა.შ.); "we're going to Japan next month" – "Oh, really?" "მომავალ თვეში იაპონიაში მივდივართ" – "მართლა?"; 4. ხმ. გამოიყენება უარყოფით წინადადებებში ნათქვამის სიმძაფრის შესარბილებლად: it doesn't really matter ამას დიდი მნიშვნელობა არა აქვს; დიდი არაფერია; "Did you enjoy the book?" – "Not really" "წიგნი მოგეწონა?" – "მაინცდამაინც არა"; 5. გამოიყენება კითხვით წინადადებებში დასმულ შეკითხვაზე უარყოფითი პასუხის მისაღებად: do you really expect me to believe that? ნუთუ მართლა გგონია, რომ ამას დავიჯერებ? <https://dictionary.ge/en/search/?q=really> last visited on 31.08.2025.

²⁹ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/really>, last visited on 31.08.2025.

zeda azom ture ar çaxdebis, this sense of certainty is brought into question, a result directly tied to the functional-semantic value of the particle *ture*.

As demonstrated by the above analysis, *ture* conveys the semantics of evidentiality. Accordingly, the particle indicates that the information expressed in the text is not the result of the speaker's direct perception (seeing or hearing), but rather stems from indirect knowledge or second-hand accounts.

The verse *ğargi sakme ģacsa zeda azom ture ar çaxdebis*, which in some editions has been qualified as an aphorism, fails to meet several essential criteria for that classification. While it is indeed laconic, conveys wisdom, and has a certain didactic tone, the presence of the particle *ture* undermines its certainty and generalisability, both of which are indispensable features of an aphorism. As a result, one of the core criteria for qualifying a statement as an aphorism, the expression of an unconditionally accepted truth, is not fulfilled in this case.

The particle *ture* prevents the reader or listener from perceiving the phrase as a definitive and universally applicable truth. Thus, although certain elements of the text align with aphoristic characteristics, the semantics of evidentiality embedded in the particle contradict the establishment of a genuinely aphoristic meaning.

4.2. A Comparative Analysis of English Translations of *ğargi sakme ģacsa zeda azom ture ar çaxdebis*

The following analysis focuses on the verse considered to be an aphorism, *ğargi sakme ģacsa zeda azom ture ar çaxdebis*, offering a detailed and comprehensive examination of its various English translations. The aim is to explore how translators convey the core concepts of the source text into English. The analysis addresses not only the accuracy of the translation of the phrase but also engages with the question of whether and how the evidential meaning of the particle *ture* is preserved. In addition, the study evaluates how the idea of the enduring and universal nature of goodness is rendered and to what extent the translations reflect Rustaveli's fundamental ethical values.

This section of the study offers a detailed analysis of the following aspects:

Translating the concept of goodness: The analysis will examine how translators employ English words and expressions to convey the meaning of *ğargi sakme* / *good deed* and *ar çaxdoma* / *never goes unrewarded*, and to what extent these choices reflect the moral and philosophical depth of Rustaveli's conception of goodness.

Expression of evidentiality: The discussion will focus on whether and how translators manage to preserve and convey the evidential meaning of the particle *ture*, which plays a crucial semantic and pragmatic role in the source text.

Comparative and contrastive analysis of the translations: A thorough examination of the English versions will identify semantic, structural, and conceptual differences among them, highlighting the specific strategies employed by each translator.

Through this comparative approach, the study will reveal where and how the semantic and contextual meanings of the source text are either preserved or lost in translation.

The following examples show how various translators have rendered the verse:

17.432. *ḵargi sakme ḵacsa zeda azom ture ar ḵaxdebis*

17.417.(M.W.)³⁰ ‘No good deed done to a man can pass away thus (i.e., unrewarded)’.

17.425.(V.U.) ‘Truly no benefit rendered passes away unrewarded’

17.438.(L.C.) ‘No good deed that's done by a man ever goes without a reward’

417 17/13 (D.K.) ‘No good deed done to a man can be lost: pass away thus (i.e., unrewarded)’.

The discussion begins with Marjory Wardrop’s translation.

Marjory Wardrop translated the verse as follows:

17.417 (M.W.): ‘No good deed done to a man can pass away thus (i.e., unrewarded)’.

In Wardrop’s translation, the following concept is used: *ḵargi sakme* ‘good deed’, and the predication of the non-loss of a good deed. To make the content of the phrase easily understandable for the reader, Wardrop specifically adds “unrewarded” in parentheses.

According to the Comprehensive English-Georgian Online Dictionary, the lexical unit deed has the meanings shown in Figure 5.

The screenshot shows the Margaliti dictionary interface. At the top, there's a header with the logo and the text 'ლილი ინგლისურ-ქართული ონლაინ-ლექსიკონი' (Lili English-Georgian Online Dictionary). Below the header, there's a search bar and a navigation menu. The main content area displays the entry for 'deed' (noun, [di:d]). The entry includes four numbered definitions in Georgian and English, followed by a phrase 'to do one's good deed for the day'. The definitions are:

1. საქციელი, მოქმედება; საქმე; good [evil] deed კარგი [ცუდი] საქციელი; a deed of horror საშინელი ზორობმოქმედება / ავადკობა; in word and in deed სიტყვითა და საქმით; what we want as a nation is not words but deeds ჩვენს ერს ლაპარაკი კი არა, საქმის კეთება სჭირდება; she made it crystal clear in word and in deed მან ეს სრულიად აშკარად დაგვანახა სიტყვითაც და საქმითაც;
2. სინამდვილე, ფაქტი; in very deed სინამდვილეში, ნამდვილად; in deed and not in name ≡ სინამდვილეში, ფაქტობრივად; he was a ruler in deed though not in name ფაქტობრივად ის იყო მმართველი, თუმცა ასეთად არ იწოდებოდა;
3. გმირობა, საგმირო საქმე; the deeds of a hero საგმირო / დიადი საქმენი; deed of arms საბრძოლო გმირობა;
4. იურ. ბეჭდიანი დოკუმენტი; აქტი; საბუთი; forged deeds ყალბი საბუთები; title deed რაიმე უფლების მიმნიჭებელი ან დამადასტურებელი საბუთი / დოკუმენტი; to draw up a deed დოკუმენტის / საბუთის შედგენა;

Below the definitions, there's a phrase: 'to do one's good deed for the day ვინმესთვის კარგი / კეთილი სამსახურის გაწევა.'

Figure 5: The meaning of the lexical unit deed

The meanings of the words will be discussed below.

³⁰ Abbreviations used: M.W. – Marjory Wardrop, V.U. – Venera Urushadze, L.C. – Lyn Coffin, D.K. – Dodona Kiziria.

The first meaning shows that *deed* stands for an act, action, and it also includes the phrase *good deed* - interpreted as a good or virtuous act. At the end of the dictionary entry, a special symbol (◇) introduces the meaning of a phraseological unit: *to do one's good deed for the day*, meaning "to perform a good or kind service for someone". The phrase *good deed* selected by Wardrop accurately conveys Rustaveli's concept of *kargi sakme* / *good deed*, as the lexeme *good* in both Georgian and English has a broad semantic scope and encompasses the moral-philosophical concept of goodness.

The predication referring to the non-disappearance or enduring nature of this *good deed* is conveyed through the phrasal verb *pass away*, whose meanings in the *Oxford Learner's Dictionary* are: 1. to die and 2. to stop existing.

In the *Comprehensive English-Georgian online dictionary*, the entry for the lexical unit *die* is illustrated with the phrase *great deeds cannot die*, translated into Georgian as "diad sakmeebs daviçqeba ar uçeria"³¹. This phrase is a quotation from the 19th-century English poet Alfred Tennyson's poem *The Princess*.³² Therefore it can be concluded that Marjory Wardrop's use of the phrase *No good deed... can pass away* is, from a semantic standpoint, natural and easily comprehensible for the English-speaking reader.

The above shows that Marjory Wardrop has, at the conceptual level, accurately conveyed both the concept of goodness and, on the other hand, the predication of the persistence of goodness (its not being lost).

What is particularly noteworthy is her rendering of the evidential particle *ture* and her use of the modal verb *can*, which expresses deontic modality.

In Wardrop's translation, the modal verb *can* carries central importance, adding an additional semantic layer to the text. According to the *Collins English Dictionary*, *can* has the following meanings:

"Can (in British English), Word forms: past tense could (takes an infinitive without to or an implied infinitive) (intransitive). 1. used as an auxiliary to indicate ability, skill, or fitness to perform a task. I can run a mile in under four minutes 2. used as an auxiliary to indicate permission or the right to something. can I have a drink? 3. used as an auxiliary to indicate knowledge of how to do something. he can speak three languages fluently 4. used as an auxiliary to indicate possibility, opportunity, or likelihood. my trainer says I can win the race if I really work hard".³³

The primary function of the modal verb *can* in English is to express ability, permission, knowledge of how to do something, or possibility.

It should once again be emphasised that the Georgian particle *ture* conveys evidentiality. It indicates that the statement is not based on the speaker's direct observation but is instead derived from someone else's account or from indirect knowledge.

³¹ great deeds cannot die დიად საქმეებს დავიწყება არ უწერია. <https://dictionary.ge/en/word/die%C2%B2/> last visited on 31.08.2025.

³² <https://americanliterature.com/author/alfred-lord-tennyson/poem/the-princess-part-iii>, last visited on 25.07.2025.

³³ <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/can>, last visited on 31.08.2025.

In Wardrop's translation, *can* partially alters this nuance. The phrase *can pass away thus* suggesting more a sense of possibility or probability than of non-witnessed information or indirectness.

This shift disrupts the core concept of the source text, as it omits the evidential function of *ture*, which distinguishes between what is directly observed and what is only presumed to be true.

Venera Urushadze translated the verse as follows:

17.425. (V.U.) 'Truly no benefit rendered passes away unrewarded'

Venera Urushadze's translation appears to be a direct and faithful interpretation of the Georgian phrase; however, certain modifications can be noted that partially alter the original conceptual framework. The translation emphasises three key elements: (1) truth, (2) goodness, and (3) reward. The Rustvelian concept of goodness and the predication of its non-vanishing are preserved in Urushadze's translation, while an additional concept, truth, is introduced.

Let us examine the lexical meanings of the concepts and predications employed by Urushadze. According to the *Comprehensive English-Georgian Online Dictionary*, the lexical unit *benefit*³⁴ is defined in Fig.6:

The screenshot shows the Margaliti dictionary interface. The header includes the logo and the text 'დიდი ინგლისურ-ქართული ონლაინ-ლექსიკონი' (Great English-Georgian Online Dictionary). The search bar contains the word 'benefit'. The entry for 'benefit' is displayed, showing its part of speech as a noun and its phonetic transcription ['benɪfɪt]. The entry lists several numbered definitions in Georgian with English translations and examples. The definitions cover various contexts: benefits of modern technology, pension benefits, government benefits, benefits for individuals, benefits from experience, and benefits from advice. The interface also includes a sidebar with navigation options and a footer with the dictionary's name and logo.

benefit *I* *noun*
['benɪfɪt]

- 1) უპირატესობა, პრივილეგია; the benefits of modern technology თანამედროვე ტექნოლოგიის უპირატესობები;
- 2) ჩვეულებრივად, პენსიის შედეგად; a company car and other benefits კომპანიის მანქანა და სხვა შედეგად; pension benefits საპენსიო შედეგად; to eliminate benefits შედეგად გაუქმება; to reduce benefits შედეგად შემცირება; the federal government spends money on direct benefits to individuals ფედერალური მთავრობა ფულს ხარჯავს ცალკეულ პირთა უშუალო შედეგად;
- 3) სიკეთე, კეთილდღეობა; for smb.'s benefit, for the benefit of smb. ვისიმე სასარგებლოდ / სასიკეთოდ; ვინმეს გულისთვის / ხათრით; for your special benefit მხოლოდ თქვენი გულისთვის, თქვენს სასიკეთოდ; I bought the car for the parent's benefit მანქანა მშობლების გულისთვის ვიყიდე; did you get much benefit from your holiday? მოგიბოძა დასვენება? უკეთ თუ გრძნობთ თავს დასვენების შემდეგ? the book wasn't of much benefit to me ეს წიგნი მანცდამანც არ გამომაღდა; to give smb. the benefit of one's experience [knowledge] ვინმესთვის გამოცდილების [ცოდნის] გაზიარება; he gave us the benefit of his advice რჩევით დაგვეხმარა, სასარგებლო რჩევა მოგვცა;
- 4) სარგებელი, ხიერი (განსაკუთრებით); to get / to derive / benefit from smth. სარგებლის ნახვა; to reap the benefit of smth. რისამე ნაყოფის მომცა;
2. ქველმოქმედება; სიკეთე; to confer benefits on / upon / smb. ვინმეს წყალობით ავსება;
3. ფულადი დახმარება / შეწყობა; პენსია (სახელმწიფოს მიერ გაცემული უმუშევრობის, ავადმყოფობის და ა.შ. დროს); unemployment benefit ფულადი დახმარება / შეწყობა უმუშევრობის; child benefit ფულადი დახმარება ბავშვის სარჩენად (დიდი ბრიტანეთში);

Figure 6: The meaning of the lexical unit *benefit*

³⁴ <https://dictionary.ge/ka/word/benefit+I/> last visited on 31.08.2025.

The third meaning of the lexical unit *benefit*, which is particularly relevant for this analysis, is goodness or well-being. By employing *benefit*, Urushadze succeeds in accurately preserving the concept of goodness. Furthermore, the idea of the return or compensation of *good deeds* is also retained in the phrase *passes away unrewarded*. Since the phrase *passes away* was already discussed in detail during the analysis of Marjory Wardrop's translation, it will not be examined further here.

The inclusion of the adverb *truly* in Urushadze's translation is particularly noteworthy. As the translation reveals, the original Georgian evidential particle *ture* is translated as *truly*, and *truly* is employed as its functional equivalent. According to the Comprehensive English-Georgian Online Dictionary, the lexical unit *truly*³⁵ has the meanings shown in Fig. 7:

The screenshot shows the Margaliti dictionary interface. The header includes the logo and the text 'დიდი ინგლისურ-ქართული ონლაინ-ლექსიკონი' (Great English-Georgian Online Dictionary). The search bar contains the word 'truly'. Below the search bar, the word 'truly' is listed with its phonetic transcription ['tru:li]. The entry is categorized as an adverb (adv). The definitions are provided in both Georgian and English:

1. მართლა, სიმართლის ან სინამდვილის შესაბამისად; tell me truly მართალი მითხარი; I am unable to decide which of you speaks truly ვერ გადამიწყვეტია, რომელი თქვენგანი ამბობს სიმართლეს;
2. ნამდვილად, ჭეშმარიტად; გულწრფელად; we are truly grateful ნამდვილად / გულწრფელად მადლობელი ვართ; the truly democratic and fair electoral processes ჭეშმარიტად დემოკრატიული და სამართლიანი საარჩევნო პროცესები; she truly believed all this nonsense მას გულწრფელად სჯეროდა მთელი ეს სისულელე;
3. ზუსტად;
4. ერთგულად;

Below the definitions, there is a note: 'yours truly ამერ., ოფიც. გულწრფელად თქვენი (მინაწერი ოფიციალური წერილის ბოლოს, ხელმოწერის წინ).'

Figure 7: The meaning of the lexical unit *truly*

As seen here, all the core meanings of *truly* are connected to reality, truth, and accuracy. However, the evidential nuance of the original Georgian particle *ture*, particularly its implication of non-witnessed information, is entirely absent in the translation. Instead, the use of *truly* attributes to the statement a sense of absolute and undeniable truth, something that neither the structure nor the pragmatics of the source text implies. By introducing *truly*, Venera Urushadze has shifted the epistemic stance of the utterance, thereby imparting a different interpretative weight to the verse, one that diverges from Rustaveli's original meaning.

Lyn Coffin's translation is based on Dodo Kiziria's word-for-word translation. Therefore, Kiziria's word-for-word translation will be discussed first.

³⁵ <https://dictionary.ge/ka/word/truly/> last visited on 31.08.2025.

Dodona Kiziria's word-for-word translation partially repeats Marjory Wardrop's translation. However, certain differences do exist, which influence the interpretation of the text and its semantic rendering. Kiziria's word-for-word translation has strengths but also certain shortcomings, which are related to the preservation of evidentiality in the source text.

The English word-for-word translation of the given verse is as follows:

417 17/13 (D.K.) 'No good deed done to a man can be lost: pass away thus (i.e., unrewarded)'.

Dodona Kiziria translates the entire phrase like Marjory Wardrop; however, she adds the lexical unit *be lost* after the modal verb. The purpose of this addition is to facilitate Lyn Coffin's understanding of the line in the word-for-word translation and to help her accurately convey the concept. Kiziria does not translate the particle *ture* but, like Marjory Wardrop, uses the verb *can*, which expresses dynamic modality.

Lyn Coffin's translation is as follows:

17.438.(L.C.) 'No good deed that's done by a man ever goes without a reward'.

Lyn Coffin uses the concept *good deed* and the predication *ever goes without a reward*. The translator correctly grasped Rustaveli's concept and predication, which is reflected in her translation.

Like Wardrop and Kiziria, Lyn Coffin uses the term *good deed* to render *ḡargi sakme*, which adequately conveys Rustaveli's concept of *ḡargi sakme*.

The predication that good deeds do not go unrewarded is expressed through the phrase *ever goes without a reward*.

The screenshot shows the Margaliti website interface. At the top, there is a header with the logo and the text 'დიდი ინგლისურ-ქართული ონლაინ-ლექსიკონი' (Great English-Georgian Online Lexicon). Below the header, there is a search bar with the word 'ever' entered. To the right of the search bar, there are buttons for 'მიტება' (Copy) and 'EN'. Below the search bar, there is a navigation bar with letters A through Z. On the left side, there are two buttons: 'მეზობელი სიტყვები' (Neighboring words) and 'უკანასკნელი დამატებები' (Latest additions). The main content area shows the word 'ever' as an adverb with the phonetic transcription ['evə]. Below this, there are three numbered examples with their Georgian translations and explanations. The first example is '1. ოდესმე, როდისმე; have you ever been to Boston? ოდესმე ბოსტონში ყოფილხართ? the best film we ever saw საუკეთესო ფილმი, რაც კი ოდესმე გინახავს; if you're ever in Spain, come and see me თუ როდისმე ესპანეთში მოხვდები, მინახულე; have we ever met before? განა ოდესმე შეგხვედრივართ ერთმანეთს? the place, whence I have no hope ever to return ადგილი, საიდანაც იმედი არა მქვს, რომ ოდესმე დავბრუნდები; hardly / scarcely / ever თითქმის არასოდეს, ძალზე იშვიათად; such an expression is hardly ever heard ასეთ გამოთქმას ძალზე იშვიათად თუ გაიგონებთ; he is seldom if ever a visitor ძალზე იშვიათად თუ მოვა ხოლმე; not then or ever არც მაშინ, არც როდისმე მას შემდეგ; foxes are seldom if ever tamed ძალზე იშვიათად, რომ მელა მომინაურდეს;'. The second example is '2. მუდამ, მარად; pedants will ever be carping პედანტების შარის მოსადგეს მუდამ პოულობენ ხოლმე; the rude state which is ever the consequence of a scarcity of knowledge უხეშობა / უკულტურობა, რომელიც ყოველთვის ცოდნის სიმწირის შედეგია ხოლმე; Shakespeare will ever be a great poet შესაძირი მარად / ყველა ეპოქაში დიდ პოეტად დარჩება;'. The third example is '3. ეშვ. -გამაძლ. 1) კითხვით, აგრ. გაკვირვების, აღშფოთების და ა.შ. გამოშატეულ წინადადებებში: who ever can it be? ნეტავ ვინ არის?/ნეტავ ვინ უნდა იყოს? who ever would have thought it! ვინ იფიქრებდა! did you ever? საუბ. წუთუ? გინახავთ / გაგიგიათ ასეთი რამ? where ever did I put my glasses? ნეტავ სად დავდე ჩემი სათვალე? why ever didn't you ask them? მაინც რატომ არ ჰკითხეთ მათ? as if he would ever do such a thing! თითქოს მართლა იყოს ასეთი რამის გამკეთებელი!'. Below the examples, there is a section for '2) შედარებისას: I shall do it as soon as I ever can მე ამას გავაკეთებ, როგორც კი შევძლებ / როგორც კი მოვახერხებ; run as fast as ever you can გაიქეცი რაც შეგიძლია სწრაფად; she is as good a girl as ever was მისი დარი გოგონა ქვეყნად არ მოიბეზნება; he works as well as ever a man could ისე კარგად მუშაობს, რომ უკეთესად მუშაობა შეუძლებელიც კია;'. At the bottom left, there is a sidebar with a logo and the text 'ლექსიკონი და ენობრივი ტექნოლოგიები' (Lexicon and linguistic technologies) and '9 საათის წინ' (9 hours ago). Below this, there is a section for 'ცხადდება თეზისების მიღება მეორე საერთაშორისო კონფერენციისათვის „ლექსიკონოგრაფია 21-ე საუკუნეში“' (Theses are being accepted for the second International Conference on 'Lexicography in the 21st Century'). At the bottom right, there is a small icon of a printer.

Figure 8: The meaning of the lexical unit *ever*

It is interesting to analyse the lexical meaning of the adverb *ever*. According to the *Comprehensive English–Georgian Online Dictionary*, *ever*³⁶ is: From the first and second definitions, it is evident that the adverb *ever* means *at any time* or *always*. In the general sense, *ever* in the text emphasises that the outcome of a *good deed* always exists and that its reward will inevitably come at some point. This adverb lends the phrase a firm and definitive character.

As for the particle *ture*, its evidential meaning is entirely omitted in Coffin’s translation and replaced with the adverb *ever*. From both a semantic and functional perspective, the adverb *ever* does not convey the same meaning as the particle *ture*. Consequently, the evidential interpretation of the phrase is lost in this case as well.

The discussion continues with an examination of how successfully the translators conveyed the concept of *ḳargi sakme*.

The translators correctly understood Rustaveli’s concept of *ḳargi sakme*, which is expressed through the adjective *ḳargi* / *good*, and they found appropriate lexical or phrasal equivalents for it. In addition, the predication, the idea that goodness is never lost and will eventually return, has also been accurately translated as shown in Table 1.

	M.W.	V.U.	D.K.	L.C.
<i>ḳargi sakme</i>	good deed	benefit rendered	good deed	good deed
<i>ar ḳaxdebis</i>	no.... can pass away thus	passes away unrewarded	no... can be lost: pass away thus	ever goes without a reward

Table 1: The translation of the concept and predication

As seen in the table, Marjory Wardrop and Lyn Coffin used the phrase *good deed* to translate the concept of *ḳargi sakme*, same as in Dodona Kizirias’ word-for-word translation. Venera Urushadze employs *benefit rendered*. The phrase *good deed* precisely reflects the notion of *ḳargi sakme* as a moral and ethical idea. In contrast, Venera Urushadze’s choice of *benefit rendered* gives the text a broader meaning, capturing not only a specific act but also the abstract value of goodness.

The translators also preserved the predication that a good deed is never lost, that is, the idea of its return. In all four cases, the idea of the eventual return of goodness is reflected. Wardrop uses *No... can pass away thus*, while Urushadze translates it as *passes away unrewarded*. Kiziria’s word-for-word translation, likely under Wardrop’s influence, uses a similar phrasing, but adds *be lost* to facilitate Coffin’s comprehension of the meaning: *No... can be lost: pass away thus*. Coffin, in turn, adds her own interpretation: *ever goes without a reward*.

At the beginning, there was an extensive discussion on evidentiality and the semantic-functional load of the particle *ture*. In the translations under consideration, the functional-semantic meaning of the evidential particle *ture* is lost. In the source text, this particle conveys indirect knowledge and the notion of non-witnessed information, the category of evidentiality.

³⁶ <https://dictionary.ge/ka/word/ever/> last visited on 31.08.2025.

Table 2 illustrates the renderings of the Georgian particle *ture* in different English translations.

	M.W.	V.U.	D.K.	L.C.
<i>ture</i>	can	truly	can	ever

Table 2: The translation of the particle *ture*

Marjory Wardrop and Dodona Kiziria, under Wardrop's influence, use the modal verb *can* instead of *ture*, which indicates possibility or probability but does not reflect evidentiality, the notion of non-witnessed information.

Venera Urushadze, for her part, renders *ture* by the adverb *truly*, which imparts a meaning of absolute truth to the text and significantly departs from the original sense.

In Lyn Coffin's translation, the particle *ture* is also not reflected; instead, she uses the adverb *ever*, which emphasises the inevitability of the return of goodness, but does not convey the semantics of indirect perception or non-witnessed knowledge.

Thus, the loss of *ture*'s semantics has a significant impact on all translations, as it is the functional meaning of this particle that is lost, which endows the entire phrase with the semantics of non-witnessed knowledge.

Conclusion

In summary, the translation of the line *ḡargi sakme ḡacsa zeda azom ture ar ḡaxdebis* and the strategies chosen by the translators may be evaluated as follows:

The translators correctly understood Rustaveli's concept of *ḡargi sakme*. The use of *good deed* in Wardrop's and Coffin's translations is accurate, and Urushadze's use of *benefit rendered* is a different, yet adequate, equivalent.

The translators also correctly conveyed the idea that goodness pays off in the end.

In all translations, the evidential meaning of *ture* is lost. Instead, modal verbs and adverbs are used, imparting to the phrase a sense of absolute truth. This semantic element i.e. *ture*, which adds a distinct interpretive layer to Rustaveli's text, is entirely absent in the English translations.

This constitutes the first stage of my research, in which an analysis of the particle *ture* was presented, along with an examination, both in the source text and in its English translations, of a verse containing *ture* that is classified as an aphorism.

The next stage of the research will involve breaking down Rustaveli's full stanza into logical formulae and conducting a general comparison with standard aphoristic structures.

Bibliography:

- Arabuli 1984: ა. არაბული, მესამე სერიის ნაკვეთულთა წარმოება და მნიშვნელობა ძველ ქართულში, თბილისი, მეცნიერება [A. Arabuli, *The Formation and Meaning of the Third Series Conjugated Forms in Old Georgian*. Tbilisi: Metsniereba.]
- Băiaș 2015: C. Băiaș, “The Aphorism: Function and Discursive Strategy”. In P. D. Uzunboylu (Ed.), *Proceedings of 6th World Conference on Educational Sciences* (2 June 2015) = *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 191, 2267–2271. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.229>.
- Douglas et al. 1989: A. Douglas, M. Strumpf, *Webster's New World, Best Book of Aphorisms*. New York: Arco.
- Ertelishvili 1958: ფ. ერთელიშვილი, აფორიზმის ცნების საკითხისათვის. *მნათობი* 5, გვ. 162-168. [P. Ertelishvili, “On the Question of the Concept of Aphorism”, *Mnatobi* 5, 162–168].
- Gabunia 2006: გ. გაბუნია, შოთა რუსთაველის აფორიზმების ბიბლიოგრაფია, შრომები, ტ. 1 (6), საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, 141–164 [G. Gabunia, Bibliography of Shota Rustaveli's Aphorisms, Works, Vol. 1 (6), National Parliamentary Library of Georgia, pp. 141–164].
- Geary 2005: J. Geary, *The World in a Phrase: A Brief History of The Aphorism*, New York: Bloomsbury.
- Ioseliani 1840: პ. იოსელიანი, *პირუჭღ-დაწყებითი კანონი ქართულისა ღრამმატიკისა*, შედგენილნი პლატონ ეგნატისა-ძის იოსელიანისა მიერ. აღბეჭდილნი ქ. თფილისს, წიგნთა-საბეჭდავსა შინაი. დად. არზანოვთა. [P. Ioseliani, *Basic Principles of Georgian Grammar*, compiled by Platon Egnatishvili-Ioseliani. Printed in Tbilisi at the Arzanov Brothers Printing House.
- Ivanov 2020: E. Ivanov, “The Aphorism as an Object of Linguistic Study: Key Features, RUDN Journal of Language Studies“, *Semiotics and Semantics*, 2020, 11 (4), 659—706.
- Jorbenadze et al. 1988: ბ. ჯორბენაძე, მ. კობაიძე, მ. ბერიძე, ქართული ენის მორფემებისა და მოდალური ელემენტების ლექსიკონი (მასალები ქართული ენის სისტემური კურსისათვის), თბილისი. [B. Jorbenadze, M. Kobaidze, M. Beridze, *Dictionary of Georgian Morphemes and Modal Elements* (Materials for a Systematic Course of the Georgian Language), publishing house Metsniereba, Tbilisi].
- Kavtaradze 1956: ი. ქავთარაძე, დრო-კილოთა მესამე სერიის წარმოების ერთი თავისებურება ახალ ქართულში, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება (იკე), ტ. VII, თბილისი [I. Kavtaradze, A Feature of the Formation of the Third Series of Tenses in Modern Georgian, *Iberian-Caucasian Linguistics (IKE)*, Vol. VII, Tbilisi].

- Margiani et al. 2019: ქ. მარგიანი, რ. ქურდაძე, მ. ლომია, *ევიდენციალობის კატეგორია ქართულში*, ქართველურ ენათა სერია, თბილისი [K. Margiani, R. Kurdadze, M. Lomia, *The Category of Evidentiality in the Kartvelian Languages*, The Series of Kartvelian Linguistics, Tbilisi].
- Mohammed et al. 2023: Mohammed Dhuha Ghanim, Mohammed Taha Yaseen, “An Analytical Study of Aphoristic Expressions in English with Reference to Translation”, *Journal of Al-Farahidi's Arts*, Vol (15), Issue (52), January 2023, Part I, Pages (504-515).
- Rustaveli 1957: შოთა რუსთაველი, *ვეფხისტყაოსანი*, რედ. ა. შანიძე, კ. კეკელიძე, ა. ბარამიძე [Shota Rustaveli, *The Knight in the Panther's Skin*, eds. A. Shanidze, K. Kekelidze, and A. Baramidze, Tbilisi: Sakhelgami Publishing House].
- Shanidze 1980: ა. შანიძე, *ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები*, თხზულებანი თორმეტ ტომად, ტ. III, თბილისი [A. Shanidze, *Foundations of Georgian Grammar*, in Collected Works in Twelve Volumes, Vol. III, published by Tbilisi State University, Tbilisi].
- Topadze Gäumann 2011: M. Topadze Gäumann, “The Expression of Evidentiality between Lexicon and Grammar. A Case Study from Georgian”. *LINGUISTIC DISCOVERY*, Dartmouth College, Volume 9, Issue 2, 2011.

Translations of The Knight in the Panther's Skin

- Rustaveli 1912: Shota Rustaveli, *The Man in the Panther's Skin*; Translated by Marjory Scott Wardrop. London: The Royal Asiatic Society. (M.W.)
- Rustaveli 1968: Shota Rustaveli, *The Knight in the Panther's Skin*, Translated by Venera Urushadze. Tbilisi: Sabchota Sakartvelo. (V.U.)
- Rustaveli 2015: Shota Rustaveli, *The Knight in the Panther Skin*, Translated by Lyn Coffin. Tbilisi: POEZIA Press. (L.C.)

Online Resources:

- A Comprehensive English-Georgian Online Dictionary <https://dictionary.ge/ka/>
- The Georgian National Corpus - <http://gnc.gov.ge/gnc/page>
- The database of Georgian idioms and proverbs - <https://idioms.tsu.ge/>
- Merriam-Webster's Dictionary - <https://www.merriam-webster.com/>
- The Cambridge Dictionary - <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/>
- The Collins Dictionary - <https://www.collinsdictionary.com/dictionary>
- The Comprehensive Dictionary of Old Georgian - <http://www.nplg.gov.ge/saskolo/index.php?a=index&d=44>

The Comprehensive Georgian–English Dictionary -

<http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=list&d=46&t=dict&w1=%E1%83%98>

The Explanatory Dictionary of the Georgian Language -

<https://ice.tsu.ge/liv/ganmartebiti.php>

The Lexicon of The Knight in the Panther's Skin - <https://lev.ge/liv/vepxvistxaosani.php#>

The Oxford Learner's Dictionary - <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

თურე ნაწილაკის ფუნქციურ-სემანტიკური ანალიზი „ვეფხისტყაოსანსა“ და მის ინგლისურ თარგმანებში

(ერთი ავტორიზმის მაგალითზე)

მარიამ გობიანიძე

(ფრანკფურტის გოეთეს უნივერსიტეტი)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9358>

mariam.gobianidze@tsu.ge || ORCID: 0009-0009-1608-0969

რეზიუმე

შესავალი

შოთა რუსთაველი XII საუკუნის ქართველი პოეტია, რომელსაც ეკუთვნის შუა საუკუნეების მწერლობის ერთ-ერთი გამორჩეული ლიტერატურული ძეგლი *ვეფხისტყაოსანი*. პოემის ტექსტი ჩვენამდე მოღწეულია 160-ზე მეტი ხელნაწერის სახით. პოემის მნიშვნელობა და აქტუალობა დიდი ხანია საქართველოს ფარგლებს გასცდა. პოემა თარგმნილია მსოფლიოს მრავალ ენაზე და ზოგიერთ ენაზე რამდენჯერმეც კი ითარგმნა სხვადასხვა დროს სხვადასხვა მთარგმნელის მიერ.

ვეფხისტყაოსანი ინგლისურ ენაზე ხუთჯერაა თარგმნილი. პოემა პირველად ინგლისელმა ქართველოლოგმა და მთარგმნელმა მარჯორი სკოტ უორდროპმა თარგმნა. თარგმანი გამოვიდა 1912 წელს ლონდონში მარჯორი სკოტ უორდროპის გარდაცვალების შემდეგ. პოემა პროზაულადაა თარგმნილი. *ვეფხისტყაოსნის* მეორე ინგლისური თარგმანი ეკუთვნის ვენერა ურუშაძეს, თარგმანი პირველად გამოიცა 1968 წელს თბილისში. თარგმანი არის პოეტური. *ვეფხისტყაოსნის* მესამე თარგმანი შესრულებულია ინგლისელი ფილოლოგის, მწერლის, მთარგმნელისა და ქართველოლოგის ქეთრინ ვივიენის მიერ. პოემა 1977 წელს დაიბეჭდა ლონდონში. პოემის ძირითადი ტექსტი პროზაულადაა თარგმნილი, პროლოგი და ეპილოგი კი – პოეტურად. პოემის მეოთხე თარგმანი შესრულებულია ინგლისელი ისტორიკოსის, მთარგმნელისა და ქართველოლოგის – რობერტ სტივენსონის მიერ, რომელმაც 1977 წელს გამოსცა თარგმანი ნიუ-იორკში. პოემა თარგმნილია რიტმული პროზის სახით. *ვეფხისტყაოსნის* უახლესი ინგლისურენოვანი თარგმანი ეკუთვნის ამერიკელ მწერალსა და მთარგმნელს ლინ კოფინს. თარგმანი გამოვიდა 2015 წელს თბილისში. პოემა პოეტური სახითაა თარგმნილი. პოემის ძირითადი ტექსტის ინგლისურენოვანი აწკარედი შესრულებულია დოდონა კიზირიას მიერ, პროლოგის

პწკარედი კი ეკუთვნის გია ჯოხაძეს. წინამდებარე კვლევა ეყრდნობა მარჯორი უორდროპის, ვენერა ურუშაძისა და ღინ კოფინის ინგლისურენოვან თარგმანებს. დოდონა კიზირიას პწკარედული თარგმანი გამოყენებულია ხელნაწერის უფლებით.

სტრიქონი — *კარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თურე არ წახდების* — *ვეფხისტყაოსნის* მე-17 თავში ტარიელის მონათხრობშია მოცემული, როდესაც იგი ხატათის ომის ამბავს იხსენებს. სტროფი სტრუქტურულად საინტერესოა — მასში აფორიზმად კვალიფიცირებული ფრაზა სტროფის პირველივე სტრიქონშია გამოტანილი, ხოლო მომდევნო სტრიქონებში კონკრეტული შემთხვევა აღწერილი, რომელიც ამ სიბრძნეს ამართლებს: ხატაელი ჯარისკაცი ტარიელს მამის მიერ გაკეთებული სიკეთის გამო უმხელს მტრის დაღატის გეგმას.

სტროფში ორი ძირითადი იდეაა წამოწეული: 1) კეთილი საქმე და 2) მისი უკვალოდ არდაკარგვა. ეს იდეა *ვეფხისტყაოსანში* მრავალგზის მეორდება და ქართული კულტურის ღირებულებებს ეხმიანება. რუსთაველი სიკეთის ცნებას ხშირად ლექსებით *კარგი* გამოხატავს, რომელიც კონტექსტუალურად სინონიმურია *სიკეთის*.

აღნიშნული სტროფი ასახავს იდეას, რომ სიკეთე არ იკარგება — ის მომავალში სიკეთითვე გიბრუნდება. ეს პრინციპი ღრმად ფესვგადგმულია ქართულ ენასა და კულტურაში, რასაც ადასტურებს ქართული ანდაზებისა და იდიომების მრავალფეროვნება, რომლებიც სიკეთის უკვდავებას უსვამენ ხაზს.

დისკუსია

კარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თურე არ წახდების ხშირად განიხილება როგორც აფორიზმი, თუმცა მისი აფორიზმად მიჩნევა სადაოა, ვინაიდან იგი ზოგჯერ შეაქვთ ქართულ და უცხოენოვან კრებულებში, ზოგჯერ არა. მაგალითად, იგი შეტანილია ღინ კოფინის აფორიზმების ინგლისურენოვან თარგმანში („Selected Aphorisms“, 2018), თუმცა 1966 წელს გამოცემულ ქართულ კრებულში (რედ. აღ. ბარამიძე, „ლიტერატურა და ხელოვნება“) ის აფორიზმთა ნუსხაში არ არის შეტანილი და სხვა.

ამ განსხვავებულ მიდგომებს განაპირობებს როგორც აფორიზმის შესახებ არსებული კრიტერიუმების სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაცია, ისე თვითონ განსახილველი სტრიქონის შინაარსობრივი და ფუნქციურ-სემანტიკური თავისებურებანი.

ლიტერატურათმცოდნეობაში აფორიზმად მიჩნეული გამონათქვამი უნდა აკმაყოფილებდეს რამდენიმე მახასიათებელს: იყოს ლაკონიური, სავსე სიბრძნით, აღმზრდელობითი შინაარსის მატარებელი, გამოხატავდეს საყოველთაოდ აღიარებულ ჭეშმარიტებას, გამოირჩეოდეს ორიგინალურობით და სხვა.

მოცემული სტრიქონი უმეტესობას ამ კრიტერიუმთაგან აკმაყოფილებს — იგი გამოხატავს კეთილი საქმის უკვალოდ არდაკარგვის იდეას და ამ სიბრძნეს ამყარებს შემდგომი სიტუაციური კონტექსტი. თუმცა პრობლემურია ნაწილაკი *თურე*, რომელიც შინაარსში შესაძლო ეჭვის და, უკეთ რომ ვთქვათ, ევიდენციალობის სემანტიკის მატერებელია.

ნაწილაკი *თურე* ფუნქციურ-სემანტიკური ანალიზი

ნაწილაკი *თურე* (*თურმე* ნაწილაკის ძველი ფორმა) გამოხატავს ე.წ. უნახაობის სემანტიკას, რაც ნიშნავს, რომ მოქმელი გადმოსცემს ისეთ ინფორმაციას, რომლის უშუალო მოწმე თავად არ არის. შესაბამისად, იგი ემსახურება ევიდენციალობის კატეგორიის გამოხატვას, რაც ხაზს უსვამს ტექსტსა და ინფორმატორს შორის არაპირდაპირ კავშირს.

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის, მორფემათა და მოდალურ ელემენტთა ლექსიკონის, ასევე იოსელიანის, ქავთარაძის, შანიძის და არაბულის კვლევების თანახმად, *თურე* შედგება მორფემათა *თუ* და *რე* შერწყმით და იძლევა ირიბი ცოდნის ან მოსმენილის აღნიშვნის საშუალებას. საშუალო ქართულიდან მკვიდრდება ფორმა *თურმე* და დღესაც ფართოდ გამოიყენება მსგავსი სემანტიკის გამოსახატავად.

ქართული ენის ეროვნულ კორპუსში დადასტურებულია, რომ *თურე* ძველ ქართულში სწორედ უნახაობის მნიშვნელობით იხმარებოდა. *ვეფხისტყაოსანში* ეს ფორმა 16-ჯერ დასტურდება.

ევიდენციალობის თეორიულად გააზრებული მოდელი აჩვენებს, რომ *თურე/თურმე*-ს მეშვეობით გადმოცემული ინფორმაცია არ აღიქმება როგორც უტყუარი ჭეშმარიტება. როგორც მარგიანი და სხვ. (2019) აღნიშნავენ, ევიდენციალობა მოითხოვს მკითხველის ცნობიერების ჩართვას ტექსტსა და მის წყაროს შორის დამოკიდებულების განსაზღვრისას.

სწორედ ეს ქმნის პრობლემას *კარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თურე არ წახდების* აფორიზმად კვალიფიცირებისას. მიუხედავად მისი ლაკონიურობისა და სიბრძნის შემცველობისა, *თურე*-ს გამოყენება არღვევს აფორიზმისთვის აუცილებელ კრიტერიუმს: ჭეშმარიტებას, უტყუარობას. ფრაზა აღარ გამოხატავს პირდაპირ ჭეშმარიტებას, არამედ მიაწვდის მოსმენილ ან ვარაუდზე დაფუძნებულ მონათხრობზე. მიუხედავად იმისა, რომ ტექსტის ზოგიერთი ელემენტი შეესაბამება აფორიზმის კრიტერიუმებს, ევიდენციალობა და უნახაობის სემანტიკა აფორისტული მნიშვნელობის დადგენას ეწინააღმდეგება.

კარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თურე არ წახდების — ინგლისური თარგმანების შედარებითი ანალიზი

აფორიზმად კვალიფიცირებული სტრიქონის ინგლისურ თარგმანთა დეტალური ანალიზი მიმართულია ორიგინალის ძირითადი კონცეპტების და *თურე* ნაწილაკის ევიდენციალური ფუნქციის გადმოცემის შესწავლისკენ. კვლევის მიზანია შეფასდეს, რამდენად ასახავენ თარგმანები სიკეთის მარადიულობასა და ეთიკურ არსს, რამდენად ინარჩუნებენ რუსთაველის ფუნდამენტურ ღირებულებებს.

ანალიზის ძირითადი მიმართულებებია:

სიკეთის კონცეფციის გადმოცემა: როგორ აისახება *კარგი საქმე* და მისი *არ წახდობა* ინგლისურ თარგმანებში და რამდენად ზუსტად ეხმიანება ეს რუსთაველისეული სიკეთის ფილოსოფიას.

ევიდენციალობის გამოხატვა: როგორ ინარჩუნებენ მთარგმნელები *თურე* ნაწილაკის მნიშვნელობას, რომელიც არა უშუალო გამოცდილებას, არამედ ირიბ ცოდნას გამოხატავს.

თარგმანთა შედარებითი ანალიზი: გაანალიზებულია სემანტიკური, სტრუქტურული და კონცეპტუალური განსხვავებები, მათ საფუძველზე, მთარგმნელთა სტრატეგიების შესაბამისად, გაკეთებულია ძირითადი დასკვნები.

თარგმანები:

მარჯორი უორდროპი (M.W): „No good deed done to a man can pass away thus (i.e., unrewarded).“

ვენერა ურუშაძე (V.U.): „Truly no benefit rendered passes away unrewarded.“

ლინ კოფინი (L.C.): „No good deed that's done by a man ever goes without a reward.“

დოდონა კიზირია (D.K.): „No good deed done to a man can be lost: pass away thus (i.e., unrewarded).“

მთარგმნელებმა რუსთაველისეული სიკეთის კონცეპტი, რომელიც ზედსართავი სახელით — *კარგი* — იყო გადმოცემული, სწორად გაიგეს და შესაბამისი ლექსიკური თუ ფრაზული ეკვივალენტები მოუძებნეს. ამასთან, სწორად არის თარგმნილი პრედიკაცია - სიკეთის არ დაკარგვა, მისი უკან დაბრუნება.

შდრ.:

	მ. უორდროპი	ვ. ურუშაძე	დ. კიზირია	ლ. კოფინი
<i>კარგი საქმე</i>	good deed	benefit rendered	good deed	good deed
<i>არ წახდების</i>	no.... can pass away thus	passes away unrewarded	no... can be lost: pass away thus	ever goes without a reward

ცხრილი 1: კონცეპტისა და პრედიკაციის ინგლისური თარგმანები

მარჯორი უორდროპი სიკეთის კონცეპტს გადმოსცემს ფრაზით *good deed*, ხოლო *pass away* აღნიშნავს სიკეთის არ დაკარგვას, რაც ზუსტად პასუხობს რუსთველისეულ მორალურ ხედვას. მოდალური ზმნა *can თურე* ნაწილაკის ევიდენციალურ მნიშვნელობას ვერ გადმოსცემს, რადგან *can* სემანტიკურად მიუთითებს შესაძლებლობას და არა ევიდენციალობას.

ვენერა ურუშაძემ კონცეპტი და პრედიკაცია სწორად თარგმნა. რაც შეეხება *თურე* ნაწილაკის თარგმანს, *truly*-ის დამატებით შეიცვალა *თურე* ნაწილაკის ნიუანსი — ევიდენციალურობა.

ლინ კოფინის თარგმანში ნაწილაკი *თურე* არ არის გადატანილი და მის ნაცვლად არის ზმნიზება *ever*, რაც ხაზს უსვამს სიკეთის უკან დაბრუნების აუცილებლობას, მაგრამ არ გამოხატავს უნახაობის სემანტიკას.

დასკვნა

შეჯამების სახით შეიძლება ითქვას, რომ სტრიქონის — *კარგი საქმე კაცსა ზედა აზომ თურე არ წახდების* — თარგმანი და მთარგმნელთა მიერ შერჩეული სტრატეგიები შემდეგნაირად შეიძლება შეფასდეს:

1. მთარგმნელებმა სწორად გაიგეს რუსთველისეული სიკეთის კონცეფცია. *good deed*-ის გამოყენება უორდროპისა და კოფინის თარგმანებში ზუსტია, ურუშაძის *benefit rendered* გამოყენება განსხვავებული, თუმცა სამივე სემანტიკურად და ფუნქციურად ადეკვატური ეკვივალენტია.
2. მთარგმნელებმა სწორად გადმოსცეს სიკეთის უკან დაბრუნების იდეაც.
3. ყველა თარგმანში დაკარგულია *თურე* ნაწილაკის ევიდენციალობის სემანტიკა. ამის ნაცვლად გამოყენებულია მოდალური ზმნები და ზმნიზებები, რაც განსახილველ სტრიქონს უტყუარი ჭეშმარიტების მნიშვნელობას ანიჭებს. ეს სემანტიკური ელემენტი, რომელიც რუსთველის ტექსტს სხვა შინაარსობრივ დატვირთვას ანიჭებს, ინგლისურ თარგმანებში სრულად არის გამჟღავნებული.

New Insights into Split Ergativity in Georgian

Mariam Kamarauli

(University of Hamburg / University of Frankfurt, Germany)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9359>

ma.kamarauli@em.uni-frankfurt.de || ORCID: 0009-0006-0404-4424

Abstract: This paper offers a thorough analysis of the Georgian type of split ergativity, a typological phenomenon of languages switching between nominative-accusative and ergative-absolutive alignment systems based on grammatical or semantic circumstances. The study describes the main types of split ergativity across languages, drawing on fundamental typological and theoretical literature, especially Robert M. W. Dixon's (1994) classification of conditioning elements including tense, aspect, person hierarchy, and phrase type. The Georgian language, whose intricate morphological and syntactic structure resists easy binary classification, receives particular attention as a significant example of morphosyntactic alignment variation since it displays several criteria triggering split ergativity such as tense-aspect, verbal class, voice, and control. This paper shows that Georgian is a true example of split ergativity conditioned by overlapping parameters, despite some analyses characterizing it as primarily ergative or active. The debate calls into question long-held beliefs about the function of person-based splits in Georgian that personal pronouns behave differently when it comes to case marking than nouns. This calls for a reconsideration of how person-based alignment is handled. The paper uses empirical data from the largest Georgian language corpus (GNC) to support the analysis, including real-world examples that show how ergative, nominative, and dative case-marking patterns vary among different constructions. In addition to supporting a more complex understanding of Georgian alignment, this corpus-driven approach adds to larger typological and theoretical discussions about the nature of alignment systems and ergativity.

Keywords: Split Ergativity, Corpus Linguistics, Linguistic Typology, Modern Georgian, GNC

1. Introduction

When a language uses multiple systems of morphosyntactic alignment, known as split ergativity, it usually alternates between nominative-accusative and ergative-absolutive patterns based on particular grammatical or semantic conditions. Split ergative languages, which are frequently influenced by tense, aspect, person, clause type, or lexical semantics, display this division in a systematic manner as opposed to languages that continuously display one type of alignment throughout their grammar (Dixon 1994: 70–73). In ergative-absolutive alignment, the subject of an intransitive verb acts like the object of a transitive verb, while the agent of a transitive verb is marked differently. On the other hand, in nominative-accusative alignment, the subject of an intransitive verb matches the subject of a transitive verb, and the object of a

transitive verb is marked differently. Split ergativity is a result of a language using both types of alignment in different parts of its grammar, creating a mixed/hybrid system.

NOMINATIVE-ACCUSATIVE ALIGNMENT			ERGATIVE-ABSOLUTIVE ALIGNMENT		
	SUBJECT/AGENT	PATIENT		SUBJECT/ PATIENT	AGENT
V _{INTR}	nominative	—	V _{INTR}	absolute	—
V _{TR}	nominative	accusative	V _{TR}	absolute	ergative

Table 1: How nominative-accusative and ergative-absolutive alignments work

2. Split ergative systems and their triggers

One of the most widely studied and typologically significant types of split ergativity depends on tense or aspect. For example, in Hindi-Urdu, which is a Indo-Aryan language, the ergative alignment is only used with verbs in the perfective aspect. In this case, the agent of a transitive verb stands in the ergative case (*-ne*). With verbs in the imperfective aspect, the same subjects have zero marking (unmarked nominative) and the objects stand in the accusative case, behaving like a nominative–accusative system (Dixon 1994: 190). According to Dixon, a similar pattern is found in Georgian, a South Caucasian language with ergative alignment of verbs in the aorist (past tense), while the present tense follows a nominative–accusative pattern (Dixon 1994: 72–77).

Another common feature triggering split ergativity is person hierarchy. This means that a language aligns depending on the grammatical person of the verbal subject. In languages like Dyirbal, which is an Australian aboriginal language, pronouns work differently from full noun phrases. For example, first- and second-person pronouns show nominative-accusative alignment, but third-person noun phrases follow the ergative–absolutive pattern (Dixon 1994: 92–94). This kind of person-based split suggests that factors like animacy and discourse prominence may determine the alignment.

The third main trigger for split ergativity is the subject's agentive or semantic qualities, often treated under the terms split-S or active-stative systems. Subjects of volitional or agentive verbs may be marked like transitive agents in these systems, whereas subjects of non-volitional or experiential verbs are marked like patients or objects, depending on their semantic role (Mithun 1991). This pattern, which is particularly prevalent in indigenous languages of the Americas, represents an alignment that is responsive to semantic roles rather than purely syntactic functions.

Both formal-syntactic and typological-functional viewpoints have produced theoretical explanations of split ergativity. According to Dixon (1994), split ergativity is best explained as the outcome of innate tendencies in language evolution and usage from a functionalist perspective. Perfective aspects, for example, are more likely to exhibit ergative marking because they usually indicate completed events with identifiable agents. Imperfective aspects, on the other hand, are characterized by continuous or habitual actions that favour nominative–accusative alignment because they resemble the structure of intransitive clauses (Dixon 1994: 85–92). On the other hand, split ergativity has been attempted to be explained in terms of underlying syntactic structures through formal syntactic approaches, especially within the generative framework. Amy Rose Deal (2016), for example, argues that person-based split ergativity in Nez Percé is syntactic in nature, with first- and second-person subjects triggering different syntactic configurations from third-person ones. Ergativity in this language, according to her, is connected to the licensing of argument features in the syntax rather than just morphological marking.

The significance of interface factors – interactions between syntax, morphology, semantics, and pragmatics – in forming split ergative patterns has also been highlighted in recent work. According to Jessica Coon and Maayan Abenina-Adar (2013), no single explanation is adequate for every instance of split ergativity. Rather, they suggest that distinct morphological (case marking), syntactic (argument structure), and discourse (focus and topicality) alignment mechanisms are responsible for the various kinds of splits. This multifaceted perspective reflects the recognition that split ergativity is not a uniform phenomenon, but rather a cover term for a variety of alignment strategies employed by natural languages. Furthermore, split ergativity frequently arises through historical change, according to diachronic studies. In the case of Hindi-Urdu, the development of aspect-conditioned ergativity can be traced back to Old Indo-Aryan participial constructions, where an ergative case developed as a marker of agentivity in past tense contexts. This system eventually stabilized into the current aspect-based split and became grammaticalized (Dixon 1994: 110–115).

In summary, split ergativity is an intricately nuanced phenomenon that, once again, defies the conventional dual classifications of alignments. It illustrates the functioning relationships of syntax, morphology, semantics, and pragmatics and natural language as a whole, as well as serves as an important proving area for grammatical theories. While many strides have been done in uncovering the conditioning factors and typological patterns of split ergativity, there is

still much work to be done to grasp thoroughly its origins, mechanisms, and theoretical implications.

3. Georgian as an example of split ergativity?

The Georgian language is characterised by many peculiarities and has a lot to offer for, not limited to but including, linguistic analyses. The language is provided with rich morphology, its syntactic structure concerning phrases and sentences is very flexible and from a typological point of view, it provides interesting data for the typological picture of the languages of the world. The latter is of particular relevance to the discussion of Georgian alignment: while some linguists argue for Georgian having an ergative system (e.g., B. G. Hewitt, 1987), others highlight the role of medial constructions. Already Aḡaḡi Šaniḡe (1973) classified Georgian verbs into active, medio-active, medio-passive, and passive types, thereby laying the foundation for later discussions of alignment. On this basis, Alice C. Harris (1990) argued that the behaviour of medial verbs points to an active system, while Dee Ann Holisky (1981) provided a detailed classification of medial and medial-passive verbs, showing that their case-marking patterns cannot be neatly captured by a simple ergative-absolutive or nominative-accusative split. Taken together, these perspectives suggest that Georgian represents a mixed system in terms of its relational language type, namely a symbiosis of an ergative-absolutive system (intransitive subjects and transitive objects are marked for the absolutive case and transitive subjects for the ergative) and a nominative-accusative system (intransitive and transitive subjects are marked for the nominative case and transitive objects for the accusative), which results in split ergativity – or, more precisely, an accusative-ergative system that shifts between the two alignments depending on different factors.

It has to be mentioned that 1) the Georgian case system does not possess an accusative case, both indirect and direct objects are marked for the dative case in present tense (thus, the name dative-ergative or nominative-dative would be more accurate), and 2) depending on the verbal constructions, the subject may be marked for three different cases, namely nominative (e.g. with verbs such as *misvla* ‘to go’ in present tense), dative (e.g. with *verba sentiendi*) or in a split system (subjects of verbs in the present tense marked for the nominative, subjects of verbs in the aorist marked for the ergative, subjects of verbs in the perfect marked for the dative, e.g. *dačera* ‘to write’). As for the latter, Dixon (1994: 70) lists the following factors conditioning split ergativity: a) the semantic nature of the main verb, b) the semantic nature of the core NPs, c) the tense or aspect or mood of the clause, or d) the grammatical status of a clause (main vs. subordinate), and further elaborates that while some languages show just one conditioning

factor, others combine two or more of them. According to Dixon (1994: 106), the latter applies to Georgian, where three of the conditioning factors interrelate, namely

1. the semantic nature of the main verb (e.g. does it denote an activity being controlled by the subject, cf. examples (1a) and (1b)),
2. the semantic nature of the core NPs (are they represented by a noun or pronoun, 1st, 2nd or 3rd person), and
3. the tense or aspect or mood of the clause (for Georgian, this applies to the present, aorist and perfect series, cf. examples (2a) and (2b)).

(1a)	<i>ert-i</i>	<i>kvira</i>	<i>imušava</i>	<i>iliḱo-m</i>	[...]
	one-NOM.SG	week. NOM.SG	work.S3SG.AOR	Iliko-ERG.SG	[...]

‘Iliko worked for one week [...]’ (Nodar Dumbaze, *Me, bebia, iliḱo da ilarioni*)

+ CONTROL

(1b)	<i>cxen-i</i>	<i>ćina</i>	<i>pex-eb-it</i>	<i>daeca</i>	[...]
	horse-NOM.SG	front.INST.SG	leg-PL-INST	fall down.S3SG.AOR	[...]

‘The horse fell down with [its] forelegs [...]’ (Mixeil Žavaxišvili, *Arsena marabdeli*)

- CONTROL

(2a)	<i>lia</i>	<i>ćign-s</i>	<i>ḱitxulobs</i>	<i>ḱirov-is</i>	<i>bağ-ši</i>
	Lia.NOM.SG	book-DAT.SG	read.S3SG.PRES	Kirov-GEN.SG	garden.DAT.SG-in

‘Lia is reading a book in Kirov’s garden.’ (Nodar Dumbaze, *Mziani game*)

PRESENT

(2b)	<i>šesveneba-ze</i>	<i>Leo Maxataze-m</i>	<i>ćaiḱitxa</i>	<i>sia</i>	[...]
	break.DAT.SG-on	Leo Makhatadze-ERG.SG	read.S3SG.AOR	list.NOM.SG	[...]

‘During the break, Leo Makhatadze read the list [...]’ (Revaz Mišvelaze, *Rćeuli txzulebani IV - novelebi*)

AORIST

As for the second conditioning factor for the split, Dixon (1994: 106) writes that “there is a split-S pattern only in the aorist and perfect series and here the 'ergative' marking (on A and Sa) is only found on nouns and third person pronouns, not on first- and second-person pronouns”. This assertion is not quite applicable to the Georgian language, as the first- and second-person

pronouns are not inflected and are used in the same form with nominative, ergative and dative function, cf. (3a–f):

- (3a) *docenṭ-ma*   *čanač'er-i*   *čaiḱitxa*   [...]
 lecturer-ERG.SG   entry-NOM.SG   read.S3SG.AOR   [...]

‘The lecturer read the entry [...]’ (Čabua Amirežibi, *Data Tutašxia*)

- (3b) *me*   *čaviḱitxe*   *mat-i*   *mosazreb-eb-i*   [...]
 I(*ERG.SG)   read.S1SG.AOR   their-NOM.SG   opinion-PL-NOM   [...]

‘I read their opinions [...]’ (Journal *Axali taoba*, 2006)

- (3c) *xalx-s*   *ezizḡeba*   *egeni*
 people-DAT.SG   hate.S3SG.PRES   they.NOM.SG

‘People hate them.’ (Giorgi Gvaxaria, *Obama, gurčiani da morčili umravlesoba*)

- (3d) *me*   *mezizḡeba*   *ertperovneba*   [...]
 I(*DAT.SG)   hate.S1SG.PRES   monotony.NOM.SG   [...]

‘I hate monotony [...]’ (Grigol Gegeria, *Gižis aḡsareba*)

- (3e) *ḱac-i*   *midis*   *aeroḡort-ši*   [...]
 man-NOM.SG   go.S3SG.PRES   airport.DAT.SG-in   [...]

‘The man is going to the airport.’ (Journal *Sakartvelos respubliḱa*, 2006)

- (3f) *me*   *mivdivar*   *om-ši*   [...]
 I(*NOM.SG)   come.S1SG.PRES   war.DAT.SG-in   [...]

‘I’m going to war [...]’ (Davit Kartvelišvili, *Iḡo saḡamo, iḡo dila*)

Although first- and second-person pronouns in Georgian appear to lack overt case marking, this phenomenon should not be interpreted as a true absence of inflection. Rather, it can be analysed as a case of syncretism, since the same form is used across different case functions. Dixon (1994: 106) notes that Georgian personal pronouns are not inflected for case; however, corpus evidence suggests otherwise. In particular, examples from the GNC demonstrate that first- and second-person pronouns can be accompanied by appositions, which obligatorily bear the case required by the syntactic context. Thus, even though the pronouns themselves are syncretic,

their grammatical role is recoverable through verbal agreement and through the case marking of appositions, providing indirect but convincing evidence of their case inflection.

- (4) *tkven, kal-eb-i, am-it gvžonixart*
 you(*NOM.SG) woman-PL-NOM this-INST.SG outmatch.S2PL.PRES

mamaḱac-eb-s

man-PL-DAT

‘With this, you women outmatch us men’ (Ilia Čavčavaže, *Otaraant kvrivi*)

- (5) [...] *šen, pirovneba-m unda ecado, rom šen-i*
 [...] you(*ERG.SG) individual-ERG.SG MOD try.S2SG.OPT that your-NOM.SG

ćuxil-i

da

ṭḱivil-i

sxva-s

ar

moaxvio

worry-NOM.SG

and

pain-NOM.SG

other-DAT.SG

NEG

wrap around.S2SG.OPT

‘[...] you, an individual, should try not to impose your worries and pain on others.’ (Journal *Sakartvelo*, 2002)

- (6) *me, advokaṭ-s, 2 saat-i damčirda*
 I(*DAT.SG) lawyer-DAT.SG 2 hour-NOM.SG need.S1SG.AOR

mome zebna

adamian-eb-i

[...]

find.S1SG.PLUPERF

human-PL-NOM

[...]

‘It took me, a lawyer, 2 hours to find people [...]’ (Journal *Rezonansi*, 2005)

Examples (4), (5) and (6) show subject NPs in form of person pronouns (second person plural in (4), second person singular in (5) and first person singular in (6)), which are accompanied by appositions that have the required morphological marking governed by the verb – nominative in (4), ergative in (5) and dative in (6), which argues for person pronouns not having explicit case marking but implicit. The same can be observed for direct objects (examples (7) and (8)) as well as indirect objects (example (9)):

- (7) *ševrḱti, ar movelodi, tu mosḱov-ši*
 startle.S1SG.AOR NEG expect.S1SG.IMPF if Moscow.DAT.SG-in

<i>me,</i>	<i>student-s,</i>	<i>açar-is</i>	<i>saolko komitet-is</i>
I(*DAT.SG)	student-DAT.SG	Adjara-GEN.SG	regional council-GEN.SG

<i>pirvel-i</i>	<i>pir-i</i>	<i>momnaxavda</i>
first-NOM.SG	person-NOM.SG	seek out.S3SG.COND

‘I was startled, I wasn’t expecting that the head of the Adjara regional council would seek out for me, a student, in Moscow.’ (Journal *Sakartvelos respublika*, 2007)

(8) *rogor unda damamtkicos me, tamaz čivčivaze,*
 how MOD approve I(*NOM.SG) Tamaz Tsivtsivadze.NOM.SG

<i>redaktor-is</i>	<i>post-ze</i>	<i>am-a-ve</i>
editor-GEN.SG	post.DAT.SG-on	this.GEN.SG-EMPH.V-FOC

<i>pederaci-is</i>	<i>sabčo-m</i>	[...]
federation-GEN.SG	board-ERG.SG	[...]

‘How should the board of the same federation approve me, Tamaz Tsivtsivadze, for the post of editor [...]?’ (Journal *Liṭeraṭuruli sakartvelo*, 2004)

(9) *me, şumar-s, cal muxl-ze*
 I(*DAT.SG) guest-DAT.SG one.DAT.SG knee.DAT.SG-on

<i>dačokil-i</i>	<i>memsaxureboda</i>	[...]
kneeling-NOM.SG	serve.IMPF.S3SG	

‘He was serving me, the guest, on one knee [...]’ (*Tetri saqelo*, Mixeil Žavaxišvili)

Example (7) shows that *me* ‘I’ functionally represents the dative case indicated by the apposition *student-s*, in examples (8) *me* ‘I’ functionally represents the nominative case through the apposition *tamaz čivčivaze*, and in (9) *şumars*, which is marked for the dative singular, shows that the first-person pronoun *me* ‘I’ functionally represents the dative case. Thus, the distinction between the first-, second- and third-person pronouns cannot be considered a conditioning factor for the split, as the Georgian language does not provide a marking system for first- and second-person pronouns but implies the case assignment.

Another factor to be reviewed is control. While there is a significant tendency of control verbs conditioning the split in the aorist, there are also some control verbs which do not, cf. (10a), (10b) and (10c).

- (10a) *tamaz-i*   *dažda*   [...]   + CONTROL
          Tamaz-NOM.SG   sit down.AOR.S3SG   [...]   + CONTROL
          ‘Tamaz sat down [...]’ (Nodar Dumbaze, *Me vxedav mzes*)

- (10b) *abu*   *daçva*   [...]   + CONTROL
          Abu.NOM.SG   lay down.AOR.S3SG   [...]   + CONTROL
          ‘Abu laid down.’ (Vaxo Mosiašvili, *24-e saati/šen kriste xar*)

- (10c) *maia čiburdanize-m*   *daisvena*   + CONTROL
          Maia Chiburdanidze-ERG.SG   rest.AOR.S3SG
          ‘Maia Chiburdanidze rested.’ (Journal *Sarbieli*, 2007)

All three verbs *ždoma* ‘to sit down’, *çola* ‘to lay down’ and *dasvenebe* ‘to rest’ are control verbs but only *dasvenebe* governs the ergative case for its subject.

4. Classification of Georgian verbs: Šaniže and Holisky

For a thorough analysis of the Georgian alignment system, Šaniže’s and Holisky’s classifications of Georgian verbs are especially significant since they show how morphological case marking interacts with semantic differences across verbal classes. Šaniže’s categorization of medial verbs into medio-active and medio-passive forms show that finer voice-related categories mediate alignment in Georgian, which cannot be reduced to a straightforward opposition between ergative and accusative systems. Even semantically intransitive predicates may adhere to the paradigms of transitive verbs, as demonstrated by Holisky’s identification of medial verbs as a productive subclass of class I (see Table 3; according to Holisky, class I verbs contain transitives, actives and medials). This expands the applicability of alignment alternations into domains that are not typically associated with transitivity. When combined, these frameworks offer the essential starting point for a methodical examination of the categorization of Georgian verbs and the way in which alignment is determined by their argument structure.

Akaki Šaniže (1973: 470ff.) proposes a middle-voice typology with two subcategories: medio-active and medio-passive. Šaniže further differentiates these based on the nature of the action and how the subject aligns morphologically.

Category	Voice type	Semantic characteristics	Case marking of subject	Objects / complements
Medio-active verbs	Middle-voice, agentive	Dynamic, self-oriented or internally directed actions; subject acts upon itself or performs an action without an external patient, often atelic.	Typically nominative in present, ergative in aorist	No true object (monovalent). May take adjuncts.
Medio-passive verbs	Middle-voice, non-agentive	Stative or passive-like; subject undergoes a state or condition rather than initiating an action.	Often dative, though some remain nominative in all screeves.	No external agent; if a theme ¹ is expressed, it appears in nominative.

Table 2: Classification of medio-active and medio-passive verbs according to Šaniže

Intransitives that convey self-initiated, dynamic, atelic actions are examples of medio-active verbs. They usually retain active-like case marking, which means they have a nominative subject and no explicit object, and are semantically similar to active verbs. Medio-passive verbs, by contrast, express stative or passive conditions without an active counterpart. These forms tend to adopt inversion-like case marking, where a dative subject replaces the nominative and the theme, if expressed, appears in the nominative (Žorbenaze 1975: 6). The typological relationship between medio-passive verbs and inversion structures implies that they use the same underlying morphological alignment seen in the Georgian perfect series - making medio-passive verbs functionally aligned with passive or middle constructions marked by datives - even though Šaniže himself did not specifically describe the case patterns.

A little bit later, in her thorough examination of Georgian medial verbs, Dee Ann Holisky (1981) contended that, in spite of their intransitive morphology, they belong to a coherent, productive class with agentive, atelic semantics. Medials like *qeps* ('barks'), *goravs* ('rolls'), and *mušaobs* ('works') systematically align with transitive class I verbs in their case marking

¹ The theta role *theme* describes the person who/the entity that, usually without initiating it, goes through, experiences, or is impacted by the action or state that the predicate describes.

and agreement, according to Holisky's copious evidence, which includes informant judgments and morphological patterns (Holisky 1981: 116–117) (summary of Holisky's classification provided below in Table 3).

Class	Type	Case marking (Series I – Present/Future)	Case marking (Series II – Aorist)	Case marking (Series III – Perfect)
I	Transitive / Active (+ “Medials”)	Subject = NOM Object = DAT	Subject = ERG Object = NOM	Subject = DAT Object = NOM (“inversion”)
II	Intransitive / Stative	Subject = NOM	Subject = NOM	Subject = NOM
III	Indirect / Experiencer	Experiencer = DAT Theme = NOM	Experiencer = DAT Theme = NOM	Experiencer = DAT Theme = NOM
IV	Locative / Existential	Subject often = DAT/LOC	Subject often = DAT/LOC	Subject often = DAT/LOC

Table 3: Holisky's Classification of Georgian Verbs (Holisky 1981, 116–118)

According to Holisky, medial verbs (class I) take a nominative subject in the present/future series, and any object-like argument would appear in the dative, replicating transitive patterns. Similar to active transitive constructions, the subject in the aorist series is ergative, and any derived object appears in the nominative (Holisky 1981: 117–118). She argues that because the case marking of arguments of medial verbs corresponds with active-transitive classes, they are not exceptions but rather essential to comprehending Georgian alignment.

5. Possible alignments in Georgian

The following part of this paper contains the analysis of possible alignments in Georgian, considering verbs of different valency (avalent, monovalent, divalent, trivalent and quadrivalent verbs), from different screeves (present vs. aorist), the factor of control and the theta roles of the arguments of those verbs.

a) Avalent verbs

Avalent verbs, sometimes referred to as zero-valent verbs, are verbs that can be used in grammatically correct sentences without the use of any arguments such as subjects or objects.

These verbs often describe weather phenomena or natural events, such as *čvima* ‘to rain’ and *gamodareba* ‘to clear up’, both of which have no theta roles and are not control verbs:

- (11) *soxum-ši*   *dge-s*   *čvims.*
          Sukhumi.DAT.SG-in   today-DAT.SG   rains.S3SG.PRES

‘It’s raining today in Sukhumi.’ (Eka Ketevanišvili, *Ak nu dadgebit*)

- (12) *dge-s*   *samžer*   *ičvima*   *da*
          today-DAT.SG   thrice   rains.S3SG.AOR   and

samžer   *gamoidara*
          thrice   clear up.S3SG.AOR

‘Today it rained thrice and [the sky] cleared up thrice.’ (Nodar Dumbaze, *Mziani game*)

čvima ‘to rain’/ *gamodareba* ‘to clear up’: <no theta roles>   - CONTROL

b) Monovalent verbs

Monovalent verbs require only one argument, namely a subject, and do not take an object. Examples (13) and (14) show the verb *ždoma* ‘to sit’ (theta role: agent; non-control verb) in present and aorist tense where the subject/agent remains in the nominative, irrespective of tense.

b.1. Present – Aorist: NOM – NOM

- (13) *čina*   *otax-ši*   *sam-i*   *policiel-i*   *zis*
          front.DAT.SG   room.DAT.SG-in   three-NOM.SG   officer-NOM.SG   sit.S3SG.PRES

‘Three officers are sitting in the front room.’ (Čabua Amirežibi, *Data Tutašxia*)

- (14) *tabisonašvil-i*   *martla-c*   *avian-ze*   *ižda*
          Tabisonashvili.NOM.SG   really-FOC   balcony.DAT.SG-on   sit.S3SG.AOR

‘Tabisonashvili really sat on the balcony.’ (Čabua Amirežibi, *Data Tutašxia*)

ždoma ‘to sit’: <agent>   + CONTROL

b.2. Present – Aorist: DAT – ERG

Other verbs like *zineba* ‘to sleep’ (theta role: experiencer; ambivalent verb with respect to control) require the dative case for their subject in the present tense (15) and the ergative case in the aorist (16):

- (15) *čem-s upros da-3ma-s szinavs*
 my-DAT.SG older-DAT.SG sibling-DAT.SG sleep.S3SG.PRES

‘My older siblings are sleeping.’ (Rezo Čeišvili, *Karebis dabruneba*)

- (16) *deda-čem-ma čem-s gverd-it daižina*
 mother-my-ERG.SG my-DAT.SG side-INST.SG sleep.S3SG.AOR

‘My mother slept beside me.’ (tavisupleba.org, *Kristine robakize - mxaṭvari, ilustratori*)

zineba ‘to sleep’: <experiencer>

~ CONTROL

In the present, the verb *zineba* does not represent a control verb but in the aorist, the verb implies the controlled action of going to bed with the goal of sleeping, so the verb is more agentive in the aorist than in the present.

b.3. Coordinative sentences

The governed case can deviate from the actual case marking, which holds true (and even constitutes the rule) for coordinative sentences; e.g. agent/subject of *zineba* ‘to sleep’ in (17) is marked for the nominative case in the aorist. As the verb *gadabruneba* ‘to turn’ is of the kind shown in b.1. and is placed first, the subject abides by the government of the first placed verb and does not need to be reintroduced in the ergative:

- (17) *amberki kedl-is-ken gadabrunda da daižina*
 Amberk.NOM.SG wall-GEN.SG-to turn.S3SG.AOR and sleep.S3SG.AOR

‘Amberki turned to the wall and slept.’ (Revaz Mišvelaze, *Rčeuli txzulebani III - novelebi*)

c) Divalent verbs: Subject – Direct Object

I here differentiate between different types of verbs: verbs with subjects and direct objects, verbs with subjects and indirect objects, and special cases.

c.1. Present – Aorist: [NOM + DAT] – [ERG + NOM]

The most classic alignment in Georgian (which is also always used to showcase the split system) is demonstrated in (18) and (19): in the present tense, the subject of *damzadeba* (agent/source – theme, control verb) is marked for the nominative and the direct object for the dative, whereas in the aorist, the subject is marked for the ergative and the object for the nominative.

- (18) *ik deda nino sadil-s amzadebs*
 there mother.NOM.SG Nino.NOM.SG dinner-DAT.SG prepare.s3sg.pres

‘There, mother Nino prepares the dinner.’ (Grigol Robakize, *Gvelis perangi*)

(19)	<i>mat-i</i>	<i>šekvet-is</i>	<i>šesabamisad</i>	<i>karxana-m</i>	45
	their-NOM.SG	order-GEN.SG	in accordance with	factory-ERG.SG	45

<i>specialur-i</i>	<i>avtomobil-i</i>	<i>daamzada.</i>
special-NOM.SG	vehicle- NOM.SG	prepare.s3sg.aor

‘In accordance with their order, the factory produced 45 special vehicles.’ (Journal *Moambe*, 2001)

damzadeba ‘to prepare’: <agent/source, theme>

+ CONTROL

c.2. Present – Aorist: [DAT + NOM] – [DAT + NOM]

The examples (20) and (21) showcase another possibility of alignment for verbs with direct objects: the *verbum sentiendi* *ṭkena* ‘to hurt’ governs its logical subject, which is morphologically the object, in the dative whereas the logical object, which is morphologically the subject, stands in the nominative – this alignment remains in the present as well as in the aorist.

(20)	<i>ḱac-s</i>	<i>gul-i</i>	<i>sṭḱiva</i>
	man-DAT.SG	heart-NOM.SG	hurt.S3SG.PRES

‘The man has heart ache.’ (Lela Metreveli, “*Xedvis ḱutxeebi*”)

(21)	<i>parnaoz-s</i>	<i>ḱiser-i</i>	<i>eṭḱima</i>	<i>da</i>
	Parnaoz- DAT.SG	neck-NOM.SG	ache.S3SG.AOR	and

esiamovna

be pleased.S3SG.AOR

‘Parnaoz's neck hurt and he enjoyed it.’ (Otar Čilaže, *Gzaze erti ḱaci midioda*)

ṭkena ‘to hurt’: <experiencer, source>

- CONTROL

d) Divalent verbs: Subject – Indirect Object

d.1. Present – Aorist: [NOM + DAT] – [ERG + DAT]

The alignments shown in (22) and (23) are quite typical for Georgian verbs that take indirect objects: while the subject/agent partakes in the split (nominative marking in the present and ergative in the aorist), the indirect object remains for both cases in the same case, namely the dative, shown here on the example of *mzera* ‘to watch’ (theta roles: agent-theme, control verb):

- (22) *dodo ironi-it umzers niḱa-s mokmedeba-s*
Dodo.NOM.SG irony-INST.SG watch.S3SG.PRES Nika-GEN.SG action-DAT.SG

‘Dodo watches Nika's actions with irony.’ (Tamaz Metreveli, *Kalculobis penomeni*)

- (23) *ert sagamo-s levan-ma didxan-s*
one.DAT.SG evening.DAT.SG Levan-ERG.SG long time-DAT.SG

umzira sopio-s
stare.S3SG.AOR Sopio-DAT.SG

‘One evening, Levan stared at Sopio for a long time.’ (Egnaḱe Ninošvili, *Kriṣtine*)

mzera ‘to stare/watch’: <agent, theme>

+ CONTROL

d.2. Present – Aorist: [DAT + GEN] – [DAT + GEN]

The other possible alignment for verbs with indirect objects is dative-genitive, which remains the same irrespective of tense; this is demonstrated with the verb *šešineba* ‘to fear’ (theta roles: experiencer, stimulus, non-control verb):

- (24) *raṭi-s raḡac-raḡaceeb-is ešinia*
Rati-DAT.SG some things-GEN.SG fear.S3SG.PRES

‘Rati is afraid of some things.’ (Nino Tarxnišvili, “*Arabestseleri*” *Raṭi*)

- (25) *ubralod xalx-s siaxl-is šešinda*
simply people-DAT.SG novelty-GEN.SG fear.S3SG.AOR

‘People were just afraid of the new.’ (Journal *Axali taoba*, 2000)

šešineba ‘to fear’: <experiencer, stimulus>

- CONTROL

As shown in (24) and (25), the subject of the *verbum sentiendi* *šešineba* ‘to fear’, which occupies the theta role of experiencer, is marked for the dative in the present and aorist tense. This goes for some other *verba sentiendi* as well, such as *ṭḱena* ‘to ache’.

e) Divalent verbs: Special cases

There are several special cases that defy easy classification, even though Georgian verb classes typically adhere to established patterns of case alignment. These verbs exhibit peculiar argument-marking behavior rather than the expected alignment shown in c.1. and d.1. Verbs with experiencer subjects or verbs with passive morphology are examples of such exceptions.

Because they demonstrate the limitations of general alignment rules and the complex interactions between syntax, semantics, and morphology in the Georgian verbal system, it is imperative to examine these irregular patterns.

e.1. Present – Aorist: [DAT + NOM] – [ERG + NOM]

The first special case to be dealt with here is the verb *miqvana* ‘to bring’ (theta roles: agent-theme, control verb). This verb is quite peculiar as 1) the stem of the verb in the present *-qav-* (as shown in (20)) is from the verb *qola* ‘to have’, combined with the preverb *mi-*; the logical subject of *qola* ‘to have’ stands in the dative, the logical object in the nominative - *miqvana* maintained the dative-nominative alignment but changed to ergative-nominative alignment in the aorist, 2) the stem of the verb is suppletive, cf. *-qav-* (20) vs. *-qvan-* (21), and 3) other verbs from the same semantic verb class, such as *catreva* ‘to drag away’ mark their subjects/agents in the nominative.

(20)	<i>policiel-s</i>	<i>saxl-ši</i>	<i>mihqavs</i>	<i>mtvral-i</i>
	policeman-DAT.SG	house.DAT.SG-in	bring.S3SG.PRES	drunk-NOM.SG

‘The policeman brings the drunk home.’ (Journal *Dilis gazeti*, 2000)

(21)	<i>čoçkolaur-i</i>	<i>ačiķo-m</i>	<i>saxl-ši</i>	<i>miiqvana</i>
	Tsotskolauri-NOM.SG	Achiko-ERG.SG	house.DAT.SG-in	bring.S3SG.AOR

‘Achiko brought Tsotskolauri home.’ (Journal *Axali 7 dge*, 2002)

miqvana ‘to take/accompany’: <agent, theme> + CONTROL

e.2. Present – Aorist: [NOM + DAT] – [NOM + DAT]

Certain Georgian verbs demonstrate a striking mismatch between their semantic roles and their morphological conjugation patterns, e.g. *mopereba* ‘to stroke/caress’, which clearly encodes an active, volitional action with an agent acting upon a patient, yet is conjugated with a passive paradigm:

(26)	[...]	<i>albert-i</i>	<i>mxar-ze</i>	<i>epereba</i>	<i>mari-s</i>
	[...]	Albert-NOM.SG	shoulder.DAT.SG-on	stroke.S3SG.PRES	Mari-DAT.SG

‘[...] Albert strokes Mari on the shoulder.’ (Davit Kartvelišvili, *Ramdenime minišneba*)

(27)	<i>bič-i</i>	<i>bebia-s</i>	<i>moepera</i>	<i>da</i>
	boy-NOM.SG	grandmother-DAT.SG	stroke.S3SG.AOR	and

<i>ezo-ši</i>	<i>satamašo-d</i>	<i>gaikca</i>
yard.DAT.SG-in	playing-ADV.SG	run.S3SG.AOR

‘The boy stroked his grandmother and ran to play in the yard.’ (Bačo Ҕvirtia, Bavšvi)

mopereba ‘to stroke/caress’: <agent, theme>

+ CONTROL

These examples deserve particular attention, as the subject/agent – normally expected to appear in the ergative in the aorist – shows nominative case in both the present and the aorist. Even if the verb *mopereba* ‘to caress/stroke’ is classified as a passive verb because the verb uses the passive verbal paradigm, semantically speaking, it is evident that this verb is active as the agent carries out the action with volition and control. This can also be proven by two further argumentations:

1) Only verbs with the *e*-passive and the *i*-passive can be considered true passive verbs:

(28a)	<i>luḡa</i> Luka.NOM.SG	<i>uxaṭavs</i> draw.S3SG.PRES	<i>mariam-s</i> Mariam-DAT.SG	<i>surat-s</i> picture-DAT.SG
				ACTIVE

‘Luka is drawing a picture for Mariam.’ (M.K.)²

(28b)	<i>mariam-s</i> Mariam-DAT.SG	<i>surat-i</i> picture-NOM.SG	<i>exaṭeba</i> draw.S3SG.PRES	e-PASSIVE
-------	----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-----------

‘A picture is drawn for Mariam.’ (M.K.)

(28c)	<i>mariam-is</i> Mariam-GEN.SG	<i>surat-i</i> picture-NOM.SG	<i>ixṭeba</i> draw.S3SG.PRES	i-PASSIVE
-------	-----------------------------------	----------------------------------	---------------------------------	-----------

‘A picture is drawn for/of Mariam.’ (M.K.)

This is not true for *mopereba* – only the *e*-passive form is possible.

2) A passivized sentence can be transformed back into an active sentence, cf. (26b) and (26a), whereas examples (24) and (25) cannot. This leads to the conclusion that verbs like *mopereba* represent pseudo-passive verbs.

The same can be observed with other verbs like *smena* ‘to hear’ (*verbum sentiendi*, theta-roles: experiencer-stimulus, control verb) but in this case, the alignment shows [DAT + NOM] for both the present as well as the aorist (examples (29) and (30)); the verb can also have the meaning of ‘to understand’ (example (31)) but in this case, the alignment changes to [DAT + GEN]³ in the present and does not have an aorist form:

² Examples marked with M.K. are constructed by me to show the functionality of some NP elements.

³ The results of a search in the GNC using the command [features=(“N” “Gen”)] + “esmis” show that the combination of the verb *smena* with the genitive only occurs when the meaning is “to understand”.

- (29)

<i>maḱa-s</i>	<i>tazo-s</i>	<i>pex-is</i>	<i>xma</i>	<i>esmis</i>
Maka-DAT.SG	Tazo-GEN.SG	foot-GEN.SG	voice.NOM.SG	hear.S3SG.PRES

‘Maka hears the sound of Tazo’s steps.’ (Davit Kartvelišvili, *Iqo saḡamo iqo dila*)

- (30)

<i>niḱa-s</i>	<i>eliso-s</i>	<i>xma</i>	<i>moesma</i>
Nika-DAT.SG	Eliso-GEN.SG	voice.NOM.SG	hear.s3sg.aor

‘Nika heard Eliso’s voice.’ (Tamaz Meṭreveli, *Veluri čablis xeivani*)
smena ‘to hear’: <experiencer, stimulus>

- (31)

<i>am</i>	<i>ṭip-is</i>	<i>adamian-s</i>	<i>upro</i>	<i>esmis</i>
this.DAT.SG	type-GEN.SG	human-DAT.SG	more	understand.S3SG.PRES

<i>kartvel-is</i>
Georgian-GEN.SG

‘This type of person understands a Georgian more.’ (Journal *Arili*, 2001)

smena ‘to understand’: <experiencer, stimulus>

+ CONTROL

It should be noted additionally, that the subjects in (29), (30) and (31) (marked in grey) are logically subjects but morpho-syntactically direct objects. As for the objects (marked in light orange), in (29) and (30) they are logically direct objects but morpho-syntactically subjects, whereas the object in (31) is morpho-syntactically an oblique object in the genitive.

e.3. Present: [ERG + NOM]

Two verbs are quite particular in the Georgian language: *učqeba* (34/35) and *codna* (36/37), which can both be translated to ‘to know’ and are thus cognitive verbs. Two features make these verbs striking: 1) they lack an aorist but exhibit an imperfective form, and 2) their subjects are marked with the ergative in the present:

- (34)

<i>xevsureb-ma,</i>	<i>ra tkma unda,</i>	<i>žer</i>	<i>ar</i>	<i>učqian</i>
Khevsurian-ERG.SG	of course	yet	NEG	know.S3PL.PRES

<i>simartle</i>	[...]
truth.NOM.SG	[...]

‘The Khevsurians, of course, don’t know the truth yet [...]’ (Journal *Saguramo*, 2002)

- (35) [...] *mṭer-ma-c* *učqoda* *rustav-is*
 [...] enemy-ERG.SG-FOC know.S3PL.IMPF Rustavi-GEN.SG

mnišvneloba [...] *importance.NOM.SG* [...]

‘[...] even the enemy knew the importance of Rustavi [...]’ (Journal *Sakartvelos respublika*, 2014)

učqeba ‘to know’: <experiencer, theme>

- CONTROL

- (36) *mtel-ma* *sakartvelo-m* *icis* *mis-i*
 whole-ERG.SG Georgia-ERG.SG know.S3SG.PRES his-NOM.SG

vinaoba [...] *identity.NOM.SG* [...]

- (37) *niḳa-m* *icoda* *tevzaoba*
 Nika-ERG.SG know.S3SG.IMPF fishing.NOM.SG

‘Nika knew how to fish.’ (Tamaz Metreveli, *Veluri čablis xeivani*)

‘The whole Georgia knows his identity [...]’ (Journal *Axali taoba*, 2002)

codna ‘to know’: <experiencer, theme>

- CONTROL

f) Trivalent verbs

In addition to a-, mono- and bivalent verbs (as demonstrated in a), b), c), d) and e)), Georgian also possesses trivalent verbs, which require three core arguments, typically involving an agent, a theme, and a recipient/goal, and most often realized with verbs of giving, showing, or communication. The existence of such verbs is especially important for this paper, as their structures reveal how Georgian distributes nominatives, ergatives, and datives within a single clause.

f.1. Present – Aorist: [NOM + DAT + DAT] – [ERG + DAT + NOM]

The alignment presented in (38) and (39) would be quite typical for Georgian trivalent verbs: while there is no difference in case marking between the direct and indirect objects in the present (differentiation is performed on the semantic and logical levels), the direct object is marked with the nominative in the aorist while the indirect object stays in the same case, dative.

(38)	<i>tu ert</i> if one.DAT.SG	<i>dge-ši,</i> day.DAT.SG-in	<i>adamian-i</i> human-NOM.SG	<i>koneba-s</i> property-DAT.SG
	<i>saxelmčimpo-s</i> government-DAT.SG	<i>čuknis</i> present.S3SG.PRES	<i>es</i> this.NOM.SG	<i>kitxva-s</i> question-DAT.SG
	<i>ičvevs</i> evoke.S3SG.PRES	[...] [...]		

‘If in one day, a person gives away [theirs] property to the state, this raises questions [...]’
(Journal *Sakartvelos respublika*, *Nacionalebs cipri “5” cudad šemoubrundat*, 2014)

(39)	<i>biza-m</i> uncle-ERG.SG	<i>ačuka</i> present.S3SG.AOR	<i>tinano-s</i> Tinano-DAT.SG	<i>es</i> this.NOM.SG
	<i>nivt-i,</i> object-NOM.SG	<i>om-i-dan</i> war-INST.SG-from	<i>rom</i> when	<i>dabrunda,</i> return.S3SG.AOR
				<i>mašin</i> then

‘Uncle gifted this object to Tinano then, when he returned from war.’ (Vasil Barnovi, *Isnīs ciskari*)

čukeba ‘to gift’: <agent, patient, recipient>

+ CONTROL

f.2. Present – Aorist: [NOM + DAT + DAT] – [NOM + DAT + DAT]

A very peculiar and unique case is represented by the verb *dapireba* ‘to promise’, which is the only trivalent verb found in the GNC that maintains the same alignment in the present (40) as in the aorist tense (41): the subject stands in the nominative, the direct object in the dative and the indirect object as well.

(40)	<i>amis</i> this.GEN.SG	<i>sanacvlod,</i> instead	<i>dgebuadze</i> Dgebuadze.NOM.SG	<i>mas</i> he.DAT.SG	<i>tavisupleba-s</i> freedom-DAT.SG
	<i>pirdeba</i> promise.S3SG.PRES				

‘In exchange, Dgebuadze promises him freedom.’ (civil.ge, *Saṭelepono saubris čanačeri bačo axalaiaze šetēvis morigi sababi xdeba*, 2007)

(41)	[...]	<i>tavis</i>	<i>dro-ze,</i>	<i>polonet-i</i>	<i>ruset-s</i>
	[...]	own.DAT.SG	time.DAT.SG-on	Poland-NOM.SG	Russia-DAT.SG

<i>megobroba-s-a-c</i>	<i>dapirda</i>	[...]
friendship-DAT.SG-EMPH.V-DOC	promise.S3SG.AOR	[...]

‘[...] at that time, Poland even promised friendship to Russia [...]’

dapireba ‘to promise’: <agent, recipient, theme>

g) Quadrivalent verbs

Beyond trivalent verbs, Georgian can also form quadrivalent constructions, though these typically arise through voice alternations such as causativisation. The example (42a) shows one of rarely used verbal form of verbs, namely *mičmie*. These types of constructions contain subjects, which is the causer, object, which is the causee, *čems cxens* ‘to my horse’, which is the indirect object and *simindi* ‘corn’, which is the direct object. This example was the only one in the GNC, which had more than one argument realised. If structurally reconstructed, the sentence as shown in (42b) transforms into a matrix sentence, containing a main clause (*I order you*) and a dependent clause (*you feed my horse corn*).

(42a)	[...]	<i>čem-s</i>	<i>cxen-s</i>	<i>simind-i</i>	<i>m-i-čmie</i>	[...]
	[...]	my-DAT.SG	horse-DAT.SG	corn-NOM.SG	feed.S2SG.IMP	[...]

‘...Make sure you feed my horse corn for me. (lit. [you] feed my horse corn [me]...)’ (Niķo Lortkipanize, *Marad da marad!*)

(42b)	<i>me</i>	<i>šen</i>	<i>gavaleb,</i>	<i>rom</i>	<i>čem-s</i>
	I.(NOM.SG)	you.(DAT.SG)	instruct.S1SG.PRES	that	my-DAT.SG

<i>cxen-s</i>	<i>simind-i</i>	<i>ačamo</i>
horse-DAT.SG	corn-NOM.SG	feed.S2SG.COND

‘I instruct you that you feed my horse corn.’

5. Analysis

If searched in the GNC (subcorpora of Modern Georgian and GRC) for frequency according to their valency, the majority of Georgian verbs are divalent with direct objects (10.301.704 hits):⁴

⁴ Comparison of the commands [features = ("V" "<Null>")], [features = ("V" "<S >")], [features = ("V" "<S-DO>")], [features = ("V" "<S-IO>")] and [features = ("V" "<S-DO-IO>")]

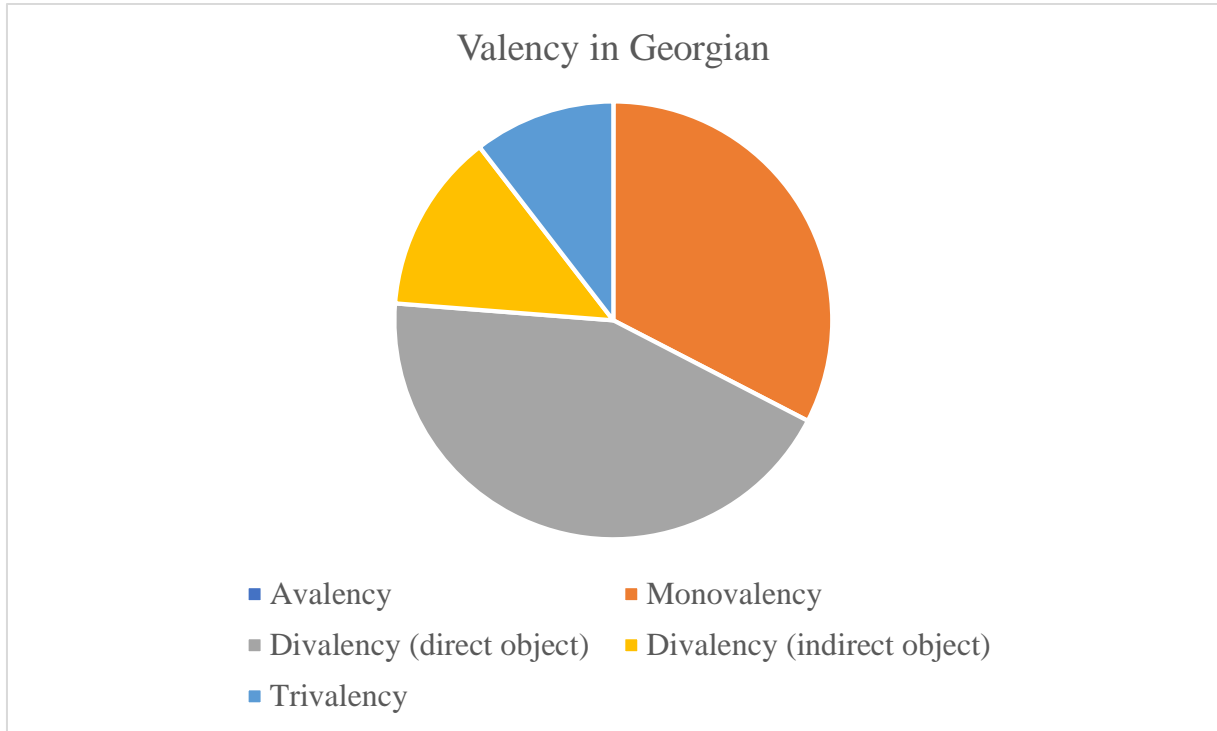

Figure 1: Visualisation of which valency type the most frequent is

The second-most frequent valency type are monovalent verbs with 7.689.198 hits, followed by divalent verbs with indirect objects (3.140.342 hits), trivalent verbs (2.468.774 hits) and lastly avalent verbs, which are so small in numbers that they are not visible in the diagram (3479 hits).

As for the most frequent case markings for subjects and objects, the following Tables show the distribution of cases according to the valency; Table 4 for the present and Table 5 for the aorist:

	Alignment type I	Alignment type II	Alignment type III
Monovalent	NOM: 2.678.443 hits ⁵	DAT: 5.581 hits ⁶	—
Divalent (direct object)	NOM-DAT: 2.001.729 hits ⁷	DAT-NOM: 1.287.910 hits ⁸	ERG-NOM: 187.057 hits ⁹
Divalent (indirect object)	NOM-DAT: 1.030.227 hits ¹⁰	DAT-GEN: 15.565 hits ¹¹	—
Trivalent	NOM-DAT-DAT: 486.125 hits ¹²	—	—

Table 4: Alignment according to the verbal valency in present tense

⁵ Command: [features = ("Pres" "<S:Nom>" "V" "<S>")]

⁶ Command: [features = ("Pres" "<S:Dat>" "V" "<S>")]

⁷ Command: [features = ("Pres" "<DO:Dat>" "<S:Nom>" "V" "<S-DO>")]

⁸ Command: [features = ("Pres" "<DO:Nom>" "<S:Dat>" "V" "<S-DO>")]

⁹ Command: [features = ("Pres" "<DO:Nom>" "<S:Erg>" "V" "<S-DO>")]

¹⁰ Command: [features = ("Pres" "<IO:Dat>" "<S:Nom>" "V" "<S-IO>")]

¹¹ Command: [features = ("Pres" "<IO:Gen>" "<S:Dat>" "V" "<S-IO>")]

¹² Command: [features = ("<S:Nom>" "<S-DO-IO>" "V" "<IO:Dat>" "Pres" "<DO:Dat>")]

	Alignment type I	Alignment type II	Alignment type III
Monovalent	NOM: 2.180.275 hits ¹³	ERG: 190.654 hits ¹⁴	—
Divalent (direct object)	ERG-NOM: 3.068.931 hits ¹⁵	—	—
Divalent (indirect object)	ERG-DAT: 208.233 hits ¹⁶	NOM-DAT: 769.459 hits ¹⁷	DAT-GEN: 2.692 hits ¹⁸
Trivalent	ERG-DAT-NOM: 1.124.622 hits ¹⁹	NOM-DAT-DAT: 6.306 hits ²⁰	—

Table 5: Alignment according to the verbal valency in aorist tense²¹

There is an obvious preference of one case assigned to the subject of monovalent verbs, irrespective of tense, namely, the nominative. As for divalent verbs, those with direct objects are more frequent than those with indirect objects, NOM-DAT and ERG-NOM being the most frequent for verbs with direct objects in the present and aorist whereas NOM-DAT and ERG-DAT are the most frequent alignments for verbs with indirect objects in the present and aorist. The rarest alignment for arguments of trivalent verbs in aorist is NOM-DAT-DAT with only 6.306 hits, which is by far exceeded by the most frequent alignment, ERG-DAT-NOM with 1.124.622 hits.

6. Conclusion and outlook

This paper has demonstrated that Georgian presents an exceptionally rich and multifaceted case of split ergativity, defying attempts at a simple typological categorization. Far from being a straightforward ergative or active language, Georgian exhibits a complex interplay of two alignment patterns (even if it does not even fully conform to either alignment pattern as there is no accusative nor absolutive case in Georgian).

¹³ Command: [features = ("Aor" "<S:Nom>" "V" "<S>")]

¹⁴ Command: [features = ("Aor" "<S:Erg>" "V" "<S>")]

¹⁵ Command: [features = ("Aor" "<DO:Nom>" "<S:Erg>" "V" "<S-DO>")]

¹⁶ Command: [features = ("Aor" "<IO:Dat>" "<S:Erg>" "V" "<S-IO>")]

¹⁷ Command: [features = ("Aor" "<IO:Dat>" "<S:Nom>" "V" "<S-IO>")]

¹⁸ Command: [features = ("Aor" "<IO:Gen>" "<S:Dat>" "V" "<S-IO>")]

¹⁹ Command: [features = ("<S:Erg>" "<S-DO-IO>" "V" "<IO:Dat>" "Pres" "<DO:Nom>")]

²⁰ Command: [features = ("<S:Nom>" "<S-DO-IO>" "V" "<IO:Dat>" "Pres" "<DO:Dat>")]

²¹ I am aware that some of the alignment variants discussed in this paper are missing from the table - the selection was made based on the variants available in the GNC.

	subject		direct object		indirect object		
	present	aorist	present	aorist	present	aorist	
avalent	—	—	—	—	—	—	<i>čvima</i> ‘to rain’
monovalent	NOM	NOM	—	—	—	—	<i>ždoma</i> ‘to sit’
	DAT	ERG	—	—	—	—	<i>zineba</i> ‘to sleep’
divalent	NOM	ERG	DAT	NOM	—	—	<i>damzadeba</i> ‘to prepare’
	DAT	DAT	NOM	NOM	—	—	<i>tkena</i> ‘to hurt’
	NOM	ERG	—	—	DAT	DAT	<i>mzera</i> ‘to stare/watch’
	DAT	DAT	—	—	GEN	GEN	<i>šėšineba</i> ‘to fear’
divalent – special cases	NOM	NOM	DAT	DAT	—	—	<i>mopereba</i> ‘to stroke/caress’
	DAT	ERG	NOM	NOM	—	—	<i>miqvana</i> ‘to take away/accompany’
	ERG	—	NOM	—	—	—	<i>codna</i> ‘to know’
trivalent	NOM	ERG	DAT	NOM	DAT	DAT	<i>čukeba</i> ‘to gift’
	NOM	NOM	DAT	DAT	DAT	DAT	<i>dapireba</i> ‘to promise’

Table 6: Summary of possible alignments discussed in this paper

The factors that have been identified as the cause of the split in Georgian in previous literature have been shown to not exactly match the actual triggers: transitivity, first-, second-, or third-person pronouns, tense, or control cannot be identified as a consistent cause of the split. Importantly, the Georgian National Corpus has provided evidence that this system functions as a continuum of potential alignments rather than a binary split, with significant variation among constructions.

Although the contrast between the ergative-nominative patterns in the aorist and the nominative-dative patterns in the present is very noticeable, the analysis has demonstrated that the split in Georgian is not solely tense-based. Equally important is the conditioning function of verbal semantics, specifically the differences between agentive and experiencer subjects, as well as between control and non-control predicates. Additionally, because special verb classes like *verba sentiendi* and pseudo-passives maintain non-canonical alignment patterns across

tense series, the study emphasizes the significance of taking these factors into account. Furthermore, the ergative marking of subjects in some present-tense cognitive verbs calls established split ergativity models into question and emphasizes the necessity of taking uncommon alignment combinations into consideration.

According to the GNC, canonical split patterns (NOM-DAT in the present, ERG-NOM in the aorist) of divalent verbs with direct objects represent the most frequent constructions. Rarer configurations, however, like genitive-marked objects of experiencer predicates or ergative subjects in the present, are crucial for demonstrating the system's adaptability. These less common but structurally established patterns show that morphological case, argument structure, and semantic roles interact to shape Georgian's alignment system rather than the split being triggered by a single conditioning factor.

An important methodological conclusion from this study is the urgent need for a valency lexicon for Georgian. This kind of tool would help linguists, language learners, and computer programs find information about individual verbs. It would show the type of valency each verb has, how many and what kind of arguments it takes, and exactly which cases are used for each argument. Even with the most extensive and carefully selected resource currently available for Georgian, morphological annotation and syntactic parsing errors persist. In addition to enabling more precise linguistic analysis, a specialized valency lexicon created in tandem with meticulous manual verification would be an essential resource for theoretical and applied research.

Future studies should broaden the focus of corpus-based inquiries to examine how alignment patterns change over time and across registers, including genre-specific and longitudinal analyses. The function of volition, control, and animacy in case assignment may be further elucidated by experimental research on native speaker intuitions. Split ergativity in Georgian – and, consequently, in other morphologically complex languages – can be better understood typologically and theoretically by fusing quantitative corpus evidence with qualitative grammatical analysis.

References

- Coon, J., & Abenina-Adar, M. (2022). 'Ergativity', in *Oxford Bibliographies in Linguistics*. Oxford University Press.
- Deal, A. R. (2016). 'Person-based split ergativity in Nez Perce is syntactic', *Journal of Linguistics*, 52(3), 533–564.
- Dixon, R. M. W. (1994). *Ergativity*. Cambridge University Press.

- Harris, A. C. (1990). 'Georgian: a language with active case marking. A reply to B. G. Hewitt', *Lingua*, 80 (1), 35–53.
- Hewitt, B. G. (1987). 'Georgian: active or ergative', *Lingua*, 71, 319–40.
- Holisky, D. A. (1981). *Aspect and Georgian medial verbs*. Dordrecht: Foris.
- Mithun, M. (1991). 'Active/Agentive case marking and its motivations', *Language*, 67(3), 510–546.
- Šanize, A. (1973). *Kartuli enis gramaṭikis sapuṣvlebi [Fundamentals of Georgian Language Grammar]*. Tbilisi State University Press.
- Žorbenaze, B. (1975). 'What determines the constructions of a verb in the Georgian language?', *Spekali*, 1, 3–10.

Abbreviations

ADV	adverbial case	GEN	genitive case	PLUPERF	pluperfect
AOR	aorist tense	IMP	imperative	PL	plural
COND	conditional	IMPF	imperfect tense	PRES	present tense
COP	copula	INST	instrumental case	S	subject
DAT	dative case	MOD	modal	SG	singular number
EMPH.V	emphatic vowel	NEG	negation	VOC	vocative case
ERG	ergative case	NOM	nominative case	1/2/3	1 st /2 nd /3 rd person
FOC	focus	OPT	optative		

ახალი ხედვა ქართული ენის გახლეჩილი ერგატიულობის შესახებ

მარიამ ყამარაული

(ჰამბურგის უნივერსიტეტი /ფრანკფურტის უნივერსიტეტი, გერმანია)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9359>

ma.kamarauli@em.uni-frankfurt.de || ORCID: 0009-0006-0404-4424

შესავალი

გახლეჩილი ერგატიულობა (split ergativity), როგორც ფენომენი, წარმოადგენს ტიპოლოგიური ლინგვისტიკის ცენტრალურ საკვლევ საკითხს, ვინაიდან იგი არღვევს მკაფიო დიქტომიას ნომინატიურ-აკუზატიურ და აბსოლუტურ-ერგატიულ სისტემებს შორის. ეს ფენომენი მაშინ იჩენს თავს ენაში, როდესაც გრამატიკული ან სემანტიკური თავისებურებებიდან გამომდინარე, ნომინატიურ-აკუზატიური და აბსოლუტურ-ერგატიული სისტემები ერევიან ერთმანეთს – ერთდროულად გამოიყენებიან უღვლილების პარადიგმაში.

წინამდებარე სტატიაში, ფუნდამენტურ ტიპოლოგიურ და თეორიულ ლიტერატურაზე დაყრდნობით, აღწერილია გახლეჩილი ერგატიულობის ძირითადი ტიპები სხვადასხვა ენებში, განსაკუთრებით რობერტ მ. გ. დიქსონის (1994) მიერ ჩამოყალიბებული განპირობებულობის ფაქტორების გათვალისწინებით, როგორიცაა მწკრივები, ასპექტის კატეგორია, პირის იერარქია. გარდა ამისა, სტატიაში წარმოდგენილია ახალი ხედვა ქართული ენის ერგატიულობისა და წარმოჩენილია მისი ის თავისებურებები, რომელსაც გვიჩვენებს ქართული ენა მწკრივების, ასპექტის, გვარისა და კონტროლის კატეგორიების გათვალისწინებით.

დისკუსია

გახლეჩილი ერგატიულობის ერთ-ერთი ყველაზე ფართოდ შესწავლილი ტიპი ასპექტით განპირობებული შეთანადებაა. მაგალითად, ჰინდი-ურდუში ერგატიული ბრუნვის აღნიშვნა შემოიფარგლება პერფექტული ასპექტით: გარდამავალი ზმნების აგენსი ერგატიულ ბრუნვაში დგას, მაშინ როდესაც იმპერფექტში - სახელობითში, ხოლო ზმნასთან შეწყობილი ობიექტი - აკუზატივში, რაც იმეორებს ნომინატიურ-აკუზატიურ სისტემას. დიქსონი (1994) ქართულში პარალელურ სისტემას ავლენს: ნამყოში ზმნები გვიჩვენებენ ერგატიულ კონსტრუქციას, ხოლო აწმყოში კი ზმნები მიჰყვებიან ნომინატიურ-აკუზატიურ წყობას. ზმნური კონსტრუქციების ასეთი ჩანაცვლებები გვიჩვენებს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ასპექტური სხვაობები აგენსის ბრუნვის თვალსაზრისით.

გახლეჩილი ერგატიულობის მეორე არსებითი გამომწვევი ფაქტორია ზმნის პირთა იერარქია. მაგალითად, ღირბაღში ნაცვალსახელები სხვაგვარად იქცევიან, ვიდრე არსებითი სახელები (ან სახელური ფრაზები): პირველი და მეორე პირის ნაცვალ-სახელები ნომინატიურ-აკუზატიურ კონსტრუქციას გვიჩვენებენ, ხოლო მესამე პირში წარმოდგენილი აგენსი, გადმოცემული არსებითი სახელით (ან სახელური ფრაზით) – აბსოლუტურ-ერგატიულს. ეს მიუთითებს იმაზე, რომ ისეთმა ფაქტორებმა, როგორიცაა ანიმაციურობა და დისკურსული პრიორიტეტი, შესაძლოა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულონ ზმნური კონსტრუქციების რეალიზაციაში.

გახლეჩილი ერგატიულობის მესამე, ფართოდ გავრცელებული ფაქტორია აგენტურობა, ანუ აგენსის მიერ განხორციელებული სემანტიკური კონტროლი. გახლეჩილი ერგატიულობის მქონე ენებში, კონტროლის სემანტიკით აღჭურვილი სუბიექტი აგენტური ზმნების ქვემდებარის მსგავს შეთანხმებას გვიჩვენებს და აგენსის მსგავსად იქცევა, მაშინ როდესაც კონტროლის არქმონე ან მოქმედების განმცდელი პრედიკაციების შემთხვევაში ზმნა ობიექტთან ავლენს შეთანხმებას. როგორც მითუნმა გამოიკვლია, ზმნის აქტანტებთან შეთანხმების ეს ტიპი ფართოდ არის გავრცელებული ამერიკის ინდიგენურ ენებში.

თანამედროვე კვლევებში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა იმ მიზეზების გამოვლენას, რომლებიც ზმნის აქტანტებთან შეთანხმების შერეულ წესს იწვევს. ეს შეიძლება გამოწვეული იყოს ენის სხვადასხვა დონის ჩარევით (სინტაქსი, მორფოლოგია, სემანტიკა, პრაგმატიკა). კუნი და აბენინა-ადარი (2013) ამტკიცებენ, რომ ერთიანი ახსნა ყველა შემთხვევას ვერ მოიცავს; პირიქით, ზმნის აქტანტებთან შეთანხმების სისტემის გახლეჩა შეიძლება მორფოლოგიური ბრუნვის სისტემით, არგუმენტების სინტაქსური სტრუქტურით, ან დისკურსით იყოს განპირობებული.

დიაქრონული კვლევები ასევე ცხადყოფს, თუ როგორ ვითარდება სისტემის გახლეჩა. მაგალითად, ჰინდი-ურდუში ასპექტზე დამყარებული ერგატიულობა ისტორიულად მომდინარეობს ძველი ინდოარიული ენების მიმდებარე კონსტრუქციებიდან.

ქართული ენა მდიდარი მორფოლოგიის, მოქნილი სინტაქსისა და ტიპოლოგიური თავისებურებების გამო დიდი ხანია კვლევის ცენტრალურ ობიექტად არის ქცეული. მკვლევრებს განსხვავებული შეხედულებები აქვთ გამოთქმული ერგატიულობისა და აქედან გამომდინარე, ზმნათა კლასიფიკაციის შესახებ (ჰიუიტი 1987, ჰარისი 1990, პოლისკი 1981, შანიძე 1973). მიუხედავად კლასიფიკაციის განხვავებისა, აღნიშნული ავტორები თანხმდებიან იმაზე, რომ ქართული წარმოადგენს გახლეჩილი ერგატიულობის შერეულ სისტემას, რომელიც აბსოლუტურ-ერგატიულ და ნომინატიურ-აკუზატიურ სისტემებს შორის მიმოიქცევა, დროის, ასპექტისა და ზმნის სემანტიკური კლასის მიხედვით.

ქართული ენის ზოგი ტიპოლოგიური თავისებურება კიდევ უფრო ართულებს საკითხს. პირველ რიგში, ის გარემოება, რომ ქართულს, მაგალითად, არ გააჩნია აკუზატიური ბრუნვა, აწმყოს მწკრივში როგორც პირდაპირი, ისე ირიბი ობიექტი, ჩვეულებრივ, მიცემით ბრუნვაში დგას. მეორე მხრივ, ზმნის სუბიექტი შესაძლოა იდგეს სახელობითში, მოთხრობითში ან მიცემით ბრუნვაში, რაც დამოკიდებულია ისეთ ფაქტორებზე, როგორიცაა მწკრივი ან ზმნის სემანტიკური კლასიფიკაცია.

დიქსონი (1994) ქართულში გახლეჩილი ერგატიულობის ოთხ განმაპირობებელ ფაქტორს ასახელებს:

1. ზმნის სემანტიკური ბუნება,
2. ძირითადი სახელური ფრაზის სემანტიკური ბუნება,
3. მწკრივი,
4. წინადადების ტიპი.

ქართულში, დასახელებული ფაქტორებიდან, მინიმუმ სამი ფაქტორი ერთდროულად მოქმედებს. მაგალითად, კონტროლირებული მოქმედების ზმნები (მაგ., *იძუშავა*) განსხვავდება კონტროლის არმქონე ზმნებისგან (მაგ., *დაეცა*), რაც ბრუნვით გაყოფას იწვევს სხვადასხვა სერიებში.

პირის ნაცვალსახელთა ქცევა ზმნასთან შეთანხმების თვალსაზრისით, კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ასპექტს წარმოადგენს. დიქსონი (1994) ამტკიცებს, რომ ქართულში პირველი და მეორე პირის ნაცვალსახელები ბრუნვაუცვლელია, რაც, ერთი მხრივ, სიმართლეს შეეფერება. თუმცა, ქართული ენის ეროვნული კორპუსის მონაცემები ცხადყოფს, რომ ამ ფენომენის უფრო სწორი კვალიფიკაცია იქნებოდა **ბრუნვათა სინკრეტიზმი**. მართალია, პირველი და მეორე პირის ნაცვალსახელები სუბიექტისათვის დასაშვებ ყველა ბრუნვაში იდენტური ფორმით რეალიზდება, მაგრამ ჩანართის სახით რეალიზებული აპოზიციები საჭირო ბრუნვას გვიჩვენებს, რაც ნაცვალსახელთა ფარულ (მორფოსინტაქსით განპირობებულ) ბრუნვის ნიშანს გამოააშკარავებს. მაგალითად, კონსტრუქციებში „*მე, ადვოკატს...*“ ნათლად ჩანს, რომ ნაცვალსახელი „*მე*“ შეფარულ ბრუნვას აპოზიციისა და ზმნასთან ბრუნვაში შეთანხმების ფორმით ამჟღავნებს. ამდენად, პირის ნაცვალსახელთა იერარქია ქართულში ვერ განიხილება, როგორც გახლეჩილი ერგატიულობის განმაპირობებელი ფაქტორი — განსხვავებით ღირბალისგან.

მეორე რელევანტური ფაქტორი არის ზმნით გადმოცემული კონტროლის სემანტიკა. ნამყოში სუბიექტის ერგატიულ ბრუნვას ზოგიერთი ზმნის შემთხვევაში კონტროლის კატეგორია განაპირობებს, მაშინ როდესაც სხვა ზმნებთან — არა. მაგალითად, ზმნები, როგორიცაა *ჯდომა* („დაჯდა“), *წოლა* („დაწვა“) და *დასვენება* („დაისვენა“), კონტროლის მქონე ზმნებად არის მიჩნეული, თუმცა მხოლოდ *დასვენება* მართავს სუბიექტს მოთხრობით ბრუნვაში. ეს მაგალითი ნათლად აჩვენებს, რომ

კონტროლის მქონე ზმნები, სუბიექტთან ბრუნვაში შეთანხმების თვალსაზრისით არაერთგვაროვნებას გვიჩვენებენ.

მიუხედავად იმისა, რომ შანიძისა და ჰოლისკის კლასიფიკაციები დღემდე ფუნდამენტურ საყრდენს წარმოადგენს ქართული ენის გახლეჩილი ერგატიულობის საკვლევადა, ცხადია, რომ ქართულში დადასტურებულ ერგატიულობის თავისებურებას მხოლოდ ზმნის გარდამავლობა-გარდაუვლობით (იხ. შანიძე) ვერ ავსხნით; აქ გვარისა და ასპექტის ნიუანსური განსხვავებები გადამწყვეტ როლს ასრულებს. საკითხს ვერც ჰოლისკის მიერ (1981) კლასიფიკაციის გაფართოება აწესრიგებს (მედიაოპტიკების გაერთიანება I კლასის ქვეჯგუფში, გარდამავალ და აქტიურ ზმნებთან ერთად). მიუხედავად იმისა, რომ ეს ზმნები გარდაუვალ ზმნებს მიეკუთვნებიან, მედიაოპტიური ზმნები, გარდამავალი ზმნების მსგავსად, აწმყოში სუბიექტს სახელობით ბრუნვაში, ხოლო ობიექტს მიცემით ბრუნვაში შეიწყობენ, ნამყოში - სუბიექტს ერგატიულ, ხოლო ობიექტს - სახელობით ბრუნვაში, თურმეობითში კი - გარდამავალი ზმნების მსგავსად, სუბიექტს მიცემით ბრუნვაში შეიწყობენ. სამაგიეროდ, II კლასის სტატიკური ზმნები ინარჩუნებენ სუბიექტს სახელობით ბრუნვაში ყველა სერიაში; III კლასის ზმნები, რომლებიც გრძნობა-აღქმის ზმნებს (*verba sentiendi*) აერთიანებენ, ზმნით გადმოცემული ლოგიკურ სუბიექტს, რომელიც მორფოლოგიურად ობიექტური პირის ნიშნით არის მარკირებული ზმნაში) მიცემით ბრუნვაში შეიწყობენ, ხოლო გრძნობა-აღქმის თემას ლოგიკურ ობიექტს, რომელიც ზმნაში სუბიექტური პირის ნიშნით არის მარკირებული) სახელობით ბრუნვაში მოითხოვენ; IV კლასის ზმნები (ეგზისტენციური ზმნები) ხშირად მიცემით ბრუნვაში შეიწყობენ სუბიექტს.

ჰოლისკის არგუმენტები ნათლად მიუთითებს იმაზე, რომ ამ ტიპის ზმნები ვერ ჩაითვლება უბრალოდ „არარეგულარულ“ ზმნებად: მათ მიერ წარმოებული შერეული პარადიგმები გარდამავალ ზმნებთან ავლენს პარალელებს და გახლეჩილი ერგატიულობის საფუძვლიანი ანალიზისას აუცილებლად გასათვალისწინებელია.

ამრიგად, შანიძის გარდამავლობაზე დაფუძნებული ტიპოლოგიაც და ჰოლისკის კლასებზე დაფუძნებული ანალიზიც ნათლად მიგვანიშნებს იმ არსებით მახასიათებლებზე, რომელიც შეიძლება დაგვეხმაროს იმის დადგენაში, თუ რა განაპირობებს ზმნის აქტანტებთან შეთანხმების ქართულში დადასტურებულ წესებს, სადაც კონსტრუქციათა მონაცვლეობას ერთდროულად განსაზღვრავს გვარი, გარდამავლობა, მწკრივი და სემანტიკური კონტროლი.

წინამდებარე ნაშრომში ნაჩვენებია, რომ ქართული ენა განსაკუთრებულად მდიდარ ემპირიულ მასალას გვიჩვენებს გახლეჩილი ერგატიულობის საკვლევადა, რომელიც ვერ დაექვემდებარება მარტივ ტიპოლოგიურ კატეგორიზაციას. იგი ზმნის მიერ აქტანტების ბრუნვაში მართვის შედეგად წარმოქმნილი განსხვავებული კონსტრუქციების შერევის ნიმუშს წარმოადგენს (მიუხედავად იმისა, რომ სრულად არც

ერთს არ შეესაბამება, ვინაიდან ქართულში არც აკუზატივი და არც აბსოლუტივი, როგორც მორფოლოგიური ბრუნვა, არ არსებობს).

ცხრილში მოცემულია ზმნათა კლასიფიკაცია ვალენტობის მიხედვით და ზმნის მიერ მართული აქტანტების მწკრივებში განაწილება ბრუნვათა მიხედვით:

	სუბიექტი		პირდაპირი ობიექტი		ირიბი ობიექტი		ზმნები (აწმყო 3. პირში)
	აწმყო	ნამყო	აწმყო	ნამყო	აწმყო	ნამყო	
ავალენტური	—	—	—	—	—	—	წვიმს
მონოვალენტური	სახ.	სახ.	—	—	—	—	ზის
	მიც.	მოთხ.	—	—	—	—	სძინავს
დივალენტური	სახ.	მოთხ.	მიც.	სახ.	—	—	ამზადებს
	მიც.	მიც.	სახ.	სახ.	—	—	სტკივა
	სახ.	მოთხ.	—	—	მიც.	მიც.	უმზერს
	მიც.	მიც.	—	—	ნათ.	ნათ.	ეშინია
დივალენტური - სპეციალური შემთხვევები	სახ.	სახ.	მიც.	მიც.	—	—	ეფერება
	მიც.	მოთხ.	სახ.	სახ.	—	—	მიჰყავს
	მოთხ.	—	სახ.	—	—	—	იცის
ტრივალენტური	სახ.	მოთხ.	მიც.	სახ.	მიც.	მიც.	ჩუქნის
	სახ.	სახ.	მიც.	მიც.	მიც.	მიც.	ჰპირდება

ცხრილში წარმოდგენილი ზმნის ვალენტობის კლასიფიკაცია და ზმნასთან შეწყობილ აქტანტთა ბრუნვები ცხადყოფს, სისტემის გახლეჩას ვერ დავეუკავშირებთ მხოლოდ ერთ ფაქტორს – მაგალითად, გარდამავლობას, პირს (I, II ან III), მწკრივს ან კონტროლს. ქართული ენის ეროვნული კორპუსის მონაცემები აჩვენებს, რომ ერგატიულობის ქართული სისტემა უნდა კვალიფიცირდეს, როგორც სისტემათა შერევის უწყვეტი სპექტრი, ვიდრე მკაფიო ბინარული დაყოფა.

მიუხედავად იმისა, რომ ნამყოში ერგატიულ-ნომინატიური და აწმყოში ნომინატიურ-დატიური ნიმუშების კონტრასტი მწკრივების მიხედვით თვალსაჩინოა, კვლევამ აჩვენა, რომ სისტემის გახლეჩას მხოლოდ მწკრივის ფაქტორით ვერ ავხსნით. აქ ასევე გადამწყვეტია ზმნის სემანტიკური ბუნება, კერძოდ, განსხვავება აგენტურ და აღმქმედ/განმცდელ სუბიექტებს შორის, ისევე როგორც კონტროლირებად და არაკონტროლირებად პრედიკატებს შორის.

ზმნათა ზოგიერთი კლასი (მაგ., *verba sentiendi* და ფსევდო-ვნებითები) ინარჩუნებს არაკანონიკური შემთხვევების კვალიფიკაციას მწკრივებსა და სერიებში, რაც საჭიროებს მათ განსაკუთრებულ შესწავლა-კლასიფიკაციას. გარდა ამისა, ზოგიერთ

კოგნიტურ ზმნებთან აწმყოში სუბიექტის ერგატიული ბრუნვის გამოყენება (მაგ.: „მან იცის“) ეჭვქვეშ აყენებს დამკვიდრებულ მოდელებს და ხაზს უსვამს უჩვეულო კონსტრუქციების ახლებურად გააზრების აუცილებლობას.

დასკვნა

ამრიგად, როგორც სტატიაში წარმოდგენილმა კვლევამ აჩვენა, კონსტრუქციათა შერევა განისაზღვრება მორფოლოგიური ბრუნვის, არგუმენტთა სტრუქტურისა და სემანტიკური როლების ურთიერთქმედებით და არა რომელიმე ცალკეული ფაქტორით.

მნიშვნელოვანი მეთოდოლოგიური დასკვნაა ისიც, რომ ქართულისთვის აუცილებელია ზმნის ვალენტური ლექსიკონის შექმნა. ასეთი ინსტრუმენტი დაეხმარებოდა როგორც ლინგვისტებს, ისე ენის შემსწავლელებს კონკრეტული ზმნების შესახებ ზუსტი ინფორმაციის მოძიებაში: რა ტიპის ვალენტობა გააჩნია თითოეულ ზმნას, რამდენ და რა სახის არგუმენტს შეიწყობს იგი, და ზუსტად რომელი ბრუნვის ფორმებია დასაშვები თითოეული აქტანტისთვის სხვადასხვა მწკრივში.

დღეს არსებული ყველაზე ვრცელი და საგულდაგულოდ დამუშავებული ციფრული რესურსის შემთხვევაშიც კი კვლავ გვხვდება მორფოლოგიური ანოტაციისა და სინტაქსური პარსინგის შეცდომები. სპეციალიზებული ვალენტური ლექსიკონი, რომელიც შეიძლება შეიქმნას როგორც თეორიული, ისე კომპიუტერული დამუშავების გზით, დეტალური მანუალური გადამოწმების საფუძველზე, უდაოდ შეუცვლელი რესურსი გახდება როგორც თეორიული, ისე გამოყენებითი ლინგვისტიკისათვის.

კორპუსზე დაფუძნებული კვლევის გარდა, ასევე მნიშვნელოვანია სამომავლოდ კვლევების გაფართოება, რათა დადგინდეს, თუ როგორ იცვლება სისტემათა შერევა დიაქრონიულად და სხვადასხვა რეგისტრში — ქანრული თავისებურებების გათვალისწინებით.

ასევე საჭიროდ მიგვაჩნია ექსპერიმენტული კვლევის ჩატარება ქართული ენის მატარებელთა კომპეტენციის ტესტის საფუძველზე, რომელიც ნათელს მოჰფენს ნებელობის, კონტროლისა და ანიმაციურობის როლს აქტანტთა ბრუნვის არჩევაში.

ქართული ენის და მსგავსი მორფოლოგიურად რთული ენების გახლეჩილი ერგატიულობის ფენომენს შესაძლოა ღრმად ჩავწვდეთ როგორც ტიპოლოგიური, ისე თეორიული თვალსაზრისით, თუ რაოდენობრივი კორპუსლინგვისტური მონაცემები შერწყმული იქნება ხარისხობრივ გრამატიკულ ანალიზთან.

Rhetorical Questions in the Pre-Election Speeches of Georgian Politicians

Marina Mjavanadze

(Shota Rustaveli Batumi State University)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9360>

marinamjavanadze1001@gmail.com || ORCID: 0000-0002-0052-2322

Abstract: Language is a tool of social communication that is distinct and unique to each individual. One of the most widely used linguistic and expressive means of effective communication is the rhetorical question, which functions as a powerful mechanism of linguistic manipulation. The tendency to use rhetorical questions is particularly evident in mass media, especially in television programs, where speakers deliver ideological messages to viewers and attempt to influence public opinion. Rhetorical questions play a significant role in political discourse, as politicians aim to deliver their message persuasively to the public and gain their support. This paper analyzes the rhetorical questions identified in the pre-election speeches of Georgian politicians – on the one hand, within the context of political discourse, and on the other hand, within the framework of the communicative act. In our research, we took into account both the categories of the speech act – locutionary, illocutionary, and perlocutionary – and the elaboration likelihood theory. We employed traditional research methods, including comparison and contrast, critical analysis, discourse analysis, functional-semantic analysis, as well as structural and linguistic-political analysis. The empirical material consists of rhetorical questions identified in the pre-election speeches of the leaders of the five parties that passed the electoral threshold in the parliamentary elections of Georgia held on October 26, 2024. The research revealed, on the one hand, the motivation of politicians – under what circumstances and for what purposes do the selected politicians use rhetorical questions – and, on the other hand, it describes the structure and components of contexts containing rhetorical questions. The paper represents an attempt to create a methodological framework that can be effectively applied to analyze a relatively under-researched phenomenon in the Georgian language – political rhetoric –and to identify the linguistic strategies employed by politicians within Georgian political discourse.

Keywords: Rhetorical Question, Political Speech, Linguistic Manipulation, Georgian Language

Introduction

In the 21st century, innovative research methods and multidisciplinary approaches to analyzing language as a powerful tool of manipulation have become particularly relevant. One of the most widespread linguistic and expressive means of social communication is the rhetorical question, which serves as an effective instrument of manipulation. The tendency to use rhetorical questions is especially evident in mass media—particularly in television programs—where speakers deliver ideological messages to viewers and attempt to shape public opinion. Rhetorical questions play a significant role in political discourse, as politicians aim to convincingly communicate their messages to the public and gain their support.

As is well known, the structure of a rhetorical question—unlike that of an ordinary interrogative sentence—lacks the primary function of seeking information. It does not require an answer; therefore, such a “question” typically has no real addressee or addresses an abstract or imaginary one. A rhetorical question, as an assertion framed in the form of a question, functions as an indirect speech act that prompts the listener to think and leads to either an

explicit (propositional) or implicit (presuppositional) conclusion. Expressing an opinion in the form of a question adds dynamism to the flow of speech, significantly enhances its expressiveness, and increases its manipulative potential. Depending on the context and speaker's intent, a rhetorical question may serve various functions, including: a) directing thematic focus, b) concealing personal opinion, c) intensifying emotion, d) encouraging reasoning, e) stimulating argumentation, and so on.

Methodology

The present paper analyzes rhetorical questions identified in the pre-election speeches of Georgian politicians, considering them from two perspectives: within the framework of political discourse and in the context of communicative acts. The research takes the categories of the act of communication into account – locutionary, illocutionary and perlocutionary, as well as the elaboration likelihood theory. Traditional research methods were employed, including comparison and contrast, critical analysis, discourse analysis, functional-semantic analysis, and structural and linguistic-political analysis.

The empirical material consists of rhetorical questions extracted from the pre-election speeches of party leaders whose political parties passed the electoral threshold in the parliamentary elections held on October 26, 2024 (five parties in total). The party leaders analyzed include the Chairman of the Parliament, Shalva Papuashvili, representing the ruling party, and opposition leaders from the following parties: "Coalition for Change – Gvaramia, Melia, Girchi, It's Time" – Nika Gvaramia; "Unity-National Movement" – Tina Bokuchava; "Strong Georgia – Lelo, for the People, for Freedom" – Mamuka Khazaradze; "Gakharia for Georgia" – Giorgi Gakharia.

Analysis

We selected and analyzed texts containing rhetorical questions in the speeches of the above-mentioned politicians, examining them from both structural and functional perspectives. The Tables below present the components identified through the structural analysis and describe the form and type of their linguistic realization. This contextual analysis reveals the linguistic strategies and communicative goals employed by the politicians.

Component	Form of linguistic realization	Type of linguistic realization
1. Initiating a topic	Interrogative sentence	Full linguistic realization
2. Expanding on a topic	List of facts	Subordinate clauses
3. Evidence	Marked argumentative structure (when ... then ...)	Discontinuous linguistic realization
4. Rhetorical question 1	Question based on presupposition	Full linguistic realization
5. Rhetorical question 2	Question of an ethical-moral nature	Full linguistic realization
6. Naming the addressees of criticism	Non-explicit list (implied reference)	Full linguistic realization
Goal:	Discrediting opponents	Achieved

Table 1: Structural Analysis and Linguistic Strategies of Shalva Papuashvili's Quotation

Component	Form of linguistic realization	Type of linguistic realization
1.Rhetorical question	Question based on a pseudo-fact	Full linguistic realization
2.Introducing a topic	Assumption wrapped in the form of a fact	Full linguistic realization
3.Assessment	Sentences with a persuasive function and a mentoring tone	Full linguistic realization
4.Prediction	Sentence with a perlocutionary function	Subordinate clause
Goal:	Discrediting the CEC	Achieved

Table 2: Structural Analysis and Linguistic Strategies of Nika Gvaramia's Quotation

Component	Form of linguistic realization	Type of linguistic realization
1.Rhetorical question	Interrogative sentence	Full linguistic realization
2.Offering a choice	Contrastive sentences	Subordinate clauses
3.Appeal	Perlocutionary sentence	Full linguistic realization
Goal:	Instilling fear in society	Achieved

Table 3: Structural Analysis and Linguistic Strategies of Tina Bokuchava's Quotation

Component	Form of linguistic realization	Type of linguistic realization
1.Introducing a topic	List of facts	Full linguistic realization
2. (Negative) Assessment	Sentence expressing a perlocutionary function	Full linguistic realization
3.Rhetorical question	a) Question asked with the function of initiating a topic	Full linguistic realization
	b) Explicitly realized criticism	Full linguistic realization
Goal:	Discrediting the ruling party	Achieved

Table 4: Structural Analysis and Linguistic Strategies of Mamuka Khazaradze's Quotation

Component	Form of linguistic realization	Type of linguistic realization
1.Rhetorical question	Question posed with the function of encouraging reasoning	Full linguistic realization
2.Assumption	Explicitly expressed criticism	Full linguistic realization
3.Rhetorical question	a) Concluding question	Full linguistic realization
	b) Sentence containing parallel structure (repetition) (hypophora)	Full linguistic realization
Goal:	Instilling nihilism in society	Achieved

Table 5: Structural Analysis and Linguistic Strategies of Giorgi Gakharia's Quotation

Discussion

As a result of the functional-semantic analysis of rhetorical questions used by selected politicians, a variety of means of linguistic realization was revealed. In particular, in the studied fragments, politicians use rhetorical questions, argumentation, parallel structures (repetitions), contrast, hypophora, lexical means for manipulative purposes. Both central and peripheral ways of persuasion were revealed in the speeches of politicians, in particular, Shalva Papuashvili, Tina Bokuchava and Mamuka Khazaradze use both rational and emotional influence strategies, while Nika Gvaramia and Giorgi Gakharia prefer the peripheral way of persuasion and are oriented towards emotional influence on the listener.

The structural analysis revealed that in the analyzed contexts, rhetorical questions are used both at the beginning of the speech to initiate the topic, and after the topic is introduced, to expand on what is being said and to enhance its expressiveness. A comparative analysis of the linguistic strategies used by politicians is presented in the form of the Table below.

Shalva Papuashvili	Nika Gvaramia	Tina Bokuchava	Mamuka Khazaradze	Giorgi Gakharia
Initiating a topic	Rhetorical question	Rhetorical question	Introducing a topic	Rhetorical question
Expanding on a topic	Introducing a topic (accusation)	Offering a choice	Negative assessment	Assumption
Evidence	Assessment	Appeal	Rhetorical question	Rhetorical question
Rhetorical question 1	Prediction			
Rhetorical question 2				
Naming the addressee(s) of the criticism				

Table 6: Comparative-contrastive analysis of linguistic strategies

Conclusion

The research showed that, in the case of two politicians – Nika Gvaramia and Tina Bokuchava – rhetorical questions are used at the very beginning of the speech fragment to introduce the topic. In contrast, Mamuka Khazaradze and Shalva Papuashvili use rhetorical questions in the middle of their speeches to expand on the topic. Giorgi Gakharia, however, uses rhetorical questions both at the beginning of the speech to initiate the topic and when transitioning to a new topic, which significantly enhances the persuasive effect and lays a strong foundation for effective communication with the audience.

The material we have studied shows that rhetorical questions enable politicians to introduce the topic and/or expand their views using a question-and-answer format. After posing a question, politicians often use hypophora to explicitly or implicitly express personal opinions, appeals, assumptions, or predictions. In pre-election speeches, this approach helps to foster discussion, stimulate debate, and facilitate logical transitions between opinions, thereby creating a strong foundation for effective communication between politicians and citizens.

The study of rhetorical questions in political discourse is likely to remain an active area of research in the future, as the topic is multifaceted and compelling in many respects. Our goal is to contribute to the analysis of how rhetorical questions are used in political speech, which, in turn, lays the groundwork for a more comprehensive study of political rhetoric.

რიტორიკული შეკითხვები ქართველ პოლიტიკოსთა წინასაარჩევნო გამოსვლებში

მარინა მუჟანაძე

(შოთა რუსთაველის ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9360>

marinamjavanadze1001@gmail.com || ORCID: 0000-0002-0052-2322

შესავალი

ენა არის სოციალური კომუნიკაციის ინსტრუმენტი, რომელიც თითოეული ინდივიდისთვის განსხვავებული და უნიკალურია. ყოველი ადამიანი ზეპირ თუ წერით მეტყველებაში სხვადასხვა საშუალებით ცდილობს ენის საკომუნიკაციო და ექსპრესიული ფუნქციების ინდივიდუალურად გამოყენებასა და გაუმჯობესებას. ეფექტური კომუნიკაციის ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული ენობრივ-გამომსახველობითი საშუალებაა რიტორიკული შეკითხვა, რომელიც ენობრივი მანიპულაციის მძლავრ მექანიზმს წარმოადგენს. რიტორიკული შეკითხვის გამოყენების ტენდენცია განსაკუთრებით თვალსაჩინოა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში, კერძოდ, სატელევიზიო გადაცემებში, საიდანაც გამომსვლელები იდეოლოგიურ გზავნილებს აწვდიან მაყურებლებს და ცდილობენ საზოგადოებრივ აზრზე ზეგავლენის მოხდენას. რიტორიკულ შეკითხვებს განსაკუთრებული როლი აქვს პოლიტიკურ დისკურსში, რამდენადაც სწორედ პოლიტიკოსების მიზანია სათქმელის დამაჯერებლად მიტანა საზოგადოებამდე და მათი მხარდაჭერის მოპოვება. ამდენად, პოლიტიკოსთა გამოსვლის ტექსტები ხშირად არის მედიისა და საზოგადოების განხილვის ობიექტი როგორც შინაარსის, ასევე ფორმისა და ფუნქციის თვალსაზრისითაც.

რიტორიკული შეკითხვა (რიტორიკა - ძვ. ბერძნ. ῥητορικὴ (τέχνη), *rhētorikḗ* (téchne) - მეტყველების, სიტყვის ხელოვნება) კითხვის ფორმით გამოხატულ მტკიცებას წარმოადგენს. რიტორიკული შეკითხვის სტრუქტურა, ერთი შეხედვით, ჩვეულებრივი კითხვითი წინადადების სტრუქტურას ჰგავს - შეიცავს კითხვით სიტყვებსა და ნაწილაკებს ან შესაძლოა წარმოდგენილი იყოს კითხვითი სიტყვების გარეშეც. თუმცა რიტორიკული შეკითხვის სტრუქტურა დაცლილია თავისი ძირითადი, კითხვის გამოხატვის ფუნქციისაგან, არ მოითხოვს პასუხს,

ამიტომაც ამგვარ „კითხვას“ ადრესატი არ მოეპოვება ან ირეალური, აბსტრაქტული ადრესატი ჰყავს. ქართულ ენაში დამკვიდრებული არაერთი ფიცის ფორმულა, ანდაზა, ფრაზა, ჩართული სიტყვა-თქმა წარმოშობით რიტორიკული შეკითხვებია (რა თქმა უნდა, რასაკვირველია, რა შუაშია, რა ვიცი და სხვ.) (აფრიდონიძე 1998:194-206).

რიტორიკული შეკითხვა არის ირიბი მეტყველების აქტი, რომელიც აზროვნებისაკენ მიმართავს მსმენელის გონებას და მიჰყავს გამოთქმული (პროპოზიციული) ან წინასწარ განსაზღვრული (პრესუპოზიციური) მოსაზრებისაკენ. კითხვის ფორმით აზრის გამოსატვა დინამიკურობას სძენს მეტყველების ნაკადს, მკვეთრად აუმჯობესებს სათქმელის ექსპრესიულობასა და მსმენელზე მანიპულაციის ხარისხს. კითხვითი წინადადება შესაძლოა წარმოადგენდეს როგორც მტკიცებას, ასევე, უარყოფას, ბრძანებას, პროტესტს, ირონიას და სხვ. შესაბამისად, რიტორიკულ შეკითხვას აქვს სხვადასხვა ფუნქცია კონტექსტისა და მიზნების გათვალისწინებით: ა) თემატური ფოკუსირება, ბ) პირადი აზრის შეფარვა, გ) ემოციის გაძლიერება, დ) მსჯელობის წახალისება, ე) არგუმენტების სტიმულირება და სხვ. წინამდებარე კვლევის მიზანია, გავაანალიზოთ ქართველ პოლიტიკოსთა წინასაარჩევნო გამოსვლებში რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების შემთხვევები და დავადგინოთ მათი გამოყენების მნიშვნელობა დისკურსში, კერძოდ, რა კატეგორიის საკომუნიკაციო აქტს ქმნის რიტორიკული შეკითხვა დისკურსში - ლოკუციურს, იდლოკუციურს თუ პერლოკუციურს. ასევე, შევაფასოთ, რა კომპონენტებისაგან შედგება რიტორიკული შეკითხვების კონტექსტი და დარწმუნების რომელ გზას ანიჭებენ უპირატესობას ქართველი პოლიტიკოსები: ცენტრალურს თუ პერიფერიულს.

მეთოდოლოგიური ჩარჩო

სტატიაში განვიხილავთ რიტორიკული შეკითხვის, როგორც მანიპულაციის ენობრივი საშუალების, სტრუქტურას ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში, კერძოდ, ქართველ პოლიტიკოსთა წინასაარჩევნო გამოსვლებში. შესაბამისად, შევეცდებით რიტორიკული შეკითხვები გავაანალიზოთ, ერთი მხრივ, პოლიტიკური დისკურსის კონტექსტში, მეორე მხრივ კი, საკომუნიკაციო აქტის კონტექსტში.

საკომუნიკაციო აქტს რამდენიმე ნიშანი გააჩნია:

1. საკომუნიკაციო აქტი არის კონკრეტულ დროსა და კონკრეტულ სივრცეში მოცემული ერთჯერადი პროცესი.

2. საკომუნიკაციო აქტი არის დინამიკური პროცესი.

3. საკომუნიკაციო აქტში მონაწილე აქტიორების ქმედებას ახასიათებს კონტროლი და ნებელობა (თანდაშვილი 2016:157-161).

შესაბამისად, კვლევისას გავითვალისწინებთ პოლიტიკოსთა მეტყველებაში რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების ადგილსა და დროს, ისევე როგორც ნებელობის ფაქტორს.

საკომუნიკაციო აქტი, იმისდა მიხედვით, რა მიზანს ემსახურება, შეიძლება გადმოცემული იყოს ა) ნეიტრალური პროპოზიციით, ბ) მოიცავდეს არგუმენტაციურ სტრუქტურებს ან მოწოდებას/ბრძანებას. საკომუნიკაციო აქტის თეორიის შემქმნელი, ბრიტანელი ფილოსოფოსი ჯონ ოსტინი საკომუნიკაციო აქტის სამ კატეგორიას განასხვავებს ერთმანეთისგან: ლოკუციურს, ილოკუციურს და პერლოკუციურს (Austin 1962:98-101). პერლოკუციური აქტი შეიძლება გადმოცემული იყოს **ექსპლიციტურად** (ლექსიკურ ან სინტაქსურ-პრაგმატულ დონეზე) ან **იმპლიციტურად** (დისკურსულ ან ლოგიკურ დონეზე). შესაბამისად, ჩვენს კვლევაში რიტორიკული შეკითხვების კატეგორიზაციის დროს გავითვალისწინებთ მიზნის მიღწევის ენობრივი რეალიზაციის ამ პარამეტრსაც.

კვლევისას ასევე გავითვალისწინებთ ელაბორაციული ალბათობის თეორიას (Elaboration likelihood model - ELM), რომელიც **ორმაგი პროცესის თეორიის** პრინციპს ემყარება და აღწერს დამოკიდებულების ცვლილებას საკომუნიკაციო აქტში. ELM გვთავაზობს დარწმუნების ორ მთავარ გზას: **ცენტრალურს** და **პერიფერიულს**. ცენტრალური გზა ითვალისწინებს ადრესატის ინტელექტს და არგუმენტების გამოყენებით ცდილობს მის დარწმუნებას. პერიფერიული გზა კი ადრესატზე ემოციური გავლენის მოხდენაზე არის ორიენტირებული. პოლიტიკოსთა მიერ გამოყენებული რიტორიკული შეკითხვების ანალიზისას განსაკუთრებული ყურადღება იქნება გამახვილებული იმაზე, რომელ სტრატეგიას ირჩევენ პოლიტიკოსები ადრესატთან მიმართებით: რაციონალური დარწმუნების სტრატეგიას, რომელიც ადრესატისაგან ჭეშმარიტ აზროვნებას მოითხოვს, თუ ემოციური ზეგავლენის მოხდენის სტრატეგიას, რომელიც მანიპულაციის ემოციურ ხერხებს იყენებს და ადამიანის ასოციაციური აზროვნების გააქტიურებას ისახავს მიზნად.

ემპირიული მასალის ანალიზისას ასევე გამოვიყენებთ კვლევის ტრადიციულ მეთოდებს: შედარება-შეპირისპირების, კრიტიკული ანალიზის, დისკურს-ანალიზის, ფუნქციურ-სემანტიკური ანალიზის, სტრუქტურული და ლინგვოპოლიტოლოგიური ანალიზის მეთოდებს.

ანალიზი

წინამდებარე სტატიის კვლევის ობიექტია 2024 წელს ჩატარებულ საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილე 5 პოლიტიკოსის წინასაარჩევნო განცხადებები. შესაბამისად, რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების ფუნქციასა და მნიშვნელობას სწორედ ამ ფონზე განვიხილავთ.

საპარლამენტო არჩევნებში, რომელიც 2024 წლის 26 ოქტომბერს ჩატარდა საქართველოში, 18 საარჩევნო სუბიექტი მონაწილეობდა. ცენტრალური საარჩევნო კომისიის მონაცემების (ცესკო) მიხედვით, კანონმდებლობით დადგენილი ბარიერი (5%) მხოლოდ 5-მა სუბიექტმა გადალახა¹:

№	პარტიის სახელი	მიღებული ხმების რაოდენობა	%	მიღებული მანდატების რაოდენობა
4	„კოალიცია ცვლილებისთვის - გვარამია, მელია გირჩი, დროა“	229161	11.03%	19
5	„ერთიანობა-ნაციონალური მოძრაობა“	211216	10.17%	16
9	„ძლიერი საქართველო - ლელო, ხალხისთვის, თავისუფლებისთვის!“	182922	8.81%	14
25	„გახარია საქართველოსთვის“	161521	7.78%	12
41	„ქართული ოცნება“	1120053	53.93%	89

ცხრილი 1: 2024 წლის არჩევნებში პარტიათა მიერ მიღებული ხმებისა და მანდატების რაოდენობა

სტატიაში განვიხილავთ ბარიერგადალახული 5 საარჩევნო სუბიექტის პარტიული ლიდერების წინასაარჩევნო გამოსვლის ტექსტებში გამოყენებულ რიტორიკულ შეკითხვებს. პარტიული ლიდერები არიან მმართველი პარტიდან - პარლამენტის თავმჯდომარე, ხოლო ოპოზიციური პარტიებიდან - პარტიის თავმჯდომარეები:

¹ <https://cesko.ge/ge/siakhleebi/pres-relezebi/singleview/11035242-tsentrallurma-saarchevno-komisiam-sakartvelos-parlamentis-2024-tslis-26-oktombris-archevnebi-sheajama>

- „ქართული ოცნება“ - შალვა პაპუაშვილი;
- „კოალიცია ცვლილებისთვის – გვარამია, მეღია, გირჩი, დროა“ - ნიკა გვარამია;
- „ერთიანობა-ნაციონალური მოძრაობა“ - თინა ბოკუჩავა;
- „ძლიერი საქართველო – ლელო, ხალხისთვის, თავისუფლებისთვის“ - მამუკა ხაზარაძე;
- „გახარია საქართველოსთვის“ - გიორგი გახარია.

კვლევის განხორციელების პირველ ეტაპზე მოვიძიეთ დასახელებული პოლიტიკოსების წინასაარჩევნო გამოსვლები, რომლებშიც გამოვლინდა რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების შემთხვევები. საკვლევად ავიღეთ ხუთი პოლიტიკოსის მიერ გამოყენებული რიტორიკული შეკითხვები კონტექსტებთან ერთად (თითო მაგალითი) და განვახორციელეთ მათი ანალიზი კვლევის ტრადიციული და თანამედროვე მეთოდების გამოყენებით.

ემპირიული მასალის ანალიზი

როგორც აღვნიშნეთ, ჩვენი მიზანია ქართველ პოლიტიკოსთა წინასაარჩევნო გამოსვლებში გამოვლენილი რიტორიკული შეკითხვების ფუნქციურ-სემანტიკური და სტრუქტურული ანალიზი, კერძოდ, შევეცდებით გავანალიზოთ, რა შემთხვევაში და რა მიზნით იყენებენ რიტორიკულ შეკითხვებს ჩვენ მიერ შერჩეული პოლიტიკოსები და რა სტრუქტურულ კომპონენტებს მოიცავს რიტორიკული შეკითხვების შემცველი კონტექსტი.

I. პარტია „ქართული ოცნება“

მონაცემთა ანალიზს დავიწყებთ მმართველი პარტიის წარმომადგენლის, პარლამენტის თავმჯდომარის, **შალვა პაპუაშვილის** მიერ წინასაარჩევნო კამპანიასთან დაკავშირებით წარმოთქმული ტექსტის მონაკვეთით, რომელიც მოიცავს ერთმანეთის თანმიმდევრულად დასმულ ორ რიტორიკულ შეკითხვას:

„გახსოვთ, რას ითხოვდნენ? რომ სანქციები დაგვეწესებინა და შევერთუბოდით ევროკავშირის სანქციებს, ითხოვდნენ საზღვრების დაკეტვას, ითხოვდნენ ცის დაკეტვას და ა.შ. როცა ითხოვ სანქციებს, როცა ითხოვ სამხედრო მებრძოლების გაგზავნას ომში... რომელმა ქვეყანამ გააგზავნა ოფიციალურად თავისი მოქალაქეები ომში? ჩვენგან რატომ ითხოვდნენ ამ ყველაფერს? აი, ეს იყო ზუსტად, რომ ჩვენ წიხლით გვტყენიდნენ ომში ის თქვენი ტელევიზიების

*მფლობელები, ის ოპოზიცია, ის არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც ამის ნაწილი იყვნენ*².

მოცემული მონაკვეთი რთული სტრუქტურითა და მრავალფუნქციურობით ხასიათდება, კერძოდ, გამოიკვეთება რამდენიმე კომპონენტი. განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

1. **თემის გააქტიურება** - პოლიტიკოსი სასაუბრო თემის გახსნის მიზნით სვამს კითხვას: *„გახსოვთ, რას ითხოვდნენ?“*, რომელსაც შემდეგ თავადვე გასცემს ვრცელ პასუხს, რაც პოლიტიკოსის ერთგვარი სტრატეგიაა, გაააქტიუროს თემა და განავრცოს სათქმელი. მოცემულ მონაკვეთში გამოყენებულ ლინგვისტიკურ ხერხს, ჰიპოფორას პოლიტიკოსი იყენებს ინფორმაციული ნაკადის გასაკონტროლებლად. აღნიშნული სტრატეგია ეფექტური საშუალებაა აუდიტორიის ყურადღების მისაპყრობად და მსჯელობის წასახალისებლად (ცერცვაძე 2021:281-288).
2. **თემის გაშლა** - შემდეგი კომპონენტი წარმოდგენილია რამდენიმეუნიტური დამოკიდებული წინადადების სახით:
  - *რომ სანქციები დაგვეწესებინა,*
  - *შევერთებოდით ევროკავშირის სანქციებს,*
  - *ითხოვდნენ საზღვრების დაკეტვას,*
  - *ითხოვდნენ ცის დაკეტვას და ა.შ.*

მოცემულ მონაკვეთში დასახელებულია მაგალითები, რომლებიც **ნეგატიური შეფასებისთვის** გამოიყენა პოლიტიკოსმა. აღნიშნული ფაქტების მოხმობა მიზნად ისახავს ოპონენტების კრიტიკასა და დისკრედიტაციას. ფაქტების დასახელების შემდეგ გამომსვლელმა არუმენტაციული სტრუქტურის შემცველი წინადადება გამოიყენა, თუმცა არასრული ენობრივი რეალიზაციის სახით:

3. **მტკიცებულება** - *როცა ითხოვ სანქციებს, როცა ითხოვ სამხედრო მებრძოლების გაგზავნას ომში...*

აქ მოცემული ფრაგმენტი არუმენტირებული მტკიცებულების დასაწყისია, რომელიც უნდა გადასულიყო კრიტიკულ შეფასებაში და ჰქონოდა ასეთი სახე: *„როცა სხვისგან ითხოვ რამის გაკეთებას, ჯერ თავად უნდა აჩვენო მაგალითი*

² <https://1tv.ge/news/shalva-papushvili-sinamdvlashi-opoziciis-warmomadgenlebs-am-banerebze-isteria-imitom-daemartat-rom-sakutar-danashauls-chakhedes-tvalebshi/>

ან დარწმუნებული უნდა იყო, რომ დადებით შედეგს მოიტანს ეს ქმედება“. გაანალიზებულ კონტექსტში პაპუაში იღმა შეცვალა სტრატეგია და არგუმენტაციული სტრუქტურის ნაცვლად რიტორიკული შეკითხვის ფორმულა გამოიყენა.

4. **რიტორიკული შეკითხვები** - კონტექსტის ამ ნაწილში პოლიტიკოსის სათქმელი ექსპლიციტურად რეალიზდება ერთმანეთის მიყოლებით გამოყენებულ ორ რიტორიკულ შეკითხვაში:

- *რომელმა ქვეყანამ გააგზავნა ოფიციალურად თავისი მოქალაქეები ომში?*
- *ჩვენგან რატომ ითხოვდნენ ამ ყველაფერს?*

პერიფრაზი: არცერთმა ქვეყანამ არ გააგზავნა ოფიციალურად თავისი მოქალაქეები ომში და არც ჩვენგან უნდა ითხოვდნენ (ოპონენტები) ამის გაკეთებას.

როგორც მოცემული პერიფრაზიდან ჩანს, პირველი შეკითხვა მიემართება ფაქტს, აქვს კონკრეტული პასუხი და მისი ილოკუციური ფუნქციაა ფაქტის ხაზგასმა - *არავინ, არცერთმა ქვეყანამ არ გააგზავნა თავისი მოქალაქეები (უკრაინის) ომში*. ფაქტის ამგვარი ფორმულირება ლოგიკურად ქმნის მომდევნო შეკითხვის დასმის წინაპირობას. წინა კითხვის ლოგიკური გაგრძელებაა მომდევნო რიტორიკული შეკითხვა - *ჩვენგან რატომ ითხოვდნენ ამ ყველაფერს?* მეორე შეკითხვის ილოკუციური ფუნქციაა საკითხის გადატანა მორალურ ასპექტში, რაზეც ორი ენობრივი ფაქტორი მიუთითებს:

1. პერიფრაზი: თავად არ გაუგზავნიან თავიანთი მოქალაქეები ომში, ამიტომ არ აქვთ (მორალური) უფლება, ჩვენგან მოითხოვონ ეს. რიტორიკულ შეკითხვებში იმპლიციტურად გამოთქმულია კონტრარგუმენტი, კერძოდ (პერიფრაზი): ჩვენგან ითხოვდნენ ომში ჩართვას, მაგრამ, რადგანაც სხვა ქვეყნები არ ერთვებოდნენ ომში, ჩვენგანაც არ უნდა ითხოვდნენ ამას.
2. იმპლიკაციის ექსპლიკაციით გადმოცემა, კერძოდ, წინადადების დისკურსული ნაწილაკით განვრცობის შესაძლებლობა: აბა ჩვენგან რატომ ითხოვდნენ ამ ყველაფერს?

პოლიტიკოსი იყენებს დარწმუნების ორივე გზას: ცენტრალურსაც და პერიფერიულსაც. ითვალისწინებს რა ადრესატის (მიზნობრივი ჯგუფის) ინტე-

ლექტს, პოლიტიკოსი არგუმენტების გამოყენებით ცდილობს მის/მათ დარწმუნებას. დარწმუნების პერიფერიული გზა ადრესატ(ებ)ზე ემოციური ზეგავლენის მოხდენის სტრატეგიის გამოყენებაში ვლინდება, რაც ექსპლიციტურად არის გადმოცემული მომდევნო კომპონენტში - კრიტიკის ადრესატები, სადაც პოლიტიკოსი აძლიერებს ექსპრესიას სათქმელში, ხოლო მსმენელში იწვევს მძაფრ უარყოფით ასოციაციებს.

5. **კრიტიკის ადრესატ(ებ)ი** - რიტორიკული შეკითხვების დასმის შემდეგ პოლიტიკოსი არაექსპლიციტურად ასახელებს კრიტიკის ადრესატებს, რომლებსაც მიემართებათ რიტორიკული შეკითხვებით გამოსატული შეფასებები:

- *ჩვენ წიხლით გვტყნიდნენ ომში ის თქვენი ტელევიზიების მფლობელები,*
- *ის ოპოზიცია,*
- *ის არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც ამის ნაწილი იყვნენ.*

კრიტიკის ადრესატებზე მითითებით გამოიკვეთა გამომსვლელის მიზანი - არგუმენტირებულად, ფაქტებზე დაყრდნობით უპასუხოს კონკრეტული ოპონენტების მხრიდან წაყენებულ მოთხოვნებს/ბრალდებებს და მოახდინოს მათი დისკრედიტაცია ამომრჩეველთა თვალში.

ამრიგად, შალვა პაპუაშვილის წინასაარჩევნო გამოსვლის მოცემულ მონაკვეთში გამოიკვეთა შემდეგი კომპონენტები:

თემის გააქტიურება >

თემის გაშლა >

მტკიცებულება >

რიტორიკული შეკითხვები >

კრიტიკის ადრესატების დასახელება

საკომუნიკაციო აქტის ამგვარად წარმართვა და განხილული ფრაგმენტის ანალიზი ხცადად გვიჩვენებს, რომ მიღწეულია პოლიტიკოსის მიზანი - ოპონენტების დისკრედიტაცია.

პოლიტიკოსის მიერ გამოყენებული სტრუქტურა მოიცავს შემდეგ ეტაპებსა და ენობრივ სტრატეგიებს:

	კომპონენტი	ენობრივი რეალიზაციის ფორმა	ენობრივი რეალიზაციის სახე
1.	თემის გააქტიურება	კითხვითი წინადადება	სრული ენობრივი რეალიზაცია
2.	თემის გაშლა	ფაქტების ჩამონათვალი	დამოკიდებული წინადადებები
3.	მტკიცებულება	მარკირებული არგუმენტაციული სტრუქტურა (როცა ... მაშინ...)	წყვეტილი ენობრივი რეალიზაცია
4.	რიტორიკული შეკითხვა 1	პრესუპოზიციაზე დამყარებული შეკითხვა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
5.	რიტორიკული შეკითხვა 2	ეთიკურ-მორალური ხასიათის შეკითხვა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
6.	კრიტიკის ადრესატების დასახელება	არაექსპლიციტური ჩამონათვალი (ნაგულისხმევი რეფერენცია)	სრული ენობრივი რეალიზაცია
	მიზანი:	ოპონენტების დისკრედიტაცია	რეალიზებულია

ცხრილი 2: შ. პაპუაშვილის ციტატის სტრუქტურული ანალიზი და ენობრივი სტრატეგიები

პოლიტიკოსი რთული კონსტრუქციების საშუალებით ცდილობს, აიძულოს მსმენელი, მიჰყევას მის ლოგიკასა და აზრობრივ განვითარებას. გამოსვლის ტექსტში გამოყენებული შერეული ტექნიკა მსმენელს ხდის პოლიტიკოსის მიერ გამოთქმული მოსაზრების თანაგვტორად, რაც უზრუნველყოფს მის თანამოაზრედ ქცევას, რამდენადაც აღნიშნული ტექნიკა მოსაუბრის პირადი მოსაზრებების შეფასებებისა და ანალიზის საშუალებას უტოვებს მსმენელს. ამგვარი სტრატეგია ძლიერი იარაღია აუდიტორიაზე მანიპულაციისთვის. უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ შალვა პაპუაშვილი წინასაარჩევნო ტექსტში საზოგადოებას ყურადღებას ამახვილებინებს უკრაინა-რუსეთის ომში მონაწილეობის საფრთხეებზე. პოლიტიკოსის გამოსვლის ტექსტის ნარატივი ეფუძნება ადამიანის ფუნდამენტურ მოთხოვნილებებს - მშვიდობასა და უსაფრთხოებას, რაც ენობრივი მანიპულაციის ეფექტურ ხერხს წარმოადგენს. აღნიშნული ნარატივით მანიპულირება ხელისუფლების მხრიდან კარგად ნაცნობი მეთოდია პოლიტიკური მეცნიერების ფუძემდებლებისთვის, რომლებიც მიიჩნევენ, რომ ადამიანები ხელისუფლებას ემორჩილებიან სწორედ უსაფრთხოების გარანტიის სანაცვლოდ (Hobbes 1994). მოცემულ მონაკვეთში პოლიტიკოსი ცდილობს, დაარწმუნოს სა-

ზოგადობა, რომ მმართველი პარტიის სწორმა არჩევანმა განაპირობა მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნება ქვეყანაში.

დასკვნის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიტიკოსი იყენებს ELM-ის მოდელის ორივე გზას - როგორც ინტელექტუალური გავლენის მოხდენის (თემის გააქტიურებიდან დაწყებული რიტორიკული შეკითხვების ჩათვლით), ისე ემოციური ზემოქმედების გზას: ისეთი ფორმულირება, როგორიც არის *„ჩვენ წიხლით გვტენიდნენ ომში“* უდავოდ ნგრევის, არასტაბილურობის, სიკვდილის ასოციაციას იწვევს მსმენელში. საგულისხმოა, რომ სწორედ ამ ფორმულირებით იწყებს პოლიტიკოსი კრიტიკის ადრესატების შემოყვანას კონტექსტში. წინმსწრებად მოცემული ნგრევის/დესტრუქციის სურათები ადრესატებისადმი უფრო მეტი დისტანცირების სურვილს იწვევს მსმენელში, ვიდრე ეს იქნებოდა ინფორმაციული სტრუქტურის შებრუნებული თანმიმდევრობის შემთხვევაში: *ის თქვენი ტელევიზიების მფლობელები, ის ოპოზიცია, ის არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც ამის ნაწილი იყვნენ, ჩვენ წიხლით გვტენიდნენ ომში*.

როგორც აქ წარმოდგენილმა ანალიზმა გვიჩვენა, მიზნის მისაღწევად პოლიტიკოსი ეფექტურად იყენებს ენობრივ საშუალებებს: ლექსიკურ ერთეულებს, არგუმენტაციურ სტრუქტურებს, რიტორიკულ შეკითხვებს, პარალელურ სტრუქტურებს (გამეორებას), ინფორმაციული სტრუქტურის აგების საშუალებებს და ფოკუსირებას. პოლიტიკოსის მიერ შერეული ტექნიკის სტრატეგიული გამოყენების ეფექტურობა ცხადი და მკაფიოა, განხილული პასაჟის მიზანი მიღწეულია - ოპონენტები დისკრედიტებული არიან.

II. „კოალიცია ცვლილებისთვის - გვარამია, მელია, გირჩი, ღრთა“

განვიხილოთ პარტიის „კოალიცია ცვლილებისთვის - გვარამია, მელია, გირჩი, ღრთა“ - ერთ-ერთი ლიდერის, ნიკა გვარამიას მიერ გამოყენებულ რიტორიკული შეკითხვა:

„რას გამოაცხადებს ცესკო, ვის აინტერესებს? ცესკო სულ იტყუება, მთავარია, ხალხი რას გრძნობს, ხალხმა ყოველთვის კარგად იცის, არჩევნებში ხელისუფლება დამარცხდა თუ გაიმარჯვა. ყოველთვის იცოდა ეს, 2003 წელსაც, როცა „ნაციონალურმა მოძრაობამ“ და სხვა ოპოზიციურმა პარტიებმა გაიმარჯვეს და იმიტომაც მოხდა, რაც მოხდა. იგივე მოხდება ახლაც“³

³ <https://www.youtube.com/watch?v=jhX4t70B9G0>

განსახილველი ფრაგმენტი შედგება რამდენიმე კომპონენტისაგან.

1. **რიტორიკული შეკითხვა** – მოცემული მონაკვეთი იწვება რიტორიკული შეკითხვით *რას გამოაცხადებს ცესკო, ვის აინტერესებს?*, რომელიც იმავდროულად ააქტიურებს თემას. რიტორიკული შეკითხვის პერიფრაზია: „რას გამოაცხადებს ცესკო, არავის არ აინტერესებს“.

რიტორიკულ შეკითხვაში იმპლიციტურად გამოთქმული მოსაზრების ილოკუციური ფუნქციაა გამოხატოს პოლიტიკოსის პირადი დამოკიდებულება (მე არ მაინტერესებს, რას გამოაცხადებს ცესკო), რომელიც განზოგადებულია ფსევდო-ფაქტით (არავის არ აინტერესებს) და კოლექტიურ ჭეშმარიტებად არის გამოცხადებული. შეკითხვა უარყოფითი კონოტაციის მატარებელია და მსმენელში იწვევს არასანდოობის, უნდობლობის გაღვივებას ცესკოს მიმართ.

2. **თემის გახსნა** – წინადადებაში *„ცესკო სულ იტყუება“* გამოთქმულია გამომსვლელის პირადი მოსაზრება, ვარაუდი, რომელიც ფაქტის ფორმატში არის შეფუთული და არ წარმოადგენს დამაჯერებელ, სანდო ინფორმაციას, ამდენად მხოლოდ **ბრალდებად** შეიძლება მივიჩნიოთ. აღნიშნული ბრალდების მიზანია ცესკოს დისკრედიტაცია.

3. **შეფასება** – შეფასება გადმოცემულია რამდენიმე, ერთმანეთთან თემატურად და ლოგიკურად დაკავშირებული წინადადებით: *„მთავარია, ხალხი რას გრძნობს, ხალხმა ყოველთვის კარგად იცის, არჩევნებში ხელისუფლება დამარცხდა თუ გაიმარჯვა. ყოველთვის იცოდა ეს, 2003 წელსაც, როცა „ნაციონალურმა მოძრაობამ“ და სხვა ოპოზიციურმა პარტიებმა გაიმარჯვეს, იმიტომაც მოხდა, რაც მოხდა“*. აქ მოცემულ მონაკვეთში პოლიტიკოსი იყენებს **შეფასებას**, რომელიც გაძლიერებულია **მენტორული ტონით**. შეფასებით წინადადებაში გამოყენებულია გამეორების ხერხი: *კარგად იცის - ყოველთვის იცოდა და იმიტომაც მოხდა, რაც მოხდა*. მოცემული მონაკვეთი პერსუაზიული აქტის ენობრივი რეალიზაციაა, რაც ექსპრესიულობასა და მეტ დამაჯერებლობას სძენს შეფასებას, ამასთანავე ქმნის მოცემული ფრაგმენტის დამაგვირგვინებელი კომპონენტის - **პროგნოზის** - წინაპირობას.

4. **პროგნოზი**. განხილულ ფრაგმენტში შეფასებას მოსდევს პროგნოზი: *„იგივე მოხდება ახლაც“*. პოლიტიკოსი მოცემულ მონაკვეთს ასრულებს **პროგნოზით**, რომელიც მანიპულაციის ერთ-ერთი გავრცელებული ტექნიკის – დაჯერების (პერსუაზიის) აქტს წარმოადგენს: პერიფრაზი: *„ნაციონალური მოძრაობა და*

სხვა ოპოზიციური პარტიები ამჯერადაც გაიმარჯვებენ, ისევე როგორც 2003 წელს.

ნიკა გვარამიას წინასაარჩევნო გამოსვლის მოცემული მონაკვეთი მოიცავს შემდეგ სტრუქტურულ ელემენტებს:

რიტორიკული შეკითხვა >

თემის გახსნა (ბრალდება) >

შეფასება >

პროგნოზი

ვნახოთ ენობრივად როგორ რეალიზდება თითოეული კომპონენტი:

	კომპონენტი	ენობრივი რეალიზაციის ფორმა	ენობრივი რეალიზაციის სახე
1.	რიტორიკული შეკითხვა	ფსევდო-ფაქტზე დამყარებული შეკითხვა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
2.	თემის გახსნა	ფაქტის ფორმში შეფუთული ვარაუდი	სრული ენობრივი რეალიზაცია
3.	შეფასება	პერსუაზიული ფუნქციისა და მენტორული ტონის შემცველი წინადადებები	სრული ენობრივი რეალიზაცია
4.	პროგნოზი	პერლუკუციური ფუნქციის მატარებელი	დამოკიდებული წინადადება
	მიზანი:	ცესკოს დისკრედიტაცია	რეალიზებულია

ცხრილი 3: ნ. გვარამიას ციტატის სტრუქტურული ანალიზი და ენობრივი სტრატეგიები

როგორც აღმოჩნდა, ნიკა გვარამია მოცემულ მონაკვეთში იყენებს დინამიკურ მსჯელობას. ტექსტში გვხვდება შემდეგი ენობრივი საშუალებები: რიტორიკული შეკითხვა, შეპირისპირება (გამარჯვება/დამარცხება), პარადოქსული სტრუქტურები (გამეორება), ცალკეული ლექსიკური ერთეულები. მოცემულ კონტექსტში რიტორიკული შეკითხვის ილოკუციური ფუნქცია მეტწილად მოწოდებითი ხასიათისაა. პოლიტიკოსს აქვს მოლოდინი, რომ საზოგადოება გაიზიარებს პირად შეხედულებას ცესკოსთან დაკავშირებით და მხარს დაუჭერს მას,

რადგან „ხალხმა იცის, ხალხი გრძნობს“. ამასთანავე, ამგვარი მიდგომა საზოგადოების კეთილგანწყობის მოპოვების ცდას წარმოადგენს გამომსვლელის მხრიდან.

ელაბორაციული ალბათობის თეორიის (ELM) მიხედვით პოლიტიკოსი იყენებს დარწმუნების პერიფერიულ გზას, რამდენადაც ორიენტირებულია აუდიტორიაზე ემოციური ზეგავლენის მოხდენასა და მანიპულაციაზე. გამომსვლელი ფაქტის ფორმატში შეფუთული შეფასებებითა და გამეორებებით პერსუაზიული აქტის ენობრივ რეალიზაციას გვთავაზობს, რაც საშუალებას აძლევს მას, მიაღწიოს წინასწარ განსაზღვრულ მიზანს - ცესკოს დისკრედიტაციას.

III. პარტია „ერთიანობა - ნაციონალური მოძრაობა“

მომდევნოდ გთავაზობთ პარტიის „ერთიანობა – ნაციონალური მოძრაობა“ ერთ-ერთი ლიდერის, თინა ბოკუჩავას მიერ გამოყენებულ რიტორიკულ შეკითხვებს კონტექსტთან ერთად:

„როგორ საქართველოში გვინდა, რომ ვიცხოვროთ? საქართველოში, სადაც ივანიშვილის კლანები მდიდრდებიან თუ საქართველოს თითოეულ მოქალაქეს აქვს ევროპული კეთილდღეობა? საქართველოში, რომელიც საერთაშორისო იზოლაციაშია თუ საქართველოში, რომელიც არის დიდი ევროპული ოჯახის ამაყი წევრი? 26 ოქტომბერი არის შანსი, დავასრულოთ ეს უსამართლობა, უარი ვუთხრათ კორუფციას, საერთაშორისო იზოლაციას, სიღატაკს“⁴

1. **რიტორიკული შეკითხვა** - პოლიტიკოსი საანალიზოდ მოტანილ ფრაგმენტს შეკითხვით იწყებს: *როგორ საქართველოში გვინდა, რომ ვიცხოვროთ?* თინა ბოკუჩავა მონოლოგის ფორმატში სვამს შეკითხვას, რომელიც ემსახურება თემის შემოტანას, მიზნობრივი ჯგუფის გააქტიურებას და აუდიტორიის ემოციურ ჩართვას მონოლოგში. შეკითხვის ფორმულირებაში ექსპლიციტურად არის მოცემული ინკლუზიურობა, რომელიც შემასმენლის პირველი პირის მრავლობითი რიცხვის ფორმით – *[ჩვენ] გვინდა* არის გამოხატული, რაც ერთიანობის განცდას ქმნის წინადადებაში, ხოლო მეორე კავშირებითის ფორმით გადმოცემული ზმნა *ვიცხოვროთ* მომავალ დროში განსახორციელებელ ამოცანაზე მიანიშნებს.

⁴<https://formulanews.ge/Phrase/116707>

2. არჩევანის შეთავაზება – შეკითხვის შემდეგ პოლიტიკოსი კონტრასტულ პროპოზიციებზე დაყრდნობით მოუწოდებს საზოგადოებას, არჩევანი გააკეთოს ექსპლიციტურად ფორმულირებულ ვარიანტებს შორის:

- ა) *„საქართველოში, სადაც ივანიშვილის კლანები მდიდრდებიან თუ საქართველოს თითოეულ მოქალაქეს აქვს ევროპული კეთილდღეობა?*
- ბ) *საქართველოში, რომელიც საერთაშორისო იზოლაციაშია თუ საქართველოში, რომელიც არის დიდი ევროპული ოჯახის ამაყი წევრი?*

მოცემულ მონაკვეთში პოლიტიკოსი იყენებს **შეპირისპირების ხერხს**, კერძოდ, ერთმანეთს უპირისპირებს ისეთ ფუნდამენტურ ფასეულობებს, როგორებიცაა – **სოციალური უთანასწორობა vs. კეთილდღეობა, საერთაშორისო იზოლაცია vs. ევროპეიზაცია**. არჩევანის შეთავაზება, რომელიც ისეა სტრუქტურირებული, რომ „არჩევანის მორალურ უფლებას“ არ უტოვებს ადრესატ(ებ)ს, პრაქტიკულად ირიბ პასუხს წარმოადგენს დასმულ შეკითხვაზე. შესაბამისად, პოლიტიკოსი აქ იყენებს რიტორიკული სტილის ერთ-ერთ სახეს – ჰიპოფორას, რომელშიც მომხსენებელი სვამს კითხვას და თავადვე პასუხობს მას. ეს ტექნიკა ხშირად გამოიყენება აუდიტორიის შესაძლო წინააღმდეგობის დასაძლევად ან დაეჭვების გასაბათილებლად. საგულისხმოა, რომ, ერთი მხრივ, შეპირისპირების პირველი ელემენტი უარყოფითი სემანტიკის ლექსიკას წარმოადგენს (ივანიშვილის კლანები, საერთაშორისო იზოლაცია), მეორე ელემენტი კი – დადებითს (ევროპული კეთილდღეობა, ევროპული ოჯახის ამაყი წევრი - საქართველო). ინფორმაციული სტრუქტურის ამგვარად დალაგება გარკვეულ მოზანს ემსახურება – მმართველი პარტიის დისკრედიტაცია განახორციელოს. ამასთან, გამომსვლელი მანიპულაციის სხვა ხერხსაც იყენებს – ასახელებს დაუსაბუთებელ ფაქტებს და ექსპლიციტურად გამოხატავს პირად მოსაზრებას, როდესაც სიტყვა *ევროპულს* უსადაგებს *კეთილდღეობას*, ხოლო არსებულ მდგომარეობას აფასებს, როგორც *საერთაშორისო იზოლაციას*, რასაც, თავის მხრივ, უპირისპირებს *დიდი ევროპულ ოჯახს*. მოცემულ მონაკვეთში პოლიტიკოსი კონტრასტებზე დაყრდნობით ცდილობს ემოციური გავლენა მოახდინოს საზოგადოებაზე. შეპირისპირების ხერხის გამოყენება მიზნად ისახავს არსებული მდგომარეობის მიმართ უკმაყოფილებისა და შიშის დანერგვას საზოგადოებაში.

3. მოწოდება – შეპირისპირების ხერხის გამოყენებით საზოგადოებაზე მანიპულაციის მცდელობის შემდეგ პოლიტიკოსი თავის გამოსვლას აგრძელებს მოწოდებით: „*26 ოქტომბერი არის შანსი, დავასრულოთ ეს უსამართლობა, უარი ვუთხრათ კორუფციას, საერთაშორისო იზოლაციას, სიღატაკეს*“. მოცემული მონაკვეთი უარყოფითი შეფასების ექსპლიციტური გამოხატულებაა და მისი პერლოკუციური ფუნქციაა საზოგადოების გააქტიურება საკუთარი პოლიტიკური მიზნების შესაბამისად. დასკვნით წინადადებაში განმეორებით აქცენტირებულია ქვეყანაში არსებული პრობლემები, რომლებიც ექსპლიციტურად გამოხატულია უარყოფითი სემანტიკის გადმომცემი სიტყვებით - *უსამართლობა, კორუფცია, საერთაშორისო იზოლაცია, სიღატაკე*. სენტიმენტანალიზის მიხედვით, მოცემულ წინადადებაში 4 უარყოფითი სენტიმენტის გამომხატველი არსებითი სახელი/სახელური ფრაზა არის გამოყენებული, როგორც წინადადების პირდაპირი ობიექტი. აღსანიშნავია ისიც, რომ პრედიკაციის (შემასმენლის) სემანტიკური თვალსაზრისით შერჩევა (*დავასრულოთ*), ისევე როგორც მწკრივისა და კილოს არჩევანი (*კავშირებითი*), წინადადებას აძლევს პერლოკუციური აქტის კატეგორიზირებას. ამასთანავე, ზმნების გამოყენება პირველი პირის მრავლობითი რიცხვის ფორმაში (*უარი ვუთხრათ, დავასრულოთ*) პოლიტიკური გამოსვლის ადრესატ(ებ)ს თანამებრძოლობის განცდას უძლიერებს. მიუხედავად იმისა, რომ ინკლუზიური „ჩვენ“ ექსპლიციტურად არ არის მოცემული წინადადებაში (ის მხოლოდ ზმნაშია მარკირებული), ამგვარი ფორმულირება საგრძნობლად აძლიერებს ერთიანობის განცდას საზოგადოებაში.

ამდენად, თინა ბოკუჩავას წინასაარჩევნო გამოსვლის მოცემული მონაკვეთი შედგება შემდეგი კომპონენტებისგან:

რიტორიკული შეკითხვა >

არჩევანის შეთავაზება >

მოწოდება

განვიხილოთ თითოეული კომპონენტი ენობრივი რეალიზაციის თვალსაზრისით:

	კომპონენტი	ენობრივი რეალიზაციის ფორმა	ენობრივი რეალიზაციის სახე
1.	თემის გააქტიურება	კითხვითი წინადადება	სრული ენობრივი რეალიზაცია
2.	არჩევანის შეთავაზება	კონტრასტული წინადადებები	დამოკიდებული წინადადებები
3.	მოწოდება	პერლოკუციური ფუნქციის მატარებელი წინადადება	სრული ენობრივი რეალიზაცია
	მიზანი:	შიშის დანერგვა საზოგადოებაში	რეალიზებულია

ცხრილი 4: თ. ბოკუჩავას ციტატის სტრუქტურული ანალიზი და ენობრივი სტრატეგიები

ამრიგად, თინა ბოკუჩავას წინასაარჩევნო გამოსვლის ტექსტის მოცემულ მონაკვეთში რიტორიკული შეკითხვა გამოყენებულია თემის გააქტიურებისა და მსჯელობის წახალისების მიზნით, რასაც მოსდევს სხვადასხვა ენობრივი საშუალებებისა და სტრატეგიების გამოყენებით საზოგადოებაზე ემოციური ზეგავლენის მოხდენის ცდა. მანიპულაციის მიზნით გამომსვლელი იყენებს როგორც რიტორიკული შეკითხვის ფორმატს, ასევე შეპირისპირების ხერხს, უარყოფითი კონტრასტის მატარებელ ლექსიკურ ერთეულებს, რომლებიც ემოციური ზეგავლენის მოხდენის საშუალებას აძლევს პოლიტიკოსს. აქედან გამომდინარე, მოცემულ მონაკვეთში გამომსვლელი იყენებს ELM-ის მოდელის ორივე გზას – როგორც ინტელექტუალური გავლენის მოხდენის გზას, რაც გამოიხატება ლოგიკურ გადასვლებსა და აზრობრივ განვითარებაში ინფორმაციულ სტრუქტურებს შორის, ასევე ემოციური ზემოქმედების გზას, რაზეც მეტყველებს ისეთი ლექსიკური ერთეულების გამოყენება, როგორებიცაა *უსამართლობა, კორუფცია, საერთაშორისო იზოლაცია, სიღატაკე*. აღნიშნული ლექსიკური საშუალებების გამოყენება წინასაარჩევნო გამოსვლაში მიზნად ისახავს შიშის, ნიჰილიზმის, უნდობლობის დანერგვას საზოგადოებაში. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ პოლიტიკოსი მოწოდებას სწორედ აღნიშნული ლექსიკური ერთეულებით ასრულებს, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს პოლიტიკოსის წინასწარ განსაზღვრულ მიზანსა და სტრატეგიას.

IV. პარტია „ძლიერი საქართველო - ღელო, ხალხისთვის, თავისუფლებისთვის!“

სტატიის ამ ნაწილში წარმოგიდგენთ პარტია „ძლიერი საქართველო - ღელო, ხალხისთვის, თავისუფლებისთვის“ ლიდერის, მამუკა ხაზარაძის წინასაარჩევნო გამოსვლის ტექსტიდან ფრაგმენტს, რომელშიც გამოყენებულია რიტორიკული შეკითხვა:

„საქართველოში არის ცოტალური უმუშევრობა, საქართველოში ახალგაზრდებისთვის არ არის არანაირი პერსპექტივა. როცა ამთავრებენ ისინი, დიპლომს იღებენ, რომ აქ დამაგრდნენ და იმუშაონ თავიანთი პროფესიით, საქართველოში არ ხორციელდება ისეთი პროექტები, რომლებიც იმედს მისცემს ჩვენს მოქალაქეებს, რომ ისინიც შეიძლება იყვნენ ამის მონაწილეები, საქართველოში პენსიები არის მინიმალური და დღეს პენსიონერები ფიქრობენ, რომელი აირჩიონ, წამალი აირჩიონ თუ საკვები აირჩიონ. შესაბამისად ეს ყველაფერი იმდენად თავს იყრის, რომ იმის იქით, უბრალოდ, აღარაფერი აღარ არის. და მეორე მხარეს რა ჩანს? მეორე მხარეს ჩანს ბიძინა ივანიშვილი და ეს კალენდოსკოპი ტყუილების და მთავრობა, რომელიც არაფერს კონკრეტულს არ სთავაზობს“⁵

1. თემის გახსნა – პოლიტიკოსი საუბარს იწყებს თემას ხსნით, კერძოდ, შეფასებით, რომელიც ქართველი საზოგადოებისთვის მტკივნეულ საკითხებს ეხება:

- „საქართველოში არის ცოტალური უმუშევრობა,
- საქართველოში ახალგაზრდებისთვის არ არის არანაირი პერსპექტივა,
- როცა ამთავრებენ ისინი, დიპლომს იღებენ, რომ აქ დამაგრდნენ და იმუშაონ თავიანთი პროფესიით,
  - საქართველოში არ ხორციელდება ისეთი პროექტები, რომლებიც იმედს მისცემს ჩვენს მოქალაქეებს, რომ ისინიც შეიძლება იყვნენ ამის მონაწილეები,
- საქართველოში პენსიები არის მინიმალური და დღეს პენსიონერები ფიქრობენ, რომელი აირჩიონ, წამალი აირჩიონ თუ საკვები აირჩიონ...

ვრცელ შესავალში ექსპლიციტურად გამოხატულია ოპოზიციური პარტიის ლიდერის მხრიდან მმართველი პარტიის კრიტიკა ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობასთან დაკავშირებით. პოლიტიკოსი შეფასებისთვის იყენებს უარყოფითი კონტრასტის გამომხატველ ლექსიკურ ერთეულებს (ცოტალური უმუშევრობა,

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=M2sqhtUlrhM>

არანაირი პერსპექტივა, მინიმალური პენსიები), რომელთა საშუალებითაც პიპერბოლიზირებულია ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენები და მანიპულირებულია ფაქტები. ამგვარი შესავლით გამომსვლელი ცდილობს ემოციური ზეგავლენა მოახდინოს აუდიტორიაზე და უარყოფითად განაწყოს საზოგადოება მმართველი პარტიის მიმართ. საგულისხმოა, რომ პოლიტიკოსი ირჩევს საზოგადოების ორ ასაკობრივ ფენას – ახალგაზრდებსა და პენსიონერებს, და (ფსევდო)ფაქტების აღწერით ცდილობს პიპილიზმის გამოწვევას საზოგადოებაში: პენსიონერებს არ დაუფასდათ შრომა, ახალგაზრდებს კი უპერსპექტივო მომავალი ელით. შესაბამისად, ბუნებრივია, პოლიტიკოსის უარყოფითი შეფასება, რომელიც ლოგიკური დასკვნის სახით არის მოცემული შემდეგ წინადადებაში.

2. უარყოფითი შეფასება – პოლიტიკოსის ვრცელ შესავალს შეჯამების სახით (*შესაბამისად*) მოსდევს კიდევ ერთი, შედარებით ზოგადი და აბსტრაქტული უარყოფითი შეფასება (*იმის იქით აღარაფერი აღარ არის*), რომელიც მიზნად ისახავს ნიპილიზმის გაღვივებას საზოგადოებაში. მოცემული წინადადების ილოკუციური ფუნქცია – ნიპილიზმის გაღვივება – გამოხატულია ექსპლიციტურად სიტყვებით - *აღარაფერი აღარ არის*.

3. რიტორიკული შეკითხვა - შეფასებით კომპონენტს მოსდევს რიტორიკული შეკითხვა, რომელიც იწყებს ახალი თემის გააქტიურებას - *„მეორე მხარეს რა ჩანს?“*. რიტორიკული კითხვის პასუხი ექსპლიციტურად ვლინდება საუბრის გაგრძელებისას: *„მეორე მხარეს ჩანს ბიძინა ივანიშვილი და ეს კალენდოსკოპი ტყუილების და მთავრობა, რომელიც არაფერს კონკრეტულს არ სთავაზობს“*. რეალურად, აქაც პიპოფორის გამოყენებასა აქვს ადგილი: მოცემული წინადადება რიტორიკული შეკითხვის პასუხია კითხვის დამსმელის მხრიდან და **საბოლოოდ** გამოკვეთს პოლიტიკოსის მიზანს. მასში ექსპლიციტურად რეალიზებულია მთლიანი მონაკვეთის მთავარი სათქმელი - **მმართველი პარტიის კრიტიკა** (*მთავრობა, რომელიც არაფერს კონკრეტულს არ სთავაზობს*) და შედეგად ნიპილიზმის გაღვივება საზოგადოებაში.

როგორც ვხედავთ, მამუკა ხაზარაძის გამოსვლის ტექსტის მოცემული მონაკვეთი შედგება შემდეგი სტრუქტურული ელემენტებისგან:

თემის გახსნა >

შეფასება >

რიტორიკული შეკითხვა

	კომპონენტი	ენობრივი რეალიზაციის ფორმა	ენობრივი რეალიზაციის სახე
1.	თემის გახსნა	ფაქტების ჩამონათვალი	სრული ენობრივი რეალიზაცია
2.	(უარყოფითი) შეფასება	პერლოკუციური ფუნქციის გამომხატველი წინადადება	სრული ენობრივი რეალიზაცია
3.	რიტორიკული შეკითხვა	ა) თემის გააქტიურების ფუნქციით დასმული კითხვა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
		ბ) ექსპლიციტურად რეალიზებული კრიტიკა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
	მიზანი:	მმართველი პარტიის დისკრედიტაცია	რეალიზებულია

ცხრილი 5: მ. ხაზარაძის ციტატის სტრუქტურული ანალიზი და ენობრივი სტრატეგიები

როგორც კომპონენტთა თანმიმდევრობიდან ჩანს, პოლიტიკოსი მამუკა ხაზარაძე სხვადასხვა საშუალებით ცდილობს მანიპულირებას საზოგადოებრივ აზრზე. ის იყენებს ისეთ ენობრივ საშუალებებს, როგორებიცაა ლექსიკური საშუალებები, ჰიპერბოლიზაცია, შეპირისპირების ხერხი, რიტორიკული შეკითხვა, რომელიც საშუალებას აძლევს გამომსვლელს, ახალ თემაზე გადაიტანოს მსმენელის ყურადღება და აქცენტი გააკეთებინოს ექსპლიციტურად გამოხატულ პირად მოსაზრებაზე. განსაკუთრებით ეფექტურად იყენებს პოლიტიკოსი ჰიპოფორას – აუდიტორიისათვის დასმულ შეკითხვაზე თავად სცემს პასუხს. პოლიტიკოსი ELM-ს მიხედვით იყენებს დარწმუნების ორივე გზას – როგორც ინტელექტუალური გავლენის მოხდენის სტრატეგიას, რაც დაუზუსტებელი ფაქტების მოხმობითა და მათი კრიტიკული შეფასებით გამოიხატება კონტექსტში, ასევე ემოციური ზემოქმედების გზას, რასაც ამყარებს ურყოფითი კონოტაციის გამომხატველი ლექსიკური საშუალებებით. პოლიტიკოსი საუბარს იწყებს მწვავე პრობლემებით და კრიტიკული შეფასებებით - ტოტალური უმუშევრობა, უპერსპექტივობა, დაბალი პენსია. ინფორმაციული სტრუქტურების ეს თანმიმდევრო-

ბა ბევრად ეფექტურია ემოციური ზეგავლენის მოსახდენად, ვიდრე ნეიტრალური პროპოზიციით ფორმულირებული სათქმელი. ამგვარი ემოციური შესავლის შემდეგ პოლიტიკოსი სვამს რიტორიკულ შეკითხვას, რომელიც საშუალებას აძლევს მოსაუბრეს, დასკვნისკენ წაიყვანოს საუბარი ისე, რომ კიდევ ერთხელ განავრცოს სათქმელი კრიტიკის ელემენტებით და უარყოფითად განაწყოს მსმენელი კრიტიკის ადრესატის მიმართ (*ტყულების კალეიდოსკოპი და უმოქმედო მთავრობა*). ამგვარი დასასრული აძლიერებს საზოგადოებაში შიშსა და უიმედობას მომავლის მიმართ, რაც პოლიტიკოსის გამოსვლის მთავარ მიზანს წარმოადგენს.

V. პარტია „გახარია საქართველოსთვის“

სტატიის ბოლო ნაწილში განვიხილავთ პარტია „გახარია საქართველოსთვის“ ლიდერის, გიორგი გახარია გამოსვლის ფრაგმენტს, რომელშიც გამოყენებულია რიტორიკულ შეკითხვები:

„თქვენ რა გგონიათ, „ოცნება“ რას იზამს? ოცნება წავა, ამერიკის შეერთებულ შტატებს, ევროკავშირს გალანძღავს, ათას უბედურებას დააბრალებს და მაინც მერე მოვა და მშვენივრად დაგვპირდება, რომ მე მიგიყვანთ ევროკავშირში და ისინი ვერ მიგიყვანენო. მაინც. საბოლოო ჯამში, ჩვენ რაზე ვდავობთ? ვდავობთ, ხალხის ნებას, ხალხის ნებას ვინ უფრო ეფექტურად განახორციელებს“⁶.

1. **რიტორიკული შეკითხვა** – მოცემულ კონტექსტში იკვეთება პოლიტიკოსის სტრატეგია, თემის გახსნა დაიწყოს რიტორიკული შეკითხვით. აღნიშნული სტრატეგია ხელს უწყობს როგორც მსჯელობის გააქტიურებას მსმენელში, ასევე დამაჯერებლობისა და ექსპერსიულობის ეფექტის გაძლიერებას სათქმელში. რიტორიკული შეკითხვით - *„თქვენ რა გგონიათ, „ოცნება“ რას იზამს?* - პოლიტიკოსი ააქტიურებს თემას, რომელსაც შლის კითხვაზე პასუხის გაცემით.

2. **ვარაუდი** – პოლიტიკოსი იყენებს პიპოფორას და რიტორიკულ შეკითხვაზე თავად სცემს პასუხს: *ოცნება წავა, ამერიკის შეერთებულ შტატებს, ევროკავშირს გალანძღავს, ათას უბედურებას დააბრალებს და მაინც მერე მოვა და მშვენივრად დაგვპირდება, რომ მე მიგიყვანთ ევროკავშირში და ისინი ვერ მიგიყვანენო*. მოცემულ წინადადებაში გამოთქმულია **ვარაუდი**, თუ რა შეიძლება მოხდეს მომავალში მმართველი პარტიის მხრიდან. პოლიტიკოსის მიერ გამოთქმული პირადი მოსაზრება ემსახურება ნიჰილიზმის, უიმედობის ჩანერგვას

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=o84p6EAIoHM>

საზოგადოებაში. აღსანიშნავია ისიც, რომ ვარაუდი კრიტიკის თანხლებითაა წარმოდგენილი, კერძოდ, უარყოფითი კონოტაცია იმპლიციტურად გამოხატულია ფრაზებში: *ვეროკავშირს გალანძღავს, ათას უბედურებას დააბრალებს*.

3. რიტორიკული შეკითხვა - საბოლოო ჯამში, ჩვენ რაზე ვდავობთ? - რიტორიკული შეკითხვის ფორმის განმეორებით გამოყენებით გამომსვლელი უფრო დინამიკურს ხდის სათქმელს, აძლიერებს მსმენელზე ზემოქმედების, პერსუაზიულობის ხარისხს, ამასთანავე კითხვის დასმით გამომსვლელი ცდილობს საკითხის შეჯამებას, დასკვნისკენ მიჰყავს საუბარი, რაც კითხვაზე პასუხის გაცემით სრულდება: *„ვდავობთ, ხალხის ნებას, ხალხის ნებას ვინ უფრო ეფექტურად განახორციელებს“*. პოლიტიკოსი გამეორების ხერხით (*ხალხის ნებას, ხალხის ნებას*) ცდილობს, თემატურ ფოკუსირებას, კერძოდ, აქცენტირებას ხალხის ნება-სურვილის მნიშვნელოვნებაზე. მოცემული წინადადება იმპლიციტურად გამოხატავს წინასაარჩენო გამოსვლების მნიშვნელობის ახსნა-განმარტებას და ამავედროულად აჯამებს პოლიტიკოსის პოზიციას.

ჩვენ მიერ საანალიზოდ აღებულ კონტექსტში გამოვლინდა შემდეგი სტრუქტურული ელემენტები:

რიტორიკული შეკითხვა >

ვარაუდი >

რიტორიკული შეკითხვა

	კომპონენტი	ენობრივი რეალიზაციის ფორმა	ენობრივი რეალიზაციის სახე
1.	რიტორიკული შეკითხვა	მსჯელობის წახალისების ფუნქციით დასმული კითხვა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
2.	ვარაუდი	ექსპლიციტურად გამოხატული კრიტიკა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
3.	რიტორიკული შეკითხვა	ა) დასკვნითი კითხვა	სრული ენობრივი რეალიზაცია
		ბ) პარალელური სტრუქტურის (გამეორების) შემცველი წინადადება (ჰიპოფორა)	სრული ენობრივი რეალიზაცია
	მიზანი:	ნიჰილიზმის დანერგვა საზოგადოებაში	რეალიზებულია

ცხრილი 6: გ. გახარიას ციტატის სტრუქტურული ანალიზი და ენობრივი სტრატეგიები

გიორგი გახარიას გამოსვლის ტექსტის მოცემული მონაკვეთი ხასიათდება სტრუქტურული მრავალფეროვნებით, რამდენადაც პოლიტიკოსი რიტორიკულ შეკითხვებს იყენებს ორ სხვადასხვა შემთხვევაში, რაც თემის გააქტიურებასთან ერთად მსჯელობის, აუდიტორიაში აზროვნების წახალისებასა და საკუთარი გამოსვლის დამაჯერებლობის ხარისხის ზრდას ისახავს მიზნად. პოლიტიკოსი სხვადასხვა საშუალებით ცდილობს მანიპულირებას საზოგადოებრივ აზრზე. ის იყენებს ისეთ ენობრივ საშუალებებს, როგორებიცაა ლექსიკური ერთეულები, პარალელური სტრუქტურები (გამეორება), რიტორიკული შეკითხვა, ჰიპოფორა. ELM-ის მიხედვით გამომსვლელი ძირითადად იყენებს დარწმუნების მეორე გზას - ემოციურ ზემოქმედებას, ვინაიდან ვარაუდებითა და პირადი მოსაზრებების ექსპრესიულად გამოხატვით ცდილობს უიმედოა დანერგოს საზოგადოებაში და გავლენა მოახდინოს პოლიტიკურ არჩევანზე. აღსანიშნავია, რომ გ. გახარიას წინასაარჩევნო პროგრამები, პოლიტიკური მესიჯები და სტრატეგიები საკმაოდ ეფექტური აღმოჩნდა საზოგადოებრივ აზრზე მანიპულირების თვალსაზრისით, რამდენადაც საპარლამენტო არჩევნებში ბარიერგადალახულ ხუთ პარტიას შორის მოხვდა ახლადშექმნილი პარტია, რომელსაც სხვა პარტიებთან შედარებით ნაკლები დრო და რესურსი ჰქონდა მოქალაქეებში ნდობისა და მხარდაჭერის მოსაპოვებლად.

დასკვნა

როგორც ჩვენ მიერ შესწავლილმა მასალამ გვიჩვენა, პოლიტიკოსები მოცემულ მონაკვეთებში მანიპულაციის მიზნით იყენებენ სხვადასხვა ენობრივ საშუალებებს: რიტორიკულ შეკითხვებს, არგუმენტაციას, პარალელურ სტრუქტურებს (გამეორებებს), შეპირისპირებებს, ლექსიკურ საშუალებებს და სხვ. პოლიტიკოსთა მეტყველებაში გამოვლინდა დარწმუნების როგორც ცენტრალური, ასევე პერიფერიული გზა, კერძოდ, შალვა პაპუაშვილი, თინა ბოკუჩავა და მამუკა ხაზარაძე იყენებენ როგორც რაციონალური, ასევე ემოციური ზეგავლენის მოხდენის სტრატეგიას, ხოლო ნიკა გვარამია და გიორგი გახარია დარწმუნების პერიფერიულ გზას ანიჭებენ უპირატესობას და მსმენელზე ემოციურ ზეგავლენაზე არიან ორიენტირებული.

რაც შეეხება რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების შემთხვევებს, აღმოჩნდა, რომ რიტორიკული შეკითხვები მოცემულ კონტექსტებში გამოიყენება რო-

გორც პირადი მოსაზრების იმპლიციტურად გამოსახატავად და სათქმელის ხაზ-გასასმელად, ასევე ახალ თემაზე გადასვლის ფუნქციით, თემის გასააქტიურებლად. წინასაარჩევნო გამოსვლებში რიტორიკული შეკითხვების საშუალებით პოლიტიკოსებს სურთ, არაპირდაპირი გზით გამოავლინონ თავიანთი პოზიცია და გავლენა მოახდინონ საზოგადოებრივ აზრზე, მოიპოვონ ნდობა წინასაარჩევნო პროგრამებში გამოთქმული იდეების მიმართ. პოლიტიკოსები კითხვის ფორმით დინამიკურს ხდიან სათქმელს, აქცენტს აკეთებენ მნიშვნელოვან ასპექტებზე და ცდილობენ, ექსპრესიულობა გააძლიერონ სათქმელში.

ჩვენ მიერ შესწავლილმა მასალამ გვიჩვენა, რომ რიტორიკული შეკითხვების სხვადასხვა ფუნქციითა და სტრუქტურით გამოყენება განპირობებულია კონტექსტით, კერძოდ, გამომსვლელის მიზნების თავისებურებებით. საკვლევ მასალაში რიტორიკული შეკითხვები გამოვლინდა როგორც საუბრის დასაწყისში თემის გასააქტიურებლად, ასევე თემის გახსნის შემდეგ სათქმელის განვრცობისა და ექსპრესიულობის გაძლიერების მიზნით. აღნიშნული შემთხვევების თვალსაჩინოებისთვის რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების სტრუქტურას წარმოგიდგენთ ცხრილის სახითაც:

შ. პაპუაშვილი	ნ. გვარამია	თ. ბოკუჩავა	მ. ხაზარაძე	გ. გახარია
თემის გააქტიურება	რიტორ. შეკითხვა	რიტორ. შეკითხვა	თემის გახსნა	რიტორ. შეკითხვა
თემის გაშლა	თემის გახსნა (ბრალდება)	არჩევანის შეთავაზება	უარყოფითი შეფასება	ვარაუდი
მტკიცებულება	შეფასება	მოწოდება	რიტორ. შეკითხვა	რიტორ. შეკითხვა
რიტორ. შეკითხვა 1	პროგნოზი			
რიტორ. შეკითხვა 2				
კრიტიკის ადრესატ(ებ)ის დასახელება				

ცხრილი 7: პოლიტიკოსთა მიერ გამოყენებული ენობრივი სტრატეგიების შეპირისპირებითი ანალიზი

როგორც ვხედავთ, რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების ფუნქცია და სტრუქტურა თითოეული პოლიტიკოსის შემთხვევაში კონკრეტული მიზნის მატარებელია, კერძოდ, ხუთი პოლიტიკოსიდან ორი პოლიტიკოსის შემთხვევაში

რიტორიკული შეკითხვები გამოიყენება საუბრის დასაწყისშივე, რაც თემის გახსნას, გააქტიურებას და ექსპრესიულობის გაზრდას ემსახურება. კითხვის ფორმით საუბრის დაწყებით პოლიტიკოსთა გზავნილები ამომრჩევლის მისამართით უფრო პირდაპირი და კონკრეტულია. რაც შეეხება სამი პოლიტიკოსის, თინა ბოკუჩავას, მამუკა ხაზარაძისა და შალვა პაპუაშვილის შემთხვევას, მოცემულ კონტექსტებში პოლიტიკოსები რიტორიკულ შეკითხვებს თემის განვრცობის მიზნით იყენებენ, კერძოდ, სვამენ კითხვას, რომელიც თავის თავში მოიაზრებს ინფორმაციას, რომლებსაც გამომსვლელები ვრცლად წარმოგვიდგენენ საუბრის გაგრძელებისას. აღსანიშნავია ისიც, რომ გიორგი გახარია რიტორიკულ შეკითხვებს სვამს ახალ თემაზე გადასვლის დროსაც, ისევე როგორც საუბრის დასაწყისში თემის გააქტიურების მიზნით, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის მანიპულაციის ხარისხს და ბევრად ეფექტურს ხდის გამოსვლას.

ამრიგად, ჩვენ მიერ შესწავლილი მასალიდან ჩანს, რომ რიტორიკული შეკითხვა საშუალებას აძლევს პოლიტიკოსებს, გაააქტიურონ თემა ან/და განაგრძონ თავიანთი შეხედულება კითხვა-პასუხის ფორმატში. კითხვის დასმის შემდეგ პოლიტიკოსები ხშირად იყენებენ ჰიპოფორას, ექსპლიციტურად ან იმპლიციტურად გამოთქვამენ პირად მოსაზრებებს და გამოხატავენ მოწოდებას, ვარაუდს, პროგნოზს. აღნიშნული მიდგომა წინასაარჩევნო გამოსვლებში ხელს უწყობს მსჯელობის წახალისებას, არგუმენტების სტიმულირებასა და ლოგიკურ გადასვლებს მოსაზრებებს შორს, რაც პოლიტიკოსებსა და მოქალაქეებს შორის წარმატებული კომუნიკაციის დამყარების მყარ საფუძველს ქმნის.

რიტორიკული შეკითხვების კვლევა პოლიტიკურ დისკურსში სამომავლოდ აქტიური კვლევის საგანია, რამდენადაც საკითხი მრავალწახნაგოვანია და არაერთი ასპექტით არის საინტერესო. ჩვენი მიზანია, წინამდებარე სტატიით ხელი შევუწყოთ რიტორიკული შეკითხვების გამოყენების შემთხვევების კვლევას პოლიტიკოსთა მეტყველებაში, რაც, თავის მხრივ, პოლიტიკური რიტორიკის სრულფასოვანი შესწავლის წინაპირობას ქმნის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- აფრიდონიძე (1998): შ. აფრიდონიძე, „რიტორიკული კითხვები ქართულში: სტრუქტურა და გამოყენება“, ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, წგ. XI, თბ, 1998, გვ. 194-206.
- თანდაშვილი (2016): მ. თანდაშვილი, „ქართული ენის ფუნქციური გრამატიკის საფუძვლები“, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ბათუმი 2016, 157-161.
- ცერცვაძე (2021): მ. ცერცვაძე, „ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი წერილების პოეტური სინტაქსის საკითხები“, სამეცნიერო შრომათა კრებული 1, თბილისი, 2021 წ. გვ. 281-288.
- Hobbes (1994): Th. Hobbes (1994 [1651/1668]) Leviathan.
- Austin (1962): J. L. Austin, “How to do things with words”, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1962.

ელექტრონული რესურსები:

1. <https://cesko.ge/ge/siakhleebi/pres-relizebi/singleview/11035242-tsentrallurma-saarchevno-komisiyam-sakartvelos-parlamentis-2024-tslis-26-oktombris-archevnebi-sheajama>
2. <https://1tv.ge/news/shalva-papuashvili-sinamdvileshi-opoziciis-warmomadgenlebs-am-banerebze-isteria-imitom-daemartat-rom-sakutar-danashauls-chakhedes-tvalebshi/>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=jhX4t70B9G0>
4. <https://formulanews.ge/Phrase/116707>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=M2sqhtUlrhM>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=o84p6EAIoHM>

Prosodic Constructions of the Grammaticalized Verbal *adga* ('stood up') in Georgian

Zurab Okropiridze

(Ivane Javakhishvili Tbilisi State University)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9361>

zurab.okropiridze@tsu.ge || ORCID: 0009-0002-0000-9761

Abstract: This article examines a specific case of the grammaticalization process in Georgian – the functional transformation of the verbal unit *adga* ('stood up') and the investigation of this process's realization at the prosodic level. The study explores the prosodic characteristics that enable the differentiation between grammaticalized and verbal elements in oral speech. The research employs experimental phonetic methods, incorporating acoustic and auditory analysis of sentences. Acoustic analysis was conducted using Praat software, while prosodic annotation of the data was performed based on the ToBI (Tones and Break Indices) system. The findings revealed that grammaticalized constructions are characterized by enclitic structures, where the conjunction *da* ('and') attaches to the preceding grammaticalized word without any word boundary markers between them. From a pragmatic perspective, the grammaticalized *adga + da* appears as a single functional element. Conversely, in sentences where *adga + da* is not grammaticalized, inter-word pauses and/or intonational boundaries are observed between the verbal unit and the conjunction. The research results demonstrate that language distinguishes between grammaticalized and non-grammaticalized units through prosodic constructions. Accordingly, a comprehensive description of this phenomenon requires the analysis of other grammaticalized elements, which is significant from the perspectives of both theoretical and applied linguistics – specifically for the development of TTS technologies for Georgian and the establishment of orthoepic norms. This article presents a pilot study aimed at creating a methodological framework for broader empirical and typological investigations.

Keywords: Grammaticalization, Experimental Phonetic, Prosodic Characteristics of Georgian

Introduction

Language is a dynamic social phenomenon that undergoes constant change across all linguistic levels. One of the most significant processes of linguistic evolution is grammaticalization – the diachronic transformation of lexical elements into functional grammatical units. This study investigates the prosodic realization of grammaticalization in Georgian, focusing specifically on the verb *adga* ('stood up') and its functional transformation into an inchoative marker within the construction *adga da* (V + conjunction) *čemi da **adga da** viğac mdidars gahqva colad* ('My sister got up and married some rich guy').

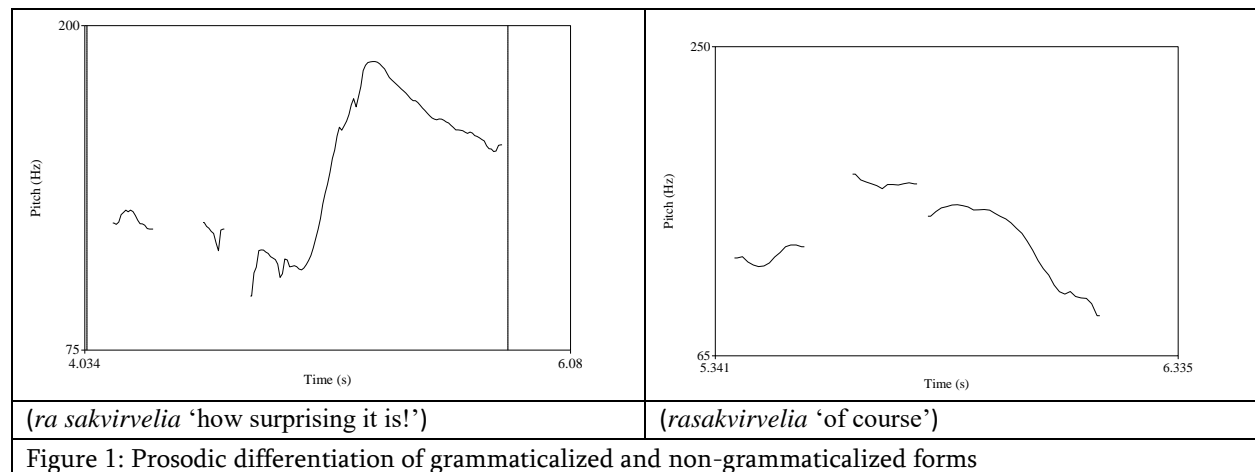
The theoretical foundation of this research builds upon Ferdinand de Saussure's conceptualization of language as a system of conventional signs, where phonologically valuable speech sounds combine to form meaningful minimal units (morphemes), which subsequently form words and sentences. At the suprasegmental level, prosodic structures including intonation, stress, pausing, and tempo play crucial roles in conveying meaning and organizing linguistic information. While punctuation marks structure written discourse, prosodic constructions carry this

organizational burden in spoken language, with intonation serving as the "railway that correctly guides the flow of thought" (Zhghenti, 1963)¹.

Georgian prosodic research has a rich tradition spanning several decades, yet the systematic description of prosodic structures remains incomplete due to the complex interconnection between suprasegmental and morphosyntactic levels. This complexity necessitates a comparative analysis of morphosyntactic constructions and prosodic structures, examining word order, accentualized constituents, sentence types, and other morphosyntactic features in relation to prosodic components such as stress, intonation, and pausing.

The specific phenomenon under investigation represents a case of semi-grammaticalization, where the verbal form *adga* exists simultaneously in both its original lexical form (meaning "to stand up") and its grammaticalized functional form (serving as an inchoative marker indicating the beginning of an action). This intermediate stage of grammaticalization provides an optimal research context for comparative analysis, allowing for an investigation of identical surface forms with distinct functional roles.

The central hypothesis of this study posits that grammaticalized and non-grammaticalized instances of *adga da* constructions can be differentiated through prosodic analysis in spoken Georgian. This hypothesis emerges from preliminary observations of similar constructions, such as *ra sakvirvelia* ('how surprising it is!') versus *rasakvirvelia* ('of course'), which demonstrate a clear prosodic differentiation despite an identical segmental composition (Fig. 1).

Methodology

The research employs a mixed-method approach combining acoustic analysis with auditory perception studies. The empirical foundation draws from Mariam Rukhadze's dissertation on grammaticalized functional elements in Georgian.

The corpus consists of carefully selected sentence pairs for each tense category, with each pair containing: (1) a sentence where *adga da* functions as a grammaticalized inchoative marker,

¹ „ინტონაცია ისე სწორად წარმართავს აზრის მიმდინარეობას, როგორც რკინიგზა მატარებლის სვლაში“ (ჟღენტა 1963: 77).

and (2) a sentence where *adga* serves as a lexical main verb followed by the conjunction *da*. Additionally, filler sentences were included where the main verb *adga* was replaced with synonymous verbs to control for semantic effects.

Audio recordings were produced by four native Georgian speakers (two male, two female) in an isolated environment using professional recording equipment (16,000 Hz, 16-bit, WAV format). The recording protocol ensured consistent prosodic realization across speakers while maintaining natural speech patterns.

The auditory investigation involved two phases conducted with seven linguistically trained participants (minimum qualification: MA student level). In the first phase, participants categorized sentences based on the functional role of *adga* using complete audio recordings with full contextual information. The second phase employed a more controlled approach using Praat software to extract fundamental frequency (F0) contours, presenting participants with isolated tonal information to eliminate contextual and semantic influences. Only sentences that received consistent classification across both phases were included in the final analysis.

Acoustic analysis was performed using Praat software, focusing on fundamental frequency contours and pause patterns. Prosodic annotation followed the ToBI (Tones and Break Indices) system, employing the following notation: H (high tone), L (low tone), H+L (falling tone), L+H (rising tone), 0 (no boundary between words/cliticization), 1 (word-internal interval), and 2 (pause without intonational effect or intonational boundary without pause).

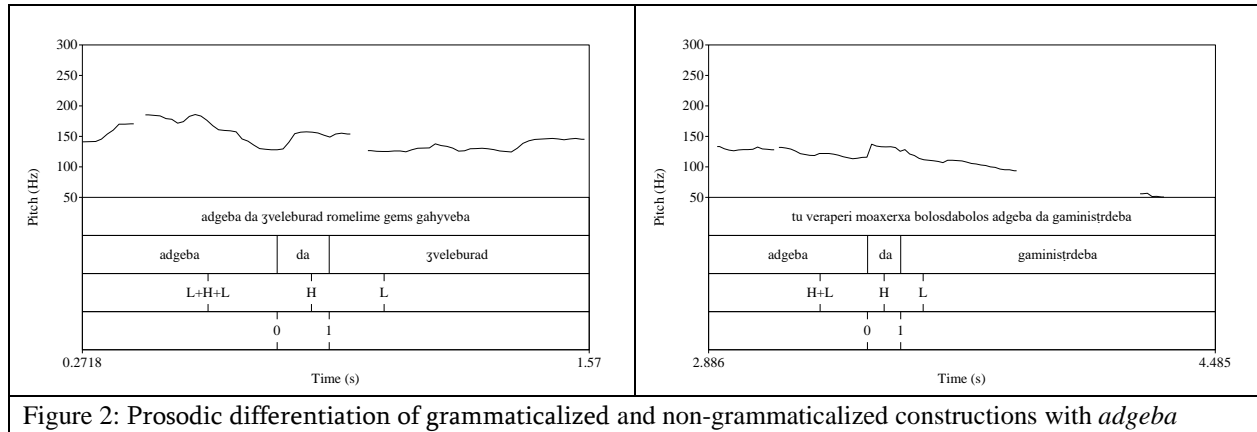
Selected Results

The acoustic analysis reveals systematic prosodic differentiation between grammaticalized and non-grammaticalized constructions across multiple tense categories. The present tense forms (*adgebra da*) demonstrate particularly clear patterns that exemplify the general findings.

In grammaticalized constructions, *adgebra* exhibits a characteristic falling intonational contour (H+L) with the fundamental frequency rising again on the vowel of *da*. Crucially, these constructions demonstrate enclitic behavior, where the conjunction *da* cliticizes to the preceding verbal element without intervening pause or significant tonal boundary. The entire construction *adgebra da* functions as a single prosodic unit, with word-boundary intervals occurring only after the complete grammaticalized construction. This prosodic integration reflects the functional unity of the grammaticalized inchoative marker.

Acoustic measurements reveal that after functional elements in grammaticalized constructions, the average fundamental frequency decreases, indicating word-boundary expression through tonal lowering. The enclitic construction creates a smooth prosodic contour that signals the unified functional status of the construction to listeners.

In contrast, non-grammaticalized constructions where *adga* functions as a main verb exhibit markedly different prosodic characteristics. Instead of enclitic behavior, these constructions demonstrate proclitic patterns where the conjunction *da* attaches to the following word rather than the preceding verb. A clear intonational word boundary separates *adga* and *da*, followed by either significant tonal boundary or pause after the conjunction (Fig. 2).

The proclitic construction in non-grammaticalized contexts serves a crucial communicative function, signaling to listeners that the sentence is not complete and that additional information follows. The tonal rise on *da* combined with the absence of pause before the following word creates anticipation for continued discourse, typical of coordinated sentence structures.

These prosodic distinctions remain consistent across different tense-aspect-mood categories, though with some variation in specific tonal realization. The aorist forms (*adga da*) show the same F0 pattern of enclitic versus proclitic organization, while evidential forms (*amdgara da*) maintain the prosodic differentiation despite morphological complexity.

Interestingly, certain tense categories (second subjunctive *adges da*) show isomorphic prosodic patterns between grammaticalized and non-grammaticalized constructions, suggesting that prosodic differentiation may be more developed in frequently used tense-aspect-mood grammatical categories and less established in less common forms.

Conclusion

This investigation demonstrates that prosodic analysis provides a reliable method for differentiating grammaticalized and non-grammaticalized constructions in spoken Georgian. The systematic prosodic differences identified support the central hypothesis that suprasegmental features can serve as diagnostic tools for functional categorization in cases of semi-grammaticalization.

The primary findings establish three key prosodic characteristics of grammaticalized constructions: (1) enclitic organization where *da* cliticizes to the preceding verbal element, (2) absence of pause or significant tonal boundary within the construction, indicating unified functional status, and (3) word-boundary intervals occurring only after the complete grammaticalized unit. Non-grammaticalized constructions exhibit contrasting patterns: (1) intonational word boundary between verb and conjunction, (2) proclitic organization where *da* attaches to following elements, and (3) significant intonational boundary or pause following the conjunction.

These findings contribute significantly to both theoretical and practical domains. Theoretically, this research advances our understanding of the relationship between grammaticalization processes and prosodic structures in Georgian, representing one of the first systematic investigations of this phenomenon in Georgian linguistic research. The methodology developed here provides a foundation for broader studies of functional-prosodic relationships in the language.

The practical implications extend to TTS (Text To Speech) technology development and automatic language processing system optimization. As spoken language interfaces become increasingly important, understanding prosodic markers of grammatical function enables more sophisticated natural language processing capabilities. The prosodic differentiation patterns identified here could inform automatic speech recognition systems and contribute to a more accurate parsing of Georgian spoken discourse.

Methodologically, this study validates the combined acoustic-auditory approach for investigating semi-grammaticalization phenomena. The convergent results from both acoustic measurements and perceptual categorization strengthen confidence in the prosodic differentiation patterns identified. The ToBI annotation system proves effective for Georgian prosodic analysis, providing a systematic framework for describing tonal and boundary phenomena.

The research acknowledges several limitations that point toward future investigations. The current corpus size, while sufficient for pilot investigation, requires expansion for statistically robust conclusions. Professional speaker recordings would enhance methodological rigor, as would broader comparative analysis including other grammaticalized elements in Georgian. Diachronic investigation represents a particularly promising direction, as audio resources spanning several decades provide unique opportunities to track grammaticalization processes in real time.

Cross-linguistic comparison offers another valuable research avenue, as grammaticalization is universal phenomenon with potentially diverse prosodic realizations across languages. Such typological investigation could reveal whether prosodic marking of grammaticalization represents a universal tendency or language-specific characteristic.

This pilot study establishes the validity of prosodic analysis for investigating grammaticalization in Georgian and provides a methodological foundation for expanded research. The clear prosodic differentiation patterns identified here support broader claims about the systematic relationship between functional and prosodic levels of linguistic organization, contributing to our understanding of how languages encode grammatical meaning through suprasegmental means. As Georgian continues to undergo linguistic change, prosodic analysis offers a valuable tool for documenting and analyzing these evolutionary processes in real time.

გრამატიკალიზებული ადგა ზმნის პროსოდიული
კონსტრუქციები ქართულში
ზურაბ ოქროპირიძე

(ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9361>

zurab.okropiridze@tsu.ge || ORCID: 0009-0002-0000-9761

შესავალი

ენა სოციალური ფენომენია. იმისათვის, რომ კომუნიკაციის ნებისმიერი აქტი სრულფასოვნად შედგეს, აუცილებელია ენის (ფართო გაგებით) გამოყენება. ენა აბსტრაქტული სუბსტანციაა და იგი შეიძლება რეალიზდეს სხვადასხვაგვარად. მაგალითად, არსებობს გრაფიკული ენა, კინეტიკური ენა, ბგერითი ენა და სხვ. ენისათვის ამოსავალია ბგერითი ენა, იგი უდევს საფუძვლად ყველა სხვა ენობრივ გამოვლინებას, სწორედ ამიტომ, ენათმეცნიერებაში მიღებულია ენის ფერდინანდ დე სოსიურისეული დეფინიცია, რომლის მიხედვითაც ენა პირობით, ბგერით ნიშანთა სისტემაა (გამყრელიძე 2003: 23).

ფონოლოგიურად ღირებული სამეტყველო ბგერების შეკავშირებით იქმნება მნიშვნელობის მქონე უმცირესი ერთეულები – მორფემები, ხოლო მორფემათა შეკავშირებით – სიტყვები. თავის მხრივ, სიტყვები ქმნიან წინადადებებს.

სინტაქსური თვალსაზრისით წინადადება წარმოადგენს გამონათქვამის დასრულებული აზრის გადმოცემის მინიმალურ ერთეულს. ფონეტიკური თვალსაზრისით წინადადება იყოფა უფრო მცირე მონაკვეთებად – სინტაგმებად, მათთვის დამახასიათებელი ინტონაციური კონტურებით (ოქროპირიძე 2024: 46). ინტონაცია, თავის მხრივ, ენის პროსოდიული, ანუ ზესეგმენტური (სუპრასეგმენტური) დონის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია, თუმცა პროსოდიაში ინტონაციასთან ერთად იგულისხმება ტემპი, პაუზაცია, მახვილი.

მეტყველებისას პროსოდიული სტრუქტურების სწორად გამოყენებას მნიშვნელოვანი ფუნქცია აქვს. წერისას პუნქტუაციის ნიშნების გამოყენება უზრუნველყოფს ინფორმაციის სწორად სტრუქტურირებას, ხოლო მეტყველებისას ეს როლი

მთლიანად პროსოდიულ კონსტრუქციებს ეკისრება. „ინტონაცია ისე სწორად წარმართავს აზრის მიმდინარეობას, როგორც რკინიგზა მატარებლის სვლაში“ (უდენტი 1963: 77).

ენობრივი სისტემა ცვალებადია. დიაქრონიული კვლევები ცხადყოფს, რომ ენის ყველა დონე იცვლება დროში, რაც სხვადასხვა მიზეზითაა განპირობებული. ეს მიზეზები შეიძლება იყოს წმინდა ლინგვისტური, როგორიცაა, მაგალითად, გრამატიკალიზაციის ფენომენი, ან ექსტრალინგვისტური ფაქტორებით გამოწვეული, მაგალითად, ენათა შორის კონტაქტით ან ჰეგემონური სახელმწიფოს ენის პრესტიჟისა და გავლენის ზრდით და სხვ.

ქართული ენის პროსოდიული მახასიათებლების კვლევას მრავალათწლეულიანი ტრადიცია აქვს (თევდორაძე 1978; კიზირია 1987; ლეჟავა 1981; უდენტი 1956; უდენტი 1963; უდენტი 1965; ფუტკარაძე, მიქაუტაძე 2014; შენგელია და სხვ. 2020; ოქროპირიძე 2025 და სხვ.) თუმცა, მიუხედავად მდიდარი ტრადიციისა, დღემდე არ არსებობს პროსოდიული სტრუქტურების სისტემური აღწერა, რაც გამოწვეულია საკითხის კომპლექსურობით. საკითხის სირთულე მდგომარეობს იმაში, რომ ენის ზესეგმენტური დონე მჭიდროდაა დაკავშირებული მორფოსინტაქსურ დონესთან, ისინი ურთიერთგანპირობებულნი არიან. შესაბამისად, კონკრეტული ტიპის წინადადების ანალიზისას, ერთი მხრივ – შესაძლებელია მსჯელობა „დასაშვებ“ ან „დაუშვებელ“ პროსოდიულ კონსტრუქციებზე, ხოლო მეორე მხრივ – დასაშვები კონსტრუქციების ფართო დიაპაზონის არსებობა (რადგან სხვადასხვა მეტყველი სხვადასხვაგვარად გამოხატავს სათქმელს) ფართომასშტაბიან და ემპირიულ კვლევაზე დაფუძნებულ შესწავლას მოითხოვს. სწორედ ამიტომ, პროსოდიული სისტემის გააზრებისათვის აუცილებელია მორფოსინტაქსური კონსტრუქციებისა და პროსოდიული სტრუქტურების კომპარატივისტული ანალიზი, რაც სინტაგმაში ან წინადადებაში სიტყვათა რიგის, აქცენტუალიზებული წევრების განაწილების, წინადადების ტიპებისა და სხვა მორფოსინტაქსური მახასიათებლების შედარება-შეპირისპირებას გულისხმობს ისეთ პროსოდიულ კომპონენტებთან, როგორიცაა მახვილი, ინტონაცია, პაუზაცია და სხვ. აქ დამატებით ერთი სპეციფიკური პრობლემაც ჩნდება – გრამატიკალიზებული ელემენტების არსებობა წინადადებაში (მაგ., ნაზმნარი გრამატიკალიზებული ფორმები) და მათი განსხვავების შესაძლებლობა

პროსოდიული ნიშნების გათვალისწინებით. წარმოდგენილ სტატიაში განვიხილავთ ენის ცვლილების სწორედ ასეთ შემთხვევას – ზმნური ერთეულის **ადგა** ფუნქციურ-სემანტიკურ გადაწვეას (გრამატიკალიზაციას) და გრამატიკალიზაციის პროსოდიულ დონეზე ასახვას.

ზმნურ ფორმათა გრამატიკალიზაციის საკითხი დაწვრილებით არის გამოკვლეული მ. რუხაძის სადისერტაციო ნაშრომში „გრამატიკალიზებული ნაზმნარი ფუნქციური ელემენტები, მათი სემანტიკური ნიშნები და ანალიზი კორპუსლინგვისტურ ჭრილში“. კვლევის შედეგები რამდენიმე სტატიაში არის წარმოდგენილი, ამიტომ როგორც თეორიულ ნაწილში, ისე ემპირიული მასალის ანალიზისას დავყვართ აღნიშნულ ნაშრომს და შევეცდებით პროსოდიული ანალიზის საშუალებით მოვახდინოთ აღნიშნულ ნაშრომში მიღებული თეორიული შედეგების ევალუაცია ექსპერიმენტული ფონეტიკის მეთოდების გამოყენებით.

თეორიული ჩარჩო

გრამატიკალიზაცია დროში გავრცობილი პროცესია და იგი გულისხმობს ლინგვისტური ელემენტის პარადიგმატიკული კლასის ცვლილებას. ენობრივი ელემენტები გრამატიკალიზაციის პროცესის შემადგენელ საფეხურებს თანდათანობით გადის. ვინაიდან გრამატიკალიზაცია არ ხდება მყისიერად, ენობრივ მასალაზე დაკვირვებით კარგად ჩანს ისეთი ერთეულები, რომელთა გრამატიკალიზება ჯერ არ დასრულებულა და რომელიმე ფორმა იხმარება როგორც გრამატიკალიზებული, ისე პირვანდელი სახით. გრამატიკალიზაციის ამ შუალედურ ეტაპს სემიგრამატიკალიზაცია ეწოდება (რუხაძე 2023: 72). სწორედ სემიგრამატიკალიზაციის მიმდინარე ფაზაში იმყოფება სტატიაში განხილული კონსტრუქცია **ადგა**.

ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში ლექსიკური ერთეული **ადგა** შემდეგნაირად განიმარტება:

„ადგება (ადგა, აძღვარა) გრძეუ. მჯდომარე ან მწოლიარე ზე აიძვრება, ფეხზე დადგება“ (ქეკელი).

სალექსიკონო მნიშვნელობების მიხედვით, მოცემული სიტყვები, ზმნა-შემასმენლებია, შესაბამისად წინადადების ცენტრალური რგოლს უნდა წარმოადგენდეს

და პრედიკატის ფუნქცია უნდა ჰქონდეს, თუმცა ქართული ენის ეროვნულ კორპუსში ფიქსირდება ისეთი კონკორდანსები, სადაც *აღგა* არ არის არც სალექსიკონო მნიშვნელობითა და არც შესაბამისი გრამატიკული ფუნქციით წარმოდგენილი. მაგალითად:

„რა კარგად გამახსენეთ ეს ამბავი, რომ აღგა თქვენი გაზეთი და ერთი ამბავი აუტეხა!“ (რუხაძე 2023: 75).

აღნიშნულ წინადადებაში ჩანს, რომ *აღგა* არ გამოიყენება თავისი პირვანდელი, ლექსიკური მნიშვნელობითა და შესაბამისი გრამატიკული ფუნქციით (წინადადებაში არ უკავიათ შემასმენლის ადგილი), იგი დელექსიკალიზებულია, გამოყენებულია ინსოაციის ფუნქციით, რაც გულისხმობს ზმნური პრედიკატის ისეთ სემანტიკურ მახასიათებელს, რომელიც გადმოგვცემს ამა თუ იმ მოქმედების დაწყებითობას (შაბაშვილი, 2018: 41).

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, წარმოდგენილი სიტყვაფორმა სემიგრამატიკალიზაციის ეტაპზეა, რაც იძლევა შესაძლებლობას კომპარატივისტული მეთოდით ვიკვლიოთ აღნიშნული ელემენტი, ანუ ერთმანეთს შევუპირისპიროთ ის კონკორდანსები, სადაც *აღგა* ფორმა კონსტრუქციაში *აღგა და* ერთ შემთხვევაში ინსოაციის გამომხატველი ფუნქციური ელემენტია, ხოლო მეორე შემთხვევაში – ზმნა-შემასმენლის ფუნქციით გვხვდება.

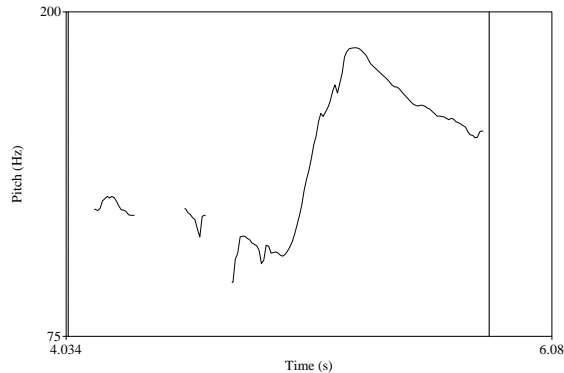
სამეტყველო აქტის პროცესში, ადამიანები ერთსა და იმავე სიტყვაფორმას სხვადასხვა მნიშვნელობითა და ფუნქციით იყენებენ, თუმცა ადრესანტის მიერ ორთოეპიული ნორმების დაცვით კოდირებული ინფორმაციის დეკოდირების პრობლემა, პრაქტიკულად არ დგება.

მაგალითად, თუ ავიღებთ სინტაგმას – *რა საკვირველია*, იგი შეიძლება ორგვარად იყოს აღქმული: *რა საკვირველია* (გაოცება) და *რასაკვირველია* (დადასტურება) (თანდაშვილი, 2016: 95).

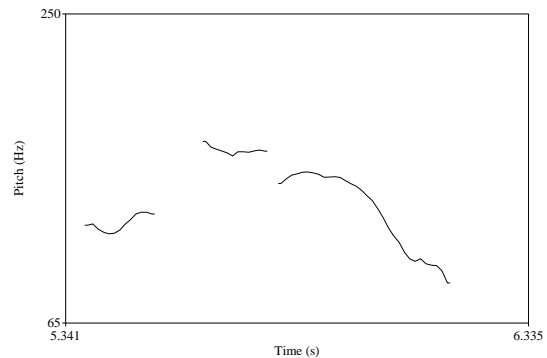
წერილობით ტექსტებში იმის გაგება რა ფუნქციითაა ესა თუ ის სიტყვაფორმა გამოყენებული, შესაძლებელია კონტექსტური ინფორმაციის გათვალისწინებით, ან ელემენტის ორთოგრაფიულ ნორმაზე დაკვირვებით. მაგალითად, ეს უკანასკნელი, თუ გამოხატავს დადასტურების შინაარსის ფუნქციურ ელემენტს – და-

იწერება ერთად, ხოლო თუ გაოცებას (ანუ გამოყენებულია პირვანდელი ფუნქციით), ნაწილაკი რა ცალკე დაიწერება.

ზეპირმეტყველებისას **რა საკვირველია** (გაოცება) (იხ. ფოტო 1) და **რასაკვირველია** (დადასტურება) (იხ. ფოტო 2) გამიჯნულია პროსოდიული კონსტრუქციით.

ფოტო 1

ფოტო 2

ორივე ფოტოზე ნაჩვენებია სიტყვაფორმის **რასაკვირველია** ინტონაციური გამოსახულება. 1-ელ ფოტოზე იგი წარმოთქმულია როგორც გაოცების გამომხატველი ერთეული, ხოლო მე-2 ფოტოზე, როგორც დადასტურების გამომხატველი ფუნქციური ელემენტი. ინტონაციურ კონტურებს შორის სხვაობა აშკარაა, შესაბამისად, აღნიშნული მაგალითი იძლევა საშუალებას ჩამოვაყალიბოთ ჰიპოთეზა – **ზეპირმეტყველებისას ფუნქციურ ელემენტთა ზმნურ ელემენტთან გარჩევა შესაძლებელია პროსოდიული კონსტრუქციით**. წარმოდგენილი კვლევის მიზანია სწორედ აღნიშნული ჰიპოთეზის ტესტირება და პროსოდიულ კონსტრუქციათა შორის სხვაობის, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, დესკრიფციული ანალიზი.

საკვლევი მასალა

საანალიზო წინადადებების შესარჩევად, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, გამოყენებულია მარიამ რუხაძის სადისერტაციო ნაშრომი. სადისერტაციო ნაშრომის მიხედვით, **აღბა** ზმნის ფუნქციური კონსტრუქცია დასტურდება ექვს მწკრივში, ესენია – მეოფადი, ხოლმეობითი, წყვეტილი, მეორე კავშირებითი, პირველი თურმეობითი და მეორე თურმეობითი, შესაბამისად, სწორედ ამ მწკრივებში დადასტურებული წინადადებები შევარჩიეთ წარმოდგენილი კვლევისათვის. თითოეული

მწკრივისათვის ჩავიწერეთ ორ-ორი საკვლევი წინადადება ერთი საკვლევი ერთეულისათვის:

1. წინადადება, სადაც კონსტრუქცია ზმნა ადგა + და-კავშირი ფუნქციური ელემენტია.
2. წინადადება, სადაც კონსტრუქცია ზმნა ადგა + და-კავშირი ზმნა-შემასმენელია.

გარდა საკვლევი წინადადებებისა, ჩავიწერეთ ე.წ. შემავსებელი (ფილლერ) წინადადებები, სადაც ადგა ზმნა-შემასმენელი ჩანაცვლებულია სინონიმური ზმნა-შემასმენლით.

წინადადებების ჩაწერა მოხდა 4 ცდისპირისგან (ორი დიქტორი – ქალი და ორი დიქტორი – მამაკაცი) იზოლირებულ ოთახში პროფესიონალური ხმისჩამწერით (16 000HZ, 16BIT, WAV).

აუდიტორული კვლევა

აუდიტორულ გამოკვლევაში მონაწილეობა მიიღო ლინგვისტური განათლების მქონე (მინიმალური კვალიფიკაცია – მაგისტრანტი) შვიდმა ცდისპირმა, რომლებმაც აუდიტორული შთაბეჭდილებების საფუძველზე დააჯგუფეს სიტყვის ადგა ფუნქციის მიხედვით შერჩეული წინადადებები.

აუდიტორული გამოკვლევის შემდგომ ეტაპზე პროგრამის Praat საშუალებით აუდიოჩანაწერებიდან გამოვყავით ფუნდამენტური სიხშირე (ძირითადი ტონი, 0) და მოვასმენინეთ ცდისპირებს. ცდისპირებს უნდა დაეჯგუფებინათ აუდიოჩანაწერები იმის მიხედვით, თუ რომელ აუდიოჩანაწერში იყო საკვლევი სიტყვაფორმები გამოყენებული როგორც გრამატიკალიზებული ელემენტი და რომელში, როგორც ზმნა-შემასმენელი. ხაზი გვინდა გავუსვათ იმ გარემოებას, რომ ცდისპირებმა მოისმინეს მხოლოდ ტონის ხმა, შესაბამისად, კონტექსტური ან/და სემანტიკური გავლენა უნდა გამოვრიცხოთ.

ჩვენს მიერ კვლევისას გამოყენებულია მხოლოდ ის წინადადებები, რომელთაც აუდიტორული გამოკვლევის ორსავე ეტაპზე ცდისპირებმა სწორად მიანიჭეს შესაბამისი კვალიფიკაცია.

აკუსტიკური ანალიზი

აკუსტიკური ანალიზი ჩატარდა პროგრამის რააც საშუალებით. აღნიშნული პროგრამით დათვალიერდა წინადადებებში ფუნდამენტური სიხშირის (ძირითადი ტონი) კონტურები. ფუნდამენტური სიხშირისა და პაუზაციის ანოტაცია მოხდა ToBI სისტემის სპეციალური აღნიშვნების გამოყენებით. ჩვენ მიერ გამოყენებულ აღნიშვნებს განვმარტავთ ქვემოთ:

H: მაღალი ტონი.

L: დაბალი ტონი.

H+ : დამავალი ტონი.

L+ : აღმავალი ტონი.

0: სიტყვებს შორის არ არის საზღვარი (კლიტიკა).

1: სიტყვათშორისი ინტერვალი.

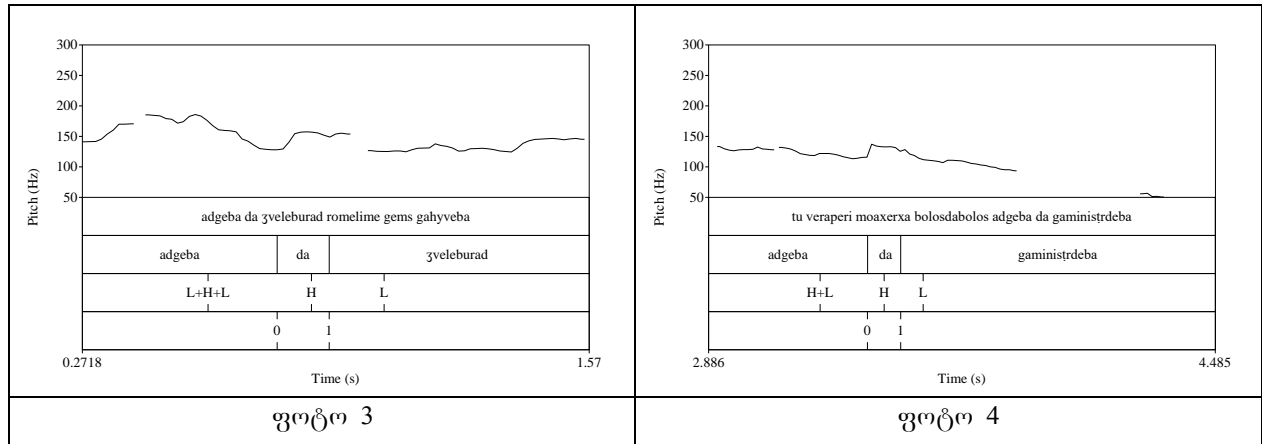
2: პაუზა ინტონაციური ეფექტის გარეშე, ან ინტონაციური საზღვარი პაუზის გარეშე.

ემპირიული მასალის ანალიზი

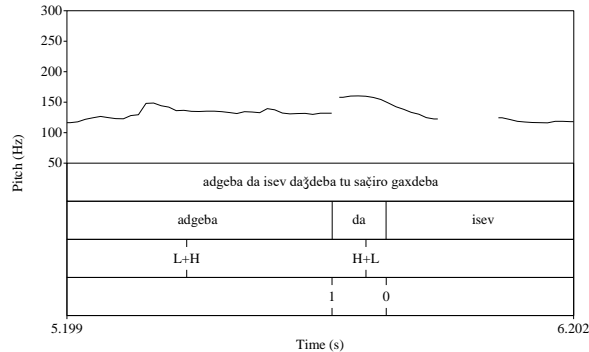
I სერია

მყოფადი (ადგება)

გრამატიკალიზებული *ადგება* ფორმის ანალიზისას ჩანს, რომ იგი ხასიათდება განსაზღვრული პროსოდიული კონსტრუქციით. კერძოდ, არ გვაქვს *ადგება* და კონსტრუქციაში პაუზა. იგი შეგვიძლია განვიხილოთ, როგორც ენკლიტიკა. სეგმენტური ერთეული *ადგება*, ზესეგმენტურ დონეზე გაფორმებულია დამავალი ინტონაციური კონტურით (აქ მხედველობაში უნდა მივიღოთ, რომ წინადადების საწყის პოზიციაში პირველ ხმოვანზე სიხშირე იმატებს თანდათანობით), რომელიც კვლავ აიწევს *და*-კავშირის ხმოვანზე. საგულისხმოა, რომ მოცემულ შემთხვევებში, ფუნქციურ ელემენტთა შემდეგ, ფუნდამენტური სიხშირის საშუალო მნიშვნელობა იკლებს, ანუ სიტყვათაშორისი საზღვარი გამოხატულია ტონის დაწევით (იხ. ფოტო 3-4).

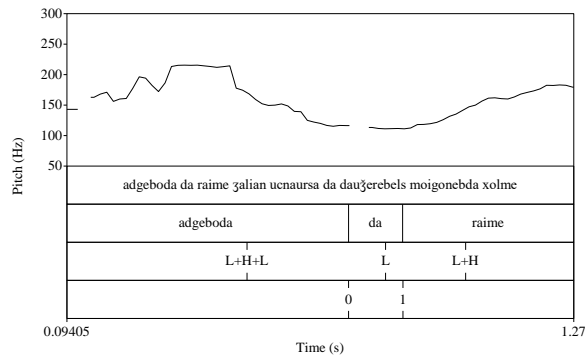
ადგება და კონსტრუქციაში, როდესაც ეს უკანასკნელი არ არის გრამატიკალიზებული ერთეული, განსხვავებული პროსოდიული კონსტრუქცია გვხვდება. პირველ რიგში, თვალსაჩინოა ის, რომ ენკლიტიკის ნაცვლად, გვხვდება პროკლიტიკა, ანუ ერთმარცვლიანი დაკავშირის წინამავალ სიტყვას კი არ ეკედლება, არამედ მომდევნოს, ხოლო ადგება ზმნასა და დაკავშირის შორის დასტურდება ინტონაციური სიტყვათშორისი საზღვარი.

ხოლმეობითი (ადგებოდა)

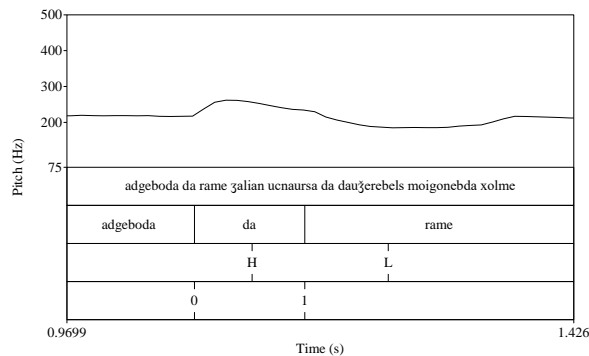
ადგებოდა და ფუნქციურ ელემენტს, მეოფადის მწკრივის მსგავსად, ახასიათებს აღმავალ-დამავალი (+ +), ან აღმავალი (+) ინტონაციური კონსტრუქცია და ენკლიტიკა, თუმცა დაკავშირზე არ აიწევს ტონი მეოფადის მწკრივში დადასტურებული შემთხვევისაგან განსხვავებით.

ფოტო 6

ადგებოდა და ენკლიტიკურ კონსტრუქციაში ბოლო მარცვალზე ტონის დაწვევა, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, ეფიქრობთ, გამოწვეულია ინტონაციური საზღვრის უკეთ გამოსახატად, ვინაიდან მომდევნო სიტყვაზე ტონი თანდათან აიწევს და პაუზის არარსებობის გამო, საჭიროა ინტონაციური დამართვა. უნდა აღინიშნოს, რომ დიქტორთაშორის განსხვავებები დასტურდება მოცემულ შემთხვევაში და სიტყვათაშორის ინტონაციური საზღვრის მისაღებად, დასტურდება ენკლიტიკური კონსტრუქციის ბოლო მარცვალზე ფოტო 3-ზე აღწერილი შემთხვევის მსგავსად ტონის აწვევა, ხოლო ენკლიტიკური კონსტრუქციის მომდევნო სიტყვაზე, ტონის დაწვევა (იხ. ფოტო 7).

ფოტო 7

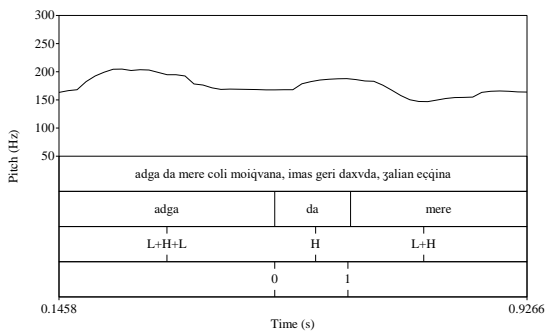
II სერია

წვევებილი (ადგა)

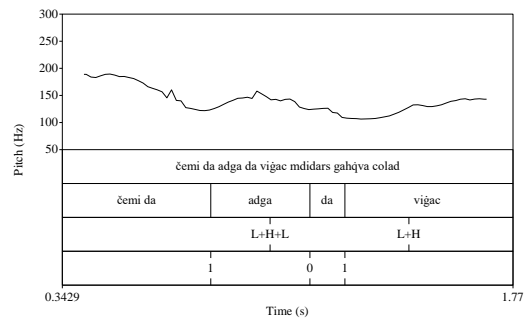
ვინაიდან, ქართული ენის ეროვნული კორპუსის მიხედვით, კონსტრუქცია ადგა და როგორც გრამატიკალიზებული ერთეული, ყველაზე ხშირად დასტურდება (რუხაძე 2024: 127), შესაბამისად, უნდა ვივარაუდოთ, რომ, ყველაზე უფრო თვალ-

საჩინოდ, სწორედ, წყვეტილის მწკრივში უნდა გამოჩნდეს განსხვავება გრამატიკალიზებული და არაგრამატიკალიზებული ერთეულების პროსოდიულ კონსტრუქციათა შორის.

გრამატიკალიზებულ **ადგა** და კონსტრუქციაში, ისევე როგორც პირველი სერიის მწკრივებისათვის დამახასიათებელ კონსტრუქციებში, დასტურდება ენკლიტიკა, ხოლო გრამატიკალიზებული კონსტრუქციის შემდგომ – სტანდარტული სიტყვათშორისი საზღვარი, რომელიც არაა გაფორმებული პაუზით, ან ტონის მკვეთრი ცვლილებით.

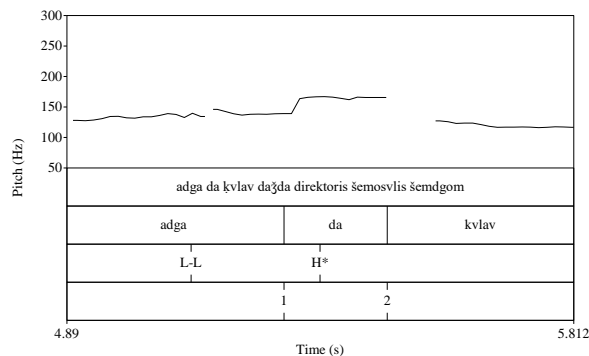

ფოტო 8

ფოტო 9

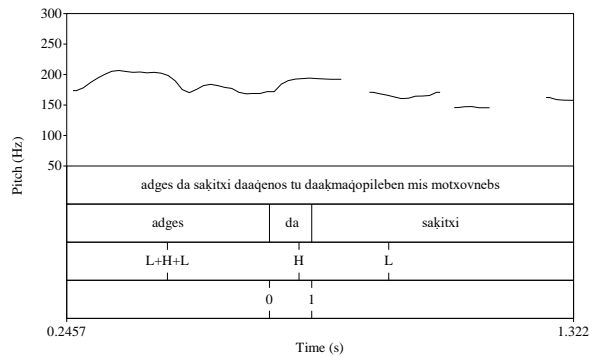
არაგრამატიკალიზებულ კონსტრუქციაში, სადაც **ადგა** ზმნა-შემასმენელია, ხოლო **და** – კავშირი, ენკლიტიკის ნაცვლად დასტურდება სიტყვათშორისი საზღვარი, ხოლო მომდევნო სიტყვაზე, ტონის მკვეთრი დაწევა – ინტონაციური საზღვარი. აღნიშნული კონსტრუქცია, როგორც წესი, დამახასიათებელია **და-კავშირიანი** წინადადებებისათვის. კავშირსა და შემასმენელს შორის პაუზის არ არსებობა და ტონის აწევა კავშირზე, სიგნალია მსმენელისათვის, რომ წინადადება არ დასრულებულა (იხ. ფოტო 10).

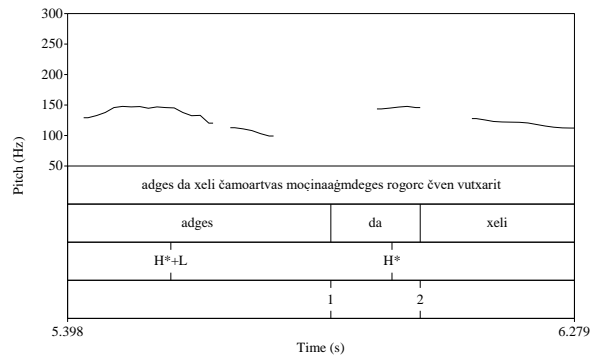
ფოტო 10

მე-2 კავშირებითი (აღგეს)

მეორე სერიის ორსავე მწკრივში გრამატიკალიზებული და არაგრამატიკალიზებული კონსტრუქციები სრულად იზომორფულია. შდრ.: გრამატიკალიზებული კონსტრუქცია – ფოტო 11; არაგრამატიკალიზებული კონსტრუქცია – ფოტო 12:

ფოტო 11

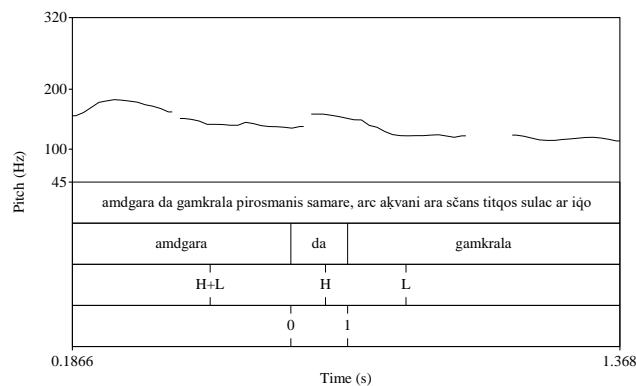

ფოტო 12

III სერია

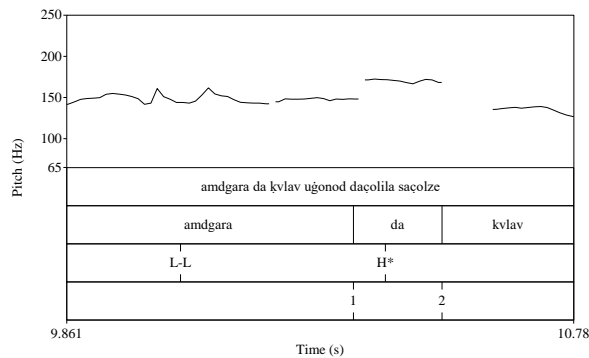
1-ელი თურმეობითი (ამდგარა)

პირველი თურმეობითის გრამატიკალიზებულ კონსტრუქციას ახასიათებს დამავალი ტონი, რომელიც კვლავ აიწევს და-კავშირზე. ცხადია, როგორც ზემოთ, აქაც ვხვდებით ენკლიტიკას და და-კავშირს, რომელსაც კავშირად მხოლოდ პირობითად ვიხსენიებთ ამ შემთხვევაში. კონსტრუქცია **ამდგარა** და ამ შემთხვევაში უნდა განვიხილოთ როგორც ერთი ერთეული. **ამდგარა** და კონსტრუქციის შემდგომ აქაც დასტურდება ნორმალური სიტყვათშორისი გადასვლა.

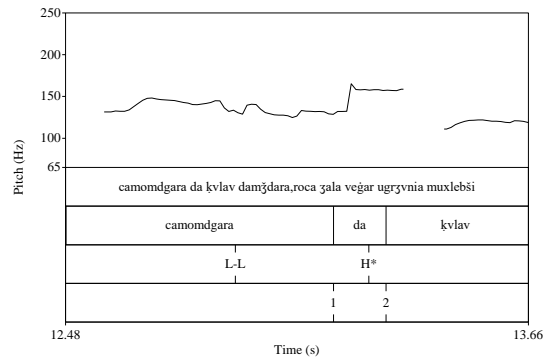

ფოტო 13

აღნიშნული პროსოდიული კონსტრუქცია განსხვავდება იმ კონსტრუქციისაგან, სადაც *ამდგარა* და ჩვეულებრივი ზმნა-შემასმენელი+და-კავშირია. აღნიშნულის საილუსტრაციოდ, მოვიყვანთ იმ მაგალითსაც, სადაც *ამდგარა* შემასმენელი ჩანაცვლებულია წამომდგარა შემასმენლით და მიუხედავად ჩანაცვლებისა, მათი კონსტრუქციები იზომორფულია (იხ. ფოტო 14 და 15).

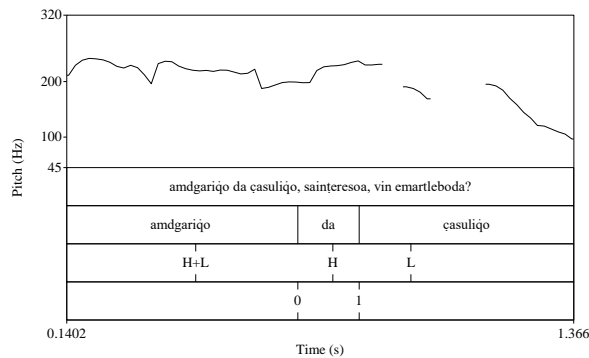
ფოტო 14

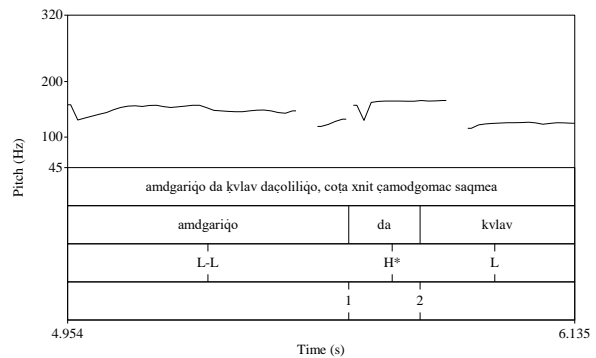
ფოტო 15

მე-2 თურმეობითი (ამდგარიყო)

მეორე თურმეობითის ფორმების პროსოდიული კონსტრუქციები იზომორფულია პირველი თურმეობითის კონსტრუქციებისა (იხ. ფოტო 16 და 17):

ფოტო 16

ფოტო 17

დასკვნა

წარმოდგენილ სტატიაში განხილულია კონსტრუქციის *ადგომა+და* (V+conjunction) პროსოდიული მახასიათებლები. კვლევის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა დადგენა იმისა, თუ რამდენადაა შესაძლებელი გრამატიკალიზებული და

ზმნური კონსტრუქციების დიფერენციაცია ზეპირმეტყველებისას პროსოდიული კონსტრუქციის ანალიზის საშუალებით.

მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით, კვლევა ეფუძნება შერჩეული საკვლევი წინადადებების აკუსტიკურ და აუდიტორულ ანალიზს. აკუსტიკური ანალიზი ჩატარდა პროგრამის რაატ საშუალებით, ხოლო ტონალური და პაუზალური აღნიშვნებისთვის გამოყენებულია მარკირების სისტემა – თო I; ასევე აუდიტორული გამოკითხვა ლინგვისტური კვალიფიკაციის მქონე რესპონდენტებთან.

კვლევის შედეგებმა ცხადყო, რომ გრამატიკალიზებულ და არაგრამატიკალიზებულ კონსტრუქციებს ახასიათებთ განსხვავებული პროსოდიული კონსტრუქციები, კერძოდ:

გრამატიკალიზებული კონსტრუქციებისათვის დამახასიათებელია:

- ენკლიტიკური კონსტრუქცია, სადაც **და-კავშირი** უკავშირდება წინამავალ სიტყვას;
- პაუზის არარსებობა ზმნურ ერთეულსა და **და-კავშირს** შორის, ანუ მთლიანი კონსტრუქცია, წარმოჩნდება, როგორც ერთი ფუნქციური ელემენტი;
- სიტყვათშორისი ინტერვალი მოდის მხოლოდ მთლიანი გრამატიკალიზებული კონსტრუქციის შემდგომ.

არაგრამატიკალიზებული კონსტრუქციებში, პირიქით, დასტურდება:

- სიტყვათშორისი ინტონაციური საზღვარი ადგა ზმნასა და **და-კავშირს** შორის;
- პროკლიტიკური კონსტრუქცია, სადაც **და-კავშირი** მომდევნო სიტყვას უკავშირდება;
- **და-კავშირის** შემდგომ სიტყვათშორისი მკვეთრი ინტონაციური საზღვარი და/ან პაუზა.

გვიქრობთ, წარმოდგენილ კვლევას აქვს როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული მნიშვნელობა:

ჩვენი კვლევის ობიექტი თეორიული თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ იგი ავითარებს მსჯელობას ქართულ ენაში გრამატიკალიზაციის პროცესისა და პროსოდიული სტრუქტურების ურთიერთმიმართების შესახებ. უნდა

აღინიშნოს, რომ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ქართულ სამეცნიერო სივრცეში კვლევები ჯერ არ წარმართულა და წარმოდგენილი საპილოტე კვლევა შესაძლებელია იყოს საწინდარი უფრო ღრმა კვლევებისა.

პრაქტიკული თვალსაზრისით ამგვარი თეორიული კვლევები ხმოვანი ტექნოლოგიების განვითარებისა და ენის ავტომატური დამუშავების სისტემების ოპტიმიზაციის საფუძველს ქმნის. ასევე ვიმედოვნებთ, რომ შემუშავებული მეთოდოლოგია შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ამ ტიპის უფრო ღრმა კვლევებისათვის.

მიუხედავად მონაცემთა მოცულობითი შეზღუდვებისა, წარმოდგენილი კვლევა უნდა განიხილებოდეს, როგორც პირველი ნაბიჯი, რომლის მიზანია არჩეული მეთოდოლოგიის ვალიდურობის დადგენა.

სამომავლოდ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ექნება:

1. **ემპირიული ბაზის გაფართოებას** – ცხადია, გრძელ კორპუსზე მუშაობა აუცილებელია სტატისტიკურად რელევანტური შედეგების მისაღებად.
2. **პროფესიონალი დიქტორების ჩაწერას** – ამგვარი კვლევების წარმართვისათვის უმთავრესია საკვლევი მასალის სერუპულოზურად შერჩევა, რისთვისაც საჭიროა პროფესიონალი დეკლამატორების ჩაწერა, რა შესაძლებლობასაც ამჯერად მოკლებულნი ვართ;
3. **შედარებითი ანალიზის გაფართოებას** – აუცილებლად მიგვაჩნია სხვა გრამატიკალიზებული ელემენტების პროსოდიული კონსტრუქციების შესწავლა და შედარება;
4. **დიაქრონიულ კვლევას** - ვინაიდან ჩვენს თვალწინაა სემიგრამატიკალიზაციის პროცესი და უკვე რამდენიმე ათწლეულია აქტიურად იქმნება აუდიორესურსები, მკვლევრებს უნიკალური შესაძლებლობა გვაქვს დიაქრონიულად შევისწავლოთ ენის ცვლილების აღნიშნული ასპექტი;
5. **ტიპოლოგიურ ანალიზს** - ცხადია, გრამატიკალიზაცია მხოლოდ ქართული ენისათვის დამახასიათებელი ფენომენი არ არის, შესაბამისად, საჭიროდ მიგვაჩნია სხვა ენებში მსგავსი პროცესების პროსოდიული რეალიზაციის შესწავლა.

ბიბლიოგრაფია

- ასათიანი (2009). ასათიანი რ., ინფორმაციის სტრუქტურირების ძირითადი მოდელები ქართველურ ენებში. ინფორმაციის სტრუქტურირების სინტაქსური მოდელები ქართულში. თბილისი, ნეკერი;
- ახვლედიანი (1949). ახვლედიანი გ., ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები. თბილისი: სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი;
- გამყრელიძე და სხვ. (2008). გამყრელიძე თ. კიკნაძე ზ., შადური ი., შენგელაია ნ. თეორიული ენათმეცნიერების კურსი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი;
- თანდაშილი (2016): თანდაშილი მ., ქართული ენის ფუნქციური გრამატიკის საფუძვლები, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ბათუმი;
- თევდორაძე (1978). თევდორაძე ი., ქართული ენის პროსოდის საკითხები. თბილისი: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა;
- კიზირია (1987). კიზირია ნ., სალიტერატურო ქართულის ინტონაციის საკითხები. თბილისი: მეცნიერება;
- ჟღენტი (1963). ჟღენტი ს., ქართული ენის რიტმიკულ-მელოდიკური სტრუქტურა, თბილისი: ცოდნა;
- ლეჟავა (1981). კავშირები და პაუზისადგილი ქართულ სალიტერატურო წარმოთქმაში, სამეცნიერო კონფერენციის მასალები - ფონეტიკა და ნორმა
- ოქროპირიძე (2024): ოქროპირიძე ზ., ქართული სალიტერატურო წარმოთქმის ინტონაციური თავისებურებების ანალიზი თ I სისტემის საფუძველზე, ექსპერიმენტული ფონეტიკის სამეცნიერო ლაბორატორიის გამგის, ასოც. პროფესორის ივანე ლეჟავასადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია, თეზისები, თბილისი: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ჟღენტი (1963). ჟღენტი ს., ქართული ენის რიტმიკულ-მელოდიკური სტრუქტურა, თბილისი: ცოდნა;
- შენგელია და სხვ. (2020). შენგელია, ე., მემიშიში, მ., ფონიავა, ნ. მეგრულ-ლაზური ინტონაცია. თბილისი: უნივერსალი;

რუხაძე (2023): რუხაძე მ., გრამატიკალიზებული ალგა ფორმის ფუნქციურ-სემანტიკური ანალიზი, მილენიუმი, ტომი I, თბილისი;

<https://doi.org/10.62235/mln.1.2023.7251>,

<https://adh.ge/wp-content/uploads/2023/04/4-Rukhadze-Millennium-2023.pdf>

რუხაძე (2024): რუხაძე მ., ნაზმნარი ფუნქციური ელემენტების სემანტიკური ანალიზი კორპუსლინგვისტურ ჭრილში, მილენიუმი, ტომი 2, თბილისი. I:

<https://doi.org/10.62235/mln.2.2024.7999>

<https://adh.ge/wp-content/uploads/2024/09/6-Rukhadze-Mln-2024.pdf>

შაბაშვილი (2018): შაბაშვილი გ., ქართული ზმნის სემანტიკური მახასიათებლები, გამომცემლობა საიმედო, თბილისი;

ქეგელ (2007): ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი: ახალი რედაქცია, ტომი I, თბილისი, უნივერსალი

Asatiani (2007): Asatiani, R. The main devices of foregrounding in the information structure of Georgian sentences. In Lecture Notes in Computer Science. Springer Science+Business Media. https://doi.org/10.1007/978-3-540-75144-1_2

Boersma (2001): Boersma P. Weenink D., PRAAT, a system for doing phonetics by computer. Glot international. 5. 341-345.

Borise (2018): Borise, L., & Zientarski, X. Word stress and phrase accent in Georgian.

<https://doi.org/10.21437/tal.2018-42>

Jun (2022): Jun Sun-Ah, The ToBI Transcription System: Conventions, Strengths, and Challenges. 10.7551/mitpress/10413.003.0007.

Jun (2007): Jun, S., Vicens, C., & Lofstedt, I. *Intonational Phonology of Georgian*. UCLA Working Papers in Linguistics, vol. 106

გამოყენებული პროგრამები:

audacity, version: 3.3.3 <https://www.audacityteam.org/>

Praat, version: 6.3.09 <https://www.fon.hum.uva.nl/praat/>

Shit, Sibal and Scheiße - Analysis of the Translation of Taboo Language in the German subtitles of the TV-show *All Of Us Are Dead*

Sarah Giese

(University Frankfurt)

s4285480@stud.uni-frankfurt.de || ORCID: 0009-0003-2072-7522

Carina Dominguez Lopez

(University Frankfurt)

s4285480@stud.uni-frankfurt.de || ORCID: 0009-0006-3371-3738

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9362>

Abstract: In this day and age, language learning aided by watching media such as movies and series in the target language are becoming increasingly popular. However, languages are accompanied by cultural differences in expressions and usage. This sparks the question how culture bound terms, such as curses and insults, or, more broadly, *taboo language*, are dealt with in translation, especially regarding subtitles, to adequately convey their meaning. The objective of this paper is to examine the use of *taboo language* and its translation from the Korean source text to German subtitles in the Korean Netflix TV-show *All Of Us Are Dead*. The show is well known for its use of Korean slang and quickly gained popularity among language learners, making it an interesting subject of research to assess the utilization of translation strategies, particularly with regards to taboo expressions in Korean and how they are reflected in the German language. To come to a satisfying conclusion, qualitative as well as quantitative methods are applied in regards to aspects such as the amount each translation strategy is used and how the translator dealt with translation on a pragmatic level.

Keywords: Audiovisual translation, Subtitles, Taboo Expressions, Korean-German

1. Introduction

Nowadays, language learning through the means of movies and series, as well as their subtitles is gaining popularity, as foreign media is not only able to provide viewers with their target language but also cultural contexts and specific usage (Samir & Shahri, 2023:74). Therefore, an examination of these subtitles is necessary because, compared to the mere translations of a written text, they are subjected to specific and complex parameters. Thus, not only the differences in languages need to be taken into account, but cultural expressions as well, most particularly when dealing with *taboo language*. Swearing and insults in translations are an underrepresented research topic in translation studies, especially when focusing on the translation of subtitles. The translation of subtitles allows for a certain freedom and creativity which no longer consists solely of removing culture-bound terms but is able to translate them into the target language in an appropriate form (Guillot, 2020:319). Consequently, according to Guillot, subtitles can now be viewed as ‘*double fiction*’ (2020:317), as they not only reproduce the source text, but also contain the interpretation of the translator. Furthermore, subtitles are part of the communication between the fictional characters as well as with the audience. (Guillot, 2020:317). To avoid these problems, the so-called *translation strategies* can be used to help when dealing with culturally sensitive expressions.

The objective of this paper is to answer the following question: **Which translation strategies are most frequently used for translating curses and insults in the subtitles of the series *All Of Us Are Dead* into German and which linguistic and cultural factors influence these decisions?** *All Of Us Are Dead* is a South Korean TV-show that was released on Netflix in 2022 and deals with the outbreak of a zombie epidemic at a high school. The horror series addresses topics such as bullying and social discrimination and became known for its use of slang. The excessive swearing done by the teenagers in particular was discussed by the Korean public (Choi, 2022). As Korean series and movies are becoming increasingly popular on streaming services due to the Korean Wave Hallyu and are being used more and more often as a tool for language learning, this Korean series will be the subject of the article. This paper will begin with giving foundations and explanations on the important theoretical aspects of translation. Terms such as *audiovisual translation*, *translation strategies* and translation of *taboo language* will be defined and their characteristics explained. This chapter also discusses the linguistic foundations of the Korean language and puts a special focus on the use of *taboo language* in the context of the politeness system of the Korean language in comparison to German. This is followed by an overview and description of the methods used, to provide an understanding of the analysis. Lastly, the main part of the paper will consist of the analysis in which the first four episodes of the series mentioned above are analysed in the context of the research question, with a subsequent summary of the results and an outlook on the possibility of an extended research.

2. Theoretical Overview

2.1 Audiovisual Translation

Audiovisual translation (AVT), unlike the translation of simple texts, involves working with complex audiovisual materials (Ferklová, 2014:7) and is therefore also known as multi-semiotic translation. AVT is primarily used in TV and film, but it further appears in theater, operas, and on various online platforms. The most common forms of AVT are dubbing and subtitling (Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:199). This paper focuses on the latter. Translators must consider not only the spoken text but also visual and auditory elements such as images, editing, music, camera perspectives and sound effects. This presents a significantly more complicated translation task, as the addition of visual and auditory elements multiplies the layers of meaning within the material (Renna, 2021:44). Another important area of AVT research is the subtitling for individuals with visual or hearing impairments, who lack unrestricted access to multimodal products. Here, the translator's task is to facilitate access to the audiovisual product (Renna, 2021:45). The translator's primary goal is to grasp the original meaning and the author's intended message, translate it into the target language, and convey it effectively to the target audience (Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:199).

Moreover, translators must consider technical limitations, adding to the general complexity of subtitles. The translator has to follow space and time constraints, which oftentimes depend on the client's instructions (Hjort, 2009). These limitations are implemented to make sure that the viewers are provided with a pleasant experience in-between following the action and reading the subtitles. An example: The series analyzed in this paper is broadcasted on the streaming service Netflix. The platform's guidelines stipulate a limit of 42 characters per

line and a maximum of two lines for German subtitles based on an assumed reading speed of 17 characters per second for adults (Netflix Partner Help Center, 2024). Consequently, there is little time for a detailed translation that requires consideration of visual and auditory aspects. Therefore, removing redundant linguistic features such as repetitions and dispensable elements is a common strategy. Other consequences include the loss of prosodic features such as intonation, speech rhythm and accent in the transition from spoken to written language, as well as the loss of dialectal and sociolinguistic features (Ferklová, 2014:11-12). The AVT translation process is overall very complex and demanding. Difficult decisions are made constantly, especially regarding subtitles, to do justice to both the meaning of the original text and the technical requirements.

2.2 Translation Strategies

Another important factor that adds to the difficulty of translation is the linguistic and cultural differences between the source language and the target language. Differences in grammar and sentence structure, as well as culture-specific terminology, can pose problems (Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:201). Translators are particularly responsible to maintain the meaning of these terms in the target language (Ibnus & Sutrisno, 2021:39). To ensure this, they use translation strategies, besides other things, which can be understood as mechanisms that help translators overcome difficulties with culture-bound expressions in the source language (Hawel, 2019:426). A wide range of literature exists on this subject, however the names and subdivisions for the various strategies vary depending on the author and field of research. In this paper, several articles are used as a reference and a selection that is useful for the ensuing analysis and provides a good overview of the possibilities of translation strategies was chosen.

Many studies identified *omission*, *euphemism* and *literal translation* as the most frequently used translation strategies (Ibnus & Sutrisno, 2021:42; Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:214-215; Hawel, 2019:431; Guillot, 2020:322). *Omission* describes removing an expression from the source language in its entirety during translation and with it its semantic and pragmatic function (Doherty & Jiang, 2024:10). *Euphemism*, however, involves retaining the meaning of an expression by replacing it with a ‘softer’, less harsh term (Chen, 2022:2). Lastly, *literal translation* adopts the original term without any semantic changes (Chen, 2022:6). Another popular strategy is *equivalence* (Guillot, 2020:322), where the term is not translated literally, but has a similar meaning and function in the target language and is therefore equivalent to the term in the source language (Ngyuen, 2015:65). Further selected strategies are *adaptation*, *lexical (re)creation*, *compensation*, *explicitation*, *loan* and *change in semantic field*. *Adaptation* shares similarities to *equivalence* in that it also attempts to adapt an expression to be more comprehensible and accessible in the target language. However, in the case of *adaption* there is no clear equivalent and instead techniques such as paraphrasing come into use (Ngyuen, 2015:65). Furthermore *lexical (re)creation* is defined as the use of new word formations or onomatopoeias in order to represent the original meaning (Chen, 2022:7). A translator may add or supplement expressions in the target language in order to better convey the content. In such cases, one speaks of *addition* (Dastjerdi & Rahekhoda, 2010:10). Both *compensation* and *explicitation* can also be understood as a type of *addition* (Dastjerdi & Rahekhoda 2010:10), as the former involves translating more than the source language provides to better convey or to avoid a loss of meaning (Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:201). *Explicitation* refers to the translation of content that is not actually in the source text, but which can be concluded from

the situation and thus serves to clarify what is happening (Dastjerdi & Rahekhoda, 2010:10). The term *loan* is used when the translator ‘borrows’ the term and transfers it completely unchanged into the target language (cf. Chen 2022:6). Finally, *change in semantic field* (Hawel, 2019:426) means that the semantic field, i.e. the category of the word, changes during translation, but the basic meaning of the expression is retained.

Oftentimes not only one translation strategy is applied, but rather several are required within a sentence or in relation to an expression (Chen, 2022:7). These strategies give translators the opportunity to interpret the content of the source language and embed it in the target language according to their understanding. At the same time they must accept changes that distance the translation from the original. This decision-making process is referred to as source-oriented or target-oriented translations (Renna, 2021:26). It means that translators not only rewrite the text into the target language, but also develop their own version, which corresponds more or less to the source language (Renna, 2021:24). In essence, the interpretation process is a task of high difficulty, as translators do not operate in a vacuum. The constant influence of culture, language and ideology of their target audience (Hjort, 2009) becomes a particular problem with culturally specific expressions that refer to taboo subjects, swearing and insults (Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:200).¹

2.3 Taboo Language

Taboo language is an umbrella term for culture-bound expressions (Chen, 2022:3) that belong to the language of a country and refer to taboo topics that are fundamentally rejected by society (Xavier, 2024:3) and emotionally charged (Stapleton, 2020:382). The use of these expressions is usually aimed at causing offense to other people or objects (Xavier, 2024:3) and many cultures favor to censor them in order to maintain the culture’s values (Ibnus & Sutrisno, 2021:37). Nevertheless, the use of taboo terms and offensive language in media is becoming more and more popular and is steadily increasing. At the same time inhibitions in regards to the usage of *taboo language* are decreasing, especially in the digital space (Xavier, 2024:2). Scholars distinguish between various semantic categorizations: Vulgarity and insults, sexual acts and genitalia, scatology, blasphemy, slurs, alcohol and drug consumption and animal names are among the most important categories, as well as insults that refer to illness, physical and mental limitations or violence and crime. Insults regarding ancestors and allusions to the loss of financial and social status belong to these classifications as well (Chen, 2022:2-3).

Taboo language and the mainly used categories differ from one culture to another which presents an additional hardship when translating. For example, many insults in East Asia refer to the family and the loss of status, whereas in the ‘Western world’, expressions falling into scatological and blasphemous categories are commonly used (Chen, 2022:2-3). Accordingly, and due to the different levels of social acceptance that these expressions generate depending on the culture, translators – when confronted with them – must be able to deal with them sensitively and assess this network of parameters well in the target language (Al-Zgoul & Al-Salman, 2022:204). As a result, *omission* is one of the most used translation strategies, since it is easier to remove a taboo term than to find an accurate translation (Hjort, 2009). However,

---

¹ Detailed table of translation strategies with examples in appendix (3).

one must remain cautious here, as swear words can also fulfill important functions in a fictional context in addition to their literal meaning (Hawel, 2019:425).

2.4 Linguistic Background

Compared to German, where honorific language is limited to the so called *Siezen*, used in formal situations or respectfully between strangers, the Korean language has a highly developed and more complex system of honorific forms that refer to speakers and listeners. The very present social hierarchy is central to the power imbalance between older and younger people or employers and employees. *Hearer honorifics* refer primarily to the relationship between the speaker and the addressee, while *reference honorifics* refer directly to the relationship between the speaker and the grammatical referents in the sentence or between different grammatical referents (Brown, 2011:20 & 40). According to Lucien Brown, there are six language styles in modern Korean (2011:23). He considers various honorifics and combinations of honorific forms as indications of the degree of ‘separation’ and ‘connection’. In today's Seoul-Dialect ‘deferential-style’ and ‘polite-style’ are used to indicate ‘separation’, while ‘intimate-style’ and ‘plain-style’ are used to indicate ‘connection’, thus creating a clear division between speakers, depending on the type of relationship they have with each other. For the purposes of this paper, we will therefore build upon Brown’s research and refer to the first two levels as ‘formal’ speech styles and the latter two as ‘informal’ speech styles. This division furthermore reflects the distinction generally accepted in Korean between *jondeomal* 존댓말 (‘respectful speech’) and *banmal* 반말 (‘informal, intimate speech’) (Brown, 2011:25).

In the Korean language, curses, insults and swear words often refer to animals, mental disabilities and illnesses, as well as sexual innuendos (Kim & Brown, 2022:229), while in German terms from the scatological and religious categories appear more frequently (Guillot, 2023:42). For instance, the term *Scheiße* (‘shit’) is often used both on its own and as part of numerous neologisms and phraseologisms (Nübling & Vogel, 2004:23-25). On the other hand, examples of frequently used swear words and obscene language in Korean are the expressions *zʰɛki* 새끼 (‘bastard’) and *sibal* 사발 (‘fuck’). Terms such as *nom* 놈 (‘idiot’) and *njan* 년 (‘bitch’) are also utilized usually in combination with other expressions. The combinations *mitsʰin zʰɛki* 미친 새끼 (‘crazy bastard’) or *mitsʰin njan* 미친 년 (‘crazy bitch’) are popular as well (Kim & Brown, 2022:229). Additionally, interjections that only occur in rude language, are often translated as swear words into German. These include the exclamation *ja!* 야! (‘hey’) and variations of *aju/aisi/aju* 아/으/아, which can be understood as an expression of frustration (Kim & Brown, 2022:233).

In addition to the semantic categories, pragmatic categories in Korean and German classify the function of the respective curse words. These pragmatic categories identify the reason for the use of *taboo language* in a specific context, which can span a wide range: from contempt, disagreement and shock to passion, sincerity, solidarity and humorous intentions (Kim & Brown, 2022:227). Most of the time, they fulfill the purpose of expressing rudeness, whether as ‘mock impoliteness’ between friends, or basic insults (Kim & Brown, 2022:226). In Korea, the deliberate misuse of forms of politeness can be understood as an offensive act. Characteristic for this is the so-called ‘taboo of name-calling avoidance’ (Kim & Brown,

2022:229). Korean is a pro-drop language in which sentence referents are often omitted. That is to say speakers avoid pronouns and, in their stead, use job titles, titles or kinship terms during interactions (Brown, 2011:42). The use of polite language towards subordinates or people of equal status is thus a strong indication of wit, sarcasm or even anger. Especially with speakers of equal status, forms of politeness are often used strategically to convey anger or irony. In these instances, it is a violation of politeness norms that is deliberately used to damage the reputation of the addressee (Kim & Brown, 2022:229). A particularly effective blend for this type of communication is the juxtaposition of polite and impolite elements within the same sentence and, especially, the inclusion of referent honorifics alongside impolite styles of speech (Brown, 2011:56).

3. Methodology

3.1 Collection of Data

This analysis focuses on the *taboo language*, i.e. all swear words, curses and insults used in the first four episodes of the South Korean series *All Of Us Are Dead*. The German subtitles² were viewed via the streaming service Netflix and manually transcribed and collected. The subtitles were then sorted into a table comparing them to the original Korean text and the *taboo language* expressions were examined for the selected translation strategies. Specific examples that were unique and required a more detailed explanation were isolated. Both quantitative and qualitative methods were used to analyze the results. The translation strategies used were counted, the percentage occurrence calculated and sorted into a table according to frequency. Tokens and types, i.e. the specific taboo expressions and their occurrence, as well as their relation to each other, were identified in relation to both the German subtitles and the Korean original text in order to be able to make an adequate statement about the differences between the two languages regarding *taboo language*.

3.2 Methods

The descriptive method served as a tool to examine the translation strategies to incorporate cultural aspects into the analysis (Renna, 2021:22). The source text is classified in the cultural system of the target language regarding the use of taboo expressions, problems and hurdles are identified and solutions are then generated with the help of the translation strategies (Renna, 2021:21). The how and why of the strategies used can be recognized and thus the decisions made by the translator can be comprehended (Renna, 2021:24). Furthermore, these decisions must be considered with regard to pragmatics. Precisely because Korean series serve as aid to learning the language, it is important to explain how different expressions were chosen and how they are to be understood in this specific context. In addition to the obvious linguistic differences between German and Korean, there are also more nuanced differences in the use of polite forms and what they express about the relationship between the characters or the meaning of a scene. In order to understand these differences, this article also needs to examine the pragmatic function of *taboo language* using examples, as well as how this was conveyed to viewers in the subtitles.

---

² Translated by Danjela Brückner

4. Results

4.1 Quantitative Analysis

Translation strategies ³	Frequency
K: Change in semantic field	72/201 (35,8%)
H: Addition	53/201 (26,4%)
E: Official equivalence	48/201 (23,9%)
A: Omission/Deletion	44/201 (21,9%)
C: Literal/direct translation	41/201 (20,4%)
B: Euphemistic expression/Softening	37/201 (18,4%)
G: Compensation	22/201 (10,9%)
I: Explicitation	16/201 (8,0%)
J: Calque/Loan	7/201 (3,5%)
F: Lexical (re)creation	3/201 (1,5%)
D: Adaption	1/201 (0,5%)

Table 1: Translation Strategies Frequency

In the first four episodes of the series, 201 instances were found in which *taboo language* was used, and translation strategies were applied. After counting and calculating, it was found that *change in semantic field* was utilized in 72 (35.8%) instances, making it the most commonly applied strategy, followed by *addition* with 53 (26.4%). *Equivalence*, *omission*, *literal translation* and *euphemism* occurred with a frequency of 48 (23.9%), 44 (21.9%), 41 (20.4%) and 37 (18.4%) respectively. *Compensation*, with a value of 22 (10.9%), and *explicitation* with 16 (8.0%) were in midfield, while the values for *loan* (7 (3.5%)) and *lexical (re)creation* (3 (1.5%)) were very low. Lastly, *adaption* occurred in only one instance (0.5%).

	Korean Original (O)	German Subtitle (U)
Token	210 (100%)	179 (85,2%) in relation to O
Types	19 (9,0%)	44 (24,6%) in relation to token U

Table 2: Token and Types distribution

³ The letters refer to the abbreviations used in the tables in the appendix.

Types and tokens were identified for both the Korean source text and the German subtitles. The Analysis shows a much more variable distribution in German: Only 9% of Korean tokens are single types, while 24.6% of all German tokens are types. If the full figures are put into relation, the tokens of the German subtitles correspond to twice as many types (44 vs. 19), despite a slightly smaller amount (179 vs. 210). We therefore assume the German language to have a significantly larger selection of taboo expressions compared to Korean and that the same expressions are used in a larger number of differing contexts in Korean.⁴

4.2 Descriptive Analysis

The results show that *change in semantic field* was by far the most frequent strategy, at 35.8%. However, it must be mentioned here that in none of the 72 cases *change in semantic field* was used separately, but always in conjunction with other strategies, mostly *equivalence* or *euphemism*. In the vast majority of cases for this analysis, *change in semantic field* describes a shift in the semantic category of the taboo expression from Korean to German. This repeatedly occurred with the terms *sibal* 씨발, *zʰɛkki* 새끼 and *gɛzʰɛki* 개새끼, which shifted into the scatology category.

(1) Appendix (4): 5, EP1, 00:00:54.

야,	이	새끼야.	야,	이	새끼야.
ja,	i	zʰɛkki-ja.	ja,	i	zʰɛkki-ja.
INTJ	PROX	young.animal-VOC.NFRM	INTJ	PROX	young.animal-VOC.NFRM
‘Hey, you bastard. Hey, you bastard.’					
Arschloch. ⁵					
‘Asshole.’					

(2) Appendix (4): 14, EP1, 00:01:51.

씨발.
sibal.
fuck.INTJ
‘Fuck!’
Scheiße.
‘Shit.’

In example (1), the meaning of the term *zʰɛkki* 새끼, alluding to an animal, shifted to become the term *Arschloch* (‘asshole’), belonging to the scatology category, while in example (2) *sibal* 씨발, classifiable in the sexual theme, was again translated into the scatological term *Scheiße* (‘shit’).

Based on the analysis of the tokens and types of both languages, we conclude that one of the reasons for choosing this strategy is the high discrepancy between the amounts of taboo expressions. Since Korean seems to have far fewer types regarding *taboo language*, it can be assumed that in many cases the context is decisive for the function of the expression. However,

⁴ Detailed table with the listed tokens and types of Korean and German in the appendix (1) and (2)

⁵ Please read the tables as followed: Glossing, German Subtitle, Translated Subtitle

since there is a larger selection of suitable terms in German, it tends to be translated with the usage of various different terms, which consequently entails a larger number of semantic categories. Furthermore, these results may be caused by differences in the more present semantic categories in both cultures, which were discussed in chapter two.

The second most frequently used translation strategy is *addition* at 26.4%. This can be explained by the fact that the interjection *aisi* *아/어/스*, or a variation of it, was frequently translated as *taboo language* in the German subtitles, although the sound itself does not fulfill any semantic function and is merely an expression of frustration. However, this is precisely what is often done in German with the use of curses, as can be seen in example (3).

(3) Appendix (4): 41, EP1, 00:26:43.

아,	뭐	하냐?	아이씨.
<i>a,</i>	<i>mwa</i>	<i>ha-nja?</i>	<i>aisi.</i>
INTJ	what	do-INT.NFRM	INTJ(FRUSTRATION)

‘What are you doing? Damn it.’
 Mach schneller, **verdammt**.
 ‘Faster, **damn it**.’

A very clear application is illustrated in example (4), where the German insult *Arschloch* (‘asshole’) was added to a sentence that originally contained no *taboo language*. The reason for this may be due to multi-semiotic translation to reflect the brutality of the scene. The frequent use of blasphemous expressions such as *verdammt* (‘damn’) and *Hölle* (‘hell’) can be attributed to the distinct presence of the blasphemous category in German *taboo language* (Guillot, 2023:42).

(4) Appendix (4): 6, EP1, 00:00:56.

너,	아,	아,	봐,	봐.
<i>nΛ,</i>	<i>ja,</i>	<i>ja,</i>	<i>bwa,</i>	<i>bwa.</i>
2SG.VOC	INTJ	INTJ	look-IMP.NFRM	look-IMP.NFRM

‘Hey, you! Look at me!’
 Guck mich an, **Arschloch**.
 ‘Look at me, **asshole**.’

This was followed by the strategies *equivalence* (23.9%), *omission* (21.9%), *literal translation* (20.4%) and *euphemism* (18.4%). The results of other studies confirmed that these are among the most frequently used and most popular translation strategies. As can be seen in example (5), a term equivalent to the one in the source text was translated without it being a direct translation. Here, too, the reason for the increased occurrence of change in semantic field can be cited: since there are major semantic differences between the two languages regarding the categories of *taboo language*, the possibility of a translation that is completely accurate is rare. Instead, expressions are used that fulfill the same function in the target language.

(5) Appendix (4): 61. EP 1, 00:55:28.

아, 병신아, 뭐 하나?
a, bjaŋzʰin-a, mwʌ han-ja?
INTJ cripple-VOC what do-INT.NFRM
‘Hey cripple, what are you doing?’
Was machst du da, **Hohlbirne**?
‘What are you doing, **idiot**?’

(6) Appendix (4): 68, EP2, 00:00:45.

하지마, 개새끼야, 아, 존나 아파.
ha-dʒi-ma, gɛ-zʰɛki-ja, a, dʒʰon-na a.pʰa.
do-NEG-PROH.NFRM dog-young.animal-VOC.NFRM INTJ dick-like hurt.NFRM
‘Stop it, son of a bitch. Ah, that hurts as fuck.’
Hör auf! Das tut weh!
‘Stop it! It hurts.’

(7) Appendix (4): 3, EP1, 00:00:34.

야, 이 씨발놈아.
ja, i sibal nom-a.
INTJ PROX fuck guy-VOC
‘Hey, you fucker!’

그래 놓고 전학 가면 나만 오해받잖아.
gʷule noh-go dʒʌn-hak ɟa-mjʌn na-man oɦɛ-bad-dʒʌnh-a.
so put-CONJ transfer-school go-COND 1SG-only misunderstanding-receive-OBV-NFRM

‘If you transfer after that I’m the only one who gets misunderstood, as you know.’

Wichser. Wie lässt es mich aussehen, wenn du wechselst?

‘**Wanker.** How does it make me look when you transfer?’

(8) Appendix (4): 50, EP1, 00:41:18.

아유, 개소리야.
aju, gɛ-zʰoli-ja.
INTJ(FRUSTRATION) dog-sound-COP.NFRM
‘Ugh, what nonsense.’
Sei nicht **albern**!
‘Don’t be **ridiculous**.’

Examples (6) and (7) respectively represent cases of *omission* and *literal translation*. Both are popular strategies because they require little effort. However, especially when removing an expression, the translator has to ensure that the meaning or intention of the statement is preserved. In example (6), the meaning was conveyed in the subtitles even without

the use of *taboo language*, while in example (7), the expression *Wichser* (‘wanker’) provides a very good and close-to-meaning translation for *sibal noma* 씨발놈아 which does not require a change of category. *Euphemism*, shown here in example (8), is often used when the function of the taboo expression must be retained, but is too harsh for the target audience in the cultural context, or the translator decides that the content and intention of the statement are better conveyed by a softer version. *Compensation* (10.9%) and *explicitation* (8.0%) were also utilized frequently, mostly for similar reasons. Example (9) clearly shows that *compensation*, or ‘over-translating,’ was used to avoid a loss of meaning and to deliver the meaning of the statement in the context of the scene. In contrast, *explicitation* was used in example (10) because a direct translation could not accurately convey to the audience what the character actually meant. This was made clear by the description *Arschloch* (‘asshole’) in the German subtitles.

(9) Appendix (4): 53, EP 1, 00:49:06.

(1) 뭐야?

mwΛ-ja?

what-COP.NFRM

‘What (is it)?’

(2) 왜 저래?

wε dzʲΛ-lε?

why behave.like.that.INT.NFRM

‘Why is she acting like that?’

(1) Braucht sie Aufmerksamkeit?

(2) Was zur Hölle?

(1) ‘Is she seeking attention?’

(2) ‘What the hell?’

(10) Appendix (4): 140, EP3, 00:31:14.

하여간	운동하는	것들이	싸가지
hajʌgan	undoŋha-nun	gʌdduɭ-i	saga.dzʲi
anyway	exercise-REL	thing-PL-SBJ	manners

졸라	없어,	씨발.
dzʲol-la	ʌbzʰ-ʌ,	sibal.
dick-like ⁶	not.exist-NFRM	fuck. INTJ

‘Anyway, people who exercise have no fucking manners, fuck.’

Sportler sind alle **Arschlöcher**.

‘All athletes are **assholes**.’

The strategies *loan* (3.5%), *lexical (re)creation* (1.5%), and *adaptation* (0.5%) were used the least. As can be seen in example (11), *loan* only occurred in one instance where the

⁶ Similar to dzʲonna, but weaker. Comparable to frick, instead of fuck in English.

expression was not borrowed from the source language, but from a completely different one, in this case English. This stands out because *sibal* 씨발 was otherwise frequently translated as *Scheiße* ('shit') in the series. Both the character and the scene can be attributed to the choice of the word, in which panic and anger, as well as a rapid, violent flow of speech, predominated. The monosyllabic 'fuck', ending in a velar, voiceless plosive, expresses the intensity better here than, for example, the two-syllable expressions *verdammt* ('damn') or *Scheiße* ('shit'). In example (12), the *lexical (re)creation* *scheißnervig* ('annoying as shit') is presented, which is also intended to convey emphasis or a stronger effect. The prefixoid *scheiß-* ('shit'), which is widely used in German (Nübling & Vogel, 2004:23), took over the role of the *dzionna* 존나 and intensifies the basic message. Finally, example (13) shows the only instance of the use of *adaption* in all four episodes of the series. Here, the source language statement was translated in a way that is more generally understandable and accessible to the audience by summarizing its meaning with the term *Dummheit* ('stupidity'). It can be assumed that this strategy is used so rarely here because it highlights the problem of space constraints for AVT which were discussed in chapter 2. A direct translation in this case would be much longer and clumsier than the one the translator chose. Accordingly, the limitations of the streaming service were an essential factor.

(11) Appendix (4): 150, EP3, 00:52:21.

놓으라고,	씨발
noh-ulago,	sibal
release-QUOT.IMP	fuck.INTJ
'I said let go, damn it!'	
Lassen Sie mich in Ruhe! Fuck!	
'Leave me alone! Fuck! '	

(12) Appendix (4): 102, EP2, 00:35:18.

씨발,	존나	재수	없어,	씨
sibal,	dzion-na	dziezhu	abz ^h -Λ,	si
fuck.INTJ	dick-like	luck	not.exist-NFRM	INTJ(FRUSTRATION)
'Fuck, you're so unlucky, damn.'				
Du bist so scheißnervig .				
'You're so fucking annoying.'				

(13) Appendix (4): 166, EP4, 00:23:49.

머리	나쁜	거	티	내지	말고	찌그러져	있어.
mali	napun	ga	thi	ne-dzi	mal-go	ts'iguu.ladzj-Λ	is-Λ
head	bad-REL	thing	hint	show-NEG	PROH-CONJ	crumple	be-NFRM
'Don't show how stupid you are, just stay put.'							
Sei still, dann merkt man deine Dummheit nicht.							
'Be quiet, so people won't notice your stupidity.'							

4.3 Pragmatic Analysis

In the use of *taboo language* in the series *All of Us Are Dead*, some special cases were found in which the translator's decisions can only be understood with the help of pragmatics. This is primarily due to the complex politeness system, which does not exist in German and whose implications must therefore be conveyed otherwise. A scene in the second episode, which shows an interrogation between a police officer and the chemistry teacher responsible for the outbreak of the zombie virus, demonstrates this issue. In this situation the police officer is in a higher position and refrains from using formal politeness throughout the entire conversation. However, a trend in the dialogue can be observed in which he becomes increasingly impolite towards the teacher. The moment the teacher speaks disparagingly about die *Menschheit* ('humanity'), marks the turning point of their conversation. At that point the police officer recognizes the teacher's motive to justify himself. The differing views of the two characters become clear when the police officer lapses into an accusatory dialogue. Part of this is illustrated in example (14).

(14) Appendix (4): 82-85, EP2, 00:12:22- 00:12:52.

다	죽으면	어때	어차피	이런	세상,	그런	인간들...
da	dziug-umjan	atɛ	atsʰaphi	ilɔn	zʰe zʰaŋ	ɡʷɔlɔn	ingan-duul...
all	die-COND	how	anyway	PROX	world	that.kind	people-PL
'What if all die? This world, those kinds of people...'							
Sollen doch alle sterben. Diese Welt und diese Bastarde ...							
Teacher: 'Let them all die. This world and these bastards ...'							
나	진짜	당신	같은	인간들	너무		
na	dziintsia	danzʰin	ɡatʰuɔn	inganduul	nɔmu		
1SG	really	2SG	like	people.PL	very		
재수	없어,		아,	싫어.			
dziezʰu	ɔbzʰ-ɔ,		a,	zʰilhu.			
luck	not.exist-NFRM		INTJ	hate.NFRM			
'I really can't stand people like you. I hate them.'							
Ich kann Bastarde wie Sie nicht ausstehen.							
Officer: 'I can't stand bastards like you.'							
범죄는,	씨발,	자기가	저질러		놓고	맨날	
bumdzjɔ-nun,	sibal	dziagi-ga	dziudziilla		noh-go	mɛnnal	
crime-TOP	fuck.INTJ	self-SBJ	commit.NFRM		put-CONJ	Always	
남	탓,	사회	탓,	세상	탓.		
nam	tʰad,	zʰagɔ	tʰad,	zʰezʰaŋ	tʰad.		
other	blame	society	blame	world	blame		
'Commit the crime themselves and then always blame others, society, the world.'							
Sie begehen das Verbrechen, geben aber den Leuten, der Gesellschaft, die Schuld.							
Officer: 'They commit crimes, but blame the people, society.'							

당신	아들	실종	신고	낸	날도	그랬잖아.
danʒʰin	adul	ʒʰldʒion	ʒʰingo	len	nal-do	gwulɛd-dʒʰanh-a.
2SG	son	disappear	report	submit.PST	day-ADD	so.be.PST-OBV-NFRM
‘The day you filed the missing report for your son, it was exactly like that.’						
Sogar als Sie das Verschwinden Ihres Sohnes meldeten.						
Officer: ‘Even when you reported the disappearance of your son.						
‘이	세상이	내	아들을	삼켰어요.		
‘i	ʒʰezʰaŋ-i	nɛ	adu-lul	ʒʰamkʰjʌsʌjo.’		
PROX	world-SBJ	my	son-OBJ	swallow.PST.FRM		
‘This world swallowed my son.’						
„Die Welt hat meinen Sohn verschluckt.“						
Officer: ‘The world has swallowed my son.’						
삼키긴	뭘	삼켜,		씨발	뭐,	아나콘다야?
ʒʰamkʰi-gin	mwʌ-l	ʒʰamkʰjʌ,		sibal	mwʌ,	anakʰonda-ja?
swallow-NR	what.OBJ	swallow.NFRM		fuck.INTJ	what	anaconda-COP.INT
‘Swallow, my ass. Is it a fucking anaconda?’						
Ja, genau. Ist die Welt eine Anakonda?						
Officer: ‘As if. Is the world an anaconda?’						
저기요.	안	삼켰어요.				
dʒʌgi-jo.	an	ʒʰam-kʰjʌs-ʌjo.				
excuse-FRM	NEG	swallow-PST-FRM				
‘Excuse me. It did not swallow him.’						
Hören Sie. Er wurde nicht verschluckt.						
Officer: ‘Listen. He was not swallowed.’						
아주		그냥	웃기지도		않아요.	
adʒu		gunjan	uzdgi-dʒi-do		anh-ajo.	
very		just	funny-NEG-ADD		NEG-FRM	
‘It is simply not funny.’						
Lassen Sie den Blödsinn .						
Officer: ‘Cut the bullshit .’						

Here, the translator has decided that the police officer continues to address the teacher formally but also calls him a bastard in the same sentence. The trigger for the use of *taboo language*, or the strategy of *addition*, is the word *danʒʰin* 당신, which is comparable to the German *Sie* or *Du* (formal ‘you’). It is therefore usually translated as 2.SG, but in Korean it can be considered highly offensive if used outside of a very close or intimate relationship. The ‘taboo of name-calling avoidance’ is evident here, as the police officer deliberately avoids using the teacher’s job title as a form of address (Brown, 2011:42). The term can clearly be perceived as provocative and is to be understood as an insult. This is emphasized visually by the officer ‘pointing the finger at him.’ The translator intentionally chose this combination of polite

language and insult in German to express this tension. This decision suggests a source-oriented attitude, as she could have also resorted to methods such as the German informal *du* (informal ‘you’).

Later in the scene, the complexity of the Korean insult is increasingly difficult to translate into German. In the Korean version, the level of politeness changes for the first time during the interrogation to express sarcasm. The police officer uses *ǰionǰedmal* 존댓말, a polite form that he does not need to use with the teacher who is inferior to him in terms of status and authority. The sudden appearance of this polite form leads to an automatic juxtaposition of formal and informal speech (Brown, 2011:56) which can be interpreted as sarcastic and as an intensification of the demeaning aspect.

In episode three, the use of an ‘incorrect’ polite form is directly addressed, illustrated here in example (15). This emphasizes the relevance and regularity of polite forms in everyday Korean life. Furthermore, Koreans quickly shift to a meta-level when it comes to everyday politeness. They must understand the hierarchical order and, therefore, know how they relate to one another. Precisely because of this relevance, these conversations also occur in fiction and must be treated with caution in translation.

(15) Appendix (4):139, EP3, 00:30:50.

아,	근데	이	새끼가	선배한테	반말...	뒤질래?
a,	gunde	i	ʒ ^h eki-ga	ʒ ^h ʌnbɛ-hant ^h e	banmal...	dwedʒil-lɛ?
INTJ	but	PROX	young.animal-SBJ	senior-VEN	informal.language	die-INT.NFRM
‘This bastard talks like that to his seniors? Do you have a death wish?’						
Redet man so mit Älteren? Willst du sterben?						
‘Is that any way to talk to your seniors? Do you want to die?’						

Relationships can also be defined through the targeted use of specific insults. One character in the series (Park Mi-jin) uses the term *Hexe* (‘witch’) almost continuously in the German subtitles of the first four episodes to refer to another character (Jang Ha-ri). (See Appendix (4) No. 164 & 169)

One possible reason why the same translation was used for different terms in the source language is that, as part of Park Mi-jin's personality, she swears a lot, making it easier to distinguish who the curse is directed at. This would also imply a characterization of Jang Ha-ri as a person, as she has a rather cold, ruthless nature. However, it could also be that the translator is using the expression to clarify the relationship between the characters. By assigning a specific insult - or, more politely, a nickname - it expresses that the two characters dislike each other, but nevertheless stick together as allies in their situation. These examples illustrate that the German translation, despite the greater variance regarding individual offensive terms and expressions, reaches its limits when it comes to transferring metalinguistic structures. Given the complex politeness system discussed in detail in chapter 2, it is no longer possible to interpret translators' decisions solely with numbers in cases like these. Instead, these instances must be examined on a pragmatic level in order to understand the background and nature of the use of *taboo language*.

5. Conclusion

After a thorough evaluation of the results, we conclude that the translation strategies *omission*, *euphemism*, *literal translation*, and *equivalence* are indeed among the translator's most regularly used strategies, which supports several previous studies. However, it was also found that *change in semantic field* and *addition* were used much more frequently in the first four episodes of the series *All of Us Are Dead* than the previously mentioned strategies. In the case of the former, this can be attributed to the fact that at the beginning of the study the translation strategy *literal translation* was defined very literally and with little flexibility in order to create a uniform framework. This means that taboo expressions in the German subtitles were only considered direct translations if they had the same word category as the source text. Everything else was assigned to a *change in semantic field*, which was more often the case due to the large discrepancy between the semantic categories preferred in German and Korean. Furthermore, the frequent occurrence of both *change in semantic field* and *addition* can be attributed to the significant linguistic and cultural differences between the two languages. The quantitative analysis, which identified the tokens and types, revealed that German has a significantly wider range of curses and insults, while Korean makes nuanced use of the language's complex inherent politeness system to express *taboo language*. These differences make it difficult for the translator to convey the meaning and pragmatic sense of the statements, and the use of translation strategies reaches its limits here. Instead, the translator had to decide whether to translate the statements as closely as possible to the original or to choose a less accurate translation that would still be meaningfully understandable for the German audience.

It should be noted that some potentially relevant factors and aspects could not be considered, as they would have exceeded the scope of this study. In addition to simple pragmatic functions, the intratextual and extratextual functions that *taboo language* has within a fictional context could have been addressed. Furthermore, this study only examined the frequency of the translation strategies used; the functions they fulfilled in the specific examples – i.e. *toning up*, *toning down*, and *maintaining* – were not further elaborated. These parameters could be included in future studies. To add further dimension to the results of this study, a study focusing on the differences between professional subtitling and subtitling by fans and amateurs would also be interesting. Since the latter usually occurs in a less controlled space such as the internet, and thus other restrictions apply to the translation of *taboo language*, it can be assumed that differences would be evident in a comparison. A study with the objective of comparing German dubbing to German subtitles could also yield interesting results, as in this case different and, in other cases, more criteria must be considered.

References

- Al-Zgoul, O., & Al-Salman, S. (2022). Fansubbers' subtitling strategies of swear words from English into Arabic in the *Bad Boys* movies. *Open Cultural Studies*, 6(1), 199–217. <https://doi.org/10.1515/culture-2022-0156>
- Brown, L. (2011). *Korean honorifics and politeness in second language learning*. John Benjamins Publishing Company.
- Chen, X. (2022). Taboo language in non-professional subtitling on Bilibili.com: A corpus-based study. *Languages*, 7(2), 1–21. <https://doi.org/10.3390/languages7020138>
- Choi, J. (2022, February 9). 'All of Us Are Dead' and the baffling versatility of 'Ssibal'. *The Korea Herald*. <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20220209001000>
- Dastjerdi, H. V., & Rahekhoda, R. (2010). Expansion in subtitling: The case of three English films with Persian subtitles. *Journal of Universal Language*, 11(1), 7–27. <https://doi.org/10.22425/jul.2010.11.1.7>
- Doherty, S., & Jiang, Q. (2024). A corpus-based study on the English-Chinese swearwords produced by amateur (fansubbing) and professional (prosubbing) subtitles. *Perspectives*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2024.2328755>
- Ferklová, S. (2014). *Subtitles vs. dubbing: Approaches to translation of swear words and slang in film* [Unpublished master's thesis]. Masaryk University.
- Guillot, M.-N. (2020). Pragmatics of audiovisual translation: Voices from within in film subtitling. *Journal of Pragmatics*, 170, 317–330. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2020.09.015>
- Guillot, M.-N. (2023). Doing swearing across languages – The curious case of subtitling. *Journal of Pragmatics*, 215, 41–54. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.07.003>
- Hawel, Z. S. (2019). Strategies of Subtitling Swear Words in The Wolf of Wall Street Movie. *Lark*, 11(4), 423–432. <https://doi.org/10.31185/lark.Vol3.Iss34.1101>
- Hjort, M. (2009). Swearwords in subtitling: A balancing act. in *TRAlinea, Special Issue: The Translation of Dialects in Multimedia*. https://www.intralinea.org/print/article_specials/1718
- Ibnus, N., & Sutrisno, A. (2021). Strategies of Subtitling the Word Fuck in The Wolf of Wall Street Movie. *International Journal of English Language Studies*, 3(2), 36-43. <https://doi.org/10.32996/ijels.2021.3.2.5>
- Kim, S., & Brown, L. (2022). Swearing Granny Restaurants: An International Perspective on Rudeness in Korean. In A. D. Jackson (Ed.), *The Two Koreas and Their Global Engagements* (pp. 223–252). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-90761-7_9
- Lee, J.-K. & Kim, N.-s. (Directors), Chun, S.-I. (Writer) (2022). Episode 1, Episode 2, Episode 3, Episode 4 (Seadon 1, Episode 1-4; German translation: Danjela Brückner) [TV series

- episodes]. In Park C.-S, Ham Y.-H., Son K.-W. (Producers), *All of Us Are Dead* (*Chigūm uri hakkyonūn*). Film Monster by JTBC Studios; Kim Jong-hak Production.
- Netflix Partner Help Center. (2024, October). *German Timed Text Style Guide*. <https://partnerhelp.netflixstudios.com/hc/en-us/articles/217351587-German-Timed-Text-Style-Guide>
- Nübling, D., & Vogel, M. (2004). Fluchen kontrastiv: Zur sexuellen, krankheitsbasierten, skatologischen und religiösen Fluch- und Schimpfwortprototypik im Niederländischen, Deutschen und Schwedischen. *Torsten Leuschner: Germanistische Mitteilungen. Zeitschrift für Deutsche Sprache, Literatur und Kultur, "Deutsch im Sprachkontakt, Deutsch im Sprachvergleich"*, 19–33. <https://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/19891>
- Renna, D. (2021). *Language Variation and Multimodality in Audiovisual Translation: A New Framework of Analysis*. ibidem Verlag.
- Samir, A., & Shahri, T. (2023). A Comparative Study on English and Persian Subtitles of Korean Slangs: A Case of Television Variety Show Running Man. *Journal of Translation and Language Studies*, 4(1), 71–84. <https://doi.org/10.48185/jtls.v4i1.569>
- Stapleton, K. (2020). Swearing and perception of the speaker: A discursive approach. *Journal of Pragmatics*, 170, 381–395. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2020.09.001>
- Xavier, C. (2024). Swearing in the Movies: Intratextual and Extratextual Functions of Taboo. *Anglo Saxonica*, 22(1), Article 7, 1–15. <https://doi.org/10.5334/as.119>

List of abbreviations

1SG	First person singular
2SG	Second person singular
ADD	Additive particle
CONJ	Conjunction
COND	Conditional
COP	Copula
FRM	Formal
IMP	Imperative
INT	Interrogative
INTJ	Interjection
INTJ (FRUSTRATION)	Interjection
NEG	Negation
NFRM	Non-formal (informal speech)
NR	Nominalizer
OBV	Obvious marker/evidential
PL	Plural
PROH	Prohibitive
PROX	Proximal demonstrative (this)
PST	Past tense

QUOT.IMP	Quotative imperative
REL	Relative clause marker
SBJ	Subject marker
TOP	Topic marker
VOC	Vocative particle
VEN	Venitive

Appendix (1): Types and Token Korean

Types	Tokens	Types	Tokens
줄라	9	존나	8
새끼	40	쓰레기	2 (when referring to a person)
개새끼	12	년	8
씨발	80	죽	3
지랄	3	또라이	1
병신	13	찌질	2
미친	11	양아치	1
미쳤	6	개소리	2
미치겠	3	돼지	2
찐따	4		

Appendix (2): Types and Token German

Types	Token	Types	Token
Wichser	3	Hölle	16
Arschloch	15	Feigling	3
Arschlöcher	3	Unsinn	1
Scheiße	38	Fettsack	2
Scheißer	1	Idiot	9
Psycho	2	Loser	7
Mistkerl	4	Hohlbirne	1
Fick	1	Dreckskerl	1
Verfickt	1	Fuck	4
Bastard	4	Göre	1
Mist	8	Arsch	5
Mistkröte	1	Teufel	1

Mistviecher	1	Hexe	6
Blödmann	3	scheiß-	2
Blödmänner	1	Bitch	6
Kuh	1	Weichei	1
Beschissen	3	Schmarotzer	3
Penner	1	Dummheit	1
Blöde/r	2	Dummkopf	1
Blödsinn	1	Irrer	1
Freak	1	irre	1
Verdammt	10	Verrückter	1

ენობრივი ტაბუს თარგმანის ანალიზი
სატელევიზიო შოუს „ყველა ჩვენგანი მკვდარია“
გერმანულ სუბტიტრებში
სარა გიზე

(ფრანკფურტი, გერმანია)

s4285480@stud.uni-frankfurt.de || ORCID: 0009-0003-2072-7522

კარინა დომინგეს ლოპესი

(ფრანკფურტი, გერმანია)

s4285480@stud.uni-frankfurt.de || ORCID: 0009-0006-3371-3738

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9362>

რეზიუმე

შესავალი

თანამედროვე მსოფლიოში უცხო ენების შესწავლა სერიალებისა და ფილმების, ასევე მათი სუბტიტრების საშუალებით, სულ უფრო პოპულარული ხდება, რადგან უცხოური მედია არა მხოლოდ ენას, არამედ კულტურულ კონტექსტსა და მეტყველების ნიუანსებსაც ავრცელებს. აუდიოვიზუალური მასალის სუბტიტირებისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს კულტურულად მარკირებულ გამონათქვამებს. ფილმებისა და განსაკუთრებით სერიების თარგმნისას სწორედ ამ ტიპის გამონათქვამები ქმნიან სირთულეს, რადგან ხშირად შეიცავენ ისეთ კულტურულ-სპეციფიკურ სიტყვებს ან ფორმულებს, რომელთა ნიუანსები თარგმნისას იკარგება. ამის ნათელი მაგალითია ტაბუირებული ენის თარგმნის შემთხვევები. აღნიშნული სირთულის გადასაჭრელად და თარგმანში ეკვივალენტობის მისაღწევად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვადასხვა სტრატეგიები. წინამდებარე სტატიაში აღწერილია თარგმანის ის სტრატეგიები, რომელიც ყველაზე ხშირად გამოიყენება სალანძღავი სიტყვების თარგმნისას კორეული სატელევიზიო შოუს „ყველა ჩვენგანი მკვდარია“ გერმანულ სუბტიტრებში და განხილულია საკითხი, თუ რომელი ლინგვისტური და კულტურული ფაქტორები განაპირობებენ სტრატეგიის არჩევანს.

მეთოდოლოგია

კვლევა ემყარება საშინელებათა კორეული სერიის „ყველა ჩვენგანი მკვდარია“ (*All of Us Are Dead*) პირველი ოთხი სერიის ანალიზს. ანალიზისას რაოდენობრივად აღირიცხა თარგმანის სტრატეგიების გამოყენების სიხშირე და

ხარისხობრივად გაანალიზდა ენობრივ-კულტურული ფაქტორები, რომლებმაც გავლენა მოახდინა ამ სტრატეგიების შერჩევაზე. კვლევისათვის შერჩეული ემპირიული მასალა (საშინელებათა სერიალი) კარგად შეეფერება კვლევის მიზანს, ვინაიდან სერიალში ხშირად გვხვდება ყოველდღიური სალაპარაკო ენა და განსაკუთრებით ხშირია სალანძღავი სიტყვები და გამოთქმები.

ანალიზი

გერმანული სუბტიტრების შედარება წყაროტექსტთან საშუალებას გვაძლევს საფუძვლიანად გაგვანალიზოთ თარგმნის ტაქტიკები და გამოვავლინოთ კორეული კულტურულ-სპეციფიკური ენობრივი ნიუანსების თარგმანში გადატანის მექანიზმები.

მთარგმნელისთვის ფილმებისა და სერიალების სუბტიტირება გაცილებით რთულ მთარგმნელობით ამოცანას წარმოადგენს, ვინაიდან ვიზუალური და აკუსტიკური ასპექტების დამატება ენობრივ შრეზე საგრძნობლად განავრცობს იმ დონეების რაოდენობას, რომელიც მონაწილეობს თარგმანის ადეკვატურ აღქმაში, რაც მნიშვნელოვნად ართულებს ტაბუირებული ენის ტრანსფერს. შესაბამისად, სუბტიტრების განხილვისას მნიშვნელოვან როლს ასრულებს თარგმანში შეზღუდვების საკითხი. ეს არის, ერთი მხრივ, ფორმალური მოთხოვნები, რომლებიც მთარგმნელმა უნდა შეასრულოს და, მეორე მხრივ, ფუნდამენტური ენობრივი განსხვავებები, რომლებიც თარგმანის პროცესს ართულებს ან საერთოდ შეუძლებელს ხდის მას.

ამ სირთულეების დასაძლევად, მთარგმნელები იყენებენ განსხვავებულ სტრატეგიებს, თუმცა, ხშირად ერთდროულად რამდენიმე სტრატეგიის გამოყენებასაც აქვს ხოლმე ადგილი. შერჩეული სტრატეგიების გამოყენება, ერთი მხრივ, მთარგმნელს საშუალებას აძლევს, ინტერპრეტაცია გაუკეთოს წყაროტექსტის შინაარსს და თარგმანში საკუთარი შეხედულებისამებრ გადაიტანოს იგი; მეორე მხრივ, წყაროენასა და მიზანენას შორის არსებული სტრუქტურულ-გრამატიკული სხვაობები აიძულებს მთარგმნელს ცვლილებები შეიტანოს თარგმანში, რაც ზოგჯერ არსებით სხვაობას იწვევს ორიგინალსა და თარგმანს შორის.

ინტერპრეტაციის ამ პროცესზე გავლენას ახდენს როგორც მთარგმნელის, ისე სამიზნე აუდიტორიის კულტურა და ენა. ამიტომ, განსაკუთრებით პრობლემურია ისეთი კულტურულად სპეციფიკური გამოთქმების თარგმნა, როგორიცაა ენობრივი ტაბუს შემთხვევები, მაგალითად, წყევლა და შეურაცხყოფა

(გინება). სწორედ აქ ერთვება აქტიურად თარგმანის სტრატეგიები – შესაძლო ენობრივი მექანიზმები, რომლებიც მთარგმნელს ეხმარება წყაროენის ტაბუირებული გამოთქმებთან მუშაობისას სირთულეების დაძლევაში.

თარგმანმცოდნეობაში ფილმებისა და სერიალების სუბტიტირების სტრატეგიების ფართო სპექტრია წარმოდგენილი. ჩვენს კვლევაში გამოვიყენეთ შემდეგი სტრატეგიები:

- **გაუქმება (omission)** – ტაბუ სიტყვები და გამოთქმები ამოღებულია სუბტიტირებიდან;
- **ევფემისტური გამოთქმა (euphemistic expression)** – გამოთქმის სიმკაცრე „შერბილებულია“ და ნაკლებ აგრესიული;
- **სიტყვასიტყვითი თარგმნა (literal translation)** – გამონათქვამი სიტყვასიტყვითაა გადატანილი;
- **ადაპტაცია (adaption)** – გამონათქვამის ადაპტაცია უფრო ნეიტრალური, მიზანენისათვის მისაღები ვარიანტით;
- **ეკვივალენტობა (equivalence)** – წყარო ენაზე ფორმულირებული გამონათქვამის სრულიად სხვა, ფუნქციური ეკვივალენტით ჩანაცვლება, რომელსაც აღარაფერი აქვს საერთო წყარო ენის გამონათქვამთან, მაგრამ ფუნქციურ-სემანტიკურად იგივეს გადმოსცემს და უკეთესად შეესაბამება მიზანენაში კონტექსტს;
- **ლექსიკური სიტყვათწარმოება (lexical (re)creation)** – ახალი სიტყვის შექმნა;
- **კომპენსაცია (compensation)** – მიზანენაში გამონათქვამი განვრცობილია და უფრო მეტი შინაარსით არის გადატანილი, ვიდრე წყარო ენაში იყო, დანაკარგის ასანაზღაურებლად;
- **დამატება (addition)** – დამატებითი ინფორმაციით განვრცობა;
- **ახსნა (explicitation)** – ნაგულისხმევი შინაარსის ზუსტი განმარტება, რომელშიც ნათლად არის ახსნილი, თუ რა იგულისხმება წყაროტექსტში;
- **სესხება (loan)** – ტერმინის პირდაპირი გადმოტანა, სესხება;
- **სემანტიკური ველის შეცვლა (change in semantic field)** – რომლის დროსაც გამოთქმის სიტყვიერი შრე იცვლება, მაგრამ შეურაცხყოფის მნიშვნელობა ან სემანტიკური კატეგორია იგივე რჩება.

ტაბუირებული ტერმინების გამოყენება, ისევე როგორც მათზე რეაქცია, გარკვეულ ემოციებთან არის დაკავშირებული. ტაბუირებულ ენაში იგულისხმება გამოთქმები, რომლებიც სოციალურად უხერხულ თემებს ეხება და საზოგადოებაში ამ გამოთქმების გამოყენება მიუღებლად მიიჩნევა. სალანძღავი სიტყვები – წყევლა და შეურაცხყოფა – შეიძლება დაიყოს ჯგუფებად, რომელთა კატეგორიზება ხორციელდება მათი სემანტიკური მნიშვნელობის მიხედვით. ხშირად იდენტიფიცირებულ კატეგორიებში შედის ზოგადი ვულგარულობა და შეურაცხყოფა, სექსუალური აქტები და სასქესო ორგანოები, სკატალოლოგია, ღვთის გმობა, შეურაცხყოფა, ალკოჰოლისა და ნარკოტიკების მოხმარება, ცხოველების სახელები, ასევე შეურაცხყოფა, რომელიც დაკავშირებულია დაავადებასთან, ფიზიკურ და ფსიქიკურ შეზღუდვებთან, ძალადობასთან და დანაშაულთან. ეს კატეგორიები საინტერესოა იმდენად, რამდენადაც ამ კატეგორიიდან ტერმინების ხშირი გამოყენება მიანიშნებს, თუ რომელი თემებია კონკრეტულ კულტურაში ტაბუირებული.

რაც შეეხება განსხვავებებს გერმანულსა და კორეულს შორის, მნიშვნელოვანია შემდეგი ასპექტები: პირველ რიგში, ამ ენებში არსებითი სხვაობა დასტურდება ტაბუირებული გამონათქვამების კატეგორიზაციის თვალსაზრისით. კორეულში სალანძღავი სიტყვები ძირითადად შეიცავს ცხოველების სახელებს, ფსიქიკურ დაავადებებსა და სექსუალობას, გერმანულში კი ხშირად გამოიყენება სკატალოგიური ან ღვთისმგმობი ტერმინები. გარდა ამისა, კორეულ ენას, გერმანულთან შედარებით, გაცილებით მეტად განვითარებული თავაზიანობის სისტემა გააჩნია, რაც გასათვალისწინებელია, განსაკუთრებით პრაგმატული ინტერპრეტაციების თვალსაზრისით.

დასკვნა

სტატიის ფარგლებში ჩატარებული ანალიზის შედეგად გამოვლინდა, რომ 201 შემთხვევაში, როდესაც გამოყენებული იყო ტაბუ ენა, თარგმნის პროცესში ყველაზე ხშირად გამოიყენებოდა შემდეგი სტრატეგიები: **სემანტიკური ველის შეცვლა** (35.8%). **დამატება** (26.4%), **ეკვივალენტობა** (23.9%), **გაუქმება** (21.9%), **სიტყვასიტყვითი თარგმნა** (20.4%) და **ეფემისტური გამოთქმა** (18.4%). შედარებით ნაკლებად გამოიყენებოდა **კომპენსაცია** (10.9%) და **ახსნა** (8.0%), ხოლო იშვიათად – **სესხება** (3.5%) და **ლექსიკური სიტყვათწარმოება** (1.5%). ადაპტაცია მხოლოდ ერთ შემთხვევაში დადასტურდა (0.5%).

კორეული და გერმანული ტექსტების ტოკენ-ტიპის ურთიერთმიმართების (TTR) შედარებისას დადგინდა, რომ გერმანულში ბევრად მეტი ვარიაციაა გამოყენებული ტაბუ-ტერმინების თარგმნისას, ვიდრე კორეულში. კორეულ ენაში ხშირად გამოიყენება ერთი და იგივე ტაბუირებული ტერმინები, თუმცა განხილული სერიალის გერმანულ სუბტიტრებში ისინი, როგორც წესი, ითარგმნება ან პერიფრაზირდება სხვადასხვა, კონტექსტზე დაფუძნებული გამოთქმების გამოყენებით. ამის მიზეზი წყარო- და მიზანენებს შორის ენობრივი და კულტურულ-სპეციფიკური ხასიათის განსხვავებაა. ამ განსხვავებას კი განაპირობებს ის გარემოება, რომ კორეულში კონტექსტს დიდი მნიშვნელობა აქვს გამონათქვამის ფუნქციის განსაზღვრისას, გერმანულში კი უპირატესობა შეურაცხყოფის ექსპლიციტურ გადმოცემას ენიჭება.

პრაგმატულ თავისებურებებთან დაკავშირებით აღინიშნა შემთხვევები, როდესაც თარგმნის სტრატეგიები საკმარისი არ აღმოჩნდა ტაბუირებული გამონათქვამების გადასატანად. კერძოდ, შემთხვევები, სადაც კორეული თავაზიანობის სისტემის მეშვეობით გამოხატული შეურაცხყოფა გერმანულად მხოლოდ სალანძღავი სიტყვებით იყო გადმოცემული.

შეჯამების სახით შეიძლება ითქვას, რომ სტრატეგიების გამოყენების სიხშირე განპირობებულია კულტურული და ლინგვისტური სხვაობებით, კერძოდ, გერმანულ და კორეულ ენებში ტაბუირებული ენის სემანტიკურ კატეგორიებს შორის შეუსაბამობით. ეს, სხვა საკითხებთან ერთად, იმ ფაქტშიც აისახება, რომ თუ კორეულში ტაბუირებული ენა თავაზიანობის დარღვევაში ვლინდება, გერმანულში ეს კომპენსირდება შეურაცხყოფის ტერმინების მრავალფეროვნებით. თუმცა, აქ აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენი კვლევა მხოლოდ დასახელებულ ემპირიული მასალის ანალიზს ეყრდნობა და არ მოიცავს ყველა ასპექტსა და ფაქტორს, რომლის განხილვაც წინამდებარე სტატიის ფარგლებში შეუძლებელი იყო.

შემდგომი კვლევისათვის საინტერესო იქნება, მაგალითად, ტაბუირებული ენის ინტრატექსტუალური და ექსტრატექსტუალური ფუნქციების ანალიზი, თარგმნის სტრატეგიების როლი კონკრეტულ კონტექსტებში, ასევე პროფესიონალური და სამოყვარულო სუბტიტრების შედარება, მათ შორის არსებული განსხვავებების გამოვლენა და შედარება გერმანულ სინქრონიზაციასთან.

Appendix

(3) Translation Strategies

	Translation Strategy	Meaning	Example (from Subtitles)	Explanation
A	Omission/Deletion	Expression is removed	그렇지, 없지? 씨발. guɾɫhɔɰɰi, ʌbɔɰi? sibal (No.4)	<i>sibal</i> → not translated
			Ganz genau, habe ich nicht. (That's right, I did not)	
B	Euphemistic expression/Softening	Harshness of expression is “softened” or paraphrased less aggressively	미친 새끼. mitsʰin zʰɛki (Nr. 52)	<i>mitsʰin zʰɛki</i> → lit. crazy bastard
			Idiot. (Idiot)	
C	Literal/direct translation	Direct translation, Grammar etc. is adjusted	아이씨, 뭐 하나, 병신아, 진짜. aisi, mwɔ ha-nja, bjɔŋzʰina, ɰjɪntsja (Nr. 122)	<i>bjɔŋzʰin</i> → lit. idiot
			Was machst du, du Idiot? (What are you doing, you idiot?)	
D	Adaption	Expression is replaced with a neutral or more accessible expression in the target language	머리 나쁜 거 티 내지 말고 찌그러져 있어. mɔli napuɪn gɔ tʰi nɛ-ɰɰi mal-go tɕiɡu.ɫɰɰja isɔ. (Nr. 166)	<i>mɔli napuɪn gɔ</i> → lit. bad head/hair
			Sei still, dann merkt man deine Dummheit nicht. (Be quiet, so people won't notice your stupidity.)	
E	Official equivalence	Expression is translated with another that has nothing to do with the original, but has the same/similar meaning in the target language	야, 네몸으로 거길 어떻게 올라가, 이돼지야. ja, nemomuɾo gɔgil ʌtɔhge ollaga, i dweɰɰija (Nr. 187)	<i>dweɰɰi</i> → lit. pig
			Mit dem Körper nicht, Fettsack. (Not with your body, fatty)	
F	Lexical (re)creation	Creating a new term to replace the original term in the target language	너는 평생 일진들 뒷수 발이나 드는 밑바닥 찌질이야. nɔnuɪn pʰjɔŋzʰɛŋ ɪɰɰiɪnduɪl dydʒʰu balina dumuɪn midbadag tɕiɰɰɰɰija (Nr. 197)	<i>tɕiɰɰɰɰ</i> → lit. Loser

			Du bist nur ein Loser-Arschloch , das vor Mobbern kusch. Sein Leben lang. (You're just a loser asshole who chickens out in front of bullies. All your life.)	
G	Compensation	“Over-translating”, to prevent loss of meaning	씨발, 씨발 개새끼야, 개새끼야, 개새끼야 sibal, sibal, gɛzʰɛkija, gɛzʰɛkija, gɛzʰɛkija (Nr. 13)	lit. = fuck, fuck, bastard, bastard, bastard
			Fick dich, du verfuckter Bastard. (Fuck you, you fucking bastard)	
H	Addition	Expression is added	아유! aju! (Nr.10)	aju =lit. expression of frustration
			Scheiße! Dieses Arschloch. (Shit. This asshole.)	
I	Explicitation	Clarification of the intended meaning	뭐야, 씨발. mwaja, sibal. (Nr. 178)	lit. = What is this, fuck.
			Was zu Hölle ? (What the hell?)	
J	Calque/Loan	Expression is “borrowed” and adopted unaltered in the target language	어, 와 씨발. a, wa sibal. (Nr. 78)	Here it was not translated as ,shit‘, intentionally – unlike in the rest of the subs.
			Fuck!	
K	Change in semantic field	Word field changes, but meaning remains, category of offense changes	그 새끼들 다 죽일 거야. gu zʰɛkidul da dʒugil gaja. (Nr. 18)	zʰɛki → lit. young animal (Kat = animal), <i>Arschloch</i> (Kat. = Skatologie)
			Ich bringe diese Arschlöcher um. (I’m going to kill these assholes.)	

(4) Subtitles

Nummer	Episode	Timestamp	Deutsch	Strategie	Koreanisch
1	1	00:00:32	Du wolltest wegen mir sterben.	A	나 때문에 줄라 못 살겠다고
2	1	00:00:34	Dieser Typ ist ja total lost.	B(K)	하, 개념 없는 새끼 네, 이거
3	1	00:00:34	Wichser. Wie lässt es mich aussehen, wenn du wechselst?	C	야, 이 씨발 놈아. 그래 놓고 전학 가면 나만 오해받잖아
4	1	00:00:42	Ganz genau, habe ich nicht.	A	그렇지, 없지? 씨발
5	1	00:00:54	Arschloch	E(K)	야, 이 새끼 야, 야, 이 새끼 야
6	1	00:00:56	Guck mich an, Arschloch.	H	너, 야, 야, 봐 봐
7	1	00:01:10	Lass die Scheiße.	I	어이구, 어이구, 어이구? -- 지랄 하네
8	1	00:01:13	Du Psycho.	H+G	어이구?
9	1	00:01:20	Steh auf. Mistkerl!	A, B(K)	일어나, 일어나 -- 씨발 , 개새끼 야
10	1	00:01:27	Scheiße! Dieses Arschloch.	H	아유!
11	1	00:01:31	Bist du irgendwie durchgedreht, oder was?	A, A	씨발 새끼 가 쳐들었다
12	1	00:01:41	Arschloch.	E(K)	개새끼 야
13	1	00:01:43	Fick dich, du verfickter Bastard.	C, E, gesamt G	씨발 , 씨발 개새끼 야, 개새끼 야, 개새끼 야
14	1	00:01:51	Scheiße.	E(K)	씨발
15	1	00:02:28	Stück Scheiße!	H+G	뭐해?
16	1	00:02:25	Mann, jetzt hör schon auf.	A	아씨 , 그만 좀, 씨발
17	1	00:02:56	Mist.	H	이씨
18	1	00:04:32	Ich bringe diese Arschlöcher um.	E(K)	그 새끼 들 다 죽일 거야
19	1	00:08:52	Blödmann	C	아유, 병신
20	1	00:09:43	Ich sagte doch, sie sollen mich aufwecken. Blödmänner.	H, G	아이씨 , 이것들 깨우라니까 안 깨우고
21	1	00:11:30	Mist. Hör auf mich, ja?	H	아이씨 , 말 되게 안 듣네
22	1	00:11:41	Was zur Hölle? Kleiner Scheißer.	H, C	아이씨 , 뭐야 나쁜 새끼
23	1	00:16:37	Und Genies drehen oft durch, -- Dann musst du dir ja keine Sorgen machen.	B+C	천재가 잘 미친 다잖아 -- 너는 평생 미칠 일은 없겠다?
24	1	00:20:18	Kleine Mistkröte.	H	자식이 차프 아유
25	1	00:21:02	Sei fair, blöde Kuh.	H, G	야, 너, 씨 ... 양아치 냐?

26	1	00:22:04	Beschissener Penner.	E(K), I(K)	아, 씨발 , 저 거지새끼가 진짜, 씨
27	1	00:23:32	Ist es meine Schuld, dass Jin-su verschwand?	A	진수 그 새까 없어진 게 나 때문이야? 어?
28	1	00:23:37	Warum hast du mich dann verpetzt?	A	그게 야한테 왜 날 꼬지르고 지랄 이야, 이씨
29	1	00:23:45	Arschloch. Was weißt du?	E(K)	야, 이 씨발 , 네가 뭘 아는데!
30	1	00:23:48	Ihr macht mich wütend.	A	아, 줄라 어이 털리네 이것들이, 씨
31	1	00:24:01	Mann.	B(K)	씨발
32	1	00:24:22	Du bist pervers.	A	아, 변태 새끼, 이씨
33	1	00:24:36	Arschloch.	E(K)	아, 이 새끼 이거 진짜
34	1	00:24:44	Film weiter, Arschloch.	C	찍으라고, 이 새끼야
35	1	00:24:47	Willst du sterben?	A	이 새끼가 똤지려고, 이씨
36	1	00:25:44	Blöder Feigling	E(K)	아유, 씨 , 졸보 병신 새끼, 씨
37	1	00:25:19	Verzieh dich.	C	꺼지세요
38	1	00:25:54	Du siehst darin echt sexy aus.	A	너 줄라 섹시하게 나왔어
39	1	00:26:04	Was für ein Freak freundet sich mit alten Frauen an?	B	미친 새끼 무슨 아줌마랑 폐친을 먹아
40	1	00:27:46	Hey, er hat gestern fett gegen mich verloren.	A	어제 이 새끼 나한테...
41	1	00:26:43	Mach schneller, verdammt.	H+G	아, 뭐 하나? 아이씨
42	1	00:28:20	Unsinn.	B	개소리야
43	1	00:28:25	Er hat bestimmt keine Socken an.	A	이 새끼 양말 안 신었다에 500원 건다
44	1	00:40:33	Vielleicht Zwang Hr. Lee Hyeon-ju dazu, einen Porno zu drehen.	A	내 생각에는 과학이, 씨발 현주 야동 찍은 거 아니야?
45	1	00:40:37	Blödmann.	C	아유, 이 병신아

46	1	00:40:41	Fettsack.	E	아유, 돼지 새끼 진짜
47	1	00:40:44	Warum beleidigst du mich? - Weil du pervers bist, Idiot.	A, C	왜 욕을 해, 병신아 -- 뭐, 병신아 네가 변태니까 욕하지, 병신아
48	1	00:40:46	Wurdest du je entführt? -- Nein, du Idiot.	C	납치당해 봤어? -- 안 당해 봤지, 병신아.
49	1	00:41:11	Sie ist <u>durchgedreht</u> .	B+C	아니, 약간 미친 거 같아
50	1	00:41:18	Sei nicht <u>albern</u> !	B	아유, 개소리야
51	1	00:41:29	Was für ein Psycho.	C	와, 소름, 미친 거 아니야?
52	1	00:44:54	Idiot	B	미친 새끼
53	1	00:49:06	Braucht sie Aufmerksamkeit? --was zur Hölle?	H+G	뭐야? --왜 저래?
54	1	00:49:09	Bist du <u>verrückt</u> ?	B+C	너 미쳤냐?
55	1	00:49:43	Es macht mich <u>verrückt</u> . -- Du machst mich <u>verrückt</u> .	B+C	미치겠다 -- 난 너 때문에 미치겠다
56	1	00:51:18	Sie muss <u>total</u> besoffen sein. -- Was ist mit ihr? Dafür wird sie gefeuert.	B(K)	술 <u>졸라</u> 쳐마셨나 봐 --야, 학교 잘렸대? 왜 저래, 씨
57	1	00:51:32	Was zur Hölle?	H+G	어, 뭐야
58	1	00:51:55	Scheiße. Sind Sie <u>verrückt</u> ?	E(K), C	씨발, 미쳤나, 이씨
59	1	00:55:18	Wenn zwei Loser daten, werden sie noch größere Loser.	E	전따 커플이면 두 배로 전따 되는 거 알지?
60	1	00:55:15	<u>krass</u> . -- Sie hat sich den Kopf gestoßen. -- Was für ein Schock.	B(K), A, B	어, 씨발, 어 - 어, 존나 세게 박았어 -- 아 존나 놀랐네, 씨
61	1	00:55:28	Was machst du da, Hohlbirne?	E	아, 병신아, 뭐 하나, 아
62	1	00:55:48	Was zur Hölle?	H+G	으아, 씨
63	1	00:56:32	Scheiße	E(K)	아, 씨발
64	1	00:58:51	Es wäre lustig, wenn zwei Loser sich mögen würden. Wenn zwei Loser daten, werden sie noch größere Loser.	C	전따끼리 좋아하면 진짜 웃기겠다. 전따 커플이면 두 배로 전따 되는 거 알지?
65	1	01:02:58	Scheiße.	E(K)	씨, 씨발
66	2	00:00:40	Mist! Das tut verdammt weh!	B(K), E(K)	아! 씨발, 야 존나 아파
67	2	00:00:42	Mist!	B(K)	아, 씨발, 아, 아, 씨발

68	2	00:00:45	Hör auf! Das tut weh!	A, A	하지만, 개새끼야, 아, 존나 아파
69	2	00:00:49	Was zu Hölle?	I(K)	뭐야, 씨발.
70	2	00:00:53	Was zur Hölle? Scheiße!	I(K), E(K)	아, 씨발, 저거 뭐야. 아, 씨발, 에이씨
71	2	00:04:41	Scheiße! - Scheiße!	E(K), E(K)	씨발. -- 씨발!
72	2	00:05:13	Scheiße.	E(K)	아이씨, 씨발
73	2	00:05:42	Verdammt	H	이씨
74	2	00:05:53	Hau ab. Scheiße.	E(K)	꺼져, 꺼져, 꺼져, 씨발
75	2	00:08:47	Bleib weg, du Dreckskerl. -- Du sollst mir nicht zu nahe kommen.	B(K), A	오지 마, 저리 가, 이 새끼야. --오지 말랬잖아, 이 개새끼야
76	2	00:08:56	Scheiße, Was ist hier los?	H	아이씨, 뭔 상황이야, 이거
77	2	00:09:35	Was zur Hölle? Wer bist du? Arschloch.	H+G, H	우진아 (name) -- 야, 야너, 너 뭐야
78	2	00:09:42	Fuck!	J	어, 와 씨발
79	2	00:09:43	Sie sind <u>so</u> aggressiv.	B	와, 존나 달려들어
80	2	00:09:47	Irgendein <u>Verrückter</u> hat einen Feuerlöscher auf mich gehalten. -- Einen Feuerlöscher? -- Ja, verdammt.	C, A, E(K)	어떤 미친 새끼가 계단에서 소화기 뿌려 가지고, 씨발 --소화기? --그래, 씨발
81	2	00:10:19	Scheiße.	E(K)	와, 씨발 -- 와, 씨
82	2	00:12:22	Sollen doch alle sterben. Diese Welt und diese Bastarde...	H, I	다 죽으면 어때 어차피 이런 세상, 그런 인간들
83	2	00:12:34	Ich kann Bastarde wie Sie nicht ausstehen.	H, I	나 진짜 당신 같은 인간들 너무 재수 없어, 아, 싫어
84	2	00:12:39	Sie begehen das Verbrechen, geben aber den Leuten, der Gesellschaft, die Schuld. Sogar als Sie das Verschwinden Ihres Sohnes meldeten. ' Die Welt hat meinen Sohn verschluckt.' Ja, genau. Ist die Welt eine Anakonda?	A, A	범죄는, 씨발, 자기가 저질러 놓고 맨날 남 탓, 사회 탓, 세상 탓. 당신 아들 실종 신고 낸 날도 그랬잖아. '이 세상이 내 아들을 삼켰어요.' 삼키긴 뭘 삼켜, 씨발 뭐, 아나콘다야?
85	2	00:12:52	Hören Sie. Er wurde nicht verschluckt. Lassen Sie den Blödsinn.	H	저기요. 안 삼켰어요. 아주 그냥 웃기지도 않아요.

Sarah Giese, Carina Dominguez Lopes, Analysis of the Translation of Taboo Language in the German subtitles
of the TV-show *All of Us Are Dead*

86	2	00:17:27	Ihr seid so schlecht.	A	그거 그냥 쓰레기야
87	2	00:17:27	Euer Leben wird beschissen. Kapiert?	H	인생 좀 치는 거라고!
88	2	00:17:44	Was zu Hölle machen die?	H+G	저것들 뭐야?
89	2	00:17:37	Was ist denn mit dem?	A	아이씨, 저런 미친놈이
90	2	00:19:49	Diese Gören.	B(K)	아, 이 쌍놈의 새끼들이 아주 ...
91	2	00:20:42	Was soll das Idiot? Mach die Tür zu -- Ich habe mich erschreckt.	C	야, 뭐 해, 병신아 빨리 문 닫아 - 놀랐잖아, 씨
92	2	00:24:00	Warum mischt du dich ein, Arsch? -- Was? Arsch?	E(K), E(K)	네가 뭔데 말려! 씨발 -- 뭐? 씨, 뭐, 씨발?
93	2	00:24:05	Hast du mich gerade Arsch genannt?	E(K)	씨발이라 그랬냐, 씨발?
94	2	00:24:13	Für wen zum Teufel hält sie...	H+G	아니 이건 아니, 이니, 뭐...
95	2	00:26:20	Hexe!	B	쌍년아!
96	2	00:26:55	Bist du verrückt?	B+C	이게 미쳤나
97	2	00:32:33	Doller!	A	아, 씨발, 더 와, 더 와 --
98	2	00:32:36	Und jetzt? Wo? Sie sind überall. -- Abgeschlossen! -- Scheiße! Was machen wir jetzt?	H	아, 어디로 가라고 다 막혔는데, 이씨 -- 여기 잠겼다고! -- 아씨, 어떡해!
99	2	00:33:17	Ich kann sie nicht viel länger halten. Schnell!	A	야, 씨발 나 못 버틸 거 같아. 빨리 좀 열어 봐, 좀! 씨
100	2	00:34:01	Fuck! -- Fuck!	J	아, 씨발! --으아아, 아, 씨발!
101	2	00:34:35	Das war so scheiße gruselig.	H	밀어! --야, 의자, 이거!
102	2	00:35:18	Du bist so scheißnervig.	A, F(K)	씨발, 존나 재수 없어, 씨
103	2	00:35:21	Hexe. -- Du fasst mich an?	B, A	진짜 미쳤나? --씨발, 어딜 만져! 씨
104	2	00:35:33	Wie nervig	A, A	아 씨발, 존나 짜증 나!
105	2	00:38:11	Sei ein Mann. Feigling	B	남자 새끼가 겁은 많아 가지고
106	2	00:39:03	Lass mich los.	A	아, 씨발 좀 가만있으라고

107	2	00:40:10	Ruhe, Zombie-Bitch	C +J	조용히 해, 이 좀비 년아
108	2	00:40:31	Scheiße	H	아이, 저, 씨
109	2	00:42:46	Wir sind keine Zombies, Bitch.	I	아, 아니라고, 이 씨발
110	2	00:41:16	Verrückte Bitch	C	미친년
111	2	00:42:27	Ich weiß nicht. Falsche Stelle?	A	몰라, 씨발! 여기가 아닌가 봐
112	2	00:42:56	verrückte Bitch. Wir sind keine Zombies!	C	아, 저 미친년이 우리 아니라니까?
113	2	00:49:14	Scheiße. Die klettern gleich rüber.	H	아이씨, 아, 넘어올 거 같아, 씨
114	2	00:50:38	Bist du verrückt?	B+C	너 미쳤어?
115	2	00:54:54	Scheiß drauf. Ich habe bisher immer nur bei Spielen alles gegeben.	H, G	아, 모르겠다, 씨. 노는 거 말고 최선을 다해 본 게 없어 가지고, 씨
116	2	00:57:57	Geh du doch, Arschloch.	E(K)	아, 그럼 네가 먼저 가, 새끼야
117	2	00:58:12	Sei kein Weichei. - Hey.Halt dich fest.	H, G	겁이 많아 --아, 아, 야, 니, 아이씨
118	2	00:58:48	Scheiße. Du hast mich erschreckt... Krass. Ich gehe weiter.	E(K)	아, 씨발, 갑작이야, 씨발, 씨 ... 아이씨, 놀랐네, 씨. 아, 빨리, 빨리빨리 내려갈게, 씨
119	2	00:59:30	Scheiße! Ich stecke fest.	H	아씨, 이거, 왜 안 빠져? 씨
120	3	00:02:40	Oh, Scheiße.	E(K)	아, 씨발
121	3	00:03:24	Sie hält sich fest, du Idiot. Was machst du?	C	아, 잡고 있다고, 병신아, 뭐 해?
122	3	00:03:33	Was machst du, du Idiot?	C	아이씨, 뭐 하냐, 병신아, 진짜
123	3	00:04:32	Warte ab, ok? Idiot.	C	아, 기다려, 좀 병신아, 씨
124	3	00:04:52	Scheiße. Du solltest Sie doch abschütteln.	H	아이씨 떨어트리랬더니
125	3	00:05:01	Ich umarme dich nicht, du Idiot.	C	뭘 끌어안아, 병신아
126	3	00:05:29	Du bist unausstehlich, Schmarotzer.	C	재수 없어, 기생수 새끼, 씨
127	3	00:05:37	Hey. Was hast du gerade gesagt?	A	야, 너, 씨발, 뭐랬냐?
128	3	00:07:57	Mist.	H	아씨
129	3	00:09:59	Verdammt. Was zum...	E(K)	아이, 씨발! 아!
130	3	00:10:00	Was zur Hölle? - Scheiße.	H, E(K)	아, 뭐야 - 아유, 씨발, 하
131	3	00:12:03	Wir sind am Arsch.	A, C	아, 씨발, 좆 됐다
132	3	00:15:22	Verdammt.	H	아이씨, 짜증나

Sarah Giese, Carina Dominguez Lopes, Analysis of the Translation of Taboo Language in the German subtitles
of the TV-show *All of Us Are Dead*

133	3	00:16:22	Musstest du unbedingt das werfen?	A	아, 새끼, 던져도 꼭 그걸 던지냐?
134	3	00:19:10	Dieser sture Idiot.	B(K)	아유, 저 독한 새끼, 저거
135	3	00:19:39	Du kleiner...	A	이 새끼가
136	3	00:26:37	Scheiße.	H	아이씨
137	3	00:30:15	Scheiße. Das sind so viele Zombies.	H, B(K)	와, 씨, 좀비 줄라 많아
138	3	00:30:40	Mann, du siehst voll wie eine Raucherin aus.	B(K)	아씨, 줄라 피우게 생겼구먼
139	3	00:30:50	Redet man so mit Älteren? Willst du sterben?	A	아, 근데 이 새끼가 선배한테 반말... 왜질래?
140	3	00:31:14	Sportler sind alle Arschlöcher.	I(K)	하여간 운동하는 것들이 싸가지 줄라 없어, 씨발
141	3	00:31:44	Krass, voll die kaltherzige Bitch.	C	아유, 씨, 차가운 년
142	3	00:37:00	Du scheiß...	C	야, 너 지금, 씨발, 진짜
143	3	00:37:22	Scheißschmarotzer.	C, H, F	기생수 새끼
144	3	00:37:33	Du bist echt eine scheiß...	E(K)	너 진짜, 씨발, 잔짜 너...
145	3	00:41:03	Warum bin ich...Scheiße	E(K)	왜, 씨발, 왜, 왜, 왜 내가, 씨발
146	3	00:51:00	Verdammt.	E(K)	아씨, 아, 씨발!
147	3	00:51:01	Für wen zur Hölle hältst du dich?	G(K)	네가 뭔데 지랄이야
148	3	00:51:28	Du Bitch.	C	쌍년이 진짜, 씨
149	3	00:52:06	<u>Mann!</u> Ich war das nicht!	B(K)	씨발, 나 아니라고, 씨
150	3	00:52:21	Lassen Sie mich in Ruhe! Fuck!	J	놓으라고, 씨발!
151	3	00:52:40	Der dreckige Schmarotzer hat mich geschubst.	C + H	그딴 기생수 새끼가 나 밀치기나 하고, 씨
152	3	00:54:04	Scheiß drauf.	G(K)	씨발
153	3	00:55:59	Scheiße!	E(K)	씨발!
154	4	00:01:32	Verdammt. Verrückte Arschlöcher.	E(K), H	씨발, 진짜 짜증 나 죽겠네, 이씨
155	4	00:01:47	Scheiße. Diese Mistviecher sind so schnell.	B(K), I	아, 줄라 빨라, 개새끼들
156	4	00:01:59	Habt ihr das gesehen? Sagt mir, dass ihr das gesehen habt, verdammt.	A, G(K)	봐지? 씨발, 봤다 그래, 개새끼들아
157	4	00:09:02	Was zur Hölle haben wir falsch gemacht?	I(K)	씨발, 우리가 뭘 잘못했다고
158	4	00:12:49	Er ist verrückt geworden.	B+C	아, 제 미쳤나 봐

159	4	00:13:23	Total irre.	B	또라이네
160	4	00:16:54	Mist.	H	아, 야, 이씨
161	4	00:16:59	Scheiße.	E(K)	씨발
162	4	00:20:52	Wow, perfekt.	A	씨발, 좋아
163	4	00:21:30	Scheiße.	E(K)	아이, 씨발
164	4	00:23:29	Diese Hexe.	G + I(K)	아, 씨발
165	4	00:23:44	Du hast ein einfaches Leben, also sitz dir deinen Arsch breit und warte.	H	팔자 좋으니까 맨날 뭉개져 앉아 가다릴 생각만 초하고 있는 거잖아
166	4	00:23:49	Sei still, dann merkt man deine <u>Dummheit</u> nicht.	D	머리 나쁜 거 티 내지 말고 찌그러져 있어
167	4	00:23:51	Hexe.	G(K)	씨발, 야
168	4	00:24:12	Du Hexe.	E(K)	아, 이 씨발 년이
169	4	00:24:33	Komm her, Hexe!	E(K)	나와 봐, 씨발 년아, 야
170	4	00:24:50	Mist.	H	아, 진짜, 이씨
171	4	00:24:04	Mann. Findet ihr nicht, dass ich ein Like verdiene?	B(K)	아유, 씨발, 이 정도 했으면 눌러 줄 수 있는 거 아니야?
172	4	00:24:18	Was zur Hölle? Welches Arschloch hat hier Müll weggeworfen?	E, E(K)	아, 캄짝이야, 씨, 쓰레기 왜 여기 있어, 씨발 개새끼야
173	4	00:26:36	Scheiße. Wo gehe ich hin?	I	아, 미치겠네, 어디로 가나?
174	4	00:26:48	Scheiße.	H	아, 아이씨
175	4	00:31:44	Sie verrückter Mistkerl.	B+C	미친 새끼가
176	4	00:32:20	Nein. Sie haben diese Hölle geschaffen.	I	아니, 이런 좆같은 세상을 만든 건 당신이야
177	4	00:33:43	Was guckst du so, Arschloch? Steig ein.	E(K)	뭘 봐, 이 새끼야 얼른 들어가
178	4	00:34:34	Was zur Hölle?	I(K)	뭐야, 씨발
179	4	00:36:23	Ok, holen wir den Laptop! Verdammt.	H	알았으니까 노트북 찾으러 가자고, 빨리! 이런, 씨
180	4	00:37:08	Scheiße. Das war knapp.	E(K), A	좆 났 뻔했네, 씨발
181	4	00:37:32	Was zur Hölle!	H+G	뭐야!
182	4	00:38:56	Wenn ich sterbe, müssen Sie überleben und es ihnen sagen.	A	나 죽으면 너라도 가가지고 이 얘기를 전해야 될 거 아니야 이 새끼야
183	4	00:39:01	Dummkopf.	B(K)	이 새끼가 진짜...
184	4	00:39:08	Reißen Sie sich zusammen.	A	이 새끼가 진짜 정신 똑바로 안 차려? 새끼야, 씨

185	4	00:42:11	Sie ist so cool. <u>Krass</u> .	C	존나 멋있어, 아이씨
186	4	00:46:52	Du bist ein beschissener Feigling.	I(K)	줄라 비겁해, 이 기새끼
187	4	00:48:08	Mit dem Körper nicht, Fettsack.	E	야, 네몸으로 거길 어떻게 올라가, 이 돼지야
188	4	00:52:50	Was zur Hölle?	H+G	뭐야?
189	4	00:53:19	Diese Bastarde.	E(K)	개새끼, 개새끼
190	4	00:54:06	Gib her, Wichser! Ich bring dich um!	C	내놔, 씨발 죽여 버릴 거야
191	4	00:54:19	Scheiße.	H	아이씨
192	4	00:54:48	Scheiße.	H	아이씨
193	4	00:55:50	Mistkerl. Hör auf deinen Schulleiter!	B(K)	이놈의 새끼가 교장 선생님이 시키는데, 쫓
194	4	00:56:00	Scheiße! Sie sollen loslassen. Mann.	E(K)	아이, 씨발 내놓으라니깐, 씨. 아유, 씨
195	4	01:03:13	Was machst du? Tu was gegen den Irren!	A, C	뭐해, 이 새끼 잡아 이 미친 새끼 빨리 잡아!
196	4	01:03:46	Der Wichser meinte, ich soll sein Auto holen.	C	나가서 자가 차를 가지고 오래, 씨발, 어?
197	4	01:04:01	Lass die Scheiße.	C+H	제발 쓰레기 짓 좀 그만해
198	4	01:04:13	Du bist nur ein Loser-Arschloch, das vor Mobbern kuschelt. Sein Leben lang.	F + I	너는 평생 일진들 뒤통수 받이나 드는 밑바닥 찌질이야
199	4	01:04:39	Du verrückter...	B+C	이 미친...
200	4	01:04:44	Bin ich immer noch ein Loser?	E, J	이래도 찌질이야?
201	4	01:05:07	<u>Mann!</u>	B(K)	아유, 씨발

Sovietisms: Metaphorical Representation of the Soviet Union

(The case of Georgian political discourse)¹

Tamar Guchua

(Akaki Tsereteli State University, Georgia)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9363>

me.tamuna@gmail.com || ORCID: 0009-0001-5246-4291

Abstract: In specialized literature, expressions that metaphorically reflect the Soviet Union are referred to as *Sovietisms*. The Georgian language is particularly rich in Sovietisms, a fact that has a historical basis: in 1921, the Red Army fully occupied Georgia. The 70-year period of forced unification within the Soviet Empire left a lasting impact on the Georgian language. The names and surnames of many Soviet leaders served as the basis for new expressions. This paper discusses several of them: "*Aurora's Volley*," "*Brezhnev's Kiss*," "*Denikin's Time*," and "*Stakhanov-like*." The paper cites illustrative material from contemporary Georgian political discourse. A conceptual analysis of specific cases is presented in two directions: a) identifying metaphorical structures and showing how a metaphor shapes a specific idea, and b) highlighting cultural significance and demonstrating how metaphors express the political positions of a given speech community. The results of the study show that in modern Georgian political discourse, Sovietisms are not merely ideological metaphors but also instruments of so-called hate speech. These expressions are used in explicitly negative contexts, primarily to describe pro-Russian sentiments. They serve as tools for ridicule, criticism, or even verbal attack against an interlocutor or the subject of discussion.

Keywords: Sovietisms, metaphor, Georgian language, political discourse.

Introduction

The 70-year period of Soviet occupation in the 20th century left its mark on the Georgian language. A number of metaphorical expressions emerged, etymologically linked to the Soviet Empire and its propagandists. The names and surnames of many party officials and revolutionaries from the Soviet era became a source of metaphorization in the language.

Metaphorical and phraseological units that reflect Soviet reality are referred to as Sovietisms (Mokienko & Nikitina 1998: 5; Vereshchagin & Kostomarov 1990: 46). In the specialized literature, the term "Bolshevisms" is used synonymously with "Sovietisms" (Walling 1920).

The study of expressions related to the Soviet Union dates back to the 1920s (Guchua 2018). One of the first attempts to determine the etymology of Sovietisms was made by Boris Brasol in his book *The Balance Sheet of Sovietism*, published in New York in 1922. The author indicates in the very first chapter that the word 'soviet' comes from the Russian word meaning 'council.' In its modern sense, it is used to describe the activities of the communist government (Brasol 1922: 3).

One of the pioneers in the study of the so-called "Soviet language" was the French philologist André Mazon, who was among the first to discuss ways to enrich the lexical inventory on political grounds in a book published in Paris in 1920 (Mazon 1920). Similarly,

---

¹ This research [YS-24-546] has been supported by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia.

Sergei Kartsevsky, a representative of the Geneva and Prague linguistic schools, addresses the same issue in a work published in Berlin in 1923: "The names of various commissars and Bolshevik figures formed the basis for numerous puns and humorous expressions in the language. The endless rivalries between political parties, the civil war, and the atmosphere of constant hatred provided a vast repertoire of words and phrases" (Kartsevsky 1923: 35-37).

One of the first attempts among European linguists to describe Sovietisms was made by the British scholar Harry Hodgkinson, who, in his 1955 book *"The Language of Communism"* (Hodgkinson 1955), referred to Soviet vocabulary and phraseology collectively as "double-talk." A few years later, in 1957, Kerry Hunt referred to such expressions as "communist jargon" (Hunt 1957).

It is also interesting that some Georgian Sovietisms were adopted into the language through the metaphorization of proper names. The sources of such cases are political figures associated with the Soviet government. On a political basis, and through the metaphorical generalization of proper names, the names of several Bolshevik leaders became the foundation for new expressions in the language. The problem of how proper names acquire metaphorical meanings has been discussed in detail by Traugott and Dasher (2003: 75). As the researchers note, proper names are often subject to lexicalization and generalization. Within the framework of semantic changes, metaphor arises from the transformation of a concrete term ("source domain") into an abstract term ("target domain"). As a result, a problem of demarcation may arise in the analysis of specific cases. Therefore, it is crucial to consider cultural factors and context (Hesse et al. 2023; Wee 2006; Kövecses 2002; Lakoff & Johnson 1980).

Sovietisms continue to be actively used in the Georgian language as part of its historical and cultural heritage. Moreover, these metaphorical expressions are so entrenched in the language that today they are considered phraseological units.

Methodology

The aim of this study is to conceptually analyze Sovietisms attested in contemporary Georgian political discourse in two ways:

- a) Identifying metaphorical structures and showing how a metaphor shapes a specific idea;
- b) Highlighting cultural significance and illustrating how metaphors express the cultural values of a given speech community.

The methodology of political discourse research is multifaceted and complex. Therefore, the conceptual analysis of Sovietisms requires an interdisciplinary approach. The present research is structured as follows: a) observation of the discourse and identification of analytical material, including specific words or expressions related to the Soviet Union; b) clarification of the historical context, specifying the political event that led to the formation of a particular metaphorical expression in the language; c) evaluation of Sovietisms, examining how they are used in contemporary political discourse—whether in a serious or ironic context.

In political discourse, the purpose of metaphor is to influence the listener or reader regarding a particular event or idea. In this sense, metaphor holds significant manipulative potential. This study does not claim to have covered all Sovietisms attested in the Georgian language. To illustrate the issue, a discussion of several examples is presented below.

‘Aurora's Volley’

"As the saying goes, Aurora's Volley was made for Bidzina. He's incredibly lucky" (Facebook 2021)².

"Aurora's Volley was for you" - Koberidze addresses Tikaradze, whose speech in the parliament was postponed" (Business Media 2019)³.

"On October 1st, the Georgian Aurora fired a salvo just for him" (GHN 2012)⁴.

In the Georgian language, the metaphorical expression *Aurora's Volley* is used to denote an unexpected and great success. However, the phrase carries a largely ironic connotation, suggesting that the subject or object of the conversation does not deserve the success in question.

The metaphorical expression is etymologically linked to the name of the naval cruiser *Aurora*. Historically, it was the cruiser's signal shot on October 25, 1917, that signaled the revolutionaries to begin their assault on the Winter Palace in St. Petersburg. In Soviet and socialist countries, this shot was of such significance that it became a symbol of the October Revolution.

It is interesting to note that the figurative expression "Aurora's Volley" has become so ingrained in the Georgian language that new metaphors have emerged in its analogy. For example, during the COVID-19 pandemic, vaccination was not mandatory in Georgia, unlike in Europe, which led to discussions about the potential increase in tourist flow. In this context, one of the Georgian doctors remarked: *"Not Aurora, but COVID fired a salvo for Georgia."*

Interestingly, "Aurora's Volley" is used in a completely different context in Russian political discourse. The metaphorical expression carries a positive connotation in Russian, signifying a fundamental change. To illustrate, several examples from the national corpus of the Russian language are presented below:

*"Some even compared Putin's package of bills to an 'Aurora's Volley' aimed at strengthening Russian statehood."*⁵

*"Having realized the American dream on Russian soil, the 'successful farmer' sleeps only four hours a day. But around him, great Russia still slumbers. What will wake it up? Another salvo from the 'Aurora'?"*⁶

---

² Facebook 2021: „როგორც იტყვიან, ბიძინასთვის უსვრია ავრორას. მას წარმოუდგენლად უმართლებს“.

³ Business Media 2019: „თქვენთვის უსვრია ავრორას" – კობერიძე ტიკარაძეს მიმართავს, რომლის გამოსვლა პარლამენტში გადაიდო“.

⁴ GHN 2012: „პირველ ოქტომბერს ქართულ ავრორას სწორედ მისთვის უსვრია“.

⁵ Russian National Corpus: «Некоторые даже сравнили пакет путинских законопроектов с «залпом «Авроры», направленным на укрепление российской государственности».

⁶ Russian National Corpus : «Реализовав американскую мечту на русском поле, «успешный фермер» спит всего четыре часа в сутки. Но вокруг него еще спит великая Россия. Что разбудит ее: снова залп Авроры?»

An interesting case in point regarding the metaphor of significant and fundamental change initiated by the opening of fire is the expression "spark of revolution," which is used in English-language political texts. The metaphor has its own history. In 1861, Henry Wadsworth Longfellow published the patriotic poem "Paul Revere's Ride" in *The Atlantic Monthly*. The poem is dedicated to the American folk hero Paul Revere, who warned Americans at midnight about an impending British attack. It is in this poem that the symbol of a "spark struck out by that steed" first appeared, serving as a metaphor for the revolutionary spirit. It is also interesting that in 1900, Lenin published a revolutionary Russian-language newspaper in Munich called *Iskra* ("Spark"). The epigraph of the newspaper was the phrase: *«Из искры возгорится пламя»* (English: 'From a spark a flame will flare up').

The "Aurora's Volley" attested in Georgian political discourse differs from the aforementioned English and Russian metaphors. It is marked by a distinctly ironic connotation.

‘Brezhnev's kiss’

"We are being scolded by those who kissed the Russian elite on the lips, like Brezhnev" (Facebook 2021)⁷.

"With this [Brezhnev's] kiss, Shevardnadze appeared in Georgia... It turned out to be a kiss of death for Georgia" (Facebook 2019)⁸.

"The Soviet kiss is gone, but no one misses it anymore" (Radio Liberty 2018)⁹.

In Georgian, the synonyms for the 'Brezhnev's kiss' are 'socialist fraternal kiss,' 'Soviet kiss,' and 'communist kiss.' These phrases are used in ironic contexts and signify a friendly political attitude toward Russia.

The phrase is etymologically linked to Leonid Brezhnev's surname. As is known, the Soviet leader would kiss representatives of communist countries three times as a sign of friendship and goodwill—twice on the cheeks and once on the lips. In the Soviet Empire, this form of kissing was considered a symbol of equality and socialist brotherhood when greeting politicians at government events. In contrast to the Western handshake ritual, the leaders of socialist countries used this gesture to illustrate solidarity and peaceful cooperation.

There are numerous documentary photographs showing that kissing on the lips during official meetings was not only Brezhnev's style, but that other Communist Party officials also behaved in this way, such as Joseph Stalin, Mikhail Gorbachev, Eduard Shevardnadze, and others. However, despite this, in the Georgian language, it is still referred to as 'Brezhnev's kiss.'

In the Georgian language, in addition to the above, there is another metaphor associated with the Soviet leader—'Brezhnevization,' which refers to the establishment of a dictatorship:

---

⁷ Facebook 2021: „ის ხალხი გვამუნათებს, რომელიც ბრეჟნევივით ტუჩებში კოცნიდა რუსეთის ელიტას“.

⁸ Facebook 2019: „ამ [ბრეჟნევის] კოცნით გამოჩნდა საქართველოში შევარდნაძე... სასიკვდილო კოცნა აღმოჩნდა ეს საქართველოსთვის“.

⁹ Radio Liberty 2018: „საბჭოთა კოცნა გაქრა, თუმცა ის აღარავის ენატრება“.

"This is how the dictatorship in the country began. This is how Brezhnevization began, after which all the central TV channels of the country spoke in one voice and prayed for the leader" (Kviris Palitra 2015)¹⁰.

"These ranks and medals serve to increase the authority of Saakashvili, this is the Brezhnevization of Saakashvili" (Facebook 2023)¹¹.

Interestingly, the metaphorical term 'Brezhnevization' is not found in the national corpus of the Russian language. The term is rarely encountered in Russian-language news publications, and even then, only in a positive context. For example, in 2011, regarding Vladimir Putin's return to the presidency, Dmitry Peskov said live on air¹²: *'Many people talk about Putin's Brezhnevization without knowing anything about Brezhnev himself. Brezhnev is not a negative, but a huge positive for our country.'*

The terms 'Brezhnevites,' 'Brezhnevist,' 'Brezhnevism,' and 'de-Brezhnevization' are frequently found in English-language scholarly works from the 1980s (Yanov 1988; Rubinstein 1987). In all cases, the use of these terms is metaphorically linked to the political ideology of the Soviet Empire.

Thus, 'Brezhnevization' in modern Georgian political discourse carries the meaning of Sovietization and is used to describe a situation in which political power is concentrated in the hands of a few people and state institutions stagnate. Interestingly, 'Putinization' is also rarely used, but as a parallel term. For example, *'The West is terrified by Brezhnevization; now it is faced with an example of Putinization.'*¹³

Although the Communist Party had many leaders during the Soviet occupation, the name Brezhnev is most often cited in metaphorical expressions in Georgian. The association of a nation and country with an individual is one of the central metaphors in political discourse. An example of this is the opposition of metaphorical expressions such as 'friendly nations' and 'hostile nations.' George Lakoff discusses this problem at length in his article *'Metaphors that Kill.'* He notes, referring to the example of America-Iraq, that the Iraqi people in American political discourse have often been conceptualized as one person, Saddam Hussein, as if the war were not against the Iraqi people, but against just one individual (Lakoff 2004: 69).

Proper names are a topical issue not only in onomastics but also in cognitive semantics. According to Lakoff and Turner (1989), proper names can activate mental frames. Using the example of the Georgian language, it can be said that the surname Brezhnev is associatively

¹⁰ Kviris Palitra 2015: „ასე დაიწყო დიქტატურა ქვეყანაში. ასე დაიწყო ბრეჟნევიზაცია, რის შემდეგაც ქვეყანაში ყველა ცენტრალური არხი ერთ ხმაში ლაპარაკობდა და ღოცულობდა ბელადზე“.

¹¹ Facebook 2023: „ეს ჩინ-მედლები ემსახურება სააკაშვილის ავტორიტეტის აწევას, ესაა სააკაშვილის ბრეჟნევიზაცია“.

¹² «Многие говорят о брежневизации Путина. При этом так говорят люди, которые вообще ничего не знают о Брежневе. Брежнев — это не знак минус. Для нашей страны — это огромный плюс».

¹³ Georgian Language National Corpus: „დასავლეთს ბრეჟნევიზაცია აფრთხობს, ახლა პუტინიზაციის მაგაღიოთის წინაშეა“.

linked to a semantic frame that combines the following concepts related to dictatorship: authoritarianism, censorship, and anti-democratic tendencies.

‘of Denikin's time’

"Do you remember those poor T-62s from Denikin's time? They were stationed near Kherson" (Facebook 2022)¹⁴.

"If we observe what public transport is moving, we will see the state of the city. The shameful transport of Denikin's times" (Interpress News 2019)¹⁵.

"When you find yourself in a compartment of a Denikin-era train and glance once more at the dark, gloomy station building, you sadly realize that everything happening around you is the result of your indifference" (Radio Liberty 2003)¹⁶.

The phrase is etymologically related to Anton Denikin, one of the leaders of the counter-revolution, and in Georgian, it signifies "very old" or "time-worn." It is mostly used in ironic contexts. Additionally, although rarely, the terms 'Kolchak's time' and 'Kerensky's time' are used synonymously as parallel expressions. Both refer to the leaders of the anti-Bolshevik movement, Alexander Kolchak and Alexander Kerensky.

It is interesting to note that, in the Georgian language, metaphorical expressions of a similar compositional form existed earlier to emphasize antiquity. For example, "the time of Adam and Eve" and "the time of Noah's flood." Both expressions convey the meaning of something old (Neiman 1978: 8, 518). Sakhokia notes: *"Adam, according to Genesis, is the name of the first man to appear on Earth. Today, when we want to indicate that someone or something is very old or ancient, we figuratively say: 'It is from the time or age of Adam'"* (Sakhokia 1979: 8-9)¹⁷. This suggests that Sovietisms containing the anthroponym of a Russian military figure may have emerged by analogy with pre-existing forms in the Georgian language.

Another term associated with the surname Denikin is 'Denikinism,' which had already appeared in Georgian with a negative connotation as early as 1919. According to the minutes of a session of the Constituent Assembly of Georgia, during one of the meetings, the then Minister of Internal Affairs, Noe Ramishvili, stated in his public speech: *"We know what Bolshevism and Denikinism mean; we know that their desire is one and the same – the overthrow of our republic"* (Kobiashvili et al. 2019: 12)¹⁸. In the same year, 1919, the Georgian

¹⁴ Facebook 2022: „ის საცოდავი, დენიკინისდროინდელი ტ-62-ები ხო გახსოვთ? ხერსონთან განუღებიათ“.

¹⁵ Interpress News 2019: „თუ დავაკვირდებით, როგორი საზოგადოებრივი ტრანსპორტი მოძრაობს, დავინახავთ, რა მდგომარეობაშია ქალაქი. სამარცხეინო, დენიკინისდროინდელი ტრანსპორტია“.

¹⁶ Radio Liberty 2003: „როცა დენიკინისდროინდელი ვაგონის კუპეში აღმოჩნდები და კიდევ ერთხელ შეაქვს თვალს ვაგზლის ჩაბნელებულ და პირქუშ შენობას, წუხილით აღმოაჩენ, რომ ყველაფერი, რაც ირგვლივ ხდება, შენი გულგრილობის ბრალია“.

¹⁷ Sakhokia 1979: 8-9: „აღამი, თანახმად „დაბადებისა“, სახელია ქვეყნად გაჩენილი პირველი ადამიანისა. დღეს, როცა გვინდა ვისიმე ან რისამე ძალზე მოხუცებულობის ან მეტისმეტი სიძველის აღნიშვნა, ხატოვნად ვამბობთ: ადამის ეამისა ან ხნისა არისო“.

¹⁸ Kobiashvili et al. 2019: 12: „ჩვენ ვიცით, რას ნიშნავს ბოლშევიზმი და დენიკინიზმი; ჩვენ ვიცით, რომ მათი სურვილი ერთი და იგივე არის — დამხობა ჩვენი რესპუბლიკისა“.

humorous magazine *Eshmakis Mastrakhi*, published in Tbilisi, featured a caricature titled "Communism and Denikinism Towards Georgia" (*Eshmakis Matrakhi* 1919, No. 2).

In Russian, the surname Denikin appears in two terms: «Деникинец» (English: 'Denikinist') and «Деникинизм» (English: 'Denikinism'). The former refers to a member of the armed forces, while the latter denotes the armed struggle against Soviet power (Mokienko & Nikitina 1998: 154). One of the earliest recorded uses of the term "Denikinism" appears in the title of a book published in Berlin in 1923 by Pokrovsky.¹⁹ Unlike in Georgian, the aforementioned terms in Russian lack ironic or mocking overtones.

‘Stakhanov-like’

"Trump is developing events so rapidly and carries out his plans in a Stakhanov-like manner with such excess that he will complete a four-year plan in one year" (Facebook 2025)²⁰.

"The results of the Kutaisi Parliament and other Stakhanovite constructions" (Facebook 2012)²¹.

"The law itself does not seem to pose such a great threat, but its adoption at a Stakhanov-like pace raises doubts" (Kviris Palitra 2011)²².

The metaphorical terms 'Stakhanov-like' and 'Stakhanovite' are actively used in modern Georgian political discourse, but with a negative connotation, meaning getting the job done quickly but with substandard results.

This metaphorical expression is linked to Alexei Stakhanov, a Russian worker who, in 1935, set a record by extracting one hundred and two tons of coal in just one shift, instead of seven tons. As is known, under Soviet ideology, the top priority for the working community was the fulfillment of the daily plan. Soviet propaganda rewarded those who exceeded the plan with the Order of Socialist Labor and made them famous. In this way, the name of Alexei Stakhanov became associated with a number of social movements and organizations. 'Stakhanovite' first appeared in the September 1935 issue of *Pravda*, the main propaganda newspaper of the Communist Party of the Soviet Union. The term quickly expanded its connotation and became a metaphor for record production results across various industries.

Another term is attested in Western and English-language scholarly discourse: 'Stakhanovism.' One of its first uses can be attributed to Professor Siegelbaum of the University of Michigan, who, in a study published in 1986, discussed at length the essence of Stakhanovism as something more than 'an enormous propaganda effort,' which was part of 'Stalin's totalitarian formula' (Siegelbaum 1986: 260-261).

It is noteworthy that the term '*Stakhanovism*' appeared in Georgian-language political discourse much earlier. Obviously, under the conditions of Soviet occupation and strict

¹⁹ The term appeared a little later, in 1939, on the cover of another book. Titled «О разгроме деникинизма» (English: "On the Defeat of Denikinism"), the book was published in Rostov-on-Don and authored by Lenin.

²⁰ Facebook 2025: „ტრამპი ისე ელვისებურად ავითარებს მოვლენებს და სტახანოველივით ისე გადაჭარბებით ასრულებს გეგმებს, რომ ოთხწლედს ერთ წელში დაასრულებს“.

²¹ Facebook 2012: „ქუთაისის პარლამენტის და სხვა სტახანოველი მშენებლობების შედეგები“.

²² Kviris Palitra 2011: „თავისთავად კანონს იმხელა საფრთხისა არაფერი ეტყობა, ეჭვს უფრო მისი სტახანოველი ტემპით მიღება აჩენს“.

censorship, no one would have dared to use the term metaphorically, especially with a negative connotation, in public. The term is attested for this purpose in periodicals founded by Georgian political émigrés in Paris. For example, in one of the letters in the Georgian-language magazine *'La Géorgie indépendante'* (English: 'Independent Georgia') from 1937, the author uses the expressions „სტახანოვიზმი“ (English: 'Stakhanovism') and „სტახანოვურად სამუშაოს შესრულება“ (English: 'doing work in a Stakhanov-like manner' (*La Géorgie indépendante*, 1937, N134, 7-8); In 1938, in the newspaper *L'echo de la lutte* (English: 'The Voice of the Struggle'), also published in Paris, we read: *'Herculean labor is proclaimed as the social necessity of the worker. Stakhanovism is a capitalist rationalization, framed within the framework of barbaric Russia, which threatens the working class with physical destruction'* (*L'echo de la lutte* 1938, N3, 9)²³.

Conclusion

The term 'Sovietism' encompasses words and phrases associated with the Soviet Empire and its propagandists. In modern Georgian political discourse, similar expressions are used to describe cultural, political, and ideological elements that originated in the Soviet Union.

Sovietisms, as metaphorical expressions, are important linguistic tools for assessing the political reality of the Soviet period and the attitudes of the Georgian-speaking community towards it. This importance is further highlighted by the fact that they continue to be actively used in the Georgian language to this day. They are also employed by the so-called post-Soviet generation born in independent Georgia, primarily with irony, or sarcasm.

A significant portion of Georgian Sovietisms is based on proper names. The metaphorization of these names is a common technique in the language. As a result, a single name can convey a range of ideas, and proper names can evolve into universal symbols.

Expressions associated with the Soviet period and its propagandists are not merely ideological metaphors; they also serve as instruments of so-called hate speech. For example, based on our observations, Sovietisms in modern Georgian political discourse are primarily used to describe pro-Russian sentiments. Such phrases add an emotional tone to a communicative event and play a significant role in shaping the negative perception of specific content.

References

- Brasol 1922: Brasol, B. L., *The Balance Sheet of Sovietism*. New York: Duffield & Company, 1922.
- Guchua 2018: Guchua, T., Ramdenime sovietizmis semantikiuri istoriisatvis kartulshi. *Iberiul-kavkasiuri enatmecniereba XLVI*, 31-37 [On the Semantic History of Sovietisms in the Georgian Language. *Ibero-Caucasian Linguistics XLVI*, 2018, pp. 31-37.

---

²³ *L'echo de la lutte* 1938, N3, 9: „პერკულესის დონე მუშის სოციალურ აუცილებლობად არის გამოცხადებული. სტახანოვიზმი ბარბაროსულ რუსეთის ჩარჩოებში ჩასმული კაპიტალისტური რაციონალიზაციაა, ფიზიკური განადგურებით რომ ემუქრება მუშათა კლასს“.

- Hesse et al. 2023: Hesse, J., Genovesi, Ch. & Corazza, E., Metaphorical Uses of Proper Names and the Continuity Hypothesis. *Journal of Semantics* 40 (2-3), 2023, pp. 235-264.
- Hodgkinson 1955: Hodgkinson, H., *Doubletalk: The Language of Communism*. London: George Allen and Unwin, 1955.
- Hunt 1957: Hunt, R. N., *A Guide to Communist Jargon*. New York: The Macmillan Company, 1957.
- Kartsevsky 1923: Kartsevsky, S., I., *Yazyk, voyna i revolyutsiya [Language, war and revolution]*. Berlin: Russkoe Universal'noe Izdatel'stvo, 1923.
- Kobiashvili et al. 2019: Kobiashvili, I., Khositashvili, M., Jgerenaia, E., *Sakartvelos dampuznebeli kreba. Sxdomis okmebi, tomi II [Constituent Assembly of Georgia. Minutes of the Session. Vol. II]*. Tbilisi: Sakartvelos parlamentis erovnuli bibliotekis gamomcemloba, 2019.
- Kövecses 2002: Kövecses, Z., *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Lakoff 2004: Lakoff, G., *Don't Think of an Elephant! Know Your Values and Frame the Debate*. Chelsea Green Publishing, 2004.
- Lakoff & Turner 1989: Lakoff, G. & Turner, M., *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. The University of Chicago Press, 1989.
- Lakoff & Johnson 1980: Lakoff, G., & Johnson, M., *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
- Mazon 1920: Mazon, A., *Lexique de la guerre et de la révolution en Russie (1914-1918)*. Paris: É. Champion, 1920.
- Mokienko & Nikitina 1998: Mokienko, V. M., & Nikitina, T. G., *Tolkovy Slovar' Yazyka Sovdepri [Explanatory Dictionary of the Sovietdom Language]*. Sankt-Peterburg: Folio press, 1998.
- Neiman 1978: Neiman, A., *Kartul sinonimta leksikoni [Dictionary of Georgian synonyms]*. Tbilisi: ganatleba, 1978.
- Rubinstein 1987: Rubinstein, A., Z., The Soviet Union's Foreign Policy Environment to the Year 2000. *Naval War College Review*, 40 (3), 1987, pp. 19-36.
- Sakhokia 1979: Sakhokia, T., *Kartuli xatovani sitqva-tkmani [Georgian Figurative Words and Expressions]*. Tbilisi: Merani, 1979.
- Siegelbaum 1986: Siegelbaum, L., H., The Making of Stakhanovites, 1935-36. *Russian History*, 13 (2/3), 1986, pp. 259-292.
- Traugott & Dasher 2003: Traugott, E., C. & Dasher, R., B., *Regularity in Semantic Change*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Vereshchagin & Kostomarov 1990: Vereshchagin, E., M., & Kostomarov, V., G., *Yazyk i kul'tura: Lingvostranovedenie v prepodavanii russkogo yazyka kak inostrannogo [Language and culture: Linguistic country studies in teaching Russian as a foreign language]*. Moskva: Russkiy yazyk, 1990.
- Walling 1920: Walling, W. E., *Sovietism: The ABC of Russian Bolshevism According to the Bolsheviks*. New York: E.P. Dutton & Company, 1920.

Wee 2006: Wee, L., Proper names and the theory of metaphor. *Journal of Linguistics*, 42(2), 2006, pp. 355–371.

Yanov 1988: Yanov, A, Perestroika and Its American Critics. *Slavic Review*, 47 (4), 1988, pp. 716-725.

Language corpora

Georgian Language National Corpus <http://gnc.gov.ge>

Russian National Corpus <https://ruscorpora.ru/>

Periodicals

Eshmakis Matrakhi (1919). Magazine "Eshmakis Matrakhi", no. 2, p. 5.

Retrieved from <https://iverieli.nplg.gov.ge/handle/1234/265747>

La Géorgie indépendante (1937). Magazine "La Georgie indépendante", no. 134, pp. 7–8. Retrieved from <https://iverieli.nplg.gov.ge/handle/1234/450066>

L'écho de la lutte (1938). Newspaper "L'Écho de la Lutte", no. 3 (82), p. 9.

Retrieved from <https://iverieli.nplg.gov.ge/handle/1234/535975>

Online Media

Business Media <https://bm.ge/news/>

Facebook <https://www.facebook.com/>

GHN <https://www.ghn.ge/>

Interpress News <https://www.interpressnews.ge/ka/>

Radio Liberty <https://www.radiotavisupleba.ge/>

Tabula <https://tabula.ge/>

სოვიეტიზმები: საბჭოთა კავშირის

მეტაფორული წარმოდგენა

(ქართული პოლიტიკური დისკურსის მაგალითზე)²⁴

თამარ გუჩუა

(აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9363>

me.tamuna@gmail.com || ORCID: 0009-0001-5246-4291

რეზიუმე

შესავალი

გამონათქვამები, რომლებიც საბჭოთა კავშირის მეტაფორულ ასახვას წარმოადგენენ, სპეციალურ ლიტერატურაში სოვიეტიზმებად იწოდებიან. სოვიეტიზმების შესწავლა მე-20 საუკუნის 20-იანი წლებიდან იწყება. ე.წ. „საბჭოთა ენის“ მკვლევრებს შორის ერთ-ერთი პიონერი გახლდათ ფრანგი ფილოლოგი ანდრე მაზონი, რომელმაც 1920 წელს პარიზში გამოქვეყნებულ წიგნში ერთ-ერთმა პირველმა ისაუბრა პოლიტიკურ ნიადაგზე ლექსიკური ფონდის გამდიდრების გზებზე. სოვიეტიზმების ეტიმოლოგიის დადგენის ერთ-ერთი პირველი მცდელობა მოცემულია ბორის ბრაზოლის მიერ 1922 წელს ნიუ-იორკში გამოცემულ წიგნში „სოვიეტიზმის ბალანსი“. ამავე პრობლემაზე ამახვილებს ყურადღებას ჟენევისა და პრადის ლინგვისტური სკოლების ერთ-ერთი წარმომადგენელი, სერგეი კარცევსკი 1923 წელს ბერლინში გამოქვეყნებულ შრომაში „ენა, ომი და რევოლუცია“. ევროპელ ენათმეცნიერებს შორის სოვიეტიზმების აღწერის ერთ-ერთი პირველი მცდელობა ეკუთვნის ბრიტანელ მეცნიერს, ჰარი ჰოჯკინსონს, რომელმაც 1955 წელს გამოცემულ წიგნში „კომუნიზმის ენა“ საბჭოთა ლექსიკას და ფრაზეოლოგიას ერთად აღებულს „ორაზროვანი ლაპარაკი“ უწოდა. ოდნავ მოგვიანებით კი, 1957 წელს, კერი ჰანტმა მსგავსი გამონათქვამები „კომუნიზტურ ჟარგონებად“ მოიხსენია.

²⁴ კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის [YS-24-546] ფარგლებში.

სოვიეტიზმების განსაკუთრებული სიუხვით გამოირჩევა ქართული ენა, რასაც თავისი ისტორიული მიზეზი აქვს: 1921 წელს წითელმა არმიამ საქართველოს სრული ოკუპაცია მოახდინა. საბჭოთა იმპერიაში იძულებითი გაერთიანების 70-წლიანმა პერიოდმა კი თავისი შესამჩნევი კვალი დატოვა ქართულ ენაში. პოლიტიკურ ნიადაგზე და საკუთარ სახელთა მეტაფორული განზოგადების საფუძველზე არაერთი ბოლშევიკური ლიდერის სახელი იქცა ენაში ახალი მეტაფორული გამონათქვამების საფუძვლად.

წარმოდგენილი კვლევის მიზანია, თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში დადასტურებული სოვიეტიზმების კონცეპტუალური ანალიზი ორი მიმართულებით:

1. მეტაფორული სტრუქტურების იდენტიფიცირება – იმის ჩვენება, თუ როგორ აყალიბებს მეტაფორა კონკრეტულ იდეას;
2. კულტურული მნიშვნელობის საზგასმა – იმის ჩვენება, თუ როგორ გამოხატავენ მეტაფორები მოცემული სამეტყველო ერთობის კულტურულ ღირებულებებს.

მეთოდოლოგია

პოლიტიკური დისკურსის კვლევის მეთოდოლოგია მრავალმხრივი და კომპლექსურია. გამომდინარე აქედან, სოვიეტიზმების კონცეპტუალური ანალიზი ინტერდისციპლინურ მიდგომას საჭიროებს. კვლევა პროცედურულად შემდეგი სახითაა წარმოდგენილი:

ა) დისკურსზე დაკვირვება და საანალიზო მასალის გამოვლენა; საბჭოთა კავშირთან დაკავშირებული კონკრეტული სიტყვებისა თუ გამონათქვამების იდენტიფიცირება;

ბ) ისტორიული კონტექსტის დაზუსტება და იმ პოლიტიკური მოვლენის დაკონკრეტება, რომელმაც ენაში კონკრეტული მეტაფორული გამონათქვამის ჩამოყალიბება განაპირობა;

გ) სოვიეტიზმების შეფასება. პოლიტიკურ დისკურსში როგორ კონტექსტში გამოიყენებენ დღეს – სერიოზულ თუ ირონიზებულ კონტექსტში.

დისკუსია

სოვიეტიზმები დღემდე აქტიურად გამოიყენება ქართულ ენაში, როგორც ისტორიული და კულტურული მემკვიდრეობის ნაწილი. უფრო მეტიც, მსგავსი

მეტაფორული გამონათქვამები ქართულ ენაში იმდენადაა დამკვიდრებული, რომ დღეს ფრაზოლოგიური ერთეულების რანგში გვევლინებიან.

პოლიტიკურ დისკურსში მეტაფორების დანიშნულებაა გავლენა მოახდინოს მსმენელზე/მკითხველზე ამა თუ იმ მოვლენისა და იდეის გარშემო. ამ თვალსაზრისით, მეტაფორას ნამდვილად აქვს მანიპულაციური პოტენციალი. ჩვენს კვლევას არ აქვს იმის პრეტენზია, რომ ქართულ ენაში დადასტურებულ ყველა სოვიეტიზმს ამოწურავს, თუმცა პრობლემის საილუსტრაციოთ ნაშრომში განხილულია რამდენიმე მათგანი: „ავრორას გახროლა“, „ბრეჟნევის კოცნა“, „დენიკინისდროინდელი“, „სტახანოვეური“. საილუსტრაციო მასალა ციტირებულია ქართული პოლიტიკური დისკურსიდან. კონკრეტულ შემთხვევათა ანალიზისას კი წარმოდგენილია მათი ეტიმოლოგიის დადგენის მცდელობები; შედარებები ინგლისურ და რუსულენოვან პოლიტიკური ხასიათის ტექსტებთან.

დასკვნა

კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ:

1. ტერმინი „სოვიეტიზმი“ მოიცავს სიტყვებსა და ფრაზებს, რომლებიც საბჭოთა იმპერიას და მის პროპაგანდისტებს უკავშირდებიან. თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში მსგავსი გამონათქვამები გამოიყენება საბჭოთა კავშირში ჩამოყალიბებული კულტურული, პოლიტიკური და იდეოლოგიური ელემენტების აღსაწერად;

2. სოვიეტიზმები, როგორც მეტაფორული გამონათქვამები, მნიშვნელოვანი ენობრივი ინსტრუმენტებია საბჭოთა პერიოდის პოლიტიკური სინამდვილისა და მის მიმართ ქართულენოვანი სამეტყველო ერთობის დამოკიდებულებების შეფასების თვალსაზრისით. ამ მნიშვნელობას კიდევ უფრო აორმაგებს ის გარემოება, რომ ისინი დღემდე აქტიურად დასტურდება ქართულ ენაში. მათ გამოიყენებს დამოუკიდებელ საქართველოში დაბადებული ე.წ. პოსტსაბჭოთა თაობაც, გამოიყენებს ძირითადად ირონიით, სარკაზმით ან კრიტიკით;

3. ქართული სოვიეტიზმების მნიშვნელოვანი ნაწილი საკუთარ სახელებზეა დაფუძნებული. საკუთარ სახელთა მეტაფორიზაცია ენაში ერთ-ერთი გავრცელებული ხერხია. ამგვარი მეტაფორიზაციის შედეგად ერთ სახელს შეუძლია იდეების მთელი კომპლექსი გადმოსცეს; კონკრეტული სახელები კი უნივერსალურ სიმბოლოებად აქციოს;

4. გამონათქვამები, რომლებიც საბჭოთა პერიოდს და მის პროპაგანდისტებს უკავშირდებიან, უბრალოდ იდეოლოგიურ მეტაფორებს არ წარმოადგენენ და ე.წ. სიძულვილის ენის ინსტრუმენტებადაც გვევლინებიან. მაგალითად, ჩვენი დაკვირვებით, სოვიეტიზმები თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ დისკურსში მეტწილად ვინმეს პრორუსული განწყობების აღსაწერად გამოიყენება. მსგავსი ფრაზები საკომუნიკაციო მოვლენას განსაკუთრებულ ემოციურ ელფერს სძენენ და დიდ როლს თამაშობენ კონკრეტული შინაარსის ნეგატიური აღქმის ჩამოყალიბებაში.

Disinterested Contemplation as a Path to Liberation in Schopenhauer's Philosophy and Its Parallels with Zen Buddhism

Tornike Lelashvili

(Ilia State University, Georgia)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9366>

tornike.lelashvili.1@iliauni.edu.ge|| ORCID: [0009-0003-8730-3871](https://orcid.org/0009-0003-8730-3871)

Abstract: This study focuses on one of the central concepts in Schopenhauer's philosophy: liberation. The possibility of liberation constitutes the core concern of his ethics and determines the structure of his soteriology. Whether the metaphysics of the will is essentially pessimistic must be assessed in light of this very issue. Schopenhauer's philosophy presents three possible paths to liberation, one of which is aesthetic — that is, liberation through disinterested contemplation. This paper examines Schopenhauer's aesthetics precisely from this perspective: as a possible path to salvation. On the other hand, the influence of Buddhist doctrine on Schopenhauer's philosophy and the parallels between them are well known. Both philosophies portray the world as fundamentally painful for the individual and aim at liberation from this suffering. The aim of this research is to analyze the role of aesthetics in Schopenhauer's philosophy as a means of denying the will, and to compare it with Zen Buddhist aesthetic theory, particularly as a potential catalyst for *satori* (sudden enlightenment), exploring the essential similarities and differences between the two traditions.

Keywords: Schopenhauer, Buddhism, Aesthetics, Liberation, *Satori*

Introduction

Schopenhauer shares the traditional philosophical approach that metaphysics should precede ethics and that without metaphysics, a philosophy of morality is impossible. Therefore, he considers his own ethics to be directly connected to metaphysics. His metaphysical pessimistic philosophical system, where life is marked by the seal of suffering, ultimately returns to the concept of the *non-being*, to which a new layer is added from the perspective of soteriology – salvation is the *non-being*, the disappearance. In Schopenhauer's view, this is the same as *Nirvana*, *Nibbana*, or *Prajna Paramita* in Buddhism. The sphere of ethics is the domain where Schopenhauer's philosophy and Buddhist philosophy show the greatest affinity with each other and encompass two main aspects: compassion and salvation.

In this regard, the concept of salvation might be considered the central point of Schopenhauer's philosophy. Salvation, in turn, is related to the issue of pessimism, and thus to the question of the possibility or impossibility of salvation, which, in itself, implies the negation of individual will. The negation of individual will through asceticism seems to be possible, but what does this statement mean – the reversal of will from itself, if everything is the objectification of will? How does the individual will negate itself? Schopenhauer suggests three possible ways to salvation through the negation of will: 1. Aesthetic contemplation, 2. The ethics of compassion, and 3. Asceticism. Each of these finds its corresponding parallel in Buddhist philosophy. The object

of our study is precisely the first: the path of aesthetic contemplation as salvation in Schopenhauer's philosophy and its parallels with Buddhism.

Methods

When considering the similarities or possible influences between two different intellectual traditions, two approaches can be distinguished:

- a) We could talk about the similarities between ideas. For example, we could successfully trace similarities between Stoic and Buddhist ethics, even though there was no direct contact between these two thought. In any case, such a connection has not been conclusively proven up to the present day. This would be philosophical comparativism based on the hermeneutics of texts.
- b) We could approach the issue historically, using the method of textual source analysis. For instance, which Buddhist sources was Schopenhauer himself familiar with, and to what extent can we talk about some form of influence based on them?

In the present brief study, both hermeneutical and comparative analysis methods are used. Schopenhauer's major work, *The World as Will and Representation*, as well as relevant texts from the Zen Buddhist tradition, have been analyzed. Both classical (Daisetsu Suzuki) and contemporary commentators (Hani and Kalupahana) have been considered. In both systems, attention is focused on the points where different paths to overcoming volition are revealed, primarily through aesthetic contemplation.

Aesthetic Contemplation as a Path to Liberation and Zen Aesthetics

Schopenhauer's notion of disinterested contemplation represents a state in which an individual, through art or other aesthetic experiences, detaches from personal desires and becomes absorbed in the object of contemplation. This detachment, according to Schopenhauer, allows one to transcend the will—humanity's fundamental source of suffering—and experience a state of liberation, even if momentarily. Schopenhauer believes that this experience provides a glimpse of the “thing-in-itself,” an ultimate reality beyond the world of appearances.

Zen Buddhism, on the other hand, emphasizes the cultivation of an empty mind (or “no-mind”) through meditation and mindfulness, where one lets go of personal attachments, ego, and desire. This practice, similar to Schopenhauer's disinterested contemplation, aims for a direct, unmediated experience of reality, free from the distortions caused by self-interest or the ego. Zen masters often speak of the importance of “seeing into one's own nature” and attaining enlightenment (*satori*), a state where the dualities of self and other, subject and object, dissolve.

While Schopenhauer's philosophy relies on aesthetic experiences to reach the state of disinterested contemplation, Zen Buddhism's primary means of reaching liberation is through meditation. Both systems, however, advocate for a form of liberation where the ego and personal desires are suspended, leading to an experience of pure being or non-being.

In comparing the two systems, the analysis shows that both Schopenhauer's philosophy and Zen Buddhism offer a critique of the will or ego as the source of suffering. The practice of disinterested contemplation in Schopenhauer's system mirrors the Zen approach in that both seek

a direct, unmediated experience of the world. This transcendence of the ego is crucial to the liberation each system proposes, as it represents the release from the cycle of craving and attachment, which are seen as the root causes of suffering

Conclusions

It should be noted that, in terms of the understanding of art, Schopenhauer is undoubtedly closer to the Buddhist tradition than to the Christian one. Significant parallels can be seen: his detached reflection, which briefly violates the principium individuationis by transcending its bounds and is brought on by the view of a stunning scene or piece of art, is comparable to the transcendental experience that occurs during *satori*. Both express the claim to a non-personal, universal, and unified sense of reality. However, for Schopenhauer, the problem lies in the transitory nature of this experience. According to him, after the experience has passed, even the genius returns to the ordinary life of a human being, whereas Suzuki points out that anyone who has once experienced *satori* has gained a better understanding of the world and its unity, has become enlightened, and will never again perceive things in the same way as before. Ultimately, it can be said that, within Schopenhauer's philosophical system, art is given a more significant role as a potential path to liberation, but still a limited one, whereas in Buddhism, *satori* is seen as of much greater and lasting importance compared to the knowledge gained through Schopenhauer's disinterested contemplation that everything is one. Moreover, despite the general influence of Buddhist philosophy on Schopenhauer's system, there is no solid foundation for claiming a direct influence in the domain of aesthetics.

დაუინტერესებელი მჭვრეტელობა, როგორც ხსნის გზა
შოპენჰაუერის ფილოსოფიაში და პარალელები
ძენ ბუდიზმთან

თორნიკე ლელაშვილი

(ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო)

DOI: <https://doi.org/10.62235/mln.3.2025.9366>

tornike.lelashvili.1@iliauni.edu.ge|| ORCID: [0009-0003-8730-3871](https://orcid.org/0009-0003-8730-3871)

შესავალი

საკონკურსო ნაშრომის, *მორალის საფუძვლის შესახებ*, წინასიტყვაობაში შოპენჰაუერს მოჰყავს ქრისტიან ვოლფის ციტატა: “Tenebrae in philosophia practica non dispelluntur, nisi luce metaphysica affulgente”¹ (Schopenhauer 1977: 148) და ასევე კანტისა, *ზნეობის მეტაფიზიკის დაფუძნების* წინასიტყვაობიდან, რომ მეტაფიზიკა წინ უნდა უსწრებდეს ეთიკას და რომ მის გარეშე საერთოდ წარმოუდგენელია რაიმე სახის მორალის ფილოსოფია. შოპენჰაუერი ამ მიდგომას იზიარებს და საკუთარ ეთიკას მეტაფიზიკასთან უშუალო კავშირში განიხილავს. მისი ნების მეტაფიზიკაზე დაფუძნებული პესიმიზტური ფილოსოფიური სისტემა, სადაც ცხოვრება აღბეჭდილია ტანჯვის ბეჭდით, ბოლოს კიდევ ერთხელ უბრუნდება *არარას*, რომელსაც უკვე ახალი შრე ემატება სოტერიოლოგიისა - ხსნა არის არარა, ქრობა. შოპენჰაუერის გაგებით ეს არის იგივე *ნირვანა*, *ნიბანა* ან *პრაჯნა პარამიტა* ბუდიზმისა. ეთიკის სფერო სწორედ ის სფეროა, სადაც შოპენჰაუერის ფილოსოფია და ბუდისტური ფილოსოფია ყველაზე დიდ ნათესაობას ავლენს ერთმანეთთან და ორ ძირითად ასპექტს მოიცავს: *თანაგრძნობა* და *ხსნა*.

ამ თვალსაზრისით ხსნის ცნება შესაძლოა, მთავარ პუნქტადაც მივიჩნიოთ შოპენჰაუერის ფილოსოფიისა. ხსნა, თავის მხრივ, უკავშირდება პესიმიზმის საკითხსაც. ამ კუთხით გვაქვს კომენტატორთა განსხვავებული პოზიციები. მაგალითად,

¹ პრაქტიკულ ფილოსოფიაში წყვედიადი მხოლოდ მაშინ იხვევს უკან, როდესაც მას მეტაფიზიკის შუქი ასინათლებს (ლათ.) თარგმანი, როგორც აქ, ისე შემდგომ ტექსტში ეკუთვნის ავტორს.

ბუდიზმის თანამედროვე მკვლევრები უარყოფენ მის პესიმისტურ ბუნებას და ამას მცდარ გააზრებად მიიჩნევენ, რომელიც დაფუძნებულია ტანჯვის ცნების, ე. ი. პირველი დიადი ჭეშმარიტების უნივერსალიზაციაზე. ურს აპს მსგავსი პოზიცია აქვს შოპენჰაუერის ფილოსოფიასთან მიმართებითაც, მასში სწორედ ხსნის შესაძლებლობაზე დაფუძნებით: „მნიშვნელოვნად მიმაჩნია იმაზე საზგასმა, რომ ორთავე, შოპენჰაუერის სწავლება და ბუდიზმი, ძნელად თუ შეიძლება იწოდებოდეს „პესიმისტურად“. პირიქით: ფაქტობრივად ორივე მათგანი ძირეულად ოპტიმისტურია, რამდენადაც ისინი მიუთითებენ ადამიანის სიცოცხლეშივე ტანჯვის გადალახვის შესაძლებლობაზე“ (App 2014: 315). აპი აღნიშნავს, რომ პესიმიზმი, რომელიც ტანჯვის რეალიზმს ემყარება, როგორც ბუდიზმში, ისე შოპენჰაუერის ფილოსოფიაში, უშუალო თანმხლებად მოიაზრებს ხსნის ოპტიმიზმსაც სამსარადან ნირვანასაკენ (App 2014: 316). ეს საკითხი ნამდვილად მოითხოვს განხილვას, რამდენადაც შოპენჰაუერის ფილოსოფიის შემთხვევაში საქმე არც იმდენად ოპტიმისტურად ჩანს, როგორც შეიძლება უ. აპს ეჩვენებოდეს. მაგალითად, დჰამასამი აღნიშნავს, რომ „შოპენჰაუერის გზა ხსნისა არც ამგვარად [ბუდიზმის მსგავსად - თ.ლ.] კარგად სტრუქტურირებულია და არც სისტემატურად გადმოცემული“ (Dhammasami 2011: 51). თავის მხრივ, ეს განაცხადი კიდევ უფრო პრობლემურად გვეჩვენება, ვიდრე ურს აპისა. ამ შემთხვევაში მთელი სირთულე, რაზეც დჰამასამი აქცენტს არ აკეთებს, ეხება არა მეტად თუ ნაკლებად კარგ სტრუქტურირებასა და არასისტემურობას, რასაც ნამდვილად ვერ ვუსაყვედურებთ შოპენჰაუერის ფილოსოფიას, არამედ სწორედ იმ საკითხს, რომ ბუდიზმისაგან განსხვავებით, აქ საქმე გვაქვს ნების მეტაფიზიკასთან. ინდივიდუალური ნების უკუგდება ასკეზის საშუალებით თითქოს შესაძლებლად ჩანს, მაგრამ რას ნიშნავს ეს განცხადება, ნების საკუთარი თავისაგან შებრუნება, თუკი ყოველივე ნების ობიექტივაციაა? როგორ უარყოფს ინდივიდუალური ნება საკუთარ თავს? აქ შოპენჰაუერი სავარაუდო ხსნის სამ გზას გვისახავს ნების უარყოფისა: 1. ესთეტიკის, 2. თანაგრძნობის ეთიკის და 3. ასკეზის. თითოეული მათგანი თავის შესაბამის პარალელს ჰპოვებს ბუდისტურ ფილოსოფიაშიც. ჩვენი კვლევის საგანი სწორედ პირველი მათგანია: ესთეტიკური ჭკრეტის გზა, როგორც ხსნა შოპენჰაუერის ფილოსოფიაში და პარალელები ბუდიზმთან.

კვლევის მეთოდოლოგია

როდესაც განვიხილავთ ორი განსხვავებული სააზროვნო ტრადიციის მსგავსებისა თუ შესაძლო გავლენების საკითხს, ორი მიდგომა შეიძლება გამოვყოთ:

- ა) ვისაუბროთ იდეათა შორის მსგავსებებზე. მაგალითად, წარმატებით შეგვეძლო გვეკვლია მსგავსებანი სტოიკურ და ბუდისტურ ეთიკას შორის, მიუხედავად იმისა, რომ უშუალო კონტაქტი ამ ორ მიმდინარეობას ერთმანეთთან არ ჰქონია. ყოველ შემთხვევაში, მსგავსი რამ დღემდე ფაქტობრივად არ დასტურდება. ეს იქნებოდა ფილოსოფიური კომპარატივისტიკა, დაფუძნებული ტექსტების ჰერმენევტიკაზე.
- ბ) მივუდგეთ საკითხს ისტორიულად, ტექსტობრივი წყაროების კვლევის მეთოდით. მაგალითად, რა ბუდისტურ წყაროებს იცნობდა თავად შოპენჰაუერი და აქედან გამომდინარე, რამდენად შეგვიძლია ვისაუბროთ რაიმე სახის გავლენაზე.

წარმოდგენილი მცირე კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია ჰერმენევტიკული და კომპარატიული ანალიზი. გაანალიზებულია შოპენჰაუერის ძირითადი ნაშრომი „*სამყარო, როგორც ნება და წარმოდგენა*“, ასევე შესაბამისი ტექსტები ძენ ბუდისტური ტრადიციიდან; მისი როგორც კლასიკური (დაისეცუ სუძუკი), ისე თანამედროვე კომენტატორები (ჰანი და კალუპაჰანა). ორივე სისტემაში ყურადღება გამახვილდა იმ წერტილებზე, სადაც ნებელობითობის გადაღახვის სხვადასხვა გზები იჩენს თავს, უმთავრესად კი ესთეტიკური მჭვრეტელობა.

ესთეტიკური ჭვრეტა, როგორც ხსნის გზა და ძენის ესთეტიკა

ა) *დაუინტერესებელი ჭვრეტა შოპენჰაუერთან* - ესთეტიკისა და მისი ფუნქციების შესახებ პირველ სერიოზულ და თემატურ განხილვას შოპენჰაუერი მთავარი ნაშრომის მესამე ნაწილში წარმოგიდგენს. აქ წინარე აუცილებელი საფეხურები უკვე გავლილია, სამყარო განხილულია, როგორც წარმოდგენა და როგორც ნება. ინდივიდი დასახულია, როგორც წარმავალი და უმნიშვნელო ობიექტივაცია წარუვალი ნებისა. ადამიანური ინდივიდის შემეცნების უნარი, მგრძნობელობა და ა.შ. ასევე წარმოიჩენილია, როგორც იარაღი ნების *უფრო რთული* და

მრავალმხრივი მოთხოვნები დასაკმაყოფილებლად. შოპენჰაუერი აღნიშნავს, რომ ცხოველების შემთხვევაში შემეცნებას არავითარი შესაძლებლობა არ აქვს ამ მსახურებისაგან თავი დაიხსნას, მაგრამ ადამიანებთან შესაძლოა მოხდეს ეს გამო-
ნაკლისი (Schopenhauer 2009: 167). ეს ხდება მაშინ, როდესაც სუბიექტი საგანთა ჩვეულებრივი შემეცნებიდან იდეების შემეცნებაზე გადადის, „ამდენად [სუბიექტი] წყვეტს მარტოოდენ ინდივიდად ყოფნას და ახლა არის შემეცნების წმინდა ნების არმქონე სუბიექტი“ (Schopenhauer 2009: 167). ეს არის განყენებული, დაუინტერესე-
ბელი ჭკრეტა, რომლის შოპენჰაუერისეული ძალზე ჰგავს ძენ-ბუდიზმისეულს. ადა-
მიანს აღარ აინტერესებს, თუ *ხად, როდის, რატომ და რისთვის*, არამედ მხოლოდ
რა.

*„...ნებას აღარ ეძლევა უფლებას, რომ აბსტრაქტულმა აზროვნებამ და-
იპყროს ცნობიერება, ...არამედ მთელი ძალა ეძლევა მჭკრეტელობას, მთლი-
ანად იძირება მასში და საშუალებას იძლევა, რომ მთელი ცნობიერება
აივსოს მშვიდი მჭკრეტელობით სწორედ მოცემული ბუნებრივი საგნისა,
იქნება ეს ლანდშაფტი, ხე, კლდე, ნაგებობა თუ ნებისმიერი სხვა რამ. ... ის
მთლიანად საგანში იკარგება“* (Schopenhauer 2009: 168).

მაშასადამე, ამგვარი მჭკრეტელობა, ერთი მხრივ, სუბიექტს იხსნის ნების ძალაუფლებისაგან, რამდენადაც საგანს განიხილავს უკვე არა როგორც საგანს მისი მიზნებისა თუ წადილების დაკმაყოფილებისა, არამედ დაუინტერესებლად, და მეორე მხრივ, თავად ეს საგანიც უკვე ვლინდება, როგორც არა უბრალო საგანი, არამედ იდეა. ამ პროცესში ჩაძირული ინდივიდი კარგავს ინდივიდობას და გვევ-
ლინება, როგორც „წმინდა, ნების არმქონე, ტკივილის არმცოდნე, დროის მიღმა მეოფი შემეცნების სუბიექტი“ (Schopenhauer 2009:168). შოპენჰაუერის მიხედვით, ამ-
გვარი მჭკრეტელობა აუქმებს ტანჯვის ორ მთავარ მიზეზს - დაუკმაყოფილებელ და მუდამ საგანზე მიმართულ ნებას და ინდივიდუალობას, როგორც მოჩვენები-
თობას. ამიტომ წმინდა შემეცნების სუბიექტი იმდენად არის *ტკივილის არმცოდნე*, რამდენადაც არის იგი *ნების არმქონე*.

ამ პროცესში ქრება სუბიექტისა და ობიექტის დუალიზმიც. ამდენად, ქრება სამყაროც, როგორც *წარმოდგენა*, რის შემდეგაც რჩება სამყარო, როგორც *ნება*.

შემეცნებელი სუბიექტი მალღდება ცოდნამდე, შეგრძნებამდე, რომ როგორც თავად, ისე მის წინაშე არსებული საგანი არსობრივად ერთსა და იმავეს წარმოადგენენ და როდესაც მიღწეულია ეს საფეხური ცოდნისა, გარკვეულწილად, უკვე მიღწეულია ხსნაც. ინდივიდი აღარ განიცდის საკუთარ წარმავლობას, არამედ „მას, პირიქით, ეუფლება იმის ცნობიერება, რასაც გამოთქვამენ უპანიშადები ვედებისა: Hae omnes creaturae in totum ego sum, et praeter me aliud ens non est (oupnekhat, I, 122)” (Schopenhauer 2009: 170).

შემეცნების სახე, რომელიც ყველაზე ახლოსაა და უფრო მეტიც, წარმოადგენს კიდევ ამგვარ სახეს დაუინტერესებელი მჭვრეტელობისა, არის ხელოვნება. ხელოვანიც შოპენჰაუერისათვის ჰგავს მისტიკოსს, ან ასკეტს. მას იმდენად არ აინტერესებს ნებისეული და ინტერესისმიერი მიმართებანი საგნებთან, რომ „ხშირად არაფრად მიაჩნია საკუთარი ცხოვრებისეული გზა და ხშირად საკმაოდ უგერგილოდაც მიემართება მასზე“ (Schopenhauer 2009: 232). თუმცა შოპენჰაუერი იაზრებს ხსნის ამგვარი სახის ნაკლულობას. *გენიალური შემეცნება*, ისევე როგორც ძენისეული სატორი, თუნდაც საქმე გვქონდეს გენიოსთან, არ შეიძლება იყოს მუდმივი, იგი დროებითია,² რადგან „ძლიერი დაძაბულობა“, რომელიც საჭიროა ამგვარი შემეცნებისათვის, „აუცილებლად სუსტდება და წარმოქმნის დიდ შუალედებს, რომლის დროსაც გენიოსები ემსგავსებიან ჩვეულებრივ ადამიანებს, როგორც საკუთარი ღირსებით, ასევე ნაკლით“ (Schopenhauer 2009: 233).

მაშასადამე, ესთეტიკური მჭვრეტელობა, როგორც ხსნის ერთ-ერთი გზა, შეგვიძლია გვერდით დავუყენოთ, როგორც საპირისპირო პოლუსი, ინდივიდუაციის პრინციპს, როგორც ტანჯვის ერთ-ერთ მიზეზს. ეს გზა, როგორც ზემოთ აღინიშნა, ნაკლულია. უპირველესად, მსგავსი შემეცნების უნარი, უნარი მჭვრეტელობისა არაა ყველა ადამიანის ხვედრი. ეს ერთგვარი ნიჭია და თავად ადამიანის, ხელოვანის, უმაღლეს ფორმაშიც, რომელსაც გენიოსი წარმოადგენს, იგი მიიღწევა ძალების უაღრესი დაძაბვით და ისიც წამიერად. ამ დროის მცირე მონაკვეთში ხდება

² ქართულ სააზროვნო სივრცეში ამ საკითხს პირველად ეხება თ. ბუაჩიძე და სრულებით მართებულია. იგი პირდაპირ აღნიშნავს: „ხელოვნება ხსნაა, ხელოვანი კი მხსნელია“, თუმცა იქვე - „ცხადია, რომ ხელოვნების მიერ მოტანილი შვება მხოლოდ დროებითია. ხელოვნების შედეგი - ტკბობის წამი - გადის, ცხოვრება კი გრძელდება.“ (თამაზ ბუაჩიძე, *თანამედროვე დასავლური ფილოსოფიის სათავეებთან*, Carpe Diem: თბილისი, 2013, გვ. 57).

შესაძლებელი ნებისა და ეგოს დამარცხება, მოჩვენებითი ინდივიდუალობიდან გამოსვლა და გააზრება ყველაფრის ერთიანობისა. შემთხვევითი როდია, რომ შოპენჰაუერს კვლავ *უპნეხატიდან*³ მოჰყავს ციტატა, რითიც ცდილობს საკუთარი ფილოსოფიის აღმოსავლურ ტრადიციასთან სიახლოვის წარმოჩენას. რაზეც შოპენჰაუერი საუბრობს, ძალზე საყოველთაო განცდაა, რომელიც ეუფლება ადამიანს მშვენიერი ლანდშაფტის ცქერისას, თუ მუსიკის მოსმენისას, როდესაც, თითქოს, მართლაც ხდება საკუთარი თავიდან *ამოვარდნა* და არაგანსჯისეული ჩაძირვა მჭვრეტელობის ობიექტში. შოპენჰაუერი აღწერს ამ გამოცდილებას:

„ვნებებით, გაჭირვებითა თუ ზრუნვით გატანჯული, როდესაც იგი ერთადერთი თავისუფალი მზერით იძირება ბუნებაში, უეცრად გამოცოცხლდება ხოლმე, მხიარულება ეუფლება და მხნეობა: ვნებების გრივადი, წადილისა და შიშის მომძლავრება და ნებელობის ყოველი ტანჯვა უეცრად, გასაოცარი გზით ჩაწყნარებულია... ბედნიერება და უბედურება გამჭრალია; ჩვენ აღარ ვართ ინდივიდუმი, ის დავიწყებულია, არამედ მხოლოდ შემეცნების წმინდა სუბიექტი: “ჩვენ ვართ მოცემულნი, როგორც მხოლოდ სამყაროს ერთიანი თვალი, რომელიც ყველა შემეცნებელი არსებიდან იცქირება, თუმცა მხოლოდ ადამიანში შეიძლება, რომ ნების მსახურებისაგან სრულიად თავისუფალი გახდეს“ (Schopenhauer 2009: 241).

ხელოვნების ამგვარი გააზრება ზის დასავლურ ტრადიციაში, რამდენადაც დაფუძნებულია კანტის ფილოსოფიაზე დაუინტერესებელი მჭვრეტელობის შესახებ. მეორე მხრივ, ახალია სწორედ მისი სოტერიოლოგიური შრე, რაც კანტთან არ გვხვდება. ზემოთ აღინიშნა, რომ გამოცდილება, რომელსაც შოპენჰაუერი აღწერს, ძალიან ჰგავს ძენ-ბუდიზმში სატორის გამოცდილებას, მაშასადამე, უეცარი გასხივოსნების გამოცდილებას, რომელიც შესაძლოა, ნებისმიერმა საგანმა გამოიწვიოს, მათ შორის ბუნების სურათის ცქერამაც.

ბ) ბუდისტური ძენის ესთეტიკა - ღჰამასამი აღნიშნავს, რომ ბუდიზმი დიდად აფასებს ესთეტიურ მშვენიერებას, თუმცა არ განიხილავს მას, როგორც ხსნის

³ *Oupnekhat* - უპანიშადების სპარსულენოვანი ვერსიის ლათინური თარგმანი. წიგნი, რომელსაც ძალიან აფასებდა შოპენჰაუერი და რომელსაც დიდი გავლენა ჰქონდა მის ფილოსოფიაზე. უპნეხატი, თავის მხრივ, შეიცავს ბუდისტურ გავლენებსაც.

საშუალებას (Dhammasami 2011: 51). ეს განცხადება სწორია, რამდენადაც ბუდისტური ხსნის გზები მოცემულია *მართებულ რეამე გზაში* და იქ ნამდვილად არაა მინიშნებული ხელოვნებაზე. შოპენჰაუერისათვის ხელოვნების უმაღლესი ფორმის, მუსიკის, შესახებ, დჰამასამი აღნიშნავს, რომ ბუდაც არ უარყოფდა მუსიკით ტკბობას, თუმცა როდესაც საუბარია მუსიკაზე, როგორც ხსნის გზაზე, ეს სრულებით გამორიცხულია და მუსიკა მტერი ხდება გასხივოსნებისა. ამის დასადასტურებლად დჰამასამის მოჰყავს მონაკვეთი სამიუტა ნიკაიადან, სადაც მოცემულია საუბარი ბუდასა და ტალაპუტას შორის. მოსწავლე ეკითხება მოძღვარს, დაიბადებიან თუ არა შემსრულებლები, რომლებიც დიდ აუდიტორიებს ართობენ, მოცინარ ღმერთთა შორის. ხოლო ბუდა პასუხობს, რომ „ისინი, რომლებიც აღძრავენ მგრძნობელობას სხვებში, ჯოჯოხეთში დაიბადებიან“ (Dhammasami 2011: 56). ცხადია, აქ მივდივართ მუსიკის, ზოგადად ხელოვნების იმ შრესთან, რომელიც ადამიანს სიამოვნებას, ან ტკბობას ჰგვრის, რაც ასკეტური სწავლებისათვის პრობლემურია. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ არც შოპენჰაუერი აკეთებს აქცენტს ხელოვნებისაგან მოგვრილ ტკბობაზე, როგორც ხსნის გზაზე. მაშასადამე, აქ შედარებისა და შეპირისპირებისათვის არ გამოდგება გამონათქვამები, რომლებიც გარეგანი, ხილული სამყაროს მიერ მოგვრილ ტკბობას სკეპტიკურად უყურებენ და რაც საერთოა ყველა ასკეტური სწავლებისათვის. მაგალითად, ბუდისტური სწავლება, რომ ფიზიკური თვალი არ უნდა იყოს დამოკიდებული ფიზიკური მშვენიერებისადმი, სრულიად იმეორებს შოპენჰაუერისეულ კონცეფციას დაუინტერესებელი ჭვრეტისა. ხელოვნების ნიმუში აქ არის საშუალება და არა მიზანი. ამ კუთხით, მსგავსება ბუდისტურ დაუინტერესებელ ჭვრეტასა და შოპენჰაუერისეულ კონცეფციას შორის ნამდვილად ცხადია და შესაძლოა, მსგავსი იყოს შედეგიც, მიუხედავად იმისა, რამდენად ღიად შეიძლება საუბრობდეს ამაზე ბუდიზმი.

უნდა განვიხილოთ მაჰაიანას სკოლა და კერძოდ ძენ ბუდიზმი, რომელთანაც დადასტურებული ნაცნობობა ჰქონდა შოპენჰაუერს. დაისეცუ სუძუკი აღნიშნავს, რომ ძენის მთავარი მიზანია ადამიანმა მოიპოვოს ახალი, ჭეშმარიტი ხედვა სამყაროს და საგნებისა (Suzuki 1996: 83). ახალი ხედვის მოპოვება ნიშნავს გასხივოსნებას. გასხივოსნებისაკენ მიმავალ გზას თერავადა ბუდიზმი სხვაგვარად უყურებს, სხვაგვარ, უფრო რთულ სტრატეგიებს სახავს, ხოლო მაჰაიანა სხვაგვარად. იგი

უშვებს უეცარი გასხივოსნების შესაძლებლობას. კონცეფცია ჯერ ჩინურ ჩან ბუდიზმში ჩამოყალიბდა, როგორც *ეჟ*, ხოლო შემდეგ იაპონურ ძენში გადავიდა, როგორც *სატორი*. სუძუკი სატორის ძენისათვის უმნიშვნელოვანეს ადგილს ანიჭებს - „ძენი გამოცალკევებული სატორისაგან, ჰგავს მზეს შუქისა და სითბოს გარეშე. ძენმა შეიძლება დაკარგოს მთელი თავისი ლიტერატურა, მთელი მონასტრები, მოკაზმულობანი; მაგრამ ვიდრე მასში არის სატორი, იგი მარადიულად გადარჩება“ (Suzuki 1996: 84). სატორისათვის ამგვარი მნიშვნელობის მინიჭება იმას უნდა მივაწეროთ, რომ იგი კარგად გამოხატავს თავად ძენის არსს. ეს არის ერთგვარი ინტუიტიური მჭვრეტელობა საგნების არსისა, რომელიც სრულებით განსხვავებულია მათი ლოგიკური თუ ანალიტიკური განსჯის და გაგებისაგან. სუძუკის აღნიშვნით, იგი, ვინც სატორი ერთხელ მაინც გამოსცადა, ვეღარ დაინახავს სამყაროს ისე, როგორც უწინ ხედავდა, არამედ უფრო მართებულ ხედვას მოიპოვებს, რომელშიც ყოველგვარი დუალიზმი და დაპირისპირება გადალახულია და „ჰარმონიზირებულია ერთიან, ორგანულ მთელში“ (Suzuki 1996: 84). შეუძლებელია, რომ ამგვარ კონცეფციასა და შოპენჰაუერისეულს შორის მსგავსება ვერ დავინახოთ. შოპენჰაუერის დაუინტერესებელი მჭვრეტელობაც ხომ სწორედ ამგვარად აუქმებს მოჩვენებით დუალიზმს სუბიექტსა და ობიექტს შორის და აცხადებს საგანთა ჭეშმარიტ არსს, რომ ყოველივე ერთიანია. თუმცა, ცხადია, ამ ერთიანობის საფუძველი იქ ნებაა და ეს, კიდევ ერთხელ უნდა აღინიშნოს, არსობრივ განსხვავებას წარმოადგენს.

ხაზი უნდა გაესვას კიდევ ერთ მსგავსებას, რომ სატორი, როგორც ხსნის საშუალება, ზედაპირულად შესაძლოა ჰგავდეს დასავლურ, ქრისტიანულ ხსნის გაგებას, თუმცა მხოლოდ ზედაპირულად, რამდენადაც ქრისტიანული ხსნის გაგება, წმინდად თეოლოგიური თვალსაზრისით, დაკავშირებულია პიროვნული ღმერთის გაგებასთან, რომელსაც ბუდიზმი არ იცნობს, ხოლო შოპენჰაუერი არ ცნობს.⁴

⁴ ეს აერთიანებს ორივე ამ სწავლებას და განასხვავებს ქრისტიანობისაგან. ამას აღნიშნავს დჰამასამიც თავის ნაშრომში, რომ „ყოველგვარი ტანჯვის გასანადგურებლად, ბუდა და შოპენჰაუერი არც ღმერთს სთხოვენ დახმარებას და არც ღმერთებს“ (Dhammasami, 2011: 55). თუმცა შემდგომი მსჯელობა მცდარია, რომ ბუდისტი *ღარწმუნებით* მხოლოდ საკუთარ თავს ეყრდნობა საკუთარი განწყობისათვის, რადგან ინდივიდუალურ პასუხისმგებლობასთან გვაქვს საქმე.

სუძუკის შემოაქვს კიდევ ერთი განმასხვავებელი, ფსიქოლოგიური ასპექტი, რომ ქრისტიანული გაგება ხსნისა დაკავშირებულია ემოციურ-აფექტურ იმპულსებთან, ხოლო ბუდიზმის ზოგადი ტენდენცია უფრო ინტელექტუალურია, ვიდრე ემოციური და სწორედ ამით განსხვავდება *მკვეთრად* ბუდისტური გასხივოსნების დოქტრინა ქრისტიანული ხსნისაგან (Suzuki 1996: 85). სატორი არის არა თვითმიზანი, არამედ საშუალება უკეთესი ცნობიერებისა და ხსნის მოსაპოვებლად. სუძუკი მიუთითებს სატორის რამდენიმე მთავარ მახასიათებელზე:⁵

1. *ირაციონალურობა* - სატორი არის მიღმა ყოველგვარი ინტელექტუალური განსაზღვრებებისა და არ მიიღწევა ამ უკანასკნელით. რთულია მისი ლოგიკური გზით ახსნა და გადმოცემა. თავისი ირაციონალური ბუნებით, იგი ჰგავს შოპენჰაუერის დაუინტერესებელი მჭვრეტელობის ცნებას, რომელშიც ასევე უქმდება ინტელექტის ქმედებები, განსჯა და ინტელექტუალური გაგება.
2. *ინტუიტიური ჭვრეტა* - ესაა ერთგვარი ნოეტური, მისტიკური გამოცდილება, რაც თითქმის ყველა რელიგიას ახასიათებს. სუძუკი აღნიშნავს, რომ მეორე სახელი სატორისა, არის „კენ-შო“, რაც ნიშნავს „დაინახო არსი ბუნებისა“ (Suzuki 1996: 104). თუმცა ეს ასპექტები დანახვის და აღქმისა, არ უნდა აგვერიოს რაიმე სახის ლოგიკურ შემეცნებაში. ბოდჰიდჰარმას თქმით: “იგი [სატორი] არ არის სრული ქრობა; იგი ცოდნაა ყველაზე შესაბამისი სახისა; მხოლოდ სიტყვებით ვერ გადმოიცემა“ (Suzuki 1996: 104).
3. *ავტორიტეტულობა* - ძენში, ისევე როგორც შოპენჰაუერთან, გასაღები სამყაროს არსისა, თავად ადამიანშია მოცემული, მის ღრმა ცნობიერებაში. სატორი სწორედ იმგვარ აღქმის ფორმად გვევლინება, რომელიც შინაგანია და ყველაზე ღრმა ადგილს ეხება ცნობიერებისა. მაშასადამე, ეხება რაღაც ჭეშმარიტს.

ამგვარი მსჯელობა თითქოს აუქმებს ინდივიდუალური პასუხისმგებლობის მნიშვნელობას ქრისტიანული ხსნის გზაზე. რაც ამგვარად ნამდვილად არ არის.

⁵ სრულად იხ. დასახელებული ნაშრომის ქვეთავი 5. Chief characteristics of *Satori* (103-108), სადაც დ. სუძუკი უფრო ვრცლად განიხილავს ძირითად მახასიათებლებს და 8 პუნქტს გამოყოფს, რომელთაგანაც აქ მხოლოდ ის პუნქტებია განხილული, რომლებიც უშუალო ახლობლობასა და მსგავსებას ავლენენ შოპენჰაუერის ფილოსოფიასთან.

4. *მიღმურობის შეგრძნება* - შეგრძნება, რომელიც ასევე ზოგად-რელიგიურია და რომელიც უსხლტება მგრძნობელის პიროვნულ საზღვრებს, მის მიღმა გადის - „ინდივიდუალური ნაჭუჭი, რომელშიც ასე მკვიდრადაა ჩატედილი ჩემი პიროვნულობა, სატორის მომენტში სკდება“ (Suzuki 1996: 104). ასე ხატონად გადმოსცემს ამ გამოცდილებას სუძუკი და კიდევ ერთხელ გვახსენებს შოპენჰაუერისეულ დაუინტერესებელი ჭვრეტის შედეგად მოგვრილ განცდას, რომელიც არღვევს მოჩვენებითი პიროვნულობის საზღვრებს. ინდივიდუალობა უერთდება რაღაც სხვას, *იღვრება* მასში, რაც არ არის *მე*.
5. *წამიერობა/მეისიერობა* - სატორი ჩნდება როგორც წამიერი გამოცდილება. უფრო მეტიც, სუძუკი ამბობს, რომ თუ ეს გამოცდილება არ არის წამიერი და მოულოდნელი, იგი არც არის სატორი: „ეს უეცარი გამოცდილება სატორისა ერთ წამში (*ეკამუჭურტენა*) ერთბაშად ხსნის ახალ ხედვას და მთელი არსებობა უკვე შეფასებულია სრულიად ახალი კუთხით დაკვირვებისა“ (Suzuki 1996: 108).

ეს უკანასკნელი პუნქტი წამიერობისა, ერთი მხრივ, კიდევ ერთხელ აკავშირებს ამ განცდას იმასთან, რაც არის შოპენჰაუერის დაუინტერესებელი ჭვრეტა და მეორე მხრივ, უშუალო საფუძველს წარმოადგენს ძენის ხელოვნებისა და ესთეტიკისათვის, რომელთაგან ორი უნდა გამოვეყნოთ, მხატვრობა (სუმიე) და პოეზია (ჰაიკუ), რამდენადაც ერთიცა და მეორეც სწორედ ამგვარი მეისიერი მომენტის დაჭერასა და გადმოცემას ცდილობს და ამდენად, ძალზე ახლოსაა სატორისეულ განცდასთან, მაშასადამე გასხვიოსნებასთან თუ ხსნის შეგრძნებასთანაც.⁶

ა. უოტსს, ის, რასაც სუძუკი უწოდებდა მეისიერობას, როგორც სატორის ასპექტს, იყენებს ძენისეული ხელოვნების მიმართაც და უწოდებს სპონტანურობას.

⁶ დ. ტ. სუძუკი აღნიშნავს, რომ თავად მასალაც კი ძენისეული სუმიეს მხატვრობისა სწორედ შესაფერისია ამ მიზნისათვის. ქაღალდი, რომელიც სახატავად გამოიყენება, არის უაღრესად თხელი - „მიზეზი თუ რატომ აირჩა ამგვარად სუსტი მასალა შემოქმედებითი შთაგონების მასზე გადატანისათვის არის ის, რომ შთაგონება რაც შეიძლება სწრაფ დროში უნდა გადაიტანოს ხელოვანმა. თუ ფუნჯი დიდხანს დაყოვნდება, ქაღალდი გაიხვრიტება“ (Suzuki 1996: 279). ყოველი შემდგომი ჩარევა, წაშლა თუ გადაკეთება, გამორიცხებულია ამგვარ მხატვრობაში. ამდენად, იგი ერთგვარად ფოტოგრაფიასაც კი ჰგავს მოცემულის მეისიერი აღწერის თვალსაზრისით თუ განვიხილავთ.

ძენის ხელოვნებას არ აქვს მიზანი გარდა იმის წარმოჩენისა, რაც არის აქ და ახლა. და რა არის აქ და ახლა? ეს არის სიცარიელე. ძენის მხატვრობა ხატავს სიცარიელეს, ხოლო ძენის პოეზია „არაფერს ამბობს“ (Watts 1965: 201). თუმცა, ცხადია, ეს ისე არ უნდა გავიგოთ, რომ სურათზე არაფერია გამოსახული, ხოლო პოეზია უსაზრისო სიტყვებს გადმოსცემს. ძენის ხელოვნება ცარიელია და მიანიშნებს მხოლოდ იმაზე, რასაც წარმოადგენს ოსტატის, შემოქმედის შინაგანი მდგომარეობა. ოსტატი, როგორც სუბიექტი, იკარგება. ის ხდება მთელის ნაწილი, აღმქმელი თვალი, რომელიც მარადიული აწმყოს „ჩაჭერას“ ახერხებს. მეორე მხრივ, ეს ნიშნავს დუალიზმის გადალახვასაც, რაც დასავლურ აზროვნებას და ხელოვნებას შეიძლება ახასიათებდეს. უოტსის განცხადებით, აღმოსავლურ აზროვნებაში დუალიზმი იმთავითვე გადალახულია, რამდენადაც ადამიანი გარესამყაროს ისეთივე ნაწილად მიიჩნევს თავს, როგორც დანარჩენი ბუნებაა; „ამდენად ჩვენი მკაცრი [ე.ი. დასავლური - თ.ლ.] დაყოფა სულის და ბუნებისა, სუბიექტის და ობიექტისა, კარგის და ცუდისა, ხელოვანის და მასალისა, სრულიად უცხოა ამ კულტურისათვის“ (Watts 1965: 194). ეს განცხადება ზედმეტად კატეგორიულად უდერს, თუმცა სიმართლის მარცვალს ნამდვილად შეიცავს.

დასკვნა

უნდა აღინიშნოს, რომ ხელოვნების გააზრების თვალსაზრისით, შოპენჰაუერი ნამდვილად უფრო ახლოსაა ბუდისტურ ტრადიციასთან, ვიდრე ქრისტიანულთან. არსობრივი მსგავსებანი სახეზეა - მისი დაუინტერესებელი მჭვრეტელობა, რომელიც წამიერად არღვევს *principium individuationis*-ის საზღვრებს და მოგვრილია მშვენიერი ღანდშაფტის ხილვით თუ ხელოვნების ნაწარმოების დანახვით, მსგავსია სატორის მიერ მოგვრილი პიროვნების მიღმა გასვლის შეგრძნებისა. ორივე მათგანში გაცხადებულია პრეტენზია რაღაც არაპიროვნულის, უნივერსალურის და ერთიანის შეგრძნებისა. თუმცა, შოპენჰაუერისათვის პრობლემურია ამ შეგრძნების წამიერობა, რამდენადაც, მისი განცხადებით, განცდის გავლის შემდეგ, გენიოსიც კი უბრუნდება ჩვეულებრივი ადამიანის ცხოვრებას, ხოლო სუძუკი აღნიშნავს, რომ ვინც ერთხელ მაინც განიცადა სატორი, მან უკვე მოიპოვა უკეთესი ცოდნა სამყაროსა და მისი ერთიანობის შესახებ, გასხივოსნდა და იგი აღარასდროს შეხედავს

საგნებს ისე, როგორც აქამდე უყურებდა. საბოლოოდ უნდა ითქვას, რომ შოპენჰაუერის ფილოსოფიურ სისტემაში ხელოვნებას უფრო დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, როგორც ხსნის საშუალებას, თუმცა მაინც ნაკლებ საშუალებას, ხოლო ბუდიზმში სატორი ვლინდება, როგორც უფრო დიდი და მუდმივი მნიშვნელობის მქონე, ვიდრე შოპენჰაუერისათვის დაუინტერესებელი ჭკრეტიტ მოგვრილი ცოდნა იმისა, რომ ყოველივე ერთია. ამასთანავე, მიუხედავად ბუდისტური ფილოსოფიის შოპენჰაუერის ფილოსოფიაზე არსებული ზოგადი გავლენისა, წმინდად ესთეტიკის სფეროში მსგავს პირდაპირ გავლენაზე საუბარი საფუძველს მოკლებულია.

References / გამოყენებული ლიტერატურა

- ბუაჩიძე 2013: ბუაჩიძე თამაზ, თანამედროვე დასავლური ფილოსოფიის სათავეებთან, გამომცემლობა Carpe Diem, თბილისი.
- App 2014: App Urs, Schopenhauer's Compass, UniversityMedia, Wil.
- Dhammasami 2011: Dhammasami Naw Kham La, The Schopenhauer cure and the four noble truths: a comparative study of Schopenhauer & Buddha perspectives on human Liberation. In N. K. Dhammasami, *Another Way of Looking at Things: A Comparative Study of Schopenhauer and Buddha Perspectives on Human Liberation* (pp. 35-60). Bangkok: Naw Kham La Dhammasami.
- Die Lehre Buddhas 1966: Bukkyo Dendo Kyokai, Tokyo.
- Fleischer 2001: Fleischer Margot, Schopenhauer, Herder Verlag, Freiburg im Breisgau.
- Hanh 1998: Hanh Thich Nhat, The Heart of Buddhas Teaching, Broadway Books, New York.
- Kalupahana 1992: Kalupahana David J., A History of Buddhist Philosophy: Continuities and Discontinuities, University of Hawaii Press, Honolulu.
- Schopenhauer 2009: Schopenhauer Arthur, Die Welt als Wille und Vorstellung, Anaconda Verlag, Köln.
- Schopenhauer 1977: Schopenhauer Arthur, Die beiden Grundprobleme der Ethik, Diogenes Verlag, Zürich.
- Suzuki 1996: Suzuki D.T., Zen Buddhism: Selected Writings D.T. Suzuki, Image Books Doubleday, New York.
- Watts 1965: Watts Allan, The Way of Zen, Pelican Books, New York.